

2701/A

Ex libello Saladini de compos. medic. cu Mesue impressis ...

A. XXVIII. Gar

Tunc embrocamus cu membra liquore rigamus.
Fune Cataplasma facis cu succu ponis & herbas.
Dicit Epithima de succis unctio pura.
Membra, que saccellas sacco pleno medicina.
Si pulvis iacit^r ffrix sinapisma uocatur.
Si fumu recipis est suffumigatio dicta.
Dicit^r Emplastru quis cosolis dura.
Cum spongijs madidis fit fomelatio sola.
Unguentum faciunt, olea, cera cu speciebus
Suma cauterizamus / caulasamus, sed insima scarificamus.

Ex eode Saladino de Mensuris & ponderib.

Audi lætando qd dicam uersificando.
Collige triticeis medicine pondera granis.
Grana quater qnq Scropuli pro pondere sume.
In drachma Scropulus ter surgit multiplicatus.
Si Solidu qris tres drachmas dimidiabis.
Exagiu Solido differt in nomine solo.
Aureus Exagio Solidoq parificatur.
Constat sex solidis, ut ter tribus uncia drachmis.
Uncia pars Libre duodena quis ambigit idē.
Si quras pondus, quod habet sixtarius unus.
Librarū qnq pondus debet mediare
Cotyla sixtario differt in nomine solo.
Continet Hemina sixtarius ut puto binas.
Et fertur obolus semis scropulus esse probatur.
... terræ mensura no sint tibi nominis curæ.
... quia sunt fricata sordescunt ... suntq ...
...

Pagine 211[a]

A dj. 24. Ottobre 1573. Patauij.

~~Questo libro e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] [illegible]. costa~~ — [illegible] o. o.

Auerroes	Auctores quos citat Gatinaria.		Auerroes	Ioannes Marlian.
[illegible] [illegible]	~~Gale~~	Aristoteles.	Gordonius.	Jo. Gringelus.
[illegible] acc	Hippocrates.	Auicenna.	Conciliator.	Antonius Vacca.
~~[illegible] Vacca.~~	Galenus.	Gentilis de fulgineo.	Mesues.	Rosa Anglica.
Ant. [illegible]	Rases.	Mattheus de Gradi.	Simo Januensis.	Dioscorides.
	Serapio.	Nicolaus Florentinus.	Arculanus.	Franciscus [illegible]
[illegible] et Scarparia		Petrus de Labrinitate	Cerardus de solo.	Corn. Celsus. Guidon

Libra est maior portio ponderis perfecta atque simplex supra quam non est dare alia simplicior portio ex compositis simplicibus & imperfectis quam ipsa. & ipsa est quae continet portiones minores incompletas. & ex qua omnes quantitates maiores quo ad numerum compositi ex perfecta [illegible] est libra, quam dixi. & ex imperfectis [illegible] portionibus minoribus [illegible] compositis & sicut numerus denarius in arithmetica, quae est primus componis [illegible] composita perfecta, ultimum vero, & maxima ac complementum perfectum simplicium.

Libra igitur quia constat ex uncijs, & uncia ex drachmis & drachma ex scriptulis, seu ut vulgo dicunt scrupulis, Scriptuli vero ex obolis, & obolus ex siliquis, Siliqua vero ex granis, ac granum siliquae constat [illegible] ex 6 seminibus tritici. ideo quia compositum sine cognitione simplicium cognosci non potest, hac de causa nomina ista prius pondere decreui.

Libra quae constat ex xij. uncijs, quae sic tempore nostro caracteribus notatur ℔ syllaba s. [illegible]. lib.
diuidit et ac constat ex iij. quartis — quae sic significatur. quar.
ac ex iiij. tertijs — terti.

lib.
quar.
tert.

Uncia constat ex viij. drachmis. quae sic scribitur. ℥
Drachma ex iij. Scriptulis. & haec sic. ʒ
Scriptulum ex ij. obolis & sic denotatur. ℈
Obolus ex iij. Siliquis. quae granis compiandis. Obo.
Siliqua ex vi. Granis ~~frumenti~~ siliquae quae sic ~~gran~~. Silig.
Granum autem siliquae ex. vi. Seminibus tritici

℥ — ut unc.
ʒ — ut drach.
℈ — ut scrup.
obo.
Siliq.

[illegible] quae in compositione medicinarum, & Receptarum nominatur Medium libram, ut. ℥ vj. ac nominatur alia nomina. ut ana quod idem quod singulorum significat. nominatur et quantum sufficit. Manipulus. i. quantum manu capitur. ideo & cognoscas, ac notas quae haec significat. adscribere opinaui [illegible] [illegible] cognosce vero Saladinum Esculanum quod imprimitur cum Mesue. — Pro complemento uero hoc

quantum sufficit. sic. q. s.
Ana — sic. an.
singulorum sing.
Manipulus m. manip.
Medium uero sic. s.
quod semis. i. dimidium [illegible]

[illegible] in hoc [illegible]

Cum Gentilis, Blasius. & Cæsar tractat de feb. viderent, quorum uerum in tabula ad eorum auctorum curam unaquamque per se non mittit ad inueniendum, sed ad unam uel, solum ideo per faciliori mera cognitioni ad inueniendum de unaquaque feb. quod ab ipsis diuersis in locis agitur. idhec de tabulam unicuique auctori facian. & Gentilis ipse uz.

Tabula est simili febrium de eadem. quod eadem indicar charta eadem feb. in Gentil. Blas. & hi in inuenirentur. per facilio. cor. [illegible]

MARCI GATINARIAE MEDICI CLARISSIMI,

Nonum ad Almansorem in Gymnasio Papiensi publicè profitentis,

DE REMEDIIS MORBORVM OMNIVM PARTICVLARIBVS:

OPVS MEDICINAM EXERCENTIBVS maximè vtile, & accommodatum.

Huic (ut uniuersam praxin Medicinæ studiosis exhiberemus) accesserunt,

DE CVRANDIS FEBRIBVS.
GENTILIS FVLGINATIS INTRODVCTIO,
BLASII ASTARII LIBELLVS,
CAESARIS LANDVLPHI OPVSCVLVM.

Cum Indice copiosissimo.

VENETIIS,
Apud Franciscum Laurentinum,
M. D. LX.

Gentilis Blasius ...

1591 · 20 · Maio · in Cremona · ex Arnaldo de Villanova de regulis vtilib. curatiõis morbor. cap. 19.

apho. 7. inueterata discrasia transit in habitũ & respuit extirpari.

8. Hereditarie passiones inextirpabiles sut radicus, et sufficit ne pullulet in deterius conueniēti regimine phibere.

Cap. 20. apho. p.o iuxta morbor. durat.o sut tepora mesuranda pfecte curatiõis:

aph. 2. in morbis annu trasgredientib. cuita sanatiõis opa nequit in minori tepris spacio terminari.

aph. 3. in annualib. morbis nõ solu in quadris ani pportionati medicari op. sed et in qualibet mese.

Cap. 21. apho. p.o languor diuturnus peregrinatõe aut loci mutatõe fugatur.

apho. 2. Morbi diuturni, & humorales extirpant.r cauterijs, al thermalib. aq.s.

3. Cacochymia diminuta morbis diuturnis valde iuuat ois med.a opinata

4. que tamen in cacochymia dũ ẽ sepe f. b. aliquã gn. dissoluendo consat.

Cap. 4. de cu. meat.s inaturalis apho. 5. Manatio q diuersi negt ad exitu natis, vicinis cauterijs abducit.r copetenter.

aph. 6. Euatiua cauteria sepe i solanellis vbi lacert.s a lacerto manifeste disiungit.r aut nõ fieri subsistit cõsideratiõ vera iubet

7. Cauteria q distrahut fluxus inueteratos, efficaci.s opat.r si ppiqua sint magnis ~~...~~ venis, sicut q diuertut a ptib. capitis capsulare debet appiqre

9. Qdiu sanies fistularis aquosa, vel glutinosa, seu praua qlitatis extiterit fistula viua manet.

10. ex qcũq sui ptu. fistula sanie pfecta, et puram emiserit ibi ẽ la exitiale.

11. Fistula tortuosa, mudificat.r nisi fellis aut nitrosis liquidis ibuat.r.

12. in cauis vlcerib. os infectũ respuit incarnari, vlceribus inter cauernulas

cap. 5. apho. 8. inter lenitiua cõia vagadia ex vlcer. oculor. post ~~...~~ ouis lac, ptisana vendicat sibi gradũ.

Cap. 16. apho. 3. Retelin vulnera cũ aq ardēti lota sanatiõ effectũ citius consequu.

Cap. 18. apho. 2. Aliũ attrahẽ ergo incorporatũ in saniẽ cõuertit.r, qdd vulnera valis alim.s superfluitas obest.

aph. 4. in vulnerib. q nõ saniant. vel corp.s nõ alit.r, aut p defectu natis caloris deficit attractiua, vel imutatiua.

MARCVS GATENARIA DE CVRIS AEGRITVDINVM TOTIVS CORPORIS.

DE CVRA SODAE SANGVINEAE.

Soda .i. dolor.

CVRA *sodæ sanguineæ ex dictis Rasis, & Auicennæ sex principalibus perficitur intentionibus. Quarum prima est debita regiminis administratio. Secunda abscisio causæ cum phlebotomia quã laudauit Rasis cum dixit ex cephalica. Tertia capitis cõfortatio, nec recipiat sanguinẽ ad ipsum fluentẽ. Quarta sanguinis rectificatio. Quinta resolutio residui remanenti post euacuationes, & hoc insinuauit Rasis quando dixit, ut administrentur semina altheæ. Sexta intentio & ultima est remotio malæ qualitatis derelictæ. Prima intentio completur in debita administratione sex rerum non naturalium. Incipiendo ergo ab aere. Debet aer eligi ad frigidum declinans, maxime tempore æstatis. Debet ergo æger situari in camera frigida, & prohibeantur ingressus radiorum solarium in dicta camera, & alia quæcunque habent aerem calefacere, etiã frequentia hominum. Et ubi aer non reperiretur naturaliter, artificialiter fiat, irrorando cameram cum aqua frigida rosata & uiolata, sternendo etiam ramos arborum & herbarum infrigidantium, & uniuersaliter ingeniari, ut aer infrigidetur. In cibo autem & potu; debet uitare uinum & bibere aquam coctam cum hordeo, & ubi non possit uinum dimitterre, bibat tale, quod sit debile & clarum, & sit bene*

Aer sit frig. & sic

Cibus, & Potus sint tenues, frig. & sicci

Regimen Salernitanum

Frigida Natura, friges Regio, dolor ingens,
Post lauacrũ, coitũ, minor etas, atq; senilis,
Morbus prolixus, repletio potus & esce,
Si fragilis, vel subtilis sensus stomachi sit,
Et fastiditi tibi nõ sunt phlebotomãdi.

ne limphatum: utatur etiam cibariјs frigidis, ut herbis frigidis, puta endiuia, cucurbita, alterentur etiam cibaria cum frigidis, ut ſucco uuæ acerbæ, aranciorum, limonum, acetoſorum, &c. & dimittantur aromata calida. Quieſcat etiam & non moueatur fortibus motibus, nec etiam nimium uigilet, ſed dormiat, dimittat etiam reliqua, quæ habent calefacere ex ſex rebus non naturalibus, dimittat coitum, licet ſuperfluus infrigidet, caueat ab ira & furore, & reliquis calefacere potentibus, lætetur, &c. Et hæc de regimine ſufficiant. Secunda intentio completur cum phlebotomia, ſi fuerit nimia plenitudo, à baſilica, uel nigra lateris contrariј, ubi non tanta lateris eiuſdem, uel à cephalica oppoſita, uel eiuſdem lateris ſecundum tuum iudicium reſpectu habito ad plenitudinem, & de huiuſmodi ordine, uide Auicennam prima tertiј capitulo aureo. Cum materiam euacuare uolumus, &c. non prætermittendo can. poſitos quarta primi cap. de phlebotomia, maxime can. de lenitione uentris præcedente phlebotomiam. Tertia intentio completur confortando caput cum ſtipticis infrigidantibus & conſtringentibus ne membra capitis recipiant ſanguinem fluentem. pro qua intentione laudat oleum roſatum & acetum conquaſſata & applicata in forma embrocæ, uel epithymatis, intingendo pannum lineum in dicto oleo, uel aceto, & applicando capiti, quod ſi ex capite calido calefiat, renouetur: competit etiam aqua roſata ſimul cum aceto, & oleo, & debent iſta applicari cum ſua actuali frigiditate, & ubi opus, etiam debent infrigidari. De proportione uero olei, aceti & aquæ adinuicem, dubitat Gentilis.

tilis, communis tamen dosis est, ut sit duplum olei, & aquæ, subduplum uero aceti, uerbi gratia. Recipe olei rosati, aquæ rosatæ, ana unc.iij. aceti unc.i.s. misce. Vel Reci. olei rosati unc.i. aquæ rosatæ unc.iij. aceti unc.ij. secundum quod uis maiorem, uel minorem penetrationem. Ad idem conueniũt aquæ plantaginis, semperuiuæ, lactucæ, solatri, &c. uel eorum succi. Sed in administratione talium epithymatum, uel embrocationũ sunt aliqui canones obseruandi. Primus quod debent radi capilli, ne prohibeant operationem medicinarum. Secundus quod talia ponantur in anteriori parte capitis, quia est rarior posteriori, & ex consequenti facilius penetrant medicamina. Tertius quod caput debet circundari coto, uel lana, uel panno lineo circumcirca admodum coronæ, ne liquores decurrant per faciem infirmi, ex quo infirmus fastidiatur. Notandum quod sunt aliqui casus in quibus administratio istorum repercussiuorum non est tuta regulariter operando. In febribus enim non competunt iuxta canones Auicennæ, qui dicit, quod sodam calidam multiplicant usus epithymatum, &c. & hoc uapores retinendo, tamen aliquando coacte hoc non obstante faceremus ubi dolor esset uehemens prosternens uirtutem. Secundus casus est, ubi materia sit totaliter fluxa, quia compingunt, et constipãt materiam. Tertius ubi à capite descenderet reumatismus calidus, quia talia constringendo exprimunt materias, et sunt causa maioris fluxus. Quarta intentio completur primo aliquando solutione uentris. Sed dubitaret aliquis cum non peccet nisi sanguis, qui non educitur solutione, quare ergo administratur

in hac intentione uentris ſolutio. Dicendum quod ſtante ſanguinis abundantia, inflammatur ſanguis, & huiuſmodi ſubtile conuertitur in choleram, & ſpiſſum in melancoliam, etiam inflammatur cholera naturalis exiſtens in corpore, & merito iſtius debet dari choleræ ſolutiuum, & ad hanc intentionem adminiſtrabat Raſis myrabolanos citrinos, nam ipſi euacuant choleram, & ſunt frigidi & ſicci, adminiſtra etiam pruna & tamarindos ſic ordinando. Recip. prunorum & tamarindorum, ana unc. i. decoquantur in ſufficienti quantitate aquæ, cui addatur myrabolani citrini ſimile pondus. ℥. i. s. & hoc dando myrabol. in ſubſtantia, in infuſione do mirab. ℥. ii. uel. ij. s. Nota tamen quod regulariter operando, prius debet præcedere digeſtio, ut quarta primi de regulis communibus ſolutione uentris & uomitui, & prima quarti, cap. de cura put. in generalis, & Hippoc. prima aphor. Digeſtiua medicari, &c. Et licet Raſis non explicauerit, nihilominus fieri debet: ipſe enim, ut breuiloquus prætermiſit, notum ex liberis principiorum. Et uſualia digeſtiua quibus practici communiter utuntur ſunt ſyrupi acetoſi ſimplices, uiolarum de end. roſarum, de ſucco acet. de agreſta. Si fortius uolumus, eſt ſyrupus de granatis, ſi fortius de limonibus, adhuc fortius, de acetoſitate citri. Quod ſi non ſit multa caliditas detur ſyrupus acetoſus ſimplex cũ ſyrupo de endiuia cum aquis proportionalibus habentibus uirtutem choleræ digeſtiuam, ut aqua endiuiæ, lactucæ, acetoſæ, plantaginis, cicor. lupulorũ, bugloſſæ, etiam aqua conuenit licet non ſit frigida, ſed temperata ad cor confortandum. Nota pro omnibus ſyrupis digeſtiuis, quod apud

apud communiter prasticantes, communis dosis syruporum est unc.i.s. & aquæ cõmunis dosis debet esse dupla ad syrupum, puta.℥.iij.est ergo totum aggregatum unc. iiij. s. licet possit dari plus, & minus, imò potest dari usq; ad.℥. ui.puta.℥.ij.syrup. &.℥. iiij. aquarum, ut in iuuene fortis complexionis ubi peccet multa materia: componeremus ergo in proposito syrupum digestiuum sic. Reci. syrupi acetosi simp. ℥.i. sirup. de eneiuia. ℥. s. aquarum acetosarum endi. & bug.ana. ℥.i. misce pro syru. In principio ergo sodæ sanguineæ, dabo syrupos infrigidantes & stipticantes simul, uerbi gratia syrupum acetosum rosat. de succo acetoso, de granatis, quia habent uirtutem stip. & in frig. ingrossant enim hæc sanguinem, & immobilitant, & ideo competunt a principio, ubi uero materia sit fluxa, dabo syrupum acetosum, de endiuia, qua non habet multam stipticitatem. Nota etiam quod cõmuniter datur syrup. per quatuor uel quinq; dies secundum resistentiam materiæ suæ digestionis. Nota etiam, quod syrupus acetosus non est tantæ stipticitatis sicut syrup. de succo acetosæ, quia in acetoso miscetur multa quantitas aquæ, quæ non miscetur in illo de succo acetosæ, quæ etiam de se est herba multum stiptic. Digesta materia. eam euacuamus cum euacuatiuis appropriatis choleræ, & usualia sunt electuarium rosat. Mes. Elect. de succo rosato Nicolai, de prunis solutiuum etiam Nicolai, & hæc tenentur confecta, & in quibusdam locis tenetur confestum electuarium de psyllio, id est, Ianuæ. Medicinæ in forma solida pilulari sunt usualia ista, scilicet pilulæ aureæ, & aggregatiuæ. Dosis electuariorum est a. ʒ.iij.usq; ad iiij.

& raro pertransitur hæc dosis nisi in corporibus expertis et maxime robustis, ubi iam compertum est quod ab hac dosi non soluuntur, in quibus aliquando audemus usq; ad. ℥.i. ascendere, ut ego qui dedi uxori magnifici Petri comitis Bononigni, cui dedi. ʒ. viiij. & parũ operabantur. Etiam in hospitali in aliquibus rusticis maxime de ualle Telina quia sunt rubustissimæ complexionis. Dosis uero pilularum est à. ʒ. i. usq; ad. ℈. iiij. faciendo pilulas quinque. Et hæc digestiua, & solutiua sunt usualia, & per hæc completur hæc intentio, quæ est rectificatio sanguinis, quia sanguine subtili existente proportionabiliter choleram purgamus. Quinta intentio, quæ est resolutio residui remanentis, quod non potuit eradicari completur administrando aliqua resolutiua calefacientia, & in hac intentione ualent prima semina altheæ, quæ parum declinant ad caliditatẽ, de coquendo in sufficienti quantitate aquæ, postea applicando more emplastri capiti, addendo flores cammomillæ, melliloti, & fænu græci, ungendo etiam caput cum oleo camomillæ. Sexta & ultima intentio, quæ est remotio malæ complexionis remanentis, completur cum infrigidantibus cum sit calida. Ad hanc intentionem laudatur mucilago psyllij, quod in exteriori parte est intensæ frigiditatis, in interiori uero est calidissimum uesicatiuum & cauterizatiuum, & ideo mucilago debet fieri ex semine psyllij integri non excorticati, & hoc est satis uulgare remedium & notum, debet ergo hæc mucilago capiti applicari, & ad idem uidelicet aqua ros. & acetum, aqua plantagini, solatri acetosæ, infundendo pannos, in huiusmodi aquis, ualerent etiam

succi:

ſucci: ponendo ſupra caput: conuenit etiam optime inunctio ex oleo roſato, & reliqua huiuſmodi: Et cum his ſex intentionibus completur cura ſodæ ſanguineæ, quare, &c.

CVRA SODAE CHOLERICAE.

In hac etiam cura ſex colliguntur intentiones, prima debitum regimen, ſecūda digeſtio, tertia euacuatio, quarta repercuſſio, quinta diuerſio, maxime humore fluente ad caput, ſexta remotio malæ complexionis calidæ, & ſiccæ derelictæ in capitæ. Prima intentio completur per infrigidanda & humectantia, & in hac non eſt ſermo prolongandus, quia iam ſatis patet ea cura prædicta hoc uno addito, quod in hac debent remedia infrigidantia eſſe fortiora, cum cholera ſit calidior ſanguine debent etiam eſſe humida cum cholera ſit ſicca, ſanguis uero humidus. Secunda intentio, quæ eſt digeſtio perficitur per digerentia, de quibus habitus eſt ſermo capitulo prædicto, in qua intentione. §. digeſtionis, eſt aduertendum an humor digerendus ſit in fluxu, quia tūc ſimul digerendo debet fieri ſtipticatio, ut prohibeatur fluxus cum aquis & ſyrupis ad hoc ualentibus, ut aqua acetoſa, roſarum, &c. Nota quod ut habetur ex canonibus generalibus, hæc intentio digeſtionis eſt ponenda in actu practico, dummodo non ſit materia furioſa, nec dolor intenſiſſimus, merito cuius dubitetur de proſtratione uirtutis, nec materia incipiat facere apoſtema, quia ubi hæc fierent, & eſſent, non eſſet prolongandum in digeſtione, ſed eſſet cito ſuccurrendum

rendum materiæ euacuatione. Tertia intentio, quæ est euacuatio completur per solutiua. Vsualia & domestica solutiua in materia cholerica sunt hæc: primo: Rec p. myrabolanorum citrin. ℥.s. infundantur in decoctione quam nominabimus, deinde facta infusione sufficienti temporè, fiat eorum expressio, cui addatur sacchari parum, ne sit gustui horribilis, & hoc ubi non adesset febris. Decoctio. Recipe tamarindorum. ℥.i. fiat decoctio in sufficienti quantitate aquæ. Tamarindi sunt dactili indi. tamar idem est, quod dactilus, usuale etiam est rheubar. uel in substãtia, uel in infusioue. In substantia dosis est à. ʒ.i. usq; ad. ʒ.i.s. in infusione usq; ad. ʒ.iiij. In substantia. Recipe rheub. electi largi ponderis. ʒ.i.s. dissoluatur in aqua endiuiæ quantum sufficit, cui addatur ℥.i. syrup. uiolati & fiat potio. In infusione sicut sumitur ex Mesue capitulo de rheubar. sic præparatur. Recipe rheuba. electi minutim incisi. ʒ.iij. infundantur in aqua endiuiæ quantum sufficit, cui addatur spicæ parum, & uini albi odoriferi parum, dimittatur in infusione per horas 10. postea fortis fiat expressio, cui addatur diparum non solutiui. ʒ.ij. misce & fiat potio, posses etiam admiscere de aliquo alio electuario solutiuo minuendo tamen dosim rheub. Solutiua usualia in forma pilulari sunt sicut pilulæ aureæ pilulæ aggregatiuæ, soluunt enim choleram, licet aggregatiue educant etiam humorem phlegmaticum grossum, ut colligitur ex Mesue in antidotario. Nota etiam ex can. generalibus quod ubi cholera esset sanguini mixta, competeret phlebotomia, & ante pharmaci exhibitionem; & hoc uoluit Auicenna in isto capitulo cum dixit:

xit: Incipe à phlebotomia, nec debet eſſe copioſa ſicut in ſanguinea. Quarta intentio completur per ea quæ repercutiunt, & à principio debet poni in opere quando materia eſt influxu. Et hic recordare canonum ſupra poſitorum in cura ſodæ ſanguineæ, & uſuale remedium eſt poſitum hic à Raſi, ſcilicet aqua roſata, & acetum, conquaſſata ſimul & oleum roſarum. Quinta intentio completur per ea, quæ diuertunt, ut parua phlebothomia oppoſiti lateris, fricationes extremitatum & balnea, & laudat Auicen. de mente Artheſagri appoſitionem uentoſarum ſuper ſpatulas, & hoc in omni materia cum ſcarificatione loci illius ponendo ſal & oleum poſt ſcarificationem, ne conſolidetur, ſed apertus manet. Sexta intentio & ultima cõpletur per remouentia malá complexionem, qualia ſunt alterátia, ut embrocæ frigidæ, odoramenta frigida, quæ magis placent Gentili, quàm localia, quoniam localia prohibent exitum uaporum & cerebro & capite toto, & uſuale eſt aqua cum aceto embrocata & odorata, etiá aqua roſata trahendo per nares. Nota tamen quod quandoque iſta omnia non ſufficiunt, & tũc coacti ex uehementia doloris oportet nos uenire ad narcotica, tamẽ uſus iſtorum eſt maxime ſuſpectus, & nõ debet ad ea accedere niſi cũ cautela, & in caſu deſperationis, maxime in paſſionibus iſtis cerebralibus propter duas cauſas. Prima mẽbri principalis cuius influxus eſt neceſſarius ſuper toto. Secũdo quia cerebrũ frigidæ eſt cõplexionis Et narcotica ſunt huiuſmodi, & ideo Auicẽ. in cura fluxus abſolute facit nos cautos, dicẽs: Vidimus qui ſuppoſuit ſibi collyriũ ex opio & mortuus eſt. Nota etiam ne ſis audax in adminiſtratio-

ne

ne naracoticorum, uidi enim in quadam nobil muliere quæ cum ſtetiſſet per plures dies quod non dormierat medici decreuerunt, ut ſibi ſupponeretur collyriũ quodam longum opiatum, quod fit cum ſilo communi appenſo ut extrahi poſſit ad libitum, quæ cum ſuppoſuiſſet ſtatim cœpit dormire, medici autem præceperunt ancillis, ut cum incœpiſſe dormire extraherent illud collyrium, quæ omittentes ipſum & non extrahentes, taliter profundata eſt in ſomno quod nunquam euigilata eſt, imò perpetuo dormit, quare, &c.

CVRA SODAE PHLEGMATICAE.

In hac cura colliguntur quinque intentiones quarum prima eſt debita regimis adminiſtratio, ſecunda digeſtio, tertia euacuatio, quarta diuerſio, quinta reſolutio reſiduire manentis, & celebri confortatio. Prima intentio completur per adminiſtrationem ſex rerum non naturalium, calefacientium, & exiccantiũ, cum materia phlegmatica ſit frigida, & humida. Eligendus eſt ergo aer calidus, & ſiccus, & ſi ſit tempus hiemale eligatur camera calida, & accendatur ignis in ea, quia per ipſum exiccantur uapores humidi, fiat etiam ſuffumigatio in ipſa camera ex calidis, puta, thure, cinnamomo, gariopb. & c. in cibo etiam, & potu eligantur cibaria calida alterando ea cum pipere, cinnamo. zinzibere, gariophylo, & reliquis huiuſmodi, dimittantur frigida, acetoſa, ut arancij, limones, acetum, aggreſta, &c. In potu bibat uinum maxime poſt euacuationem de quo dubium eſt apud Gentilem Vtatur

forti

forti exercitio,& forti exiccatione, potenti etiam calore,uigilijs ieiunio,& reliquis calefacere potentibus,& exiccare. Secunda intentio, quæ eſt digeſtio, quam licet Raſis dimiſerit, ut breuiloquus, tamen præſupponit complere per ea,quæ incidunt, & ſubtiliant, cum humor phlegmaticus peccet in uiſcoſitate, & groſſitie Et uſualia digeſtiua phlegmatis ſunt ſicut mel roſatũ, oxymel ſimplex, compoſitum, & ſcylliticum quod eſt forte inciſiuum quo utimur ubi materia eſt multum uiſcoſa fortiora iſtis ſunt ſyrupus de duobus, & de quinque radicibus,& ſyrupus de ſticados. Nota quod in adminiſtratione iſtorum digeſtiuorum debemus ſemper incipere à debiliori intendendo ad fortiora,et hic canon debet eſſe uniuerſalis in omni opere medici, fortia enim ſubtiliatiua à principio nocerent magis materiam extendendo, quàm iuuarent digerendo, debemus ergo in huiuſmodi digeſtione incipere à melle roſato, uel oxymelle ſimplici, ut Recip. melli roſati colati ℥.i. oxymellis ſimplicis ʒ.6. cum ℥.iij. aquarum capitalium, quæ ſunt aquæ maioranæ,ſaluiæ,betonicæ,hyſſopi,etc. Dicemus ergo aquarum betonicæ, ſaluiæ,& bugoloſſæ ad cor confortandum, ana ℥.i.miſce, & continuare ſyrupos iſtos quinque,uel ſex diebus, quoniam phlegma eſt difficilis digeſtionis. Facta itaque aliquali digeſtione cum lenibus huiuſmodi fiat aliqualis materiæ minoratio, deinde iterum digeramus, & tunc uti poterimus fortioribus, dabimus ergo ſyrup. de duobus radic. uel de quinque cum oxymele compoſito, & ſi fortius cum oxymel. ſcyllitico cum ſyrupo de ſticados, uerbigratia.Recip.ſyrupi de duobus rad.℥.i. oxymel. com-

poſiti

positi ʒ.s.aquarum betonicæ, saluiæ, & hyssoppi, ana ℥.i.misce. Fortius. Recip. syrup. de sticados, oxymellis, scillitici, ana ʒ.6.aquarum saluiæ, et hyssopi, ana ℥.i.s. misce. Tertia intentio, quæ est euacuatio duplex est. Quædam eradicatiua, et quædam minoratiua, quia materia phlegmatica est difficilis euacuationis debemus à principio minuere postea eradicare. Vsualia quibus practici communiter utuntur sunt, uel in forma pilularum, uel electuarij. Pilulæ sunt duplices: quædam facilis solutionis sine custodia, quædam difficilis euacuationis, & cum custodia. Sine custodia sunt pilulæ de hiera simplici, uel de hiera magna, elefangine, assaieret quas ponit Auicenna capitulo illo. Cum materiam euacuare uolumus, &c. Pilulæ masticinæ, & alio nomine pilulæ Marliani dicuntur Papiæ, & Mediolani, quia ipse fuit, qui posuit eas in usu, & istæ pilulæ sine custodia possunt dari ante materiei digestionem, & communiter dantur in introitu lecti. Et ex istis posset quis istis indigens accipere omni hebdomada, ut in calido dolore capitis in paratis labi in ægritudines cerebrales materiales, & dantur communiter ex ipsis ℈ ij. uel ℈.i.s. agaricus etiam trochiscatus, potest inter has pilulas numerari miscendo cum prædictis pilulis: uerbi gratia. Recip. pilularum masticis, agarici trochiscati, ana ℈.i. fiant pilulæ iij. Cum custodia uero sunt pilulæ cochiæ. Rasis de Agarico fætidæ Mes. & possimus ipsas dare cum agar, trochiscis, dosis istarum fortium est usque ad ℈.iiij. & hanc non pertranseunt communiter operantes, datur enim ʒ.i. uel. s. uel ℈. ij. cum per se dantur. Nota quod istæ pilulæ cochiæ Rasis, & aliæ

aliæ ſimiles, ut fœtidæ non debent a principio adminiſtrari, ſed in primis debemus uti leuibus : ut ſine cuſtodia, licet Raſis dicat in principio, intelligitur enim in principio eradicatiuæ euacuationis non minoratiuæ, quæ ut uiſum eſt primo debet fieri, doſis etiam poſita à Raſi non eſt conueniens, ſunt enim ʒ.ij.s. et adhuc plus, noſtra enim ætas non tantam tolerat doſim fortis ſolutiui quales ſunt hæ pilulæ. Solutiua in forma electuariorum uſualia ſunt diafenicon Meſuæ, quæ alio nomine confectio de dactilis nominatur, electuarium indum, licet, diafenicon magis competat in materia groſſa mixta ex phlegmate, & colera, indum uero ſolum in phlegmatica. Doſis electuariorum eſt uſque ad ℥.s. licet in Cumanis regionibus uſque ad ℥.i. & hoc ex regionum diuerſitate, Nota quod quandoque practici conſueuerunt dare pilulas cum electuarijs, in potione, uerbi gratia. Recipe pilularum cochiarum ℈.ij. electuarij indi ʒ.ij. miſce. s. & cum decoctione capitali quantum ſufficit fiat potio. Decoctio capitalis. Recipe ſaluiæ, maioranæ, betonicæ, ſticados, hyſſopi, foliorum lauri, ana. M.i. id eſt fiat decoctio in ſufficienti quantitate aquæ, uerũtamen pilularum adminiſtratio in forma ſolida magis laudatur ab Auic. capitulo illo cum materiam, &c. Quia cum materia debet trahi à longinquo eo quod non poteſt fieri in breui tempore, conuenientius eſt adminiſtrare pilulas, quæ longam trahant moram in ſtomaco quam potionem, quæ cito labitur, ut patet. Nota etiam, quod quia hæc intẽtio euacuationis non poteſt per euacuationes factas ex ſolutiuis, & ſi plures fiant reiterationes, complete perfici, quin ſem-

per

per remaneant aliquæ reliquiæ materiei, idcirco necessariæ sunt aliquæ, aliæ particulares euacuationes, quæ in capite uariæ esse possunt, ut sternutatoria, caput purgia, gargarismata, masticatoria. Iste tamen particulares euacuationes sequi debent, & non præcedere uniuersales, quia existente repletione nocerent, cum huiusmodi sint calefectiua, traherent enim magis quam euacuarent, & sic agitando, & dilatando, humorem ualde nocerét. Vsualia sternutatoria sunt, ut primo modo fiat cum aliqua re pungente in naso, ut est piper, fortius autem est condisi quod apud nos non habetur, loco tamen eius utimur elleboro albo. Caput purgia usualia primo, domesticum, & leue est, aqua maioranæ, deinde succus foliorum sicle facta residentia, & succus radicis eius fortiora autem succus arthanitæ. Masticatorium usuale est, masticetur mastix & retineatur in ore. Gargarismata possunt fieri ex solutiuis, distemperando aliquod solutiuum in aliquo liquore, ut syrup. uel aqua etiam syrup. psyl. cum habeant uim solutiui, & decoctiones disponendo secundum debitum æstimatiuum iudicium. Nota tamen quod gargarismata & masticatoria sunt uerenda in paratis catarrho plurimum, & ad ægritudines pectorales, ut habetur ab Auic. cap. illo. Cum materiam euacuare uolumus, &c. Quarta intentio est diuersio, quæ à principio maxime ponitur in actu practico, cum humores ab alijs membris fluant ad caput, & hæc intentio completur per ea, quæ trahunt deorsum ut clysteria, suppositoria, fricationes spatularum & extremitatum, & retentio extremitatum in aqua calida maxime in qua decoctæ sint

res

res capitales, quæ dictæ ſunt. Clyſteria debent eſſe aliquantulum acria, ut poſſint trahere materiam phlegmaticam, & eſſet conueniens tale. Recipe decoctionis capitalis ℥. x. uel lib. i. hieræ picræ Galleni ℥. s. caſſiæ fiſtulæ ℥. s. ſacchari rubei ℥. s. olei camomillæ ℥. iij. miſce pro clyſteri, & quia iſta non ſunt multum ſolutiua, poteſt poni ſalis communis ʒ. ij. ad ſtimulandum. decoctio capitalis ſupra iam deſcripta eſt: clyſteria acuta & fortia habebis in capite de apoplexia epilepſia & ſubeth. Suppoſitoria etiam fiant. Leue autem, & uſuale fit ex ſale communi cum melle plurimum inſpiſſato. Si fortiora uelis ponantur ſolutiua, iſta habebis, ut uidebis. Competunt etiam in hac intentione uentoſæ poſitæ ſuper ſpatulas de quibus dicit Auicenna de mente Artheſagri quod conueniunt in omni materia. Quinta & ultima intentio completur per ea, quæ reſoluunt reliquas materierum, qui remanſerunt, & cerebrum confortant, & iſta uel ſunt interius applicata, uel exterius. De interius applicatis uſualia, quæ tenentur confecta ſunt ſicut diamuſcum dulce, & amarum. Doſis eſt ʒ. ij. & eſt Meſues. Et ad idem uidelicet pliriſarcoticon Nicolai, doſis eſt eadem, quæ ſupra. Et in hac intentione laudat Auicenna, ut ſemel in hebdomada adminiſtretur, theriacæ, uel Mithridati ʒ. i. & eſt in uſu, & debet dari in aurora per ſeptem horas ante cibum, ut Conciliator tractatus de uenenis. Sed ſuperius adminiſtrata poſſunt dari per horas duas ante prandium. Conuenit etiam confectio diacori, & acorus conditus, & eſt ſatis forte, & uidelicet à proprietate, & poteſt dari dum iſta ſumuntur in potu, aliqua ex aquis capitalibus, ſci-

licet saluia, maiorana, sticados, betonica, &c. De exterius applicati sunt. ut inunctiones, uel embrocæ, uel emplastra, uel alia localia, ut odoramenta sacculi, & reliqua inungimus cum oleis, ut Rasis cum oleo sambucino, quod non est in usu, sed loco eius utimur oleo anethino & camomillino, etiam Rasis pro fortiori posuit oleum de been quod non est in usu, sed loco eius utimur oleo de costo, de lilio, de spica, de ruta. Laudat etiam Rasis euphorbium, & castoreum, sed ad ista non audeamus, quia fortiora sunt & supra membrum principale non est apponendum aliquid de quo sit ambigendum, ut quarta primi. De odoramentis laudat Rasis algaliam & est cōfectio aromatica quo tamen non utimur, sed loco eius utimur alijs aromatibus calefacientibus. Et practici cōmuniter utuntur pomo sic ordinato. Recipe maioranæ, sticados, gariophylorum, cinnamomi, &c. ana partes æquales cum cera fiat pomum, potest etiam addi aliquid de musco. Si uis epithymata & embrocas accipe saluiá, maioranam, sticados, folia lauri, cinnamomi, gariophyli, & fac bullire in lixiuio & cum actuali caliditate embroca caput, uel epithyma, uel fomenta sacculi etiam ex rebus capitalibus ex iam dictis faciendo pulueres, & ponendo in sacculo facto ex sindone carmesino & capiti apponere. Nota tamen quod hora administrationis horum omnium debet esse stomacho uacuo ne ex calefactione fiat tractatus uaporum etiam fumorum caput replentium. Nota etiam quod intentio hæc ultima fuit aggregata ex resolutione et cerebri confortatione quod habet ueritatem in hoc casu, quia materia est frigida et ex consequenti ægritudo frigida, unde ea, quæ resoluunt cú sint

ſint calida habent etiam confortare corrumpendo malam complexionem frigidam, quod non potuit fieri in cholerica, ut patet manifeſte intelligenti, quare, &c.

CVRA SODAE PER COMMVNITATEM.

In hac cura ſunt duæ principales intentiones, prima eſt ad membrum mandans, ſecunda ad membrum recipiens, ſcilicet caput. Prima intentio completur ſecũdum diuerſam diſpoſitionem & ægritudinem membri communicantis, de quibus habebitur in ſequentibus, & quia ex communicantibus maxime eſt ſtomachus, ideo de eo exemplificauit Raſis, & hoc in diſpoſitione qua ſtomachus eſt uacuus, quia ſcilicet tempore famis poteſt enim ad ſtomachum fluere cholera, quæ effumans ad caput facit ſodam, ideo Raſis ſuccurrit cum cibo & alterantibus frigidis, ſtipticis, quæ omnia ſunt uſualia, ut panis infuſus in uino granatorum, uel agreſta. Secunda intentio completur per duas particulares intentiones. Prima antequam cerebrum receperit multum confortando, cum ſtipticis ne recipiat. Secunda uertitur ad nocumentum impreſſum, ut ſi ſit mala complexio frigida alteretur cum calidis iam dictis, ſi calida cum frigidis, quare &c.

CVRA SODAE EX NIMIA MORA IN SOLAE.

In hac cura ſunt tres intentiones. Prima remotio cauſæ prohibendo ipſum ſub radijs ſolis morari. Secũda eſt regiminis rectificatio, quia habitet locum frigidum

& prohibeatur ab appropinquatione ad ignē. Tertia uertitur ad malam complexionem calidam impressam ipsam remouēdo cum infrigidantibus supra nominatis, in cura sodæ colericæ administrando de aqua rosarum, oleo, & aceto & caput liniendo, quare, &c.

CVRA SCOTOMIAE ET VERTIGINIS.

DVO *quæramus in hac cura, uidelicet an ægritudo actu infestet, sic quod corpus sit actu ægrum & isti debetur curatio, uel tale corpus non est actu uertiginosum, sed aptum faciliter in uertiginem labi & dicitur neutrum decidentiæ, & istī debetur præseruatio. In regimine curatiuo sicut dicit Rasis primo continentis, debet primo inuestigari causa, qua cognita cura est abscisio eius, cum ista sit cura morbi dependentis, ut habetur à Galeno tertio techni ubi dicit: Oportet unā quāq; causam ebscindere prius. Debemus enim considerare si causa sit ab extrinseco occurrens, ut fortis motus, circumgirationis intuitio, rerum impetuosæ giratarum, ebrietas & reliqua huiusmodi. Si causa sit nimius motus quiescat. Si intuitio rerum motarum desinat aspicere. Si crapula & ebrietas cura est, ut euomet, uel clysterizet, ut stomachus mundificetur, fiant etiam fricationes et alia, quæ diuertant à capite. Si causa sit intrinseca ut nimius motus spiritum debet quiescere & flare in loco obscuro & non in lucido, quia lux agitat & commouet spiritus. Et in hac cura etiam competunt quæcunq; infrigidātia habentia immobilitare spiritus, ut sunt syrupi & aquæ infrigidantes. Syrupi sunt, ut rosarum de granatis, de ri*

bes,

bes,de citonijs,& ſaccharum roſatum,ut dando eius ℥. ſ.cum aqua roſarum,lactucæ,plantaginis,&c. In regimine præſeruatiuo debemus attendere ad abſciſionem cauſæ,ſi cauſa eſt ſanguinea cum phlebotomia, & hoc diuerſimode ſecundum diuerſitatem capitis & cordis, ut habetur ex cura ſodæ ſanguineæ. Si cauſa ſit phlegmatica, uel alius humor per purgationem illius humoris cũ euacuatiuis proprijs curatur, ut habetur capitulis de ſoda,licet Raſis ſolũ poſuerit curam ſanæ,et phlegmaticæ tanquã ſæpius contingẽtis,quia hi humores magis in caliditate abundant. Alia intentio in hac cura eſt repercuſſio, & eſt fienda a principio dum humores ſunt influxu,deinde intẽdamus ad ſpiritus quietationẽ, poſtea ad confortationem cerebri & malæ complexionis remotionem,cum rebus ſupra nominatis ſecundum complexionis uarietatem,quare &c.

CVRA PHRENESIS.

Dvo ſunt in hac cura fundamenta notanda. Primum eſt, quod prohibeatur augmentum ſiue complementum apoſtematis,& hoc ubi,occurramus à principio. Secundum quod reſoluatur quod iam fluxum eſt, & in iſtis tota cura conſiſtit, neq; eſt tardandum in remedijs.Hæc enim ægritudo eſt de peracutis,& eſt ſeuorũ accidentiũ, ſuccurrẽdum eſt ergo ſtatim a principio iubente Hippocrate quarta aphoriſmorũ ubi habet:Medicari in ualde acutis, &c.Sunt etiam remedia à principio fortia adminiſtranda ſicut idẽ Hippo.prima aphoriſmorum uerbo illo. Ad ultima ægritudines, &c

Vbi autem hæc ægritudo ſit confirmata uana, & caſſa eſt medicorum operatio. Primũ fundamentũ perficitur quinq; principalibus intentionibus. Prima eſt debita regiminis adminiſtratio. Secũda diuerſio. Tertia repercuſſio. Quarta euacuatio. Quinta rectificatio ſanguinis, & humorũ. Prima intẽtio completur in debita adminiſtratione ſex rerũ nõ naturaliũ. Primo in dieta, dãda enim eſt ſubtilis dieta, ut in hoc capite præcipit Raſis dando aquã hordei ſiue ptiſanã colatam, uel nõ colatã. Hodiernis tamen temporibus non eſt in uſu ita ſubtilis dieta, ſi enim hodiernis tẽporibus ſolam aquã hordei daremus infames eſſemus uulgo, & ubi infirmus periret nobis aſcriberetur, tamen etiã quia iſtis tẽporibus corpora non ſunt ita robuſta ſicut antiquitus, etiã quia ſumus uſſitati in maiore cibi aſſumptione, quã eſſet cõſuetudo apud ueteres, unde Auicẽna tertia primi capite de regimine eius quod comeditur, & bibitur, dicit homines debere eſſe cõtẽtos una cibatione in die, uel ubi ſint debiles una cibatione die una, alia die duabus, ſic quod in duobus diebus ter comedat. Solẽt tamẽ practici iſtis tẽporibus dare ex farre ſiue farina hordei coquẽdo in aqua, et hæc quatuor primis diebus ponẽdo in ipſa de ſucco granatorum, de agreſta, ſucco limonũ, &c. Vt merito iſtorũ humores conſtipentur, & coarctentur ne ad caput poſſint fluere. Aliæ etiam res nõ naturales debent ad frigidũ declinare, aer etiã alteretur ad frigidũ accidentaliter, tamen ſi poſſibile ſit eligatur naturaliter temperatus, qui alteretur cũ infrigidantibus leuis frigidatis, ut aqua roſata, et aceto camerã irrorare. Secunda intẽtio eſt diuerſio, quæ completur per multa ingenia. Primũ eſt phlebotomia,

facinus

facimus enim primo phlebotomiá cephalicæ, & hoc ubi nó ſit totius magna repletio, quia túc primo faceremus phlebotomiá ſaphenæ, deinde baſilicæ, ut in illo capite: Cum materiá euacuare, &c. fuit declaratú. De phlebotomia eſt tamen cómunis dubitatio maxime mota à Gẽtile an in omni phreneſi uera cópetat phlebotomia, tenet enim. Gent. quod non licet, ut in pluribus cópetat, et adducit ad hoc duas rationes. Prima quia ſtat materiá phreneticá eſſe cholericá puta ſanguini non mixtá, quæ per ſanguinis euacuationé poſſet furere. Secunda, quia nó in omni heriſipila cópetit phlebotomia, &c. Matthæus tamen Gradi tenet oppoſitú, & hoc ubi uirtus cõſentiat nec ſecundú eú Gent. rationes concludunt, quia phlebotomia fit multorum gratia, primo euacuationis, ſecúdo diuerſionis, tertio præſeruationis, quarto tentationis. Licet ergo phlebotomia euacuatiua nó ſit fiéda niſi ſanguine peccáte, uel cholera ſanguine mixta, tamen aliis intétionibus fieri poteſt nullo prædictorú exiſtéte. Gratia præſeruationis, ut à ſanitate præſeruetur. Gratia tétationis, ut ſi quis dubitaret de lepra uidere ſi ſanguis ſit infectus, uel in melancholia ad cognoſcendum melancholiá uidere ſi in ſanguine ſit aliqua aduſtio, & ideo in omni caſu ſi non euacuatiua tamen aliæ competunt, ná ſemper non eſt quin in phreneſi propter maximum dolorem panniculorum cerebri, qui ſunt maxime ſenſitiui attrahatur ſanguis, & alii humores, ideo ſemper eſt bonú phlebotomare ſicut in fractura carnei facimus phlebotomiá diuerſiuam: quia locus doloroſus traheret materiam, & fieret apoſtema, & ideo ſemper bonum eſt facere phlebotomiam. Ad primam ergo rationem de hu-

morum cholericum ebulitione dicit, quod uerum eſt, quod euacuatiua copioſa illud faceret non tamen diuerſiua modica, & præſeruatiua, & licet fiat aliqua inflã matio tamen magis eſt iuuamentum de prohibitione apoſtematis, quam ſit illud nocumentum de modica inflammatione. Nota quod Auicenna laudat phlebotomiam copioſam niſi ſit aliquod forte prohibens, ad inſinuandum tantum eſſe phlebotomiæ neceſſitatem, quod quãuis ſit aliquod prohibens, eſt tamen fienda dum tale prohibens non ſit forte, hæc enim cura irregularis eſt et coacta, habemus ex canonibus generalibus quarta primi capite de phlebotomia, quod uentre repleto non debet fieri phlebotomia, tamen quia hæc indicatio eſt debilis non propter hoc deſiſteremus à phlebotomia, quoniã differre in talibus eſſet malum propter morbi ſæuitatẽ, dubium.n.eſſet, quod ſi tãto tempore tardaremus quãto cibus ſtomachum exiret ne materia tota flueret, & fieret cõplementum apoſtematis, quod maxime uerendum eſt, & timoroſum. Fit ẽt diuerſio cum uentoſis in ſpatulis, & cũ fortibus ligaturis in adiutorijs brachiorum, et in coxis ẽt cum fricationibus. Ad idẽ etiã facit euacuatio diuerſiua cũ ſolutiuis. In cholerica daremus ſolutiuũ declinans magis ad lenitionem: Vbi tamen corpus eſſet ualde robuſtum adeo, quod non pateretur à lenitiuo daremus ſolutiuum forte. Vſualia ſolutiua choleræ in forma electuarij ſunt, electuarium de ſucco roſarum, electuarium roſarum, diaprunis ſolutiuum, Doſis eorum eſt à ℥.iij.uſq; ad iiij. In forma pilulari ſunt pilulæ aureæ aggregatiuæ. Doſis eſt à ℥. i.uſq; ad ℈.iiij. Competunt etiam clyſteria lenitiua, & fortia ſolutiua.

ua. Lenitiuum clystere tale est. Recipe maluarũ, matrum uiolarum, uiolarũ, & hordei, ana M.i. fiat decoctio de qua accipiantur ℥.x. uel lib.i. cui addatur cassiæ fistulæ ℥.i.s. saccari ℥.i. olei uiol.℥.iij. salis communis ʒ.ij. misce, & fiat clystere. Acutum clystere fieret ubi isti loco cassiæ ponerentur aliquod solutiuum, puta de electuarijs supradictis, scilicet diaprunis solutiui ʒ.ij. uel iij. Tertia intentio, quæ est percussio completur cum embrocis infrigidantibus circa caput, & in hac intentione laudauit Rasis embrocationem factam ex oxirodino, idest, ex mixtione facta, ex aceto, oleo rosato, & aqua rosarum, uidelicet secundum quosdam, ut aqua rosata, ad alia sit proportio dupla, uerbi gratia. Recipe aquæ rosatæ.℥.viij. olei rosati, & aceti, ana.℥.ij. misce secundum alios uero, ut omnium triũ aliud sit subduplũ ad reliquũ, uerbi gratia. Recipe aquæ ros.℥.viij. olei rosa.℥.iiij. aceti.℥.ij. misce. Laudantur ẽt in hac intẽtione, ut ponantur panni in dicto liquore madefacti cũ actuali sui frigiditate super collum inuoluantur, ut stringant uias per quas fluit sanguis, & alij humores ad caput & ingrossent materias fluentes. Conuenit etiam, ut dicti panni madefiant in aquis frigidis, stipticis sicut aquæ rosarum, plantaginis, solatri, & debent isti panni frequenter renouari, ut fortior fiat refrigeratio. Conueniunt etiam odoramenta rerum frigidant odorare camphoram, & acetum, ponere etiam ad intra nares de aqua plantaginis, solatri, semper uiuæ, etiam ad intra aures & oleum rosatum. Quarta intentio est euacuatio per phlebotomiam, ubi materia sit sanguinea, si uerò cholerica post digestionẽ per pharmaciam posset ubi

urge

urgeret neceſſitas ante digeſtionem fieri per ægritudinis ſæuitatem, & hoc cum his quæ dicta ſunt in intentione diuerſionis in forma electuarij, uel pilularum. Quinta intentio, quæ eſt humorum rectificatio completur per ea, quæ habent humidum coarctare, ut infrigidantia ſtiptica ingroſſando reſtringendo etiam uias. Et ad hanc intentionem faciunt cibi infrigid. & ſtiptic. ut facti ex granis, & paſta infrigidantibus cum uino granatorum, & citoniorum, de agreſta, limonum, & aranciorum. Etiam laudátur medicinæ infrig. ut aquæ & ſyrupi. Vſualis ſyrup. eſt iſte. Recip. ſyrup. roſ. ℥.i. ſyrup. de granati ℥. s. aquarum ſolatri, plantag. & buglоſſæ, ana ℥.i. miſce, & debent adminiſtrari de mane, & poſt cœnam, ut cum uaporibus cibi caput petant. Secundum fundamentum, quod erat ad hoc, quod factum eſt completur per duas intentioues, prima eſt reſolutio & conſumptio materiæ fluxæ, ſecunda correctio accidentium. Prima intentio completur, primo per euacuationem appropriatam ad materiam apoſtemantem faciendo euacuationem cum myrabolanis, uel rheubarbaro, uel cum pilulis dictis, capite de ſoda, & iſtud magis conuenit, deinde ſi aliquid remanſit reſolue cum localibus poſitis ſupra caput temperate tamen calidis, & ad hoc uidelicet columbus per medium ſiccus, & euiſceratus cum actuali caliditate ſupra caput poſitus, etiam catulus, pulmo arietis, & reliqua dicenda in capitulo de melancholia. Secunda intentio completur per duo ſecundum, quod duo ſunt accidentia, ſcilicet inſtantia uigilarum, & materiæ retentio. Ad primum iuuatur cum ſomniferis. Et ad hanc intentionem laudantur omnia

nia

nia ſomnifera. Auicenna tamen uituperauit opium maxime ſi uirtus non ſit fortis. In forti autem exhibet licet parum, multum enim in hoc capitulo minuit opium. Et eſt locus notandus quem Matthæus Gradi adduxit cum fuiſſet uocatus ad curam cuiuſdam qui patiebatur fluxum dyſentericum, & per dolorem decreuerant medici exhibere opium, uel philonium, uel egetheam, & iam concluſerant ponere opium, tamen ſuperueniens Matthæus Gradi dixit ſe nolle conſentiri, quia cum in patiēte uirtus eſt debilis, ex tali opio periculum erat de totali caloris extinctione cum etiam eſſet ætate ſenex, & adduxit præſentem textum. Timet etiam Auicenna ad extra applicare niſi uirtus ſit fortis, & in iſto uirtus eſt debilis, etiam adminiſtratur ad intra. Adduxit etiā textum alium in capitulo de cura fluxus abſolute decimaſexta tertij, ubi loquens Auic. de opio dixit. Et quocunque modo ſit non adminiſtretur ei cui uirtus eſt debilis. Vſualia tamen ſomni prouocatiua ſunt: ſyrupus de papauere, & unguentum populeon & ſunt ſatis domeſtica, ſyru. etiam uiol. cum acqua lactucæ, eſt enim uiola narcotica, ut Meſue capite proprio. Secundum accidens erat urinæ retentio ad quod opponimus cum urinam prouocantibus, ut cum inunctione olei ſcorpionum facta in pectine circa regionem ueſicæ, et cum fomentatione facta ex paritaria decocta & more emplaſti, illi loco applicata. Oleum ſcorpionum uidelicet a proprietate. Conuenit etiam titillatio facta cum digitis in radice uirgæ prope anum, quare, &c.

CVRA APOPLEXIAE.

Prognost. NOTA, quod hæc cura est multum difficilis. Est enim ægritudo hæc pessima ex qua difficillime euadunt infirmi, ideo dicunt medici cum protestatione se intromittere ipsis medendo dicendo hos raro liberari, tamen si qua proficere possint, sunt illa, quæ sunt administrando. Debet etiam primo cognoscere an apoplecticus uiuat an non. Sunt enim ipsi parum a mortuis differentes. Et ad hoc cognoscendum ponuntur aliqua signa, & ingenia. Primum signum est quod si apposito coto caminato ad os,& nares, tale cotum uideatur moueri est signum uitæ, aere enim extra expulso per anhelitum motus talis causatur quare signum est uitæ si anhelitum habet. Si autem non mouetur signum est oppositi. Secundum signum est quod si candelæ accensæ & ori naribus applicatæ flāma uideatur agitari erit signum sicut de coto dictum est. Debet tamen obseruari ne aliunde hæc agitatio fiat puta ex aere nimis moto in camera patiētis ex motu hominum multum anhelātiū. Tertium signum, quod si ciathum aqua plenum pectori super ponatur uideaturq; agitari signū est uitæ, quia adest pectoris motus. Quartum signum, quod si speculum limpidum, & tersum naribus, & ori applicatum uideatur maculari, & defœdari signum est uitæ, quia anhelitus aere uaporoso exeunte inficiet speculum.

Nota ulterius, quod & si nulla uitæ signa in istis appareant tamen non sunt talia corpora sepelienda statim imò debēt morari spacio 72. horarum & sunt tres dies completi,

completi, quia uiſi ſunt, quam plurimi qui priuſquam ducebantur ad eccleſiam oſtendebant ſignum uitæ. De quibus caſibus habes hiſtorias multas, & hoc maxime accidit mulieribus & corde frigidis. Nota etiam, quod cura huius ægtitudinis diuerſificatur ſecundum diuerſitatem cauſæ. Et quia ut in pluribus, uel huiuſmodi cauſa eſt ſanguis, uel phlegma, & magis phlegma, quã ſanguis, ideo ſpecialiter de his duabus ponetur cura, & primo de ſangnine in qua tres ſunt principales intentiones. Prima diuerſio. Secunda eradicatio. Tertia remotio malæ qualitates, & cerebri confortatio. Prima intentio, quæ eſt diuerſio, completur per phlebotomiam & quia exiſtente plenitudine ſanguinis in capite, raro eſt quin ſit totius plenitudo, ideo nunquam in hoc caſu facimus à principio phlebotomiam, ex cephalica, ſed ex ſaphena, uel baſilica deinde ex cephalica. Secunda intentio eſt eradicatio materiæ, fluxæ actu oppilantis & in hac intentione conuenit phlebotomia cephalicæ, uel uenæ frontis. Et de tali loquens Auicen. ſupra capite de ſoda: dixit, quod talis phlebotomia extirpat ægritudines omnes capitis à ſanguine uenientes. Et licet Raſis in præſenti cura laudet phlebotomiam uenarum guidem, non tamen eſt fienda, neque eſt in communi uſu apud practicos, quia eſt multum periculoſa maxime in appoplecticis ſiue paratis ſuffocationi, quia quando fit phlebotomia oportet multum reſtringere collum, etiam quia fit per eas maxima ſang. emiſſio. Nec de facili conſolidari poſſunt cum non poſſint ligari & ligatura debite ſtringi. Vidi enim in quodam ſcholari robuſtiſſimo, qui ludens cum ſocio enſe fuit uulneratus in uena

guidem

guidē et emiſit pluſquā xx.lib. ſanguinis in tantū quod nunquā potuit cōſolidari nec reperiri potuit ingeniū aliquod in conſolidando niſi, ut unus continue teneret digitū cōprimendo ne ſanguis egrederetur tāto tēpore quo fatigaretur, deinde alius adueniebat quouſq; fuit facta conſolidatio poſt magnos labores. Tertia intētio, quæ eſt remotio malæ complexioni derelictæ in cerebro completur adminiſtrando ea, quæ infrigidant, ſicut eſt acetū et oleum roſarū, et hoc eſt in fine. Eſt tamen timor ne oppilent uias conſtrigendo maxime in paratis ad oppilationes. Poſſent etiam à principio adminiſtrari in intentione repercuſſionis, licet non ſit ita tutum, &c.

CVRA APOPLEXIAE PHLEGMATICAE.

QVATVOR ſunt in hac cura intentiones. Prima diuerſio. Secunda eradicatio. Tertia particularis euacuatio. Quarta reſolutio reſidui remanentis. Prima intentio cōpletur per multa ingenia. Primo enim diuertimus cum clyſteribus acutis reſpicientibus phlegma, ut eſſet clyſtere poſitum à Raſi, ſimiliter clyſtere ex hiera ſimplici ad deponēdum phlegma, etiam hiera logodion, quæ eſt fortiſſimum electuarium. Et ſunt talia fortia adhibenda etiam à principio, quia in iſtis uirtus eſt multum ſopita. Competeret autem in propoſito tale clyſtere, & eſt uſuale. Rec. ſaluiæ, maioranæ, foliorum lauri, roriſmarini, ſticados, origani, calamenti, ana, M.i. decoquantur in ſufficienti quātitate aquæ ex qua decoctione ſumatur lib.i. cui addatur hieræ ſimplicis ℥.i. uel hiera logodion ℥.s. ſacchari ℥.i. caſſiæ fiſtulæ ℥.i. olei camo-

millæ. ℥.s.laurini,uel rutæ ℥.iij.salis communis ʒ.ij.uel salis gemmæ ʒ.s.misce pro clysteri,est enim clystere hoc multum capitale & forte. Laudantur etiam supposito ria longa quantitatis.6.digitorum facta ex colocynthida,uel agarico,uel elleboro cum melle inspissato,uel etiá ex speciebus hieræ picræ, uel hiera logodion cum sale gẽma,uerbi gratia. Recipe specierum hieræ picræ ʒ.6.salis gẽmæ ʒ.i.cum melle fiant suppositoria longa, ut supra cũ filio appensa,ut possint ad placitũ remoueri. Nota, quod ista debent sæpe reiterari, ubi non operentur. Conueniunt etiá in hac intentione uẽtosæ super anchas, & super spatulas etiam ligaturæ dolorosæ in adiutoriis brachiorum & in coxis,& ubi oportet,& in testiculis, ut causetur maximis dolor, & uirtus expergefiat, & materiam expellat. Secunda intẽtio est eradicatio, quæ debet statim fieri non expectata digestione, quia morbus hic est de non dantibus inducias. Et debent etiam ad ministrari, ut prius dictum est fortia solutiua propter duo,quia uirtus est sopita,secundo, quia uiæ sunt angustatę,mẽbra enim in istis sunt relaxata,& frigida,quia non transeunt spiritus,neque sanguis. Ideo unus paries mẽbri cadit super alium,unde fit cõstrictio uiarum. Debẽt ergo ista solutiua fortia esse, et in magna dosi. Vsualia in forma pilulari sunt pilulæ de euphorbio,et cochiæ, & fœti de dissoluendo eas cum aqua saluiæ, uel cum syrupo de sticados,ut possint deglutiri,quia apoplectici nõ possunt in forma pilulari sumere. Dosis istorum est a ℈.4.usque ad ʒ.i s.uerbi gratia, Reci. pilularũ de euphorbio ʒ.i.s.syrupi de sticados quantũ sufficit ad dissoluendũ. Dissoluatur eodẽ modo pilulis cochię. Tertia intentio est

Suppositoria
Cucurbitulę.
Ligaturę.
Pilu. euforb. cochię fętidę.
cũ syr. sticad. uel aq. saluię

est particularis euacuatio, & in hac intentione competunt sternutatoria, ut elleborus, condisi, & hoc stomaco uacuo. Etiam competunt caput purgia & masticatoria, ubi possit, scilicet cum releuãt ab actuali apoplexia. Quarta intentio est resolutio residui remanentis, & cerebri confortatio quæ completur per interius, & exterius applicata. Per exterius ut per euaporationes, & cum rebus capitalibus supra nominatis, per embrocas, etiam per unctiones inungendo ex oleo de spica, de lilio, de euphorbio, de ruta, de costo, quod singularissimũ est, & capitale. Etiam emplastrum sinapi Mesues, & est in eius antidotario, et est multum usuale à quo generãtur uesicæ, & attrahit uehementer. Competunt etiã suffumigia, ut ex castoreo, odoramẽta etiam, quæ dicta sunt in superioribus: De interius applicatis sunt, ut cõfectio anacardina, quæ calida ost multũ, & febrium prouocatiua. Dosis eius est ciceris quantitas, quæ debet retineri in ore. Potest etiam deglutiri confectio diacori, & acorus conditus etiam cũ aquis, uel sine aquis, quare, &c.

CVRA SVBETH. i. cari.

HAEC cura diuersificatur secundum causæ diuersitatem, nihilhominus generalis modus curæ consistit in tribus intentionibus. Prima est diuersio. Secunda confortatio. Tertia excitatio à proximo. Et hoc quantũ ad ipsam ægritudinem merito mẽbri læsi. Nota etiã quod subeth, uel est per essentiam, uel per communitatem. Si per cõmunitatem duæ sunt principales intentiones. Prima est ad mẽbrum mandans. Secunda ad mẽbrum recipiens.

cipiens. Ad membrum mandans intendimus cũ euacuã tibus materiã ab illo membro, & dedisponẽtibus ne amplius mandet. Ad recipiens intendimus cum intentionibus dictis supra. Nota quod illa, quæ est per cõmunitaté, uel est à causa intrinseca, uel primitiua. Si à primitiua, uel uenenosa, uel nõ. Et in utraque competit regimẽ dictũ uerũ in uenenosa, ut ex potu opij, uel fungorũ comestione, &c. Cum hoc, quod cõuenit illorũ euacuatio. Cõpetit ẽt confortatio cũ croco, castoreo, cassia lignea, quæ cum hoc, quod sunt calida, sunt etiam bezoardica, & thericalia repugnantia uenenositati. Et potest exhiberi ex istis usq; ad ℈.i. Si autem causa sit per essentiã, uel prouenit à sola mala complexione siue materia frigida, sicca, & humida quæ dispositio plurimum contingit in infantibus maxime in locis frigidis, & humidis, cõpetet tantum una intentio, scilicet rectificatio talis malæ complexionis, primo per fomentationes calidas, & siccas, uerbi gratia, accipe spongiã infusam in decoctione rerum calidum, maxime capitalium de quibus abunde supra dictum est, etiam inunge caput cum oleis calidis iam dictis, ut de costo, etc. Conueniũt etiam interius applicata, ut diamuscum dulce, & amarum, confectio anacardina, quæ maxime calefacit, confectio diacori, quæ est maxime usualis, quare, &c.

CVRA SVBETH À MATERIA PHLEGMATICA.

IN hac cura sicut in primo notato dicebatur, sunt tres intentiones dictæ supra. prima diuersio. Secunda cõfortatio. Tertia releuatio à proxismo. Prima intentio

completetur primo per clysteria acuta, quia in hac ægritudine ex materia phlegmatica maxime conueniunt, & usuale, & conueniens esset descriptum in cura apoplexiæ ponendo de hiera simplici, uel logodion usq; ad.℥. i. Possumus etiam in dicto subeth exhibere de pilulis ad hoc ualentibus dissolutis in decoctione, &c. Dosis pilularum per se est. ʒ. i. s. dissoluendo etiam cum aliqua aqua capitali. Debent autem istæ pilulæ dissolui propter causam dictam de apoplexia. Competunt etiam suppositoria acuta longa dicta supra. Secunda intentio est confortatio, & repercussio materiæ maxime, quando fluit, & hoc cum stipticis confortantibus participâtibus aliquali caliditate ne in infrigidatione adderemus, & hoc potest fieri per diuersa ingenia de quibus dictum est supra infundendo acetum supra caput. Tertia intentio est euigilatio à somno in qua maior pars curæ consistit administrâdo fricationes, & ligaturas dolorosas etiam odoramenta, ut odorare acetum, est enim maxime euigilatiuum sua acuitate, & exiccatione, facere etiam sternutatoria, & reliqua huiusmodi, quare, &c.

CVRA CONGELATIONIS. i. catochi. Seu catalepsis.

NOTA, *quod congelatio sumitur multis modis. Primo pro humidi aquei inspissatione, & côdensatione, ut sumitur à philosopho 4. metheor. Secundo modo pro somno graui, & lungo, ut subeth, ut habetur illo aphorismo: Somnus, & uigilia, &c. Tertio pro læsione sensus, tactus, ut est stupor quomodo sumpsit Galen. 4. de accidenti, & morbo. Quarto pro quadam passione terribili*

ribili consequente malam complexionem frigidam, & siccam, in cerebro per quam ingrossantur spiritus, & de tali non uidetur Auicenna fecisse mentionem siue singulare capitulum, reperitur tamen in capitulo de subeth assari, ubi Auicenna facit unum uerbum & dicit: Et cum aperit oculum suum est ipsius apertio sicut apertio habentis subeth, & congelationem absque palpitatione. Et ibi Gentilis dicit, quod subeth assari, id est, dormitatio uigilatiua, ita quod plurimum euenit dicit ipse à materia phlegmatica, & cholerica simul in qua uapores cholerici non prætermittũt uapores phlegmaticos facere perfectam oppilationem. Nota etiam, quod istius ægritudinis sunt plura signa propria huic ægritudini, ex quibus distinguimus inter reliquas ægritudines, & istam. Primum signum est, quod in hac dispositione infirmi stant sub eodem situ, & habitu sub quo erant dum incurrunt in paroxismum istius morbi, ut si erant sedentes etiam remanent sedentes, si, flexis genibus eodem modo. Et causa est, quia membra stant rigida ex frigiditate, & siccitate materiæ. Secundum signum, quod huiusmodi ægrotantes stant cum oculis apertis, ut dicit Auicenna capite allegato propter contractionẽ ex frigiditate, & siccitate, in musculis oculi peruenientẽ, ideo remanent contracti, Et si diceretur quare non remanent cũ ore aperto ita, quod musculi maxillarum remaneant cõtracti? Dicitur, quod musculi maxillares magis resistũt suæ contractioni: Sed forte melius esset dicendum, quod si isti reperirentur in aduentu paroxismi congelationis cum ore aperto remanerent eodem modo, sed tunc non differt hoc signum à principio. Tertium signum, quod

amittunt motum, & sensum ex eo, quod spiritus ingrossati sunt, & cum hoc alterati à sua naturali dispositione, & complexione ad præter naturalẽ omnino dispositio nem, & complexionem omnino contrariam, scilicet frigidam, & siccam, ideo ita indispositi non influũt & cessat fluxus, & ideo non uero dormiunt quia ibi nõ sit reditus spirituum ad principium suum, & hæc ægritudo à Serapione dicitur athatas. Quartum signum, quod non sunt uere dormientes, quia ad somnum requiritur reditus spiritum. Nota etiam, quod apoplexia, & congelatio conueniunt, & differunt conueniunt in hoc, quod in utraq; est priuatio sensus, et motus, sed differũt primo, quia in congelatione spiritus sunt in dispositi, nõ potentes morari ad instrumenta sensus, & motus, nec sunt conueniens uehiculũ uirtutũ animæ, in apoplexia uero non, nã indispositio non est in spiritu, sed ratione opilationis non penetrant ad mẽbra. Item congelatus manet in eodẽ situ, apoplecticus uero non. Item in apoplexiæ mẽbra sunt relaxata, & mollificata, in congelatione uero contracta, & rigida, quare, &c. Accedendo ad eius curã nota, quod non debet in hac passione approximari acetum, quia maxime est exiccatiuum, & hæc ægritudo indiget humectatione cum temperata caliditate, ideo præcedẽtibus diuersionibus debẽt administrari resoluentia istam materiam ex, quibus usualia sunt hæc: Primo oleum sambucinum, & est oleũ de sisamino inungendo caput ex eo, & hoc remedium laudat Rasis in litera, est enim huiusmodi oleum temperatæ calidita tis cum aliquali humiditate, ponitur autem in una qua que lib. istius olei. ℥. i. euphorbij, & fit forte resolutiuũ.

Aduer-

Aduertendum tamen est ne à principio nimis exiccemus, ne fiat paucorum spiritum, qui sunt in corde totalis resolutio, & ex consequenti extinctio, sed procedere debemus gradatim apponendo pannos calidos, & anodina, ut sunt mellilotum, & camomilla, faciendo ex ipsis decoctionem, ex quibus fiant fomentationes, etiam fomentando ex decoctione uini cum saluia, maiorana, sticados, & reliquarum herbarum capitalium, conuenit etiam oleum de lilio, quod habet proprietatem uiuificandi calorem naturalem, & cum hoc habet uirtutem theriacalem, etiam oleum de spica, de ruta, de euphorbio. Si magis calefacere uolumus conuenit potus uini optimi aromatici, ut esset uinum dictum maluas. & cum tali remedio dicit Galenus tertio de simplici medicina distinctione secunda, capite secundo, se curasse congelatum. Et enim tale uinum apud ipsum appellatum listos, uinum cum huiusmodi aromaticum uirtutem habet uiuificandi, ut dicit Auicenna sexta quarti capituli de uenenositate ex medicinis frigidis. Curam hanc perfectius habebis capite de melancholia, ubi ponentur medicina, & remedia ad humorem melancholicum, quare, &c.

CVRA PARALYSIS.

QVINQVE *sunt intentiones in hac cura: Prima debita regiminis administratio. Secunda digestio humoris phlegmatici. Tertia euacuatio. Quarta diuersio. Quinta resolutio materiæ remanentis, & confortatio membrorum ægrorum. Prima intẽtio completur,*

ut 6.res non naturales conuertãtur ad contrarium ægritudinis.Debet enim regimen esse calidũ,et siccũ cũ causa sit phlegmatica.Debet enim primo aer alterari,et disponi,ut declinet ad calidũ,et siccũ suffumigando camerã cũ gariophylis,thuræ, et alijs calefaciẽtibus obseruãdo tamẽ ne à principio nimis calefaciamus maxime humoribus existẽtibus in fluxu, et motu ne per apertionẽ uiarũ ex nimia calefactione magis fluat de materia. In cibo uero,et potu debẽt uitari acetosa cibaria,et frigida,et humida,et debẽt eligi calida,et sicca,cõueniũt ergo assata,et frixa propter eorũ siccitatẽ,carnes ẽt, q̃ ex natura sua siccæ sunt,ut paruarũ auiũ,et perdicis,&c. Secunda intentio cõpletur per ea,quæ habent dirigere humorẽ phlegmaticũ. Aduertẽdus tamen can. est. Auicennæ ne nimis properemus cũ fortibus digestiuis nimium calefaciẽtibus,et hoc usq; ad quartã diẽ,sed est gradatim procedendũ à debilioribus ad fortiora, uerbi gratia,à principio debemus procedere cũ melle rosato colato tantũ,postea ascendere ad syrupũ de sticados dãdo de ipso cũ melle rosato,postea factis, euacuationibus multis deuenire ad syrupũ de sticados solũ, quia est multũ calefactiuus,et capitalis,et est in cõmuni usu, faciemus ergo à principio huiusmodi syrupũ.Rec.mellis rosati colati.℥.i.s.aquarum saluiæ,& betonicæ, ana ℥.i.s.misce, & istum cõtinuabimus per sex dies, uel circa usquequo sit facta aliqualis digestio, mel enim rosatum facit digestionem,& confortationem.Factis autem tribus,uel quatuor euacuationibus possumus trãsire ad syrupum de sticados solum, conuenit etiam oxymel solum, uel cum syrupo mellino ad rectificationem aceti.Cum enim

est

est phlegma uiscosum competit acetum, uerum quantū possibile est uitari debent acetosa, acetum enim nocet neruis, ut habet Auicen. capite de cura uniuersali curationis neruorum fen secunda tertij. Tertia intētio completur per ea, quæ euacuant materiam phlegmaticā in qua intentione obseruandus est canon Auicennæ, quod in principio huius ægritudinis non est procedendum cū fortibus solutiuis sicut etiam dictum est de syrupis digestiuis. Vsualia solutiua in forma pilulari, quæ magis cōueniunt, sunt, ut à leuibus incipiamus, pilulæ de hiera simplici, de hiera composita, elefangine, assaieret. Auicenna in capite illo. Cum materiam. Descriptæ pilulæ masticinæ, descriptæ à Conciliatore in additionibus. Mes. capite de indigestione stomachi elefangīæ, euacuāt à capite, & istis possumus addere de agarico trochiscato, uel per se dare, uel dare de ipsis mixtis adinuicem, agaricus ualet mirabiliter in ægritudinibus neruorum exhibendo de istis. ʒ. s elefanginarum. ʒ. s. aga. uel ana ℈. ij. secundum infirmi tolerantiam, pilulæ assaieret in quibus ingrediuntur myrabolani, sunt in communi practica, & euacuant cum constrictione, & confortatione; pilulæ etiam fœtidæ, quibus practici communiter utuntur sunt multum utiles, non sunt autē descriptæ à Rasi, sed secundum Dominū Mesuem in antidotario, et tenentur confectæ, sunt enim leuiores illis Rasis, pilulæ etiam cochiæ descriptæ à Rasi in capite de soda conueniunt, damus enim, quandoque pilulas fœtidas cum cochijs, quandoque alteras ipsarum da per se, euacuant enim à capite, dosis est usque ad scrup. ij. reducendo ad formam quinque, uel septem pilularum secundum

cundum beneplacitum, pilulæ etiam de ſerapino multum iuuant, quod eſt gummi quoddã, etiam de euphorbio, de oppopanaco, iſtæ tamen ſunt multum fortes, ideo ad eas non ſemper aſcendimus, debent autem ſolutiua dari in his paſſionibus in forma pilulari, quia materiæ ſunt diſtantes a uijs ductuum ideo oportet, ut ſolutiua ſint talia, quod longam moram trahant in ſtomaco quales ſunt pilulæ, longo enim tempore morantur antequam diſſoluantur. Quarta intentio completur per ea, quæ prohibent materias fluere a cerebro ad nucham trahendo ad alias regiones, & in hac intentione laudantur ſternutatoria, clyſteria, maſticatoria, ſed ſternutatoria, & maſticatoria non dentur à principio, ſed poſt euacuationes plurimas, fit autem ſternutatio per iniectionem ellebori, uel condiſi ad nares, maſticatoria cum maſtice retento in ore, & maſticato liquefacit enim, & reſoluit phlegma, & facit ipſum declinare ad uiam oris. Quinta intentio, quæ eſt reſolutio reſidui remanentis, & confortatio, completur per interius, & per exterius applicata. In exterius applicatis debet obſeruari canon, Galeni tertio interiorum ubi recitat hiſtoriam de uno, quem curauit, paralyticatus erat enim in digitis manus ex caſu à mula unde ille appoſuit digitis læſis emplaſtrum calidum, tamen non iuuabatur eo. Galenus autẽ idem emplaſtrum poſuit ſuper locum ſuper quem ceciderat, & breui tempore ſanatus eſt, quia ex illo loco oriebatur neruus digito adueniens, qui ex dolore attracta materia oppilatus eſt, & ideo ſpiritus ad manũ pertranſire nõ poterant, debet ergo origo attẽdi. Secundus can. Auicennæ, quod cum calefactiuis debent permiſceri ali

qua infrigidantia, uel temperata, ut ſuccus liquiritiæ, & endiuiæ. Tertius canon, quod in reſolutiuis debet fieri proceſſus à debilibus ad fortia, à principio enim adminiſtrabimus reſoluendo talia, quæ ſunt oleum camomille, poſtea de ſpica. Poſtea factis euacuationibus, dabimus oleum de coſto, oleum etiam de terebentina, quod deſcribitur à Meſue in antidotario, oleum etiam philoſophorum Meſues, oleum uulpinum quod etiam multũ commendatur ab Auicenna 2. canon. Et hic eſt modus eius, ut accipiatur uulpis uiua, & dimittatur in oleo bullienti, & tandiu decoquatur quouſq; ſeparentur oſſa à carne, & tunc exprimatur, & coletur, oleum illud multum ualet in paſſionibus neruorum. Item aqua uitæ eſt multum appropriata. Item accipiantur uermes terreſtres, & ponantur in olla, deinde ponantur in furno, & ibi exiccentur in tantum, ut poſſint pulueriza ri, poſtea capiatur galangæ ℥.iij. piperis ℥.iij. & cum tribus libris mellis diſpumati fiat augmentum, uel emplaſtrum, ualet enim mirabiliter in paſſionibus neruorum, & eſt à me expertum. Item ſuccus ireos ualet multum ad reſoluendum. Item emplaſtrum de ſinapi Meſ. etiam caſtoreum. Et eſt notandum in his fortibus emplaſtris ne multum dimittantur morari ſuper loco, quia comburerent, & apoſtemarent, & Auicenna dat modum in litera ad cognoſcendum cum ſatis moram contraxerint. Conferunt etiam ad eandem intentionem balnea ſulpherea, nitroſa, ſimiliter lutum balneorum iam dictorum eſt ſingulariſſimum, & iſta omnia ſunt de exterius applicatis. De interius autem applicatis ſunt, ut oleum diacori Meſ. deſcriptum capite de paralyſi, dando ſingu-

la

Canon. 3.

ol. vulp. ut fiat

Baln. Hermalia

la die ℥.ij. Conuenit etiam acorus cõditus quem laudat maxime Auic. similiter acorus nutritus qui à Mes. uocatur hueg. & de istis non pertransitur ℥.i. contra illos qui dant coclearium unum, & semel in hebdomada, ẽt conuenit theriaca, ut dicit Auicenna in capite de soda phlegmatica, etiam diamuscus dulce, & amarus, dando ℥.i. sticados etiam multum prodest calefaciendo, & exiccando cerebrum, hieræ au.i. piperis aur.ij. omnia.n. ista calefaciunt exiccant & resoluent. Nota, quod est quædam herba, quæ dicitur iua, quæ secundum Simon. Ian est camepitheos species, multum ualet in passionibus neruorum, et schiatica Mesue appellat eam ziniam & à Nicolao exponitur quod est iua, etiam ab Antonio Guaynerio, & ego expertus sum in quodam iuuene reuerendi domini Prothonotarij de Scipiono, ualet enim multum secũdum omnem modum administrationis eius, quare, &c.

CVRA TORTVRAE ORIS ET FACIEI.

In hac cura sunt quinq; principales intentiones, prima debitum regimen, secunda digestio, tertia euacuatio, quarta diuersio, quinta resolutio causæ coniunctæ. Prima intentio completur per ea, que sunt calida & sicca, debet.n. regimen esse calidum, & siccum, diuersimode tamen, quia à principio non debet esse nimis calidum, et siccum, debet etiam æger situari in loco obscuro. Dieta à principio debet esse subitilis, & præcipue, usq; ad quartum diem. Nota ẽt quod licet regimẽ debeat esse calidum, et siccum, tamen oportet, quod istæ

res

res non ſint difficilis digeſtionis, nec ſtipticæ cum inten damus lenire uentrem, et propter hoc Auicenna uituperat pullos colũbarum, & paſtam factam cum melle. Secunda intentio eſt digeſtio, unde debemus conſiderare materiã, cũ ut plurimũ ſit phlegmatica, & debemus à principio procedere cum leuioribus, unde ſimus contẽti ſolum melle roſato. Facta autem aliquali minoratione poſſumus addere ſyrupum de ſticados, fit ergo ſic. Recipe mellis roſati colati ℥.i.s. aquæ betonicæ, uel hyſſopi, uel maioranæ. ℥.iij. miſce. Tertia intentio eſt euacuatio, unde cura regulari non debemus à principio exhibere fortia euacuantia, ſed cura coacta ſic quia forte timemus maiora nocumenta, ut apoplexiam, uel epilepſiam. Si ergo materia uideatur digeſta à principio, dabimus pilulas maſticinas, uel elefangias, uel aſſaieret, et agarici trochiſcati, poſtea ſi paſſio non ſit totaliter ablata iterum debemus dare digeſtiua, poſtea fortiter euacuatiua ſicut pilulas fœtidas cochias. Si autem eſſet materia mixta cum ſanguine debemus facere a principio phlebotomiam. Quarta intentio eſt diuerſio, in qua conueniunt clyſteria ſuppoſitoria, fricationes, retentio extremitatum in aqua calida ubi ſint decoctæ res calidæ, ut maiorana, calamẽthum, origanum, pulegium, Conferunt etiam gargariſma ex ſynapi, et ſyrupo acetoſo, conferunt maſticatoria, ut maſtix multum confert euacuat.n. materiam a capite, etiam cum liquioribus qui per nares attrahuntur, ut trahere aquam, auriculæ muris per nares, aut loco eius aquã maioranæ, uel etiã quod maxime confert aquã blitis, iſta maxime cõferũt, et hoc poſt euacuationes ne humores agitẽtur, et fluant.

fluant. Quinta intentio, & ultima est resolutio causæ coniunctæ, quæ completur per interius, & exterius applicata. Per interius debent exhiberi calefacientia, maxime conferunt res calefacientes, ut acori conditi, confectio diacori, theriaca, diamuscus dulcis, & amarus. Dosis est ʒ. ij. diacori, aut acori conditi, usq; ad ʒ. iiij. possumus exhibere, nux muscata retenta in ore est maxime conueniens, & usualis, uel dimidium eius, ēt radix acori conditi. Per exterius applicata conueniunt inunctiones, ut inunctio cum oleo uulpino, de costo, & hæc maxime conueniunt, uaporationes ex aceto simul cum rebus calefacientibus, ut calefaciendo simul cum aceto saluiam, maioranam, & calefacere, ponendo etiam lapillos ignitos in tali decoctione, & facere ascendere fumum ad partes faciei, & capitis, et inuoluere caput ex pannis, ut totus fumus in capite recipiatur. Etiam ad resoluendum cōferunt carnes elixatæ syluestres, positæ supra caput, ut gazellarum, et aliæ quas ponit Auic. capite proprio minutim incisæ, et super torturā positæ & in illis ponatur tegula ignita supra locū similiter, quod est maximi, et proficui iuuamēti ponere cōfectionē anacardinam supra locū læsum ad modū emplastri, & hoc expertus sum etiā interius assumere, & eis adhibere speculū ex calibefactū, ut uideant suam difformitatē, et conentur, et ingenientur, ut ad sitū reducātur, quare, etc.

CVRA SPASMI.

PRO CVRA huius ægritudinis, et maxime repletionalis, quia frequentius contingentis prouenientis à

materia

materia phlegmatica, primo ſex intentiones ſunt obſeruandæ, prima debita regiminis adminiſtratio, ſecunda digeſtio materiæ ſpaſmum facientis, tertia euacuatio, quarta diuerſio, quinta reſolutio, ſexta accidentium correctio. Pro prima intentione debemus aduertere ſicut primo notatum eſt in capite de cura paralyſis, quod regimen debet eſſe calidum, & ſiccum, ut ſupra, etiam alias res non naturales ad calida, & ſicca præparare præparando etiam cibaria, & aerem. Secunda intentio eſt digeſtio, & debent digeſtiua calida, & ſicca applicari, & canonem ſupra poſitum capite de paralyſi non ommittere, quod fortia digeſtiua, uſque ad 4.5. uel 14. diem approximari non debent. Vnum tamen nota canonem, quod ſemper primo digeremus quam euacuamus, licet aliquando euacuamus, quia aliquando ſunt in ſpaſmo ſæuiſſima accidentia, quia intẽſus dolor rõne cuius uirtus maxime proſternitur, ideo ſi prius intenderemus digeſtioni dũ digereremus materia infirmum periret, quia uirtus deficeret, ideo cũ medicus uidet ſæuiſſima accidentia, debet primo euacuare & non expectare digeſtionem, hoc ergo quod eſt à principio euacuantibus procedere, uel non relinquitur iudicio æſtimatiuo medici ſecundum, quod uidet uirtutem melius, uel deterius pati accidentia, et talia digeſtiua ſunt ſupra commemorata, ſcilicet mel roſatum cum ſyrupo de ſticados cum aqua hyſſopi, maioranæ, ſaluiæ, foliorum lauri, abrotani, &c. Tertia intentio eſt euacuatio, et aliquando à principio fienda eſt, ſed ubi ægritudo dat inducias, et regulariter procedendo debemus primo digerere, et euacuatiua communia, et uſualia ſunt

pilulæ

pilulæ fœtidæ, & cochiæ. Si fortia uelimus sunt pilulæ de serapino, & de oppopanaco, sed ista non usitantur, quia uirtus est debilis propter sæua accidentia. Si patiens uellet accipere medicinā liquidam, ut infusionem agarici, uel dissoluere agaricum trochiscatum, cum aliqua aqua appropriata, & capitali diafenicon electuarium indum dissolue cum decoctione respiciente caput, ut saluiæ, maioranæ, radicum acori, dirigunt enim uirtutem medicinarum ad caput, & neruos. Quarta intentio est diuersio, quæ completur cum fricationibus ad partes inferiores, et ignobiles, et facere clysteria cum decoctione rerum maxime capitalium, etiam facere masticatoria, sternutatoria, & hoc præcedente digestione. Quinta intentio est resolutio, et exiccatio factis diuersionibus, et euacuationibus, postea ad localia est deueniendum habēdo respectum ad materiā sub forma causæ coniunctæ, ut eā trahamus à neruis in qua intentione competunt inunctiones supra dictæ, ut cum oleo de lilio, de quo dicit Auicēna, quod adhibeatur si non fuerit febris timens eius nimiam calefactionem, ideo à fortiter calefacientibus abstinendum est, conferunt etiā oleum uulpinum, et costinum, et ut membrum patiens teneatur in tali oleo confert ualde. Similiter inunctiones cū unguentis, et singulum est unguentū de bdellio, et erat secretum clarissimi doctoris magistri Ioan. Giringelli, confert .n. maximum iuuamentum in spasmo. Similiter pelles luporum nouiter excorticatorum maxime cū actuali sua caliditate inuoluendo mēbrū spasmatū. Similiter ponantur catuli ad buliendū in oleo, uel uino, uel aqua, et in tali decoctione retineatur membrum

spa-

ſpaſmatum. Similiter experimentum egregium, quod refert Nicolaus Florentinus de mente Thadei, quod facit ad reſolutionem, & remiſſionem doloris. Accipiatur anſer pinguis, et euiſceretur poſtea capiatur cattus minutim inciſus, & ponatur in uentre anſeris cum lardone, myrrha, & thurre, deinde ſuatur uenter anſeris, & ponatur ad coquendum in ueru, & ſupponatur uas aceto albo medium, quando uera pingendo liquefiet ab anſere per decoctionem, & non à principio cum primus ſuccus egreditur, quia talis parum eſt iuuatiuus, deinde capiatur talis pinguedo ſupernatans aceto, & reſeruetur in uaſe, alio poſtea capiatur anſer, & bulliat in dicto aceto, & maxima pinguedo ſeparabitur ab anſere, & aceto ſupernatabit, & talis ſeparetur, & miſceatur cum prima, & ex illa ungatur membrum ſpaſmatum, & ea uſus ſum in pluribus patientibus ſpaſmum, & hoc in hoſpitali & maxime fuit unus, qui habebat ſpaſmum ita fortiſſimum, quod uertix uſque ad anchas uertebatur cui fuit cum iſta pinguedine ſuccurſum, & euaſit. Conuenit etiam uentoſæ ſuper locum ſpaſmatum poſitæ ſine ſcarificatione, ſi ſpaſmus eſt debilis, ſed ſi eſt fortis cum ſcarificatione, quia ex eo, quod multa materia attrahitur, ſi non ſcarificaretur cauſaretur apoſtema, & ideo dicit Auicenna, cum eſt magnus dolor ſi non ſcarificamus in ponendo uentoſas eſt mortale. Similiter conueniunt ſubmerſiones in aqua frigida, curant multotiens per accidens, quia tracto calore ad interiora fortificatur calor, & per conſequens uelociter fit reſolutio materiæ remanẽtis. Similiter conuenit in hac cura prouocare febrim, ut præcipit Auicenna.

cenna. Et debet talis febris esse ephimera, & de illa intelligit Auicenna, quia si putrida induceretur putrescerent multi mali humores in corpore existentes, & causarent febrim peiorem. Ego autem hoc nondum feci, nec uidi aliquem fecisse, quia est timorosum, quia nescimus ad quam febrem deueniat, etiam quia aduenieute forte petit, & tunc incurrit medicus infamiam ab astantibus credentibus medicum eum occidesse, tamen quia tempore Auicennæ, homines erant temperatiore in uita, et modo uiuendi, ideo in illorum corporibus non ita generabantur humores cum parce uiuerent, ideo si febris adueniebat in pluribus erat ephimera, isto uero tempore, quia homines sunt gulosi, et pleni malis humoribus, ideo non fit. Balnea etiam multum laudantur, & naturalia, ut sulphurea, salsa, aluminosa, & artificialia, unde competit facere decoctionem ex camomilla, maiorana, saluia, betonica, rore marino, abrotano, aut ex omnibus istis simul, uel aliquibus eorum, & ponere ægrum super peluim illius decoctionis, etiam ualet ponere lapides ignitos, & fumus, qui uirtute sua est exiccatiuus exiccat materiam, & cum lintiamine coopereatur corpus totum, & caput ne fumus agredeatur. Et medicinæ, & confectionis per interius calefacientes siue electuaria resoluentia maxime iuuant. Et usualia sunt, diacorus, acorus conditus, diamuscus dulcis, et amarus, & de istis omni die exhibere ad quantitatem duarum. ʒ. uel etiam de fortibus calefacientibus, ut theriaca, Mithridatum, & exhibere semel in hebdomada, ualet etiam confectio anacardina si uellemus febrim prouocare, oppopanacum, & castoreum, quæ laudat Auicenna, esse sumen-
da

da post cibum, ex eo quia cum non sint fortiter resoluentia, & calefacientia, si ante cibum acciperentur sua actuali non refracta caliditate epar penetrarent, & eum maxime læderent, sed cum post cibum exhibentur obtunditur eorum fortitudo à cibo. Sexta, & ultima intentio est accidentium remotio, & est maxime dolor remouendus cum in talibus sit aliquando intensissimus cum maximis laboribus coniunctus, & tunc maxime uirtus prosternitus ita ut fateor quosdam uidisse in hospitali de quibus maxime miserandum erat, ita clamabant incuruantes se à uertice ad lumbos propter malum motum spasmum, & isti semper debent stare in balneo, sed non multum ne uirtus laxetur, & resoluatur, & ita subito practici isti occurrentes succurrunt accidenti isti, scilicet dolori, & faciunt ei balneum ex oleo communi cum decoctione uermium terrestrium, uel sine, sed primum est singularismum, & stetit in illo oleo tepido, uel actu calido, & postmodum accipere uermes terrestres, & contundere, & supra locum emplastrum apponere ex ipsis etiam oleum uulpinum, fit ex oleo tali balneum si diues est, & si est pauper facere decoctionem ex oleo chamomilino, ex semine lini, & fœnugræci, maluarum, matrum, uiolarum, &c. Et ita stent in tali balneo actu calido. Et ita feci primum balneum ex oleo communi simul cum uermibus, & ex oleo uulpino clarissimo uiro magistro Cæsari Landulpho cum pateretur motum spasmum in coxis & cruribus, & cum sibi adueniebat dolor ita faciebat, & stabat parum. Iterum in lecto reponebatur, & dolor ille, & contractio cessabat. Similiter accipere caput, et intestina castratorum,

Gatinaria Cesari Ladulpho medicat.

rum, & ex eis facere decoctionem est multum conueniens sedatiuum doloris. Si autem talis spasmus sit à materia sanguinea debemus incipere à phlebotomia, in qua ponit Auicenna canonem non esse extrahendũ totum sanguinem, qui est necessarius extrahi, ut si una lib. sanguinis peccaret non est tota euacuanda, quia uirtus destrueretur, ideo melius est multiplicare uices, etiam, ut uirtus possit malo accidẽti resistere. Si autem proueniat ab humore cholerico, uel melãcholico, fiat etiam eodem modo sicut supra dictum est, scilicet digerendo postea euacuando cum syrupis, & medicinis conuenientibus, de quibus supra dictum est. Si à uentositate ueniat cito transit & uulgo uocatur ranso, tunc calefacimus pannis calidis, & inunctione, & cum fricatione resoluitur. Si ex inanitione proueniat curandus est cum rebus humectantibus siue cibis, siue medicinis, brodia pinguia adhibeantur, contusum ex carnibus optimis, uinum limphatum, & hoc in fine, quia in principio facit materias in neruos penetrare, balneum tepidum, & humectatiuum ei multum conuenit, ut ex capitibus, et intestinis castratorum, & post exitum balnei præcepit Auicenna in præsenti cura, ut inungantur loca balneata, ut cum oleo rosarum, quia sua uirtute stiptica prohibet ne humiditas actualis exhalet, similiter ex oleo cucurbitino, ut dicit Auicenna, facere etiam balneum ex alijs oleis ab Auicenna de scriptis, et postmodum etiam inungere ex oleo rosato, quia sua uirtute stiptica retinet confortat, et conseruat actualem humiditatem aliorum oleorum. Si autem sit à punctura aliquorum animalium uenenosorum extrahatur humiditas uenenosa

à loco

à loco puncturæ per hoc experimentum, capiatur gallus uel gallina, & ano eius de pilato bene loco puncturæ superponatur. Et quia continue anus eius sugit, suget totum uenenum in tali loco existens. Secundum remedium, quod quidam pro maximo habebat secreto. Capiatur scabiosa, & contundatur & cum uitello oui reducatur admodum emplastri, & attrahit totum uenenum in loco puncturæ existens. Ideo quidam tempore pestis pro maximo secreto habebat scabiosam suprapositam bubonibus tempore pestis apparentibus. Et in tali punctura optimum emplastrum attractiuum est factū ex cepæ cocto, uel non cocto suprapposito, & etiam eius succus. Attrahit enim omnem humiditatem, etiam ponere uentosas supra locū puncturæ, uel morsus, & applicant cum scarificatione, & istis uentosis maxime chirurgici utuntur, quando infirmo occurrunt uenenato. Quidam dicunt theriacam supra locum emplastratam maxime conferre, sed de isto dubitat Gentilis, quia uidetur, quod sit pessima, quia de natura theriacæ est uenenum, expellere ergo uenenum magis profundabitur per eius appositionē quam extrahetur, tamen quinto canone, ubi disputat hanc materiam, tenet quod sic, quia conuenit, & ibi respondet ad hoc argumentum. Si autem accidat propter puncturam ex ferro acuto, super quo uide quæstionem Gentilis, quam facit, & de causis spasmi an sit mortalis, in qua nos debemus primo intendere, ut locus uulneratus sit apertus, ut possit materia transpirare. Et si esset strictus cum ferro aperiatur, ne materia siue humiditas propter stricturam retineatur, & ibi putrefiat, & ponitur ibi unguentum exiccati

uum & corroſinum, ut unguentum apoſtolornm, et fortius unguentũ baſilicon. Sed quia aliquãdo intẽſiſſimus eſt dolor, ideo pro mitigatione doloris nota tria. Primũ eſt glutinum albotin, ideſt, terebenthina, eſt enim ſingularis ad ſedandum dolorem mixta cum oleo roſato, & ad neruoſorum membrorũ dolorẽ auferẽdũ, eſt multũ bona quam expertus ſum in filio comitis Guidonis Torelli, qui ceciderat à loco alto, et ſtetit per tres horas ſine operatione ſenſuum, poſtea ex illo caſu facta eſt in capite contuſio & læſus fuit neruus auris. unde inteſiſſimum auris dolorem patiebatur, tandẽ applicaui de iſta terebenthina cum oleo roſato, & ceſſauit dolor. Secundum quo practici maxime utuntur, eſt capere uermes terreſtres & ponere ad bulliendum in oleo, poſtea ex dicto oleo facere balneum ſupra locum doloroſum, & ex uermibus facere emplaſtrum, et mitigat dolorem. Tertiũ eſt maxime uſuale, ſcilicet panis infuſos in lacte, poſtea ſuper locum doloris in forma emplaſtri ſuperponatur. Quartum in caſu deſperationis uenimus ad ſtupefacientia, ubi alia non ualent, & ponimus panem cum decoctione papaueris albi, uel ʒ. ij. opij miſcere cum pane, & apponere loco dolenti, quare, &c.

CVRA EPILEPSIAE.

IN cura huiuſmodi ægritudinis duplici regimine procedimus, ſcilicet præſeruatiuo, et curatiuo. Primum regimen debetur corporibus, quæ non incurrunt epilepſiam, ſed parata ſunt ad hoc qualia ſunt puerorum corpora, qui faciliter cadunt in hanc ægritudinem, unde

mater

mater puerorum dicta est hæc ægritudo. Secundum regimen debetur corporibus iam ægrotantibus hac ægritudine, & tale regimen est duplex, quoddam est quod conuenit tempore quietis, aliud quod cōuenit tempore paroxismi. In regimine præseruatiuo, ut dicit Nicolaus de monte Galuanij debet puer nouiter natus antequam sugat lac isto regimine regi, ut detur infanti hoc electuarium. Recipe sacchari albi purissimi ℥. iij. olei sisamini, quantum sufficit ad dissoluendum saccharum, uel olei amyg. dul. et administretur admodum electuarij, quando à somno surrexerit, abstergit enim malas humiditates in stomacho et in intestinis puerorum existentes à quibus eleuantur mali uapores, qui ad cerebrum peruenientes faciunt, epilepsiam, et obstetrices consueuerunt ponere loco olei butyri recentis, quantum sufficit, & hoc est satis rationi conformæ, postea coclearium unum syrupi de cycorea adhibeatur omni die sine aliqua aqua, deinde quando incipiunt ambulare adhibeatur syrup. de cicorea cum urina propria, & recitat Historia. Nicolaus quod ipse curauit filios cuiusdam nobilis uiri, qui omnes moriebantur ex epilepsia. Quædam à proprietate remouent epilepsiam, uel eam prohibent, scilicet pœonia secundum omnem modum administrationis eius etiam suspensa collo, et debet isto modo parari. Accipiantur radices pœoniæ, & incidantur secundum latum, & fiat corona, & collo suspendatur, etiam lapis smaragdus, & corallus suspensus sicut etiam nūc moris est, & optimum est. Debent etiam infantes custodiri ab occursu excellentium sensibilium, et maxime subito, ut cessent sonitus fortes, & strepitus, et timor, unde Mat-

Epilepticus a vino abstinens. thæns
noles nūq ab tali morbo librabit^r.
Qui vo qūq mania torquet^r, qūq vo ibidē & epilepsia nūq sanabantur.

Historia. *thæus Gradi recitat historiam de filio suo lactanti, qui cecidit in epilepsiam ex forti sonitu tubarum uide loco suo. Debet etiam nutrix se abstinere à coitu, quia alterat lac, & debet uti cibis bonis, ut bonum generent lac, etiam uitet crapulam, et omnia, quæ habent malum lac generare cuius oppositum hodiernis temporibus fit. Regimen curatiuum, quod debetur tempore quietis respiciens causam epilepsiæ completur quinque principalibus intentionibus, quæ ponuntur in cura epilepsiæ prouenientis à materia phlegmatica tanquam sæpius contingente. Prima est debita regiminis administratio, secunda digestio, tertia euacuatio, quarta diuersio, quinta & ultima resolutio, & cerebri confortatio, & remotio malæ complexionis in cerebro derelictæ. In prima intentione laudat Auicenna aerem debere alterari ad calidum, & siccum, ut sit præsentia bonorum odorum, sed non debent eis sæpe uti, sed moderate, quia aliquando propter nimiam euaporationem agitantur humores, & camera non sit frigida, & ubi esset* talis *suffumigari debet cum gariophylis, corticibus citri, ponere etiam in camera de saluia, maiorana, rore marino, sticados, &c. In regimine cibi, & potus, cibus nimis quantitatis est malus, quia nimis euaporat ad caput unde declinare ad subtilitatem est melius, uitent etiam omnia cibaria euaporabilia, omnibus enim caput habentibus frigid. et humid. præcipitur ne multum comedant in cœna, quia multi uapores eleuantur, & inde infrigidati faciunt catharrum, apium à proprietate facit epilepsiam, ideo debet uitari, uitentur etiam carnes caprinæ propter idem, quoniam secundum quosdam indu-*

Aer.

Cibus.

Nota.

cunt

cunt epilapsiam, & licet Auicenna laudet, intelligit de caprina carne iuueni, uituperatur autem antiqua, iuuenis enim propter propinquitatem generationis est facilis digestionis, etiam sunt siccæ complexionis, licet uniuersaliter, & absolute sint difficilis digestionis, uituperantur omnes herbæ frigidæ, ut lactuca, portulaca cum aceto, laudantur autem herbæ calidæ, ut saluia, maiorana, & inter alia hyssopus, ideo dicit Serapio testor multos curasse exhibendo hyssopum, ut in decoctione & in cibarijs, caueat uinum, quia inducit epilepsiam, si tamen sit temperatum, & in modica quantitate conceditur, si sit calamus aromaticus, etiam omnes aliæ res non naturales ad caliditatem declinent. Secunda intentio est digestio, cũ ergo materia sit phlegmatica digestiua debent appropriari, phlegmati, qualia sunt mel ros. oxymel simplex, compositum, scylliticum, ut Recipe mellis rosati ℥. i. oxymellis, scyllitici ℥. s. aquarum saluiæ, & betonicæ, ana ℥. i. s. misce, postea syrupum de sticados cum aquis dictis de quibus singularissima, & usualis est aqua hyssopi, ut dictum est & debet digeri per continuationem syruporum 6. 8. uel decem diebus. Tertia intentio est euacuatio, quæ completur cum his, quæ supra dicta sunt in cap. apoplexiæ, & subeth, singularissima tamen, & usualia sunt hiera simplex cum agarico, clamant enim omnes in uirtute agarici, in euacuando phlegma in capite existens, ut Recipe hieræ simplicis ʒ. 6. agarici trochiscati ʒ. i. dissoluantur in aqua saluiæ, bethonicæ, uel hyssopi, quantum sufficit. Conueniunt etiam pilulæ elesanginæ, & masticinæ semper addendo agaricum, pilulæ etiam de

Herbę. — Vinũ. — Digõ. — Pharmacũ.

hiera magna ſunt multum uſuales, pilulæ etiã cochiæ, & fœtidæ, quæ ſunt multum fortes, ut Recipe pilularum, & cochiarum, et fetidarum, ana ℈.i. doſis enim iſtarum maxima, ut dictum eſt ℈.iiij. uel ʒ.i.s. Vbi uero eſſet multum ſopita, ſed hoc non eſt tempore quietis, ſed in actuali paroxiſmo poſſet eſſe in forma potabili. Competunt electuaria diſſoluta cum aquis appropriatis, ut electuarium diafœnicon, electuariũ indum, doſis eſt, ʒ. i.s. ut Recipe diafœniconis ʒ.i.s. decoctionem ſaluiæ, betonicæ, hyſſopi, maioranæ, ſticados, diſſoluatur, & fiat potio. Quarta intentio eſt diuerſio, quæ completur per ea, quæ trahunt ad inferiora, ut clyſteria, fricationes ſuppoſitoria factis aliquibus euacuationibus, caput purgia, maſticatoria, ſternutatoria, ut ſupra ample in cura paralyſis, & apoplexiæ dictum eſt. Quinta intentio eſt reſolutio reſidui remanentis, & cerebri confortatio, quia manente mala complexione frigida adhuc re aggregatur noua materia, ideo oportet reſoluere, quod remanſit, & exiccare ipſum cerebrum, & cõpletur hæc intentio per interius & exterius applicata. De interius applicatis eſt primo diacorus, acorus conditus, diamuſcus dulcis, & amarus, confectio pliriſarcoticon Nicolai, medicamen de ſcylla, quod eſt ſingulariſſimum ad præſeruandum ab epilepſia. Accipiatur ſcylla, & incidatur tempore æſtatis in fruſtra, & ponatur in olla uitrea, & ſi in olla fuerit de melle rectificabit acuitatem ſcylle, & tunc bene claudatur, & ponatur in ſole omni hora uertendo, ut ſol tangat ipſam ex qualibet parte, & poſt 40. dies inueniemus liquorem ſegregatum uirtute ſolis, & ex tali liquore cũ melle cõponatur electuarium,

Diuerſio. Corroborõ.

rium, & hoc electuarium ponitur à Rasi primo continentis, & ab Auicenna in præsenti cura, confert etiam electuarium positum in litera, & omnes practici tenēt pro singulari remedio, & multi testantur se multos curasse cum hoc electuario. Conueniunt etiam omnia simplicia hic posita à Rasi, & primo continentis, & ab Auicenna, etiam Nicolao Florentino, ponit unum electuarium in hac cura cum dicit se curasse epilepticam 40. annorum, quæ ab infantia usque ad illam ætatem fuerat epileptica cuius dosis est hæc. Recipe herbæ Sancti Petri, uel Sancti Pauli, siue herbæ paralysis, & est costus, siue piperella, quantitatem aliquam subtiliter incidat, deinde accipiantur gariophylorum, pæoniæ, & pirethi, ana partes æquales misce, & cum melle sufficientis quantitatis, fiat electuarium de quo omni die coclearium exhibeatur. Conuenit etiam in eadem intentione theriaca, & mithridatum de quibus tantum semel in hebdomada administramus. Conueniunt etiam ea, quæ ualent à proprietate de quibus primo est ruta, quæ commendatur singulariter ab Auicenna ter, uel quater, non solum interius administrata, sed etiam exterius odorando ipsam, etiam pæonia, ut dictū est collo suspensa, & per interius in puluerem administrata. Laudatur etiam uesica apri plena urina, accipiendo apri uesicam, & cum urina sua ponatur in furno ad desiccandum, & exiccata, & puluerizata de puluere quotidie exhibeatur coclearium unum. Laudatur etiá ab autoribus cornu cerui, lapis etiam smeraldus collo suspensus corium etiam frontis asini à paroxismo epilesiæ liberat, castoreum etiam, & assa fetida euaporata

etiam

etiam per interius sumpta. Laudatur etiam lapis hirundinum, qui reperitur in stomacho pullorum hirundinũ, maxime ille, qui est diuersorum colorum capiatur, dictus lapis, et inuoluatur in corio uituli, et ponatur in capsa argentea, & collo suspendatur, est.n. maximi iuuamenti. Craneũ etiam humanum competit à proprietate. Gerardus.n. habuit secretum hoc à fide digno, et dabat ipse epilepsiam patientibus, et liberabantur, et sic craneum masculi masculo, fœminæ uero fœminæ. Galenus etiam. 11. de simplici medicina, capite 11. dixit: Quidam dabant ossa humana ignorantibus sumẽtibus, et hoc ad bibendum, et liberabant eos ab epilepsia, et artetica. Si autem epilepsia sit confirmata in addultis maxime difficile curatur. Inquit.n. Gordonius ego multos habui in manibus diuites, et pauperes iuuenes, et senes, masculos, et fœminas, sed illi qui sunt adulti, et epilepsia est per essentiam non curantur, cãm nescio deus scit. Curatur autem in infantibus, et in illis qui propter inordinationẽ regiminis, et in illis quibus fit per cõitatẽ ab aliquo membro. In adultis autem, ut dictũ est non curatur. Si autem causa sit materia sanguinea, fiat phle-
Phlebotomia. botomia saphenarum à principio deinde cum phlebotomia cephalicarum, postea uenæ frontis, &c. Si à melancholia fiat eodem modo sicut in phlegmatica cum respicientibus melancholiam, quæ dicentur in cura melan-
Si à cõitatẽ. choliæ. Si à cõitate alicuius membri à quo eleuatur malus uapor uenenosus tẽpore inuasionis debet fieri stricta ligatura in uia transitus si est possibilis, ne malus uapor transeat ad caput post inuasionem uero debemus intendere ad curam illius membri remouendo malam dispositionem

tionem in eo existentem. Si fiat communitate stomachi potest euacuari sicut dictum est in cura phlegmaticæ. Si autem ab aliqua materia retenta in aliquo membro saniosa, uel uirulenta, puta in membris exterioribus, ut coxa, brachio, pede, uel digito, debet fieri talis membri excoriatio, et apertio, ut materia exeat, ut mihi contingit de quodam cui sæpe adueniebat paroxismus epilepsiæ, quem interrogaui an aliquid sibi accidisset, ut puta casus, uel percussio, qui respondit, quod non, feci eum exuere, et inueni coxã unam tumidam, sed nullum perceperat dolorem, interrogaui, quod illorũ prius uenit an tumor, an epilepsia, ille nesciuit respondere, unde uidens nullum regimen præcessisse in sex rebus nõ naturalibus, quod esset melancholiæ generatiuum arbitratus sum, et merito causam epilepsiæ esse tum orem illum, feci aperire locum cum cauterio, et inuenta est in loco humiditas multa putrefacta in tantum, quod usque ad os erat putrefactum, & ita dimisso loco aperto processi exiccando humiditatem illam malam, et cõtinue paroxismi tardauerunt, et in tantum processit donec extractum est de osse putrefacto, et ex certo nondũ rediit paroxismus epilepsiæ. Regimen uero curatiuum, quod debetur epileptico tempore paroxismi consistit in unica intentione, scilicet releuationis à paroxismi, et in hac conuenit diuertere uapores, uel quæcũque causa sit à cerebro, et in hoc per ingenia superius dicta, scilicet cum fricationibus uentosis suppositoriis si est in ætate forti, et clysteriis dictis, capite de apoplexia, etiam sternutatoria ibi dicta, etiam suffumigatio rerum facientiũ ad resolutionẽ materierum, ut ponẽdo castoreum supra

car-

Historia.

Curo epilepsie in paroxysmo.

Diuersio.

carbones ignitos, & recipiat fumum, etiam radicem pœoniæ, & semen eius, similiter assa fetida supra carbones ignitos. Conuenit etiam succus rutæ ex cõtusione foliorum eius, & fiat cum coto licinium, & naribus immittatur, uel etiam folia rutæ per se contusa, odorare etiam eá sicut est etiam castoreum in licinio simul cum ruta, uel succo eius, etiã assa fetida, ita quod accipiatur castoreum, & assa, & simul in succo rutæ infundatur, & fiat licinium, & naribus immittatur, quare, &c.

CVRA INCVBI.

INCVBVS dicitur ab incubo incubas, quod idẽ est, quod supra stare, uel iacere, quia putant aliquã rem super eos eẽ, cura huius ægritudinis clara est, quare, etc.

CVRA MELANCHOLIAE.

Ad melãcholicos addas tu etiam ad alios furiosos egros, ut phreneticos, & maniacos nõ debet tuto ipse medicus solus accedere, sed cũ socijs.

NOTA primo, quod medicus non debet ire solus ad huiusmodi melancholicos uisitandos, quia isti ex corruptione uirtutum interiorum quandoq; possent medico nocere, etiam tales sint ligati si oportet, unde aduerte ad casum, qui accidit Matthæo Gradi, qui cum uisitaret unum melãcholicum per cameram ambulantem, & cum ipse esset in pontili exiuit sibi obuiam, & ostendens eum amplecti, amplexus est, & uoluit eum proijcere extra pontile. Nota etiam, quod isti melancholici sæpe secundum uarietatem phantasiarum requirũt uarias medici industrias in curando eos, quandoq; enim oportet eos uerberare, & eis minari, quandoq; eos applaudere,

Nõ solũ refrictio nimia, sed inanitio stoi precipue calidi pot fumositatib incubũ generare.

plaudere, & confirmare opiniones eorum, & ea dicere quæ dicunt sicut contigit magistro Ioanni Marliano, qui cum esset Mediolani meláncholicus, quidam, qui æstimabat se habere ranas in corpore, et medici dicebant nõ esse uerum, unde ipse nondum uoluit liberari, neq; uolebat eis obedire, unde uocatus Marlianus cum interrogasset eum, quid haberet, respondit se habere ranas in corpore, & ipse dixit uerum dicis, & scio multas habere in corpore, sed mihi obedies eas extraham, ille multũ congaudens assensit curari. Marlianus cũ purgare eum uellet, præcepit astantibus, ut cum ostenderent egestiones imponerent ranas uiuas in uase, ut uideret, & ipse, quod factum fuit, et sic cum bono regimine liberatus est. Multa etiam alia possent narrari, quæ breuitatis gratia omittimus, ista tantum sufficiant pro medici industria. Cura eius perficitur quandoq; principalibus intentionibus, prima est debita regiminis administratio, secunda digestio, tertia euacuatio, quarta diuersio à cerebro, & corde ad membra ignobilia, quinta, & ultima resolutio residui remanentis, & cerebri, & cordis confortatio. Notandus est can. Auicennæ, quod in hac ægritudine à principio debemus præuenire, quia hæc ægritudo confirmata est difficilis cure. Prima intentio perficitur per administrationem debitam regiminis sex rerum non naturalium, debet enim regimen ad calidũ, et humidũ declinare magis tamẽ humectare, quã calefacere, quia humiditas est minus actiua quã caliditas, & quia minus põt per eã læsio causari. Aer ergo fiat artificialiter humidus cũ uase aquæ plenocalidæ factæ ex decoctione maluarũ, matrum, uiolarum, et altheæ, et ponere in

came-

Arnal. de Vi. no. [illegible] — [illegible]
curati sæpius in Mania [illegible] — [illegible]
[illegible], si ligati non fuerint [illegible] [illegible]!

camera, habeatur etiam res boni odoris, & grati, dimittantur ex parte cibi, olera, præter humectatiua, dimittantur, legumina carnes assatæ, et salitæ, utantur carnibus hœdi castrati, brodio, etiam gallinarum, caponum phasianorum, utatur somno, uitet uigilias, procuratur somnus cum fricationibus læuibus, si non potest cũ hoc fiat balneum hoc modo. Recipe lactucarum, foliorum, salicum, seminis papaueris albi, seminis lactucarum, decoquantur prædicta in aqua, in qua retineantur extrema, et balneetur aliqualiter caput cum dicta aqua, fit etiam somni prouocatio inungendo tempora cũ oleo uiolato, neufarino, unguẽto populeonis, uel facere clysteria, uel dando syrupum, de papauere dando post cœnã. Si non potest dormire cum istis deueniendum est ad opiata, et considera in exhibãdo ea, quia est timor, puta quãdo uirtus est debilis, ipsa tamen administrãdo incipe à leuioribus. Secunda intentio, quæ est digestio completur per administrationem syruporum appropriatorum melancholiæ: Et usuales syrup. sunt isti: syrupi de thymo, de epithymo, de pomis simplex, & compositus: ut Recipe syru. de pomis simp. ℥.i. syru. de epithymo. ℥.s. aquarum buglossæ, & endiuiæ, ana. ℥.i.s. misce, aquæ appropriatæ sunt aquæ boraginis, buglossæ, scolopend. endiuiæ, fumiterræ, lupulorum. Si uero uolumus syrupos magis frigidos, dabimus syrupum de fumo terræ cum syrupo uiolarum, ut Recipe syrupi de fumoterræ. ℥.i. syrupi uiolarum. ℥.s. aquarum buglossæ, & lupulorum, ana, ℥.i.s. misce. Tertia intentio, quæ est euacuatio completur cum medicinis appropriatis educentibus melancholiam de quibus sunt quædam leuia, & quædã fortia.

Leuia

Leuia usualia sunt, ut aqua lactis maxime caprini epithymum, & est optimum, possumus enim dare epithymum per se, uel cum aqua lactis maxime dicta, & est bonum, & optimum epithymum damus in infusione, et dosis est. ʒ.ij. in substantia drach.i. habemus etiam myrabolanos indos. Fortia sunt sicut foliculi siue lapis lazuli, et lapis armenus, uerũ ista melius est administrare rectificata qualia sunt in confectionibus, & de istis confectis, & compositis sunt sicut confectio amech. pilulæ, inde pilulæ de lapide lazuli. Dosis istorum compositorum est usque ad ℈.iiij. & semper cum istis damus ali quid humectatiuum sicut est syrupus uiolatus. Quarta intentio fit cum clysteri, usuale autem est hoc. Recipe decoctionis epithymi seu polipodij, lupulorum, thymi, fumiterræ. ʒ.vi. uel vij. cassiæ fistulæ. ℥.i. sac. rubri. ℥.i. olei uiol. ℥.i.s. salis communis. ℥.i. misce, & fiat clystere, præcipitur etiam tenere extrema in aqua calida, facimus etiam fieri fricationes in extremitatibus aliquo modo, etiam facimus applicare uentosas sine scarificatione, uel cum scarificatione, ut in sanguinea. In euacuatione etiam iam dicta conuenit phlebotomia basilicæ sinistræ, si sanguis exiens uideatur niger tunc debemus extrahere. Si autem subtilis, & clarus, debemus retinere, pro hoc uide Auicennam. Quinta, & ultima intentio, quæ est resolutio, &c. completur per ea, quæ per interius applicantur, & quæ per exterius. De exterioribus est epithyma cordiale capiendo florum buglossis, & boraginis, ana M.i. been albi, & rubin, ana. ʒ.ij. gariophylorum. ʒ.i. misce. De interius autem exhibitis sunt diabuglossatum, diaboraginatum,

natum, fortiora diamuscus dulcis, & amarus, electuarium de gemmis Mes. electuarium lætificans Rasi, electuarium Conciliatoris, semper cum istis ponẽdo de saccharo uiolato. In intentione etiam humectationis confert balneum hoc, & est usuale. Recipe maluarum, matrum, uiolarum, altheæ, capita, & intestina castratorũ decoquantur in aqua, & fiat balneum. Istud autem balneum est humectatiuum mulum, pro hoc uide Ioannẽ Matthæum Gradi. Et nota, quod non debente nimium isti stare in balneo, quia nimis resolueret, potest etiam fieri balneum particulare capiti cum decoctionibus prædicti s, quare, &c.

CVRA CATHARRI.

NOTA pro cura catharri oportet unum considerare, utrum scilicet causa catharri, & catharrus ipse conueniant, aut differant, quia aliquando cum differũt intendentes causæ nocemus catharro, & econtra, ut si causa sit frigiditas, & materia fluens sit calida, quæ per frigoris expressionem fluat, tunc si calidis intendamus causæ nocemus catharro, quia materiæ calidæ fluenti. Si autem materias fluentes rectificare uolumus cum frigidis causæ nocumentum ingerimus, quare hoc maxime aduertendum est, & in talibus ubi indicationes contrariæ complicantur obseruare oportet. Auicenna canone quarta primi, capite ultimo, quod in talibus succurrendum est rei timorosæ magis altera non neglecta. His habitis cura catharri consistit in sex intentionibus principalibus, prima est debita regiminis administratio,

Docum̃ optimũ.

Ubi timetur de suffocat[illegible] a catarrho nimio [illegible] utere inter [illegible] Emplo d q. in Antido. Mitagnang in meo [illegible] fol. 379. columna 4.

tio, ſecunda materiei catharri digeſtio, tertia euacuatio, quarta diuerſio, quinta retentio fluxus catharri, ſexta prohibitio nocumentorum à catharro euenientium reſolutione remanentis, & cerebri confortatio. Prima intentio diuerſimodè completur ſecundum diuerſitatem catharri. In calido enim catharro uitentur calida omnia, & uenti de quibus eſt uentus auſtralis, & ſeptentrionalis adueniens maxime poſt auſtralem, quia poros conſtringet, & comprimendum fluere facit, cibi etiam calidi uitentur in catharro calido, & in frigido exhibeantur. Somnus uero fac, ut non ſit longus in catharro frigido, maxime immediate ſumpto cibo, uitent ſupine dormire, & dormiant ſuper uentre ſuo ut materiæ ad nares deriuentur. Accidentia animæ, quæ habēt inflammare uitentur in calido, et quæcunque habent etiam cerebrum debilitare uitentur maxime in cauſa frigida. Secunda intentio eſt digeſtio in qua etiā diuerſimode proceditur, aliter enim in calido, & aliter in frigido. In calido enim, ut puta ſalſo, amaro, acuto, mordicatiuo, quia ut plurimum etiam iſti humores ſunt ſubtiles procedimus cum ingroſſantibus infrigidantibus, & ſyrupi uſuales in hac intentione ſunt ſicut ſyrupus uiolarum de iuiubis, de papauere. Vbi autem materia in pectore eſſet recepta, & propter eius groſſitiem non poſſet per ſputum eiici conuenit iulep uiolatum, alij uero ſyrupi ſicut acetoſus roſatus, de endiuia, de ſucco aceto, licet ſint frigid. ingroſſatiui, tamen uſuales non ſunt in hoc morbo, quia ſecundum plurimum pectori, & pulmoni communicatur materia catharralis, ideo adminiſtrādi ſunt ſyrupi participantes lenitione, non autem ſtipticitate, quæ

Dieta. Aer. Cibus. Somnus. cubatio quali. Ai accidentia. Digestio. In calido. Syrupi usuales. Ubi mā ē in Pectore. Notandum.

quæ pectori nociua est; illi autem syrupi stiptici sunt, con ueniunt ergo supra memorati cum sint pectori iuuatiui. Aquæ etiam usuales quibus utimur communiter sunt aquæ endiuiæ, cicorij, hordei, sacchari, decoctio etiam pe ctoralis cum seminibus frigidis, & cum iuiubis, quidam utuntur aqua hordei, post cœnã quando uadunt dormi- tum, & aliquando aqua frigida, in catharro subtili acu to calido, & iuuat remittendo acuitatem, in frigido ue- ro multum obest, ideo uulgares multum errant in omni catharro exhibendo aquam frigidam. In catharro frigi do siue à materia grossa, & frigida, digestiuum singula- re est mel rosatum, & licet Auicenna laudat mel rosa tum in catharro calido, tamẽ hoc nõ obstat quin nõ lau dat mel rosatum, quo cõmuniter utimur, sed illud est sac charum rosatũ, est enim duplex mel, scilicet mel apum, & est calidum, & ex illo fit mel rosatum, quo cõmuni- ter utimur, est illud mel, quod dicitur mel cãnæ, et istud est saccharum, ex quo fit sacchar ũ rosatum, & istud be ne depuratum est quasi temperatum in actiuis, & cum melle ros. semper permiscemus aliquid sputum facilitãs, & usuale est syrup. de liquiritia, ut dãdo. Reci. mellis ro sati colati. ℥. i. syrupi de liquiritia. ℥. s. aquarum saluiæ, et hyssopi, ana ℥. i. s. misce. uel cũ decoctione pectorali cali da in qua ponitur liquiritia, ficus citrinæ, passulæ, iuiu- bæ, sebestẽ. &c. iste syrup. est satis domesticus, & eo uti- mur à principio. In processu uero possumus uti fortiori- bus, & magis incisiuis, et subtiliatiuis, et syr. usuales qui bus comuniter practici utũtur, sunt syrup. de duobus ra dicibus, de hisso. de prassio, et in istis debemus gradatim procedere secundũ quod materia est magis, et magis di- gestia,

gestia. et facta aliquali minoratione tēdere possumus ad fortiora tandē deueniendo ad syrup. de sticados qui singularissimus est. Aquæ autē usuales in hoc casu sunt sicut aqua sal. hyssopi beton. &c. Et si uolumus sputū facilitare conuenientius est uti decoctione pectorali, in qua ponitur liquiritia, capillus ueneris, ficus siccæ, passulæ, etc. Vbi autem materia sit uiscosa cōuenit oxymel simplex, & compositum, & sunt usualia cum aquis proportionabilibus. Tertia intentio est euacuatio, quæ completur per solutionem uentris, & phlebotomiam. Solutiua autem uentris usualia sunt ea, quæ dicta sunt in cura sodæ, de quibus sunt pilulæ, et electuaria. De pilulis, ut pilulæ aureæ aggregatiuæ, de electuarijs electuarium de succo rosarum, electuariū rosarum, diaprunis solutiuum, dosis electuariorū est a drach. i. usque ad 4. de pilulis à. ʒ. i. usque ad ℈. iij. & hæc conueniētia sunt in calida materia. De phlebotomia uero notādum est, quod quantū est possibile debet uitari, ut habetur ex doctrina diui Mesue, capite proprio, & ideo secundum ipsum tantū in tribus casibus competit. Primus casus in corpore calido, multū sanguinis abundāte, & robusto, & catharro existente calido cōpetit phlebotomia. Secūdus casus in intentione præseruationis à futuro nocumēto, ut squinantia, & pleuresis, ut materia diuertatur, et nō fluat ad locum in quo est parata fluere facimus phlebotomiam. Tertius casus quando cum catharro cōplicatur febris cōuenit phlebotomia, quia febris est causa super calefactionis humorum in alijs autem nequaquam fienda est, quia cerebrū est exangue, quod ex natura sua est frigidū, ideo ille paucus sanguis, qui est in cerebro euacuaretur. Solutiua ue-

ro conuenientia in materia frigida, usualia sunt in forma pilulari, sicut pilulæ cochiæ de agarico, quæ ualent multum in materia in pectore contenta exhibendo isto modo. Recipe pilularum cochiarum, pilularum de agarico, ana ℈.ij. misce, & fiant pilulæ quinque, & iste ualent ad euacuandum materiam grossam. In forma uero electuarij habemus diasinicon, electuarium indum, quæ etiam laudata sunt in materia calida, ualent etiam in utraque, dosis est illa supra posita à, ʒ.i. usque ad. ℈iiij. Quarta intentio, quæ est diuersio completur per fricationes, per uentosas in spatulis, & in natibus, per caput purgia, quæ fiunt per liquores attractos per nares. Et usuales in calida sunt, aqua uiolarum, uel hordei, quæ dilatando uias nasi faciũt ad diuersionem materierum ex cerebro. In materia uero frigida usualia sunt aqua maioranæ. Fortiora sunt aqua siue succus radicis blitis, uel foliorum eius, decoctio etiam nigellæ, fortior adhuc sicut succus ireos, etiam decoctio cyclaminis, id est, panis porcini, est autem in his gradatim procedendum à debelioribus ad fortia, diuertimus etiã per sternutatoria, quia materiæ per ea ad nares conuertuntur. Sed nota, quod ista caput purgia, & sternutatoria non debent à principio fieri, sed factis euacuationibus, quia per ista fit motus, & agitatio, materia autem catharri ad hoc, ut digeri possit indiget quiete, & quietantibus eam, aliæ autem diuersiones possunt uniuersaliter in quocunque tempore fieri, confert etiam in eadem intentione cauterium in commissura coronali, quia multas materias per partes illas exhalare facit, & ad illas conuertit: & Ioannes Arculanus testatur se nihil tanti iuuamenti inuenisse quanti

quanti est huiusmodi cauterium in passione hac, conuenit etiam apertio facta post aures iuuat enim maxime. Quinta intentio est catharri retentio. Sed nota quod catharrus quantum possibile est non debet sisti, quia fit retentio in membro principali, uerum quandoque necessitas urget, ut retineatur, & hoc in aliquibus casibus. Primus esset nimius fluxus sufocatiuus, & timeremus de suffocatione tunc est retinendus. Secundus ubi iste catharrus esset calidus acutus, et excoriatiuus, tunc demus sistere, Tertius ubi cum catharro coniungatur tussis aspera cum instantia uigiliarum, tunc etiam sistendus est. Et de his, quæ sistunt, quædam sunt, quæ hoc faciunt stipticitate sua, sicut bolusarmenus, spica, olibanum, sandaraca, & cum hoc non nocet pectori maxime spica, etiam hic appropriate hoc faciunt, quia ingrossant materias, & de istis sunt sicut succus liquiritiæ, syrupus de liquiritia, syrupus uiolarum, saccharum uiolarum, penidiæ, diadragantum, loch, de papauere, syrupus de papauere, electuarium etiam diacodion, pilulæ bichechiæ, id est, contra tussim tenendo unam in ore ad quantitatem lupini. Et de istis quædam gargarizantur quædam in ore tenentur, quædam deglutiuntur, sicut sandaraca, & olibanum, etiam conferunt stipt. gargarizata, ut ex aqua rosata, & aceto. Pro complemento istorum uide Mesuem, & ubi esset instantia uigiliarũ cum tussi aspera exhibere oportet, ut alia non iuuant pilulas alchaiber, id est, de cinoglossa, quæ describuntur à Mesue in præsenti capite, & in antidotario distinctione 10. de pilulis, & appellat eas pilulas ad omnes morbos catharri, & in eis ingreditur opium, & dosis

Notan. est drach.i. usque ad mediam. Et ad ista opiata deueniendum est in casu desperato. Sexta, & ultima intentio est prohibitio nocumentorum à catharro euenientium sicut est opilatio in caysim, idest, partis anterioris nasi, ita ut ex naso ad palatum nihil transit nec econtra. Et curam huius habes cap. proprio fen quinta tertij tractatu secundo. Competũt etiam in hac dispositione ea, quæ habent aperire: Et decoctio lentium esset iuuatiua. Etiam ubi accideret timor de squinãtia. Et in hoc casu competunt gargarismata prohibentia fluxũ, ut ex aqua ros. & aceto faciendo diuersiones cum phlebotomia, & aliis ubi expediat, etiam dandum est in reliquis, quæ consequi possunt ad catharrum, cura dispositionem illam secundum quod meretur. Et si catharrus fit à materia frigida debet fieri remotio malæ complexionis remanentis, ne iterum reaggregetur noua materia. Hoc fiet cum saculis ex rebus calefacientibus, & cerebrum confortantibus, ut ex saluia, maiorana etiam cum thure, milio, et sale, cum lotione etiam capitis, cum lixiuio in quo coctæ res capitales calidæ sæpe dictæ, lauare etiam caput cum uino aromatico, ut uernacino, uel maluatico ponendo etiam de gariophylis, pipere, zinzibere, &c. Ad confortandum cerebrum etiam possumus dare confectiones, ut confectionem plirisarcoticon, diamusculum dulcem, & amarum theriacam. In materia calida uero existente cum frigidis, quare, &c.

CVRA

CVRA OPHTHALMIAE NON VERAE.

CVRA hæc diuersificatur secundum suas species. Ná quædá est ophthalmia uera, quædam nó uera. Non uera autem est, quæ cum rubor in oculis apparet, ista curatur per solam causæ abscisionem. Et hæc ut plurimum causam habet primitiuam, ut fumus, et isti sufficit remotio à fumo, uel caliditate aeris à sole et isti sufficit poni in aere frigido, &c. Deinde natura resoluit uapores, quandoq; contingit ex sola agitatione humorum facta ex motu corporis, & istá curat sola quies ubi corpus non esset repletum, & ista species est de qua dicit Aui. quod sola quietatio humorum sanat aliquando ophthalmiá. Sedatur autem motus humorũ cum frigidis simplicibus, & stipticis, agitati auté fluétes ad oculũ sedantur cũ lacte mulieris puerũ lactátis, etiá cũ albumine oui, et aqua rosata, hæc.n. humores istos ab oculis repercutiunt. Si uero causa sit casus, et percussio. tũc uel est in prĩcipio fluxus materiæ, et tũc cõpetũt solũ repercussiua. Si auté in augméto ita, quod partim fluxerit, partim fluxura sit tunc indiget repercussiuis mixtis cũ resolutiuis, ut essent rosæ cum semine fœnugræci, quod semen fœnugræci propter téperatá caliditaté quá habet dicitur resoluere materiá fluxurá, ubi ergo intédamus solum repercutere exhibemus aquá ros. et similia frigida sola, ubi auté intédamus repercutere, et cum hoc resoluere exhibemus rosas, et semen fœnugræci, rosa.n. repercutit, & semen fœnugræci resoluit, decoquemus ergo ambo in aqua, & ex decoctione illa faciemus euaporationem ad oculos. In statu uero

ubi materia amplius nõ fluit solũ administrabimus resolutiua, & in hac intentione laudatur ouũ induratũ cũ sua actuali. calid. ponẽdo super oculos, et multum ualet ad remotionẽ frigiditatis, et ad resolutionem, & remotionẽ ruboris, & à uulgaribus obseruatur, quare, &c.

CVRA OPHTHALMIAE VERAE.

OPHTHALMIA *uera est apostema calidum coniunctiue, & hæc, ut plurimum fit à materia sanguinea, uel cholerica, ut satis patet ex diffinitione, in cuius cura sex intentiones obseruãdæ sunt. Prima est debitũ regimen. Secunda diuersio humorum ad oculum fluentis. Tertia repercussio. Quarta digestio. Quinta euacuatio eradicatiua. Sexta resolutio residui remanentis in oculo. Et aduerte quod omnes can. et remedia posita ab Auicenna, reducuntur ad alteram istarum intentionẽ. Prima intentio completur per ea, quæ faciunt ad prohibitionẽ apostematis, si non incepit fieri, uel ad prohibitionem complementi eius, si incepit fieri, & hæc intentio completur ponendo infirmum in aere frigido, & si est æstas infrigidando artificialiter cum his, quæ supra dicta sunt, sternendo folia herbarum frigidarum, & arborum, & irrorando cameram. Aer etiam debet esse obscurus, & non luminosus, quia lumen agitat humores, & resoluit spiritus. Dieta sit multum tenuis, ut mẽbra sint auara in retinendo humores, & ita non fluant ad oculum, dimittatur uinum pro principio, augmento & statu, & si conceditur, ut Hipp. sexta aphorismorũ, in declinatione potest exhiberi. Laudatur somnus, ut*

oculus

Ego vero somnu[m] ipsu[m] damno q[ui]a p[er] ipsu[m] humores ad caput & oculos attrahuntur, nec vigilia quoq[ue] commendo i. oculos tenere apertos, ro[ati]one agitationis ipsius, sed bene quiete ipsa, & no[n] tenere oculos apertos, laudo.

oculus quiescat. In tempore enim uigiliæ continuæ oculus agitatur, & mouetur, & inde humores agitantur. Secundo, quia tempore somni dolor non fit, quia hebetatur uirtus sensitiua, et ita dolor non attrahitur reuma. Secus fit in tempore uigiliæ. Tertio etiam, quia quietantur humores, ita quod non eodem modo fluunt. Etiam de accidentibus animi uitentur ea, quæ faciunt ad humorem inflammationem, declinandum est etiam ad inanimationem, unde uitentur ea, quæ replent & sanguinem multiplicant, ut sunt oua, carnes, & similia, uinũ &c. Secunda intentio est diuersio humorum quæ completur cum phlebotomia cephalicæ, et hæc quidem phlebotomia est conueniens in qualibet specie ophthalmiæ secundum Auicennam, & de isto dubitat Gentilis, diuersificatur uero hæc phlebotomia, secundum diuersitatem corporum patientium ophthalmiam, ut si est maxima repletio incipiendum est a saphena. Si autem non tãta à basilica, uel media, & si non tanta à cephalica lateris oppositi. Si autem magna sit repletio, incipiendũ est à saphena lateris eiusdem non autem opposita, quia fieret secundum duos diametros, & materia non tam bene diuerteretur, quo facto, & quietato corpore per octo horas, postea fienda est phlebotomia à uena communi oppositi lateris diuersificatur etiam quãtitas sanguinis extrahendi secundum diuersitatem corporum, ut uerbi gratia, in sanguineo carnoso uirtute forti utẽte bono regimine, est magna copia extrahenda, ita ut aliquando usque ad lipothomiam, melius tamen est diuidere in plures uices, ut dicit Auicenna. Diuertimus etiã cum applicatione uẽtosarum in spatulis, & ita practici

commu-

communiter utuntur incidendo locum uentosarum etiā non incidendo, & istis quotidie practici utuntur, ponendo eas in adiutorijs brachiorum, & in spatulis. Diuertimus etiam cum fricationibus ante cibi assumptionem fricando à sursum in deorsum, etiam ponendo pedes, & manus in aqua calida, ut superfluitates ad partes inferiores diuertantur, & practici cōmuniter utuntur isto remedio ante cibi assumptionem. Diuertimus etiam cū clysteribus, & solutiuis uentris, cum pilulis, & ita facit Rasis in exhibendo myrabolanos. Tertia intentio est repercussio, & hæc perficitur per ea, quæ habent claudere, & constipare porositates oculi, ut oculus nō recipiat materias fluentes, & ad hanc intentionem faciunt ea, quæ supra frontem liniuntur, ut cum aqua rosarum, plantaginis, solatri, cum albumine oui, oleo rosato, & aceto, corticibus granatorū, balaustijs, &c. Possumus facere emplastrum, & supra frontem ponere. Et in hoc dat canonem Auicenna, quod est considerandum, an materia fluens fluat per uenas, & arterias, quæ sunt extra craneum, & hoc ut plurimum euenit, quia coniunctiua egreditur ab illo panniculo craneum cooperiente, & tunc maxime iuuant repercussiua. Si uero materia fluat per arterias, & uenas existentes intra craneum, tunc repercussiua uituperantur ex eo, quod materias illas uidentur constringere uersus duos opticos. Et de illis, quæ communiter practici ponunt supra oculos est cotum infusum in aqua rosata, uel lactucæ, communiter tamen utuntur aqua rosarum, deinde ponendo super oculum ligando cum petia lini ligatura, ne causet dolorem comprimendo oculum,

lum, repercutimus etiam cum his, quæ ad intra oculũ ponuntur. Domeſtica, & uſualia quibus practici communiter utuntur, ſunt ſicut aqua roſarum cum albumine oui, conquaſſatis adinuicem, & diſtillando ad intra oculum, uel etiam lac faciendo emulgere ad intra, collyria etiam & ſunt liquores, qui ponuntur ad intra oculum ſicut tutia coralli rubei, gummi Arabici, dragantum, & ceruſſa. Si tamen dolor eſt uehemens, & cum dictis non remittatur, oportet, ut cum dictis adiungatur aliquid, quod habeat uirtutem ſtupefactiuam, ut nõ tãtus dolor ſentiatur, uel eligatur repercuſſiuum habens utranque uirtutem, ut repercuſſiuam, et ſtupefactiuã. Et de iſtis repercuſſiuis, et domeſticis ſtupefacientibus quibus practici cõmuniter utuntur eſt ſumere de aqua roſarum, et de ſemine papaueris albi, et pone ſimul ad buliendum, poſtea accipere de dicta aqua ſic bullita, & diſtillare ad intra oculum. Etiam poſſumus miſcere cũ dicta aqua albumen oui. Habemus etiam aliud remediũ, ſcilicet capere medullã panis, et eam infundere in dicta aqua cum uirtute papaueris albi, iſta enim faciũt ad remotionem doloris. Si autem iſta non ſufficiunt ſief album eſt magis ſtupefactiuum, ſed ad iſtud non eſt deueniendum niſi in magno & intenſiſſimo dolore, etiam niſi alij remedij prius factis. Ratio, quia ex tali forti ſtupefactiuo ingroſſantur ſpiritus, et debilitatur uirtus uiſiua. Capietur enim ſief, et diſſoluatur cũ aqua roſata, et de eo ſic diſſoluto diſtillant in oculum, uel etiam accipere de dicto ſief, et miſcere cum albumine oui, et cũ coto, diſtillando in oculum. Et nota quod non eſt deueniendum ad iſtud ſief, quamuis ſit multi iuuamenti, niſi

prius

prius alijs factis, & de hoc uidi effectum bonum in quadam domina, quæ longo tempore passa est, intensissimũ oculorum dolorem adeo, ut dormire non poterat, et omnibus alijs expertis, et non conferentibus deuenimus ad huiusmodi sief, et statim sedatus est dolor, ex quo dicta domina dum incidebat in illum dolorẽ semper petebat de huiusmodi sief. Ponit tamen Auicẽna can. in administratione rerum ad intra, uel circa oculum quod usque ad tres dies non est aliquid administrandum, de quo tamen dubitat Gentilis. Quarta intentio est digestio, & digerimus cum syrupis usualibus, quales sunt syrupi de granatis acetos. simplicis, cum aquis acetos. plantaginis, & rosarum, etiam cum syrupo de squinanto, et ros. & debent ista digestiua esse stiptica, quia cum hoc quod digerunt faciunt ad materiæ cohortationem. Quinta intentio est euacuatio, et hæc completur cum myrabolanis, citrinis, pilulis aggregatiuis aureis cum electuario de succo rosarum, & electuario rosarum, & cum phlebotomia euacuatiua ex cephalica lateris eiusdem. Et nota, quod multi errant, qui phlebotomãt de uena, quæ est inter pollicem & indicem dicentes eam esse cephalicam, & ex consequenti uenam capitis, sed non est uerum, imò est ramus uenæ communis, & nulla est differentia inter hanc et illam nisi in magis diuertendo in phlebotomando dictum ramum existentẽ in manu cũ sit magis remotus. Sexta intentio est resolutio residui remanentis in oculo, & in hac intentione laudantur localia, ut decoctio seminis fœnugræci cum spongia, uel petia infusa, & ponere supra oculum. Laudatur etiam decoctio melliloti, balneum etiam laudatur in declina-
tione

coartat[t]

tione tantum, non autem in principio liquefaciendo humores, dilatando uias, faciunt materias fluere, uinum etiam bibitum post cibum, si uero accipiatur oleos, & dissoluatur in aqua fœniculi, & distilletur in oculo mirabiliter ualet, laudatur etiam singulariter sarcocolla, & est gummi quoddam calidum, ex eo quod uirtutem resolutiuam & maturatiuam, dissoluitur enim cum aqua rosarum, uel cum lacte, & ita dissoluta inijcitur in oculo quia tunc non nocet. Sief etiam citrinum, siue puluis citrinus etiam ualet, ouum etiam coctum induratū cum sua actuali caliditate supra oculum positum ualet ad idem, quare, &c.

CVRA DEBILITATIS VISVS.

NOTA, *quod Auicenna, & alij medici deficiunt in cura debilitatis uisus, quia plures causas ponit in quibus non subiungit curam, ut potest uideri, de quo tamen dubitat Gentilis. Nota etiam, quod alias differt à nyctilopa, quia nyctilopa est, qui eam habens de nocte, nō existente lumine male uidet, alias uero male de die, & bene de nocte. Hæc uero passio quandoque fit per communitatem, quandoque per essentiam, quādoque uero fit per communitatem, duæ sunt obseruādæ intentiones, una ad membrum communicans, alia ad membrum recipiens, scilicet oculum. Prima intētio perficitur considerando malam dispositionem membri communicantis, ut esset in ethicis propter exiccationem, et in hac cura est in bene restaurando corpus et sanguinē ut boni spiritus & laudabiles generentur. Secunda intētio*

tio eſt ad oculum, ut ſi oculus eſt exiccatus, eſt intentio in humectando ipſum oculum, & caput imponendo lac in ipſo oculo, etiam cum decoctione facta ex maluis, althea & ſimilibus epithymare caput etiam de ea ponere ad intra oculum. Si uero fuerit alia mala impreſſio per contraria curetur, & idem de communicatione particularis membri, et ubi membrum communicans eſſet ſtomachus conueniens eſt uomitus. Vbi uero hæc paſſio proueniret per eſſentiam poſſet à pluribus contingere, ut in tunicis oculi, & quando ex illis à quibus dicta paſſio prouenit, fiunt ab Auicenna ſpecialia capitula, & alia aſpicienda ſunt, ut ex ophthalmia, ungula, & alijs, ſit tamen aliquando ex parte tunicarum propter ſiccitatem corrugantem dictas, & inde opacæ fiunt, & nō diaphanæ, & ibi cum rebus humectantibus eſt procedēdum, eſt enim iſta cura difficilis, quia cum dictæ tunicæ ſint duræ ſubſtantiæ, & humiditas ſit minime actiuitatis, ideo nō poteſt bene penetrare, laudat Auicenna decoctionē humectatiuā ſupra caput effuſam ſiue embrocatā, etiam balneum ex decoctione maluarum, &c. Ex decoctione capitum, pedum, & inteſtinorum caſtratorum, laudat etiam aquam lactis, et ſerum lactis, de quo butyrum eſt extractum, de quo dubitat Gentilis an conueniat uide eum. Quando uero prouenit merito humiditatis exiget hæc ægritudo in cura quinque principales intentiones. Prima eſt debitum regimen. Secunda digeſtio humorum. Tertia euacuatio. Quarta diuerſio. Quinta, et ultima oculi, & uirtutis confortatio cum localibus abſtergentibus humiditatem. In prima intentione, quia cauſa eſt humorum, debent applicari ſicca,

ca, & ideo aer humidus pluuiosus, & habitatio humida uitentur accedendo ignem in camera, & suffumigando aerem cum rebus calefacientibus, et exiccantibus. Laudatur etiam pectinatio frequens capitis ex eo quod diuertit fumositates ex oculis ad cutim capitis: ut dicit Auicenna. Sed in regimine cibi, ut fiat bona digestio, obseruandæ sunt hæ egregiæ regulæ. Prima ut non sumatur cibus nisi prima digestione completa, considerando quantum tempus apponitur in digerendo cibum, quare cibus indigestus euaporat ad caput, et nocet ocula. Secunda, quod caueantur à diuersitate ciborum, quia diuersitatem tẽporis in digestione requirunt, & fit multa euaporatio, et diuersa. Tertia est quod non debẽt, usque ad satietatem comedere, sed surgere cum aliquali desiderio in anima remanente, quia quærimus exiccationẽ oculi. Quarta quod post cibum sumptum sumatur aliquid, quod reprimat ascensum uaporum ad caput, & ideo iubet practici, quod post cibum comedatur frustum panis torrefacti non bibendo postea post ipsum, etiam exibent coriandros confectos, uel non confectos, uel de confectione citoniorum, etiam possumus exhibere tripheram in qua ingrediuntur myrabolani, qui restringũnt, uel exibere confortantia uisum, ut est fœniculus, ut dicit Mes. autoritate Democriti, quod animalia reptilia fricãt huiusmodi fœniculo oculos suos, ut recuperẽt uisum debilitatum propter morá in cauernis in tẽpore hyemis, ut serpentes bubones, &c. Laudatur etiá caro uiperarum abscindendo tamen caput, & caudá, deinde decoqui faciendo, & abijciendo frequenter aquam postea dare ad comedendum sicut fit in lepra. Dant etiam

aliqu

aliqui carnes uiperarum coctas ad comedendum, gallinæ etiam brodium adbibendum, & in tanta quantitate dant quousq; gallina deplumetur, quia tunc est signum quod uirtus talium carnium penetrauit & est imbibita, postea decoquunt gallinam, & de ea dant ad comedendum infirmis, & de usu istarum carnium uiperarum recordor, quod cum Ioannes Matthæus Gradi curasset quendam leprosum, fama diuulgata usq; ad Galliam, et quidam alius accessit Papiam, ut curaretur à lepra, & inueniens ipsum mortuum accessit ad me, cui exhibui multa remedia, tandem deueni ad exhibitionem talium carnium, quæ laudantur ab omnibus medicinæ autoribus, & dixi illi Gallo, ut eas caperet, & fecit, et quia erat multum auidus curari, accepit de eis in multa quãtitate. Cum autẽ in mane ipsum uisitarem, inueni ipsum sæuissimis accidentibus, et uenenosis ita, quod timui ne carnes illę ipsum occiderent; sed quia uirtus erat fortis expulit per partes cutis, et facti fuerũt per corpus quasi totum bubones, qui tandem deuenerunt ad saniem, et curatis illis remansit liberatus. Et propter hoc medici non sint audaces in exhibendo multam quantitatẽ rerũ uenenosarum. Quinta regula est, ut non dormiant post cibum, sed prolongetur dormitio quantum est possibile, et quantum uadũt dormitum somnus eorum sit breuis, omni die fiat lenitio uentris, ut munda sint intestina ne fiat euaporatio, et non pertranseat somnus spacium horarum septem. Secunda intentio est digestio, et recurrendum est ad præcedentia, ut cum melle rosa. oxymelle simplici, deinde cum syrup. de sticodos, non à principio cum aquis saluiæ, fœniculi, quæ singularissima, est

etiam

etiam hyſſopi. Tertia intentio eſt euacuatio, cum quibus autem perficiatur, recurrendum eſt ad præcedentia, ut ſupra uidelicet à principio, exhibere pilulas, eleſanginas cum agarico trochiſchato, maſticinas, etiã cũ agarico, ſimiliter de hiera ſimplici, uel cõpoſita, etiã cum pilulis lucis Meſue, quæ ſunt uſuales ualentes in paſſione frigida oculorum, etiam cum pilulis ſine quibus eſſe Nolo in cauſa calida quas Matthæus Gradi cũ haberet hanc paſſionem à cauſa calida tẽtatus, quia debilis erat appellauit eas ſine quibus eſſe Nolo, quia apud ipſum fortes inuentæ ſunt, licet ex ſe non ſint multum. Sed ſi poſtea uolumus eradicationem facere, dabimus pilulas cochias, uel fœtidas, exhibendo à ʒ.i. uſq; ad ℈.iiij. Quarta intentio eſt diuerſio trahendo ad partes ignobiles, quæ completur primo cum clyſterijs ſuppoſitorijs, fricationibus, poſitione extremitatum in aqua calida in qua decoctæ ſint res capitales, ut folia lauri, ſaluia, roſmarinus &c. Diuertimus etiam cum maſticatorijs ſpecialiter à capite, & cum ruptorijs, & eſt in communi practica ponere ruptoria poſt aures, & tenere locum apertum, facimus etiam ſectanum in collo hoc modo: Capimus carnem cum tenaculis, et tenemus eam ſtrictam per aliquod tempus ut illa pars priuetur ſpiritibus, & mortificetur, poſtea eam perforamus, et tenemus locum apertum iſto modo: Si eſt pauper ponimus cordam in dicto foramine, & ſæpe hinc inde trahimus, ut locus melius aperiatur, & humiditas exeat, & ſi eſt diues ponimus in eo anulum aureum rotundũ apertum ex una parte, poſtea cum ſtringimus ne ex illa parte aperta anulus exeat ex foramine, & ita omni die

Setanum i. Sedatius ut fiat.

ni die circumuoluimus dictum anulum. Diuertimus etiam cum ruptorio in commissura coronali posito, siue cũ cauterio actuali siue potentiali: & Ioannes Arculanus dicit, quod multum ualet, & recitat duas historias quas uide, tenendo igitur locum apertum, & abstergendo in mane, & sero superfluitates, quæ erunt in dicto loco iuuát ualde. Quinta intentio est confortatio resolutio, & abstersio, completur per ea, quæ per interius, & exterius exhibentur. Per interius autem exhibemus nucem muscatam de qua uide laudes à Mesue, dicit enim quod si quis ea utatur omni die, uidelicet capiendo uná in aurora uisum recuperat, etiam exhibemus myrabolanos, Kebulos conditos, scilicet in dicta confortatione uisus, & damus communiter duos semel, uel bis in hebdomoda. Electuaria, quæ ualent in confortatione cerebri, sunt ista uidelicet, confectio plirisarcoticon, acorus conditus, diacorus confectus etiam singularissimum est electuarum Mesue, etiam electuarium Humain, de hoc dare ʒ. ij. siue cloclear unum mane, & sero quando uadunt dormitum, confert etiam mithridatum, diamuscus dulcis, uel amarus. De his uero, quæ per exterius applicatur ad oculi confortationem nos habemus aquam fœniculi, & succum, & est Democriti autoritas, etiam collyrium Mesue ex succo fœniculi. Contunditur enim fœniculus, & ponitur in uasæ æneo, ut partes grossæ separentur à subtilibus, deinde accipitur pars superior, &. ʒ.i. sacchari, & mellis, & folia 6. auri, deinde ponitur in ampulla uitri, & ponitur ad solem in æstate, & frequenter mutatur de uno uase in aliud uas proijciẽdo semper superfluitatem. Aquam etiam, quam commen-
dat

dat Arculanus, ut accipiendo fœniculum, berbenam, rosas chelidoniam, rutam, & ex istis fit aqua distillata ad elambicum, & ista aqua posita ad intra oculos multum ualet: Gentilis in quodam suo consilio commendat hoc collyrium si sumatur tutia preparata cum antimonio, quod est mirabile, habens uirtutem exiccatiuam distillando in oculis cum aqua fœniculi. Gerardus autem de solo dicit si accipiatur pica auis, & comburatur, & contundatur, et in puluerem reducatur, ut de puluere dicto insuffletur in oculis, uel distilletur ad intra oculos cum aqua fœniculi mirabiliter ualet. Serapion autem secundo breuiter describit liquorem sic factũ. Capiatur epar ursi, & scindatur in frustra, & inter unum frustum, & aliud ponatur piper longum, & assetur colligaturq; liquor emanas, & ponatur intra oculũ, similiter fel gallinæ, et perdicis multũ laudatur ab autoribus. Est tamen sciendum. quot sunt quatuor genera fellium. Primũ, & acutius est animalium de rapina. Secundum animalum quadrupedum, & inter illa fel illius animalis, quod est calidius, cõmuniter tamen utimur felle agni, uel castrati. Tertium fella reptiliũ animalium uenenosorum habitantium in cauernis, de quorum approximationis timore dicetur infra. Quartum fella piscium, quæ sunt tẽperatoria cum refrenentur à complexione frigida piscium et ista gradatim debent approximari in exiccatione talis humiditatis, et semper in approximatione istorum medicus sit præsens, & si dolorem inferunt potest accipere aquam rosatam, albumen, oui uel parum de lacte, et pãnos lineos in istis madefactos apponere ad remouẽdum dolorẽ inductum ab huiusmodi fellibus. Vsuale ta-

In meo quo Gerardo hoc est pag. 42. columna 2ª

men magis fel est, fel gallinæ, laudatur etiam fel canis læporarij, fel tauri, sed usuale magis est fel perdicis. De emplastris exiccatiuis recitat Matthæus Gradi de quodam emplastro posito à quodã empirico in oculo cuiusdam nobilis matronæ Papiensis, & in rimotione emplastri secutus est oculus emplastrum ita quod sui fortitudine euulsit ligamenta oculi, ideo in eorum usu est maxima cautela habenda, quare, &c.

CVRA CHATARRACTAE, ET IMAGINATIONVM.

DIFFERT *cura catharractæ à cura imaginationum, quia ea quæ ualent in cura catharractæ debent esse fortiora, & hæ ægritudines possunt esse per communitatem, & per essentiam. Et quando est per communitatem primo oportet, attendere membro communicanti, uerbi gratia, stomacho si ab eo ueniat, & debemus considerare an uirtus stomachi sit debilitate, & ita confortare eam, & si est materia phlegmatica oportet dirigere eam, deinde euacuare, sed hoc dicitur capite de indigestione stomachi proueniente à materia phlegmatica. Alia intentio est, circa oculum, & tunc oportet eum calefacere, & exiccare, ut dicetur. Si uero fit uitio proprio oculi, uel cerebri, oportet considerare si catharracta sit confirmata, uel non, quia si sic non recipit curam nisi per operationem manualem, ut cum acut. & aliquando est talis dispositionis, quod etiam cum hoc ingenio non recipit curam ideo debent haberi signa ad cognoscendum si est confirmata,*

mata,

mata, uel non. Primo ergo debet fieri compressio ipsius oculi, aliquanto tempore, postea aspicienda est pupilla ipsius oculi si illa catharracta est subtiliata, est signum, quod non adeo grossa, & inuiscata cum tunicis oculi, quin possit deponi. Si uero esset nimis subtilis non obediret depressioni, non oportet, quod talis catharracta habeat substantiam mediocrem, & communiter hoc obseruant practici, quod si talis catharracta non sit confirmata recipit curam absq; operatione manuali, quæ perficitur, ut dicetur. In hac cura quinque intentiones sunt obseruandæ. Prima est debitum regimen. Secunda digestio acquositatis in cerebro, & oculo parate fluere. Tertia euacuatio. Quarta diuersio. Quinta exiccatio, & consumptio illius materiæ. In prima intentione ex quo materia euaporosa, uel aquosa, regimen debet esse calefactiuum, et exiccatiuũ uitandus est ergo aer pluuiosus, & humidus, & est alterandus aer ad calidum, & siccum, etiam dieta debet esse calida, & sicca, & regimen multum facit in cura istius ægritudinis, ex eo quod materia siue ægritudo est chronica, ut dicit Auicenna in principio capituli, quod debent esse contenti ieiunio, & abstinentia, comedant semel in die, uel si est eis difficile saltem alleuient cœnã non comedant brodia, nec bibant uinum, de quo dubitat Gentilis, an cõueniat uide cum loco suo, & ita aliæ res non naturales ita disponatur, ut calefactio, & exiccatio ex eis proueniat. Secunda intentio est digestio aquositatis, digestiua autem sunt sicut mel rosatum, si participaret aliquanta uiscositate, ut Recipe mellis rosarũ ℥.i. oxymellis simplicis, unc. s. aquarum fœniculi, & Nota.

maioranæ, ana. ℥.1.s. misce etiam cũ syrupo de sticados cũ aqua fœniculi, & maioranæ, maiorana enim est multum singularis etiam eius olfactus, ut dicit Auicenna, & ita practici faciunt, ut patiens teneat saccũ sindonis plenum maiorana sicca ante oculũ, & nares, possumus enim exhibere prædictos syrupos usq; ad 9. dies. Tertia intẽtio est euacuatio, de qua ponit Auicenna canone uidelicet, quod nõ debemus esse cõtenti una euacuatione, sed sæpius est fiende, & non solum bis, uel ter sed totiẽs donec ægritudo in totum remoueatur, complemus autẽ hanc intentionem euacuationis maxime cum pilulis, ut exhibendo pilulas lucis, quæ singulares sunt in euacuando aquosam materiam à cerebro, & oculis, agaricus etiam trochiscatus ualet multum. Si uero sine custodia uolumus dabimus pilulas masticinas, elefanginas, de hiera, assaieret, dando singula hebdomada tres quando uadunt dormitum. Si autem communi custodia uolumus euacuare, & radicare materiam, dabimus pilulas cochias exhibeudo à drachmam unam usque ad ℈.4. laudant etiam aliqui phlebotomiam, tamen raro fienda est ut dicit Auicenna, & Gentilis, quia per phlebotomiã cerebrum infrigidatur, et multiplicatur aquositas in eo. Quarta intentio est duersio, quæ cõpletur cum fricationibus, clysterijs suppositorijs,, positione extremorũ in aqua calida cum ruptorijs, et sectano, ut supra. Quinta, & ultima intentio est exiccatio uaporum, et catharactæ, si enim potest resolui cum his, quæ per interius applicantur laudantur confectiones calefactione, & resolutione aquositatis, ut dictum est exibendo unaquaq; die. ʒ. ij. confectio Humain maxime laudatur à Mesue

cap.

cap.debilitatis uiſus exhibendo. ʒ.ij.poſt cibum quãdo uadunt dormitum,ut ſimiliter cũ uaporibus cibi caput & oculum petant.Ea uero, quæ per exterius explicantur ſunt multa ,ſed in uſu eorum oportet duos canones Auicẽnæ obſeruare.Primus can.eſt,ut nõ deueniamus ad iſta per exterius applicata niſi corpore prius euacuato,nam iſta attraherent aquoſitatem, & uapores. Secundus canon eſt, quod debemus incipere à leuioribus , de quo facit dubitationem . Gentilis , uide ipſum, & quia oculus eſt membrum maxime ſenſitiuum, ideo oportet paulatim eum aſſuefacere, ut primo cum aqua fœniculi , uel eius ſucco præparato , uidelicet faciendo eum reſidere , ut dictum eſt ſupra , aqua etiam mellis , quæ fit ex melle elambicato eſt optima in abſtergendo. Gulielmus Iudæus eam multum laudat in maculis faciei abſtergit ei multum , laudatur etiam dicta aqua mellis à Gentile, qui dicit ſe habuiſſe à fide digno oculiſta,quod multum ualet ad albuginem, & maculas oculorum,ualet etiam aqua rutæ, & ſuccus eius extractus ſicut ſuccus fœniculi , domeſticum etiam eſt ſaccharum Candum ſiue Nabith in remotione macularum , & albuginis de quo liberaui quandam dominam de Butigellis , quæ paſſa fuerat longo tempore albuginem in oculis,& cui facta fuerant multa remedia,& tandem exhibui ei puluerem ſacchari Candi,& curata eſt. Serapinum,quod eſt gummi quoddam,eſt etiam ſingulariſſimum,ut habetur ab Auic.ſecundo can.capite proprio cum quo curaui quendam, qui paſſus fuerat cataractam , & per ſolam applicationem ſectani per ſex menſes , & ſerapini diſſoluti in uino granatorum cu-

ratus, est, capitur etiam, & dissoluitur dictum serapinum in aqua rosarum, uel fœniculi, uel mellis elambicati, & paulatiue ipsum apponitur miscendo de lacte, de albumine oui, et saccharo Cando, ut oculus assuefiat commendatur etiam ab Auicenna puluis capitum hyrundinum, urina etiam infantis, qui nondum deuenerit ad pollutionem, curat enim uirtute sua exiccatiua, & quia dicta urina habet horribilem odorem, neq; extracta à uesica, potest longo tempore cōseruari quin putrefiat, possumus cum hoc ingenio eius odorem remouere, possumus enim accipere parum fœniculi, & ponere cum urina ad elambicum, & distillare, & quod exhibit non habebit tantum fœtorem, nec ita putrefiet, balsamus etiam est optimus si una gutta ponatur in oculū exiccat eum, & etiam cōseruat in illa dispositione, quæ erat tempore sanitatis ipsius oculi, sed quia est de eo penuria non est sic in usu. Alministin, id est, os scipie de quo utuntur aurifices multum laudatur puluerizando ipsum, & immittendo in oculum abstergit enim aquositates. Fellæ etiam multum ualent, sed ad ista tam fortia à principio non est deueniendum nisi cum timore stent ergo aliquo tempore, ut non imponantur. Vbi autem alia remedia non contulerint, & necesse est applicare huiusmodi fella incipiendum est à debilibus. Debilius autem est fel piscium, etiam fel agni castrati est satis debile, si etiam, debilius uolumus habemus fel gallinæ, & perdicis. Si autem fortia uolumus, habemus fella animalium de rapina uiuentium, ut ancipitris, falconis, aquilæ, fel etiam uiperæ, & aliorum animalium reptilium ualet. Nota tamen, quod in administratione fellis

fellis uiperæ & aliorum animalium uenenoſorum eſt timor propter uenenoſitatem, penetrāt enim huiuſmodi fella, & alia impoſita in oculum ad os per colatorium, unde poſſet ad ſpiritualia & ſtomachum per os tranſire ideo aduertendum eſt, & debemus ingeniari, ut non tranſeat ad huiuſmodi membra, & per hoc uide Gentilem. Sed unum ingenium ſingulare eſt, ut teneant in ore patientes aquam, quando ponunt huiuſcemodi fella quia pertranſiens ad os permiſcetur cum aqua, & non tranſit, debet etiam hæc aqua ſæpe renouari, & ſi cum hoc poneretur de aliquo theriacali cum aqua eſſet bonū maxime de his quæ habent ſpecialem contrarietatem ad uenenum uipere, quæ habent uideri ſexta quarti, præparationum autem carnium uiperarū habes quarta quarti capitulo de lege ibi, & modum adminiſtranſtrandi, & conditiones, quare, &c.

CVRA FLVXVS SANGVINIS NARIVM.

CRETICVS *fluxus ſecundum Auicennam prouenïens à materia ſanguinea, uel ab apoſtematibus nō debet reſtringi can. eſt Auicennæ. Sed in cura fluxus non cretici requirunt quatuor intentiones, prima debitum regimen, ſecunda diuerſio ſanguinis ad nares fluētes, tertia retentio eius, quarta abſciſio cauſæ fluxus. In Prima intentione regimen debet eſſe ad retentionē ſanguinis, & conſtrictionem uiarum per quas tranſit ſanguis. Aer ergo diſponatur ad frigiditatem cum aqua imponendo, acetum cum aqua roſarum, etiam frondes,*

Docum.

Digta.

des, & folia rerum frigidarum, ut folia uitis, salicis, nenufaris, uiolarum, rosarum, &c. In regimine cibi dimittantur carnes, & oua sorbilia, & licet Auicenna laudet oua, hoc tamen est secundum diuersam præparationem alterata puta ad frigidum, & indurata, quia non oportet, ut multum generent sanguinem, oua autem liquida tremula sunt, quæ generant multum sanguinem, & subtilem, indurata uero grossum, & eum taliter ingrossant, quod sanguis redditur ineptus fluxui. Vbi uero sanguis sit subtilis, & cholericus præparabimus cibos cum agresta, uino granatorum, succo aranciorum, limonum, &c. etiam cum aqua ferrata, quia sua stipticitate restringit sanguinem, et adhibenda sunt cibaria uiscosa, ut pedes, & capita animalium, ut uituli castrati, &c. etiam utatur cibis de pasta caseo recenti uiscoso, utatur etiam quiete, & non motu, ut humores non agitentur, & fluant. Secunda intentio est diuersio in qua maior pars curæ consistit, in qua intentione laudat Rasis strictionem brachiorum, & appositionem uentosarum supra uentrem, sed caue ne ponantur super umbilicum, ut sibi non accidat sicut accidit cuidam mulieri, de qua recitat Syllanus cui fuit apposita uentosa supra umbilicum, & repleta est uentosa pinguedine, & mortua est mulier illa, etiam laudatur phlebotomia, quæ est melior res secundum Auicennam, quæ possit fieri in hac intentione, quia diuertimus sanguinē, qui est in uia fluxus, loco autē phlebotomiæ per quæ diuertimus diuesificātur secūdum diuersitatem corporū, quia si est corpus repletum fienda est phlebotomia ex latere contrario, si uero non multum repletum fienda est ex latere eodem. Auicenna

cēna autē laudat phlebotomiā uenæ inter ſpatulas,quæ eſt ſublimis iuuamenti ex eo,quod prohibet ſanguinem eleuari ad partes ſuperiores. Ventoſæ etiam in diuerſis locis applicatæ laudantur cum ſcarificatione,etiam ſine ſcarificatione, & hoc ſecundum uirtutis tollerantiam, laudātur etiā uentoſæ appoſitæ ſupra hypochondria, et ſunt maximi iuuamenti uidelicet ſi ſanguis fluit ex nare dextra, tunc ponātur ſuper hypochondrium dextrū, ſi uero econtra fiat econtra , etiam ligaturæ doloroſæ, etiam fricationes ualent,etiam ponere manus,et pedes in aqua calida, ſimiliter inductio magni timoris ualet multum,quia retrahitur ſanguis ad cor de quo uidi experientiam in Leonardo de Vale. laudatur etiam proiectio aquæ frigidæ in faciem infirmis non aduertentibus proijciendo duos,uel tres ciathos unum parum poſt alium, etiam per alios timores . Tertia intentio eſt retentio ſanguinis, quæ fit cum conſtrigentibus uias, & ingroſſantibus ſanguinem , & hæc intentio completur cum diuerſis ingenijs , primo cum infrigidantibus per interius,& exterius applicatis , per exterius cum embrocationibus ſupra caput,cum inſufflatione in naribus cum liquoribus licinijs poſitis ad intra nares , & cum odoramentis etiam per interius adminiſtrando facientia ad Clauſionem , quædam per infrigidationem , ut opium,lactuca, hyoſcyamus, portulaca, quia immobilitant ſanguinen. Secundo cum ſtipticis etiam ſunt,quæ faciunt unionem in ſubſtantia membrorū per quæ fluit ſanguis,& ſunt ſicut roſæ,balauſtiæ, cortices granatorum,ſumach,tela aranearum,& cum inuiſcantibus, et cauterizantibus generando cruſtam . De inuiſcatiuis

ſunt

Inuiscātia

sunt sicut flos farinæ molendini, mucilago psyllij, ista.n. sua inuiscatione generant escaram, & faciunt adhærere partes uulneris per exterius applicata, calx autem, & uitriolum generant escaram cauterizando, confert etiam administrare cauteria. Completur etiam hæc intentio cum his, quæ à proprietate ualent, ut cum basilicone, scilicet succo eius per nares attracto, etiam cū succo porrorum, occulta enim proprietate ualent, & non manifesta, possumus tamen cum eis administrare res, quæ remouent manifestam caliditatem sicut facit Rasis miscendo succum albedarungi, id est, basiliconis cum camphora. Et licet istæ habent manifestam qualitatem caloris, plus tamen facit illa occulta proprietas quam illa manifesta qualitas. Stercus etiam asininum ualet inuoluendo cotum in ipso maxime quando est recens, & in nares imponendo, ualent etiam cerebella gallinarum, & lapis iaspis, habet etiam proprietatem restrictiuam, ualet etiam si fiat licinium ex folijs urticæ prius tamen in manibus aliqualiter fricatis. Nota tamen, quod Auicenna in administratione rerum infrigidantium ponit duos canones obseruandos. Primus canon, quod in capite non utamur ultima infrigidatione propter congelationem sanguinis in cerebro existentis, ideo à nimia infrigidatione cauendum est. Secundus canon, quod debemus semper à leuioribus incipere. In administratione autem cauterizantium ponit can. quia et si huiusmodi restringat sanguinem, illico tamen, quia postea cadit escara, tunc magis fluit sanguis, quia foramen ampliatur. Infrigidatur etiam sangnis cū his, quæ per interius exhibentur, ut exhibere syrupū infrigidantium

escara indu. cotia.

A pprietate q.

Stercus asininū.

Cerebella galinarū

Jaspis.

Urtica.

Docum de infrigidādo.

Docum de cauterizātib.

Sy. infrig.

tium

tium in aurora, ut ſyrupum de ſucco acetoſæ, de citonijs, de granatis, & hoc ſi ſanguis eſt ſubtilis non inflammatus, ſed ſi eſſet inflammatus poſſumus exhibere fortiores, ut de agreſta, de acetoſitate citri, de limonibus, exhibendo eos cũ trochiſſis habentibus uirtutẽ retẽtiua, ut trochiſci de terra ſigillata, de charabe exhibendo a ℈.ij. uſq; ad ʒ.i. ut Recip. ſyrupũ roſ. ℥.i. ſyrupũ de granatis ℥.s. aquarũ plantaginis, & acetoſæ, ana ℥.i.s. conuenit etiam aqua ſalatri, & omnes ſunt uſuales cũ prædictis ſyrupis, ſi uero iſta non ſufficiũt ultimo, & in caſu deſperato ad ſtupefactiua deuenimus, quæ ingroſſant ſanguinem. Primũ, & domeſticum ſtupefactiuũ quo practici communiter utũtur eſt athanaſia, quæ exhibetur à ʒ.s. uſq; ad ʒ.i. filonium Perſicum etiam, & multum ualet in ſuperfluo fluxu ſanguinis, et de eo recitat Matthæus Gradi hiſtoriam de quodam, qui non poterat dormire per 22. dies, & cum exhibuiſſet dictũ filonium ſtatim dormiuit, et ceſſauit ſanguinis fluxus, doſis fuit ʒ. i. de quo fuit prius etiam ſermo. Retentio etiam ſanguinis fit per ea, quæ per exterius applicantur, ut cum epithymatibus capiti appoſitis etiam collo, factis cũ aqua roſarum, plantaginis, ſolatri, ſemperuiuæ, lactucæ, capiendo ex uno iſtarum, uel ex pluribus, & infundendo pannos lineos, & ipſos infuſos ſupra caput ponere, & circa collum, ut conſtringantur uiæ, & infrigidetur ſanguis etiam faciendo trahere per nares de iſtis aquis. Retinemus etiam ſanguinem cum licinijs capiẽdo totũ infuſum in dictis aquis, & in nares ponendo etiam ſanguinem draconis, bolum armenum, & thus, & incorporando in albumine oui, deinde dicta licinia intingendo, & po

Epithema.
Nariũ infuſio
Licinia.

& ponere intra nares sed Galenus 5. de ſimplici medicina dicit quod nullum eſt excellentius remedium, quàm compoſitio ex aloe, & thure, incorporentur enim adinuicem cum albumine oui, & excedit, dicit ipſe, omne remedium ad retentionem ſanguinis, non autem eſt timẽdum de aloe, etſi aperiat orificia uenarum. hoc enim habet uirtutem exhibitum per interius, ſed per exterius non aperit imò habet uirtutem glutinatiuam, etiam ualent inſuflationes puluerum in nares, ſuccus etiam baſiliconis, qui à proprietate curat attrahendo eum per nares, uel cum licinijs appoſitus, ſtercus etiam aſininũ exiccatum, & in puluerem redactum & de dicto puluere inſufflando in nares. Nicolus Florentinus ponit, ſi capiatur ſanguis columbæ, & exiccetur, ita ut in puluerem redigatur, poſtea inſuffletur in nares cum canna, multum ualet, uel etiam cum albumine oui incorporetur, & licinia intingantur, quæ ad intra nares ponantur, etiam ualet limatia cum teſta aſſata, & in puluerem redacta, poſtea inſufflata intra nares, uel ſi incorpore ut dictus puluis cum albumine oui, et intingantur licinia, ut ſupra, ualent, laudatur etiam thus incorporatum cum aloe, ut dictum eſt de mente Galeni. Aliquæ per cantationes ponuntur à Nicolo Florentino, quod ſi aliquis accedat ad burſam paſtoris, & genibus flexis dicat ter paternoſter, & totidem Aue Maria, & concede deus cum tuo precioſo ſanguine, &c. Et eam ſuſpẽdendo collo ualet in retentione ſanguinis, dicit etiam, quod ſi de ſanguine fluente ex naribus ſcribatur conſumatum eſt, etiam ualet iſta uide per te ipſum. Quarta & ultima intentio eſt abſciſio cauſæ fluxus, prima cauſa

ſa poteſt eſſe cholericitas, & acuitas ſanguinis, quem Purgatiō.
oportet purgare etiam cum his, quæ contentiuam confortant, ſecunda cauſa poteſt eſſe ruptio uanæ, quæ curatur cum conſolidantibus. Si uero cauſa fuerit ueneno-ſitas ut in peſtilentialibus, illa debet remoueri, ut dicitur in cura febris peſtilentialis. Si aquoſitas illi debet euacuari, ſi debilitas contentiuæ, illa debet conſortari quare, &c.

CVRA SQVINANTIAE.

PRO *cura ſquinantiæ ſex intentiones ſunt obſeruandæ, prima eſt debitum regimen, ſecunda diuerſio humoris fluentis ad locum apoſtematis, tertia repercuſſio, quarta digeſtio, quinta eradicatiua euacuatio, ſexta reſolutio, & iſtæ intentiones (debentur ſquinantiæ) per reſolutionem terminandæ. Si uero terminetur per uiam collectionis ad ſaniem, aliæ intentiones requirunt, prima eſt maturatio, ſecunda ruptio, tertia abſterſio, quarta conſolidatio, & in his completur tota cura, ſed priuſquam ad curam deueniamus, ſunt notandi canones aliqui. Primus eſt, quod in huiuſmodi cura cum ſit debiſcito terminalibus oportet apponere omne ſtudiū, quod eadem die curemus eam iuxta aphoriſmum, quartæ particulæ, Medicari in ualde acutis, &c. & primæ particulæ. Ad ultimas ægritudines, &c. & quarta primi. Quando ægritudo eſt timoroſa, &c. Nota etiam, quod iſtæ ſex intentiones reducuntur ad duo fundamenta. In præſenti ergo cura duo principaliter intendimus. Primū eſt quando occurrimus corpori ſquinantico prohibere*

hibere augmentum ſquinantiæ ſicut dictum eſt de phre neſi, quia ſi ſquinantia deuenit ad completam magnitudinem interficit ſuffocando, prohibito ergo augmẽto et fluxu, poſtea intendimus remouere, quod fluxum eſt. Primo ergo prohibemus augmentum apoſtematis per primam intentionem, ſcilicet cum adminiſtratione debiti regiminis, uidelicet eligendo aerem frgidum, & facere, ut infirmus utatur dieta ſub uno, uel duobus diebus ſtando ſine cibo ſi eſt poſſibile, utatur etiam cibis liquidis faciliter deglutientibus, ut ptiſana, hordei, amilo diſſoluto in aqua ordei, uitentur oua ſorbilia, etiam uinum, quia facit ad inflammationem humorum, et apertionem uiarum, utatur etiam in potu ſuo iulep. roſatũ, aqua hordei, uino granatorum. Secunda intẽtio in qua maior pars curæ conſiſtit ad prohibendum augmentum apoſtematis, eſt diuerſio, & hæc completur per phlebotomiam: Auicenna autem in capite generali, & ſpirituali laudat eam, quia duo capitula facit ſquinantia, debet autem ſufficiens quãtitas ſanguinis exhiberi de quo fuit dubium, quia primo laudat phlebotomia, uſque ad ſincopim, poſtea timet ſincopim dicendo quod eſt timendum uirtute exiſtente debili, maxime quia ſunt impotentes in deglutiendo, & nõ poſſunt cibum accipere, uirtute uero exiſtente forti, & cum plenitudine corporis, tunc facimus phlebotomiam uſque ad ſincopim ſecundum diſcretionem medici uidentis. Diuerſificatur enim uena, quæ debet phlebotomari, ſecundum diuerſitatem repletionem, quia maxima exiſtente repletione primo debet fieri phlebotomia à ſaphena, poſtea à baſilica, uel nigra, deinde à cephalica, & non primo à cephalica,
quia

quia plus de materia traheretur ad superiora, quàm euacuaretur, potest etiam fieri magis, uel minus copiosa secundum diuersitatem corporum, & relinquitur hoc discretioni medici. Diuertimus etiã faciendo solutionem uẽtris, ubi materia sit alia à sanguine, uel sanguini mixta, ideo laudat Rasis succũ fructum: Auicenna aũt timet solutiua fortia, quia agitant humores, qui postea fluunt ad locũ apostematis, et maxime in principio, debilia uero possumus exhibere, ut dando. Recipe prunorum thamarindorum, ana. ℥. i. s. coquátur cum ℥. viij aquæ ad consumptionem tertiæ partis, deinde decoctioni admisceatur mannæ electæ ℥. i. s. & fiat potio. Diuertimus ẽt cũ clysterijs, quæ non sunt acuta, nec multũ fortia, nec inflammabilia, sed sint leuia maxime, ubi coniungatur febris, ubi aũt non coniungatur febris possumus exhibere fortiora maxime materia existẽte phlegmatica. Diuertimus ẽt cum applicatione uentosarũ in spatulis, in adiutorijs brachiorum, sed primo applicãdæ sunt in partibus inferioribus, quia magis diuertunt. Diuertimus ẽt cum fricationibus, ligaturis, cum impositione extremitatũ in aqua calida, ut supra dictum est. Diuertimus ẽt, & est ingeniũ uulgare cum fricatione cõpressiua facta, in parte syluestri brachiorum prope iuncturam manus, ubi inueniuntur quædam parua nodorũ ad modum nerui, quæ tamdiu fricentur quousq; uideátur deleta, quod fieri non põt absq; dolore, quare diuertunt cum dolore. Tertia intentio, quæ fit ad prohibendũ augmentum apostematis, est repercussio, quæ completur cum gargarismatibus frigidis, & stipticis in gutture, ut constringantur uiæ, & membrũ apostematum, ui

G deli-

delicet cum aqua plantaginis, ſolatri, lactucæ, roſarum, uel aceto, ſiue ſuccis earum adminiſtrando, & gargarizando. Laudat etiam Auicenna acetum, aquam fontium, & aquam roſarum cum aceto, ſingularis etiã eſt aqua agreſtæ etiã uinũ granatorũ, etiam ſuccus mororũ, & facere gargariſmũ ex iſtis omnibus, & hoc per ſpaciũ trium dierum in quibus materia fluit etiã ſingularis eſt ſuccus nucũ uiridũ, accipiendo nuces uirides, ſiue eius cortices exteriores, & contundere, et extrahere ſuccũ, & de dicto ſucco gargarizare dicit Galenus lib. 6.10. tractatuũ. Excedit omnia in repercuſſione, & ibidẽ Galenus recitat hiſtoriã de ruſtico, etiã poſſumus exhibere cõpoſita ad gargarizandũ, ut confectionem de ſucco nucũ, & ponitur a Meſue, & tenetur cõfecta. Eſt aliud practicũ remedium, ſcilicet diamoron, et tenetur confectũ. Eſt etiã aliud uſuale multũ uiſitatũ à barbitonſoribus, uidelicet ſaccharũ retinendo ipſum in ore, uel diſſoluendo in aquis prædictis, eſt etiã diagragantũ Nicolai, debet enim tenere ſuccus in ore, eſt etiã confectio diacodion, quæ dicta eſt in cura catharri calidi, facta ex ſucco papaueris albi, etiã eſt ſyrupus roſarũ, de ſucco accetoſ. de granatis. Sed in repercuſſione duo canones ſunt obſeruandi, primus eſt ut nõ applicentur extra, ſiue circa collum repercuſſiua, quia intus conſtringerent materiã ideo practici non inungunt cũ oleo roſato, ſed amygdalarum dulciũ, & camomilino, ſed non in principio, ſed poſtmodũ. Secundus, quod non ſint applicanda calida, quia plus traheremus quàm reſolueremus, ſed quando factum eſt apoſtema ſemper cũ repercuſſiuis adminiſtranda ſunt abſterſiua, quia ſemper re

ſuda

ſuda aliquid ex loco apoſtematis et hoc eſt cõmune omniũ apoſtematum intrinſecorum, ut admiſcendo parũ ſacchari, quia abſtergit, & hoc quãdo creſcit apoſtema magis miſcemus repercuſſiua. Quarta intentio eſt digeſtio, unde ſi materia fuerit calida, digeratur cũ ſyrupis frigidis, ut cum ſyrupo roſarum, de ſucco acetoſ. de granatis, de citonijs, quia frigidãt, et ingroſſant materiã cũ aquis plantaginis, & aceto. Si autem materia eſt frigida, conueniunt mel roſatũ, cũ ſyrupo acetoſo, oxymelle ſimplici, quia incidunt, et ingroſſant conuenit etiam aqua abſinthij, habet enim ſimul uirtutẽ ſtipt. & digeſtiuã. Quinta intẽtio eſt euacuatio eradicatiua, quia cõpletur cũ phlebotomia, & ſolutione uentris, cũ phlebothomia uidelicet phlebotomando uenã cephalicam, ſiue uenã ſub lingua propinquam loco errant ergo barbitõſores qui à principio phlebotomant uenas ſub lingua, quia uiſum eſt ſcholarẽ unum mortuũ eſſe ex tali phlebotomia, Si tamen Auic. laudat eã eadem die non facit hoc, niſi factis alijs phlebotomijs & euacuationibus ne æger ſuffocetur. Auic. dicit quod aliquando phlebot. nõ eſt neceſſaria, quia ſtat, quod aliquando non ſit in capite, nec in corpore repleto & materia ſit pauca. Conſulo tamẽ quod in omni caſu bonũ eſt facere phlebot. quia in omni coniungitur repletio, ille autem caſus, qui dicit quod ſtat quod nõ ſit repletio eſt caſus ad imaginationẽ, non autem de facto conuenit completur etiam hæc intẽtio cum ſolutione uentris, uidelicet cum euacuantibus humores calidos, ut cũ pil. aggregatiuis, pilulis aureis, electuario de ſucco roſ. cum myrabolanis in ſubſtantia, uel infuſione, & ſic de alijs. Sexta intentio eſt reſolutio

Contra hoc uide Gal. in com. aph. io. lib. 4. ... & Alex. Trall. cap. de angina, & ... lonium cap. hoc

materiæ fluxæ remanentis, quæ completur cum gargarismatibus, emplastris, gargarizando ex decoctione passularum, ficuum siccarum, dactilorum, croci, faciunt. n. ad maturationem, & resolutionem apostematis, laudatur ēt lac maxime in augmento, non aūt in principio, quia est minime frigidum, ideo, non bene reperculeret, laudatur ēt decoctio fœnugræci & chamomillæ gargorizando de ea, possumus ēt mel ros. in istis decoctionibus admiscere, errant ergo barbitonsores, qui à principio faciunt ista, & causa erroris est quia aliquando uident medicos facere ista remedia, ut exhibere diamoron, & c. ipsi aūt barbitonsores ignorant in quo tempore ista exhibenda sunt, & quod hoc sit uerum patet, quia exhibent diamoron in omni tempore, quod est infrigidans, & constrictiuum. Complemus etiam hanc intentionem resolutionis cum inunctione olei chamomillæ, alij cum emplastro facto ex farina fœnugræci, seminis lini, olei amygdolarum dulcis, etiam cum emplastro facto, quod à proprietate ualet, scilicet facto ex nido hirundinum, similiter cum aliqua decoctione appropriata, & oleo chamomillæ pōt etiam decoqui cum uino albo, etiā filum coctū cum cineribus, & calidum circundatum collo ualet, & hoc faciunt mulieres, errant tamen si à principio faciūt istud. Sunt etiam alia, quæ à proprietate ualent, scilicet stercus canis album comedentis ossa tenendo dictum canem in camera, & dando ei ossa ad comedendum, postea accipere de stercore, & redigere in puluerem, & insufflare in gutture, etiam filum lanæ intinctum in sanguinem muricis. postea stranguletur ex eo uipera, deinde inuoluatur collo habentis squinantiam, et in hoc concor

dant oēs autores, puluis etiam hirundinum exiccatarū, & combuſtarum multum ualet, & ponit Auicenna eius compoſitionem. Ea etiam, quæ a proprietate ualēt ponuntur ab autoribus multæ. Galenus xi. de ſimpl. medicina, ubi recitat hiſtoriā, capiebat ſtercus infantis comedentis lupinos, ſiue panem farinæ lupinorum, poſtea exiccabat, & in puluerem redigebat deinde cum melle electo inſuflabat in guttur, ſtercus. n. hmōi non fœtet; ualent etiam capita piſcium ſolitorum exiccata, & in puluerem redacta, quæ in guttur inſuffletur, iſta tamē ſtercora cani, & infantis non exhibeantur in principio, nec in augmento, quia ſunt calidæ, & ſiccæ cōplexionis, ideo forte attraherent materias. Et hæc omnia fienda ſunt ubi apoſtema deueniat ad hoc, ut curetur per uiam reſolutionis. Si uero ad ſaniationem deueniat, tunc mutaretur cum emplaſtro facto ex farina fœnugræci, & ſeminis lini, ſanie autē generata rumpatur, primo maſticando dura, ut cruſtā panis uiolenter deglutitam, erumpitur etiam aliquando cum digito, & aliquando ſi uideri poteſt cum inſtrumento incidendo apoſtema, poſtea inclinare faciendo caput, ut materia exeat, & non tranſeat ad pectus, quo erupto mundificetur cum melle roſarum, & aqua hordei. Deinde apoſtemate mūdificato, & abſterſo, reſtat intentio conſolidationis ad quam intentionem ualet bolus armenus, ſanguis draconis, thus, ut in cap. pe phthiſi dice, quare, & c.

CVRA TVSSIS.

CVRA *tuſſis diuerſificatur ſecundum diuerſitatē cauſarum. Si à cauſa primitiua proueniat cura eius eſt*

Gordonius in sua Pract. Medic. cap. d tussi pauperū inquit q tres sunt passiones q fere curant[illegible] cū eisdē materialib, sicut [illegible], tussis, & Asthma. Adeo q p cura tussis, [illegible] bes [illegible] curare [illegible]

Gal. lib. [illegible] metho. medēn. cap. 17. inquit q in [illegible] cibis ei[illegible] firmitud [illegible], nec eo tenuis [illegible] sicut in [illegible] & [illegible]. [illegible] magis in pulmonis inflamat[illegible] ab astringētib, qm in eo ipsis quoq laxātib admiscen aliqd [illegible] quodāmodo & euidenter calefaciētiū est. quippe [illegible] trahere potius q reprimere in eo [illegible]. [illegible] ibi.

abſciſio cauſæ primitiuæ, et remotio impreſſionis factæ in mēbris inquibus impreſſit. Si uero proueniat propter cōmunitatē ab aliquo membro cura erit in regimine illius mēbri cōmunicantis remouendo cōmunitatem illorum mēbrorum, deinde remouendo impreſſionē factā in mēbris ſpiritualibus. Si uero ab apoſtemate facto in pecto, uel pulmone recurrendū eſt ad curā pleureſis, uel pleripneumoniæ, de quibus dicetur infra. Si à ſanie in pulmone collecta, dicetur in capite de empimate. Si à ruptura uenæ, dicetur in capite de ſputo ſanguinis. Si ſit tuſſis per eſſentiā, aut eſt propter malā cōpleſſionē immaterialē, uel materialē. Si per imaterialē, uel calidā, uel frigidā, uel humidā, uel ſiccā. Si frigida cura eſt in remouendo eā cū calidis ſimplicibus, cum his, quæ per interius, et exterius exhibentur, inter, quæ ſi frigiditas non eſt exceſſiua: dicit Auic. quod retentio aeris in anhelitu calefacit pulmonem, & remouet malam cōpleſſionem. Laudat etiam uinum exhibitum cum ouo ſorbili, & dia muſcus dulcis, & amarus, & alias confectiones calidas regimen etiam debet declinare ad calida. Si à mala complexione calida prouenerit, curabimus cum infrigidantibus, & remouentibus malam complexionem calidam, & regimen erit declinans ad frigidum. Si à mala complexione ſicca cum contrarijs, & regimen ſit humidum. Et ſi ex mala complexione humida erit econtra, & regimen ſit ſiccū, tamen, ut plurimum fit talis ægritudo à materia pendens. Si autem prouenerit à mala complexione materiali diuerſificatur ſecundum diuerſitatem materierum, & de hac tanquam, ut plurimum contingente tractat Raſis, ideo in cura iſtius pendentis

tis

tis à materia tam calida, quàm frigida, sex intentiones sunt obseruandæ, prima est debitum regimen, secunda digestio humorum in pulmone, uel in pectore contentorum, tertia euacuatio cõmunis cum solutiuo, quarta est diuersio, quinta euacuatio appropriata per uiam sputi, siue euacuatio materiæ in pectore contentæ, sexta resolutio residui remanẽtis. In prima ergo intẽtione in causa calida, regimen disponatur ad frigidum, & in frigida econtra. In his autem non est sermo prolongandus, quia dictũ est supra capitulo de catharro. Secunda intẽtio est digestio in qua diuersimode procedimus, quia aliquando ingrossamus, aliquando subtiliamus, aliquando incidimus, aliquando abstergimus, et hoc secundum uarietatem materiæ, ualet si est calida, & subtilis, ingrossabimus cum infrigidãtibus si grossa, eam subtiliamus si uiscosa eam incidemus. In calidis ergo procedemus cũ digestiuis infrigidantibus, habentibus uirtutem lenitiuam non retinentibus materiam in pectore, siue coarctantibus, et ista sunt sicut syrupus uiolatus de iuiubis, qui sunt pectorales. Si uero complicaretur cũ inflammatione humiditatis, acuitas, et instantia uigiliarum, sicut frequenter contingit, detur syrupus de papauere, ut Recipe syrupum de papauere. ℥. i. syrup. uiolati. ℥. s. uel de iuiubis, & isti syrupi sunt admiscendi cum aquis, uidelicet uiolarum, sacchari, uel hordei, uel cum decoctione uidelicet prunorum, tamarindorum, sebesten, uiolarum, semen communium frigidorum. Aqua etiã hordei singularissime commendatur, si de ea sumantur. ℥. iiij. uel. 5. uel. 6. in sero in introitu lecti, ideo aliqui dant bibere haustum aquæ frigidæ, quando uadũt dormitum,

& hoc tussi proueniente à causa calida, non autẽ a quacunq; , ideo errant uulgares exhibendo aquam frigidã, uel aquam in aqua extinguitur carbo ignitus, in omni tussi indifferenter à qualibet causa proueniente, hæc autem omnia fienda sunt quando intendimus materiã ingrossare, & in isto casu eam commendat Auicenna. Si uero à causa frigida proueniat exhibemus alios syrupos pectorales inter quos est syrupus de liquiritia, qui tenetur confectus in apothecis, & est usualis cum quo ponimus mel rosatum ad abstergendum, est etiam syrupus de hyssopo, quem summopere laudat Auicenna, & maxime quando quæritur abstersio, unde dicit ipse quod est abstersor bonus aggregati grossi, est etiam syrupus de prassio qui est fortius abstersiuus exhibendo cum aquis scabiosæ hyssopi, fœniculi, prassij, capillorum ueneris, et huiusmodi, omnes istæ aquæ ualent in materia frigida, unde possumus etiam exhibere infra scriptam decoctionem pectoralem per se, uel admiscendo cũ syrupis, quæ decoctio fit ex hyssopo, prassio, fœniculi, liquiritia, capillo ueneris, dactilis, et est decoctio dulcis, quam possumus exhibere calidam in aurora, sed errant isti uulgares, qui exhibent istam decoctionem in omni tussi proueniẽte ab omni materia tam calida, quàm frigida. Tertia intẽtio completur cum diuersis solutiuis, secundum diuersitatẽ humorum, ut si est materia calida competunt ea, quæ leniunt pectus, ut cassia, manna, conuenit etiam electuarium rosarum, Mesue electuarium de succo rosarũ, diaprunis solutiuum. Si uero uolumus exhibere huiusmodi solutiua in forma pilulari, secundum plurimum exhibemus pilulas aureas aggregatiuas à ʒ. i. usq; ad ℈. iiij. Si uero

uero materia fuerit frigida, exhibemus pilulas cochias de agarico, quæ ſunt cum cuſtodia, poſſumus etiam exhibere pilulas ſine cuſtodia, exhibendo in ſero poſt cœnã, ut ſunt pilulæ maſticinæ, eleſanginæ, agarici trochiſcati, de hiera ſimplici, & compoſita. Et nota, quod Auicenna, & Raſis non uidentur uti euacuatiuis in iſta cura ſi bene inſpiciantur, quia non ſunt confiſi, quod huiuſmodi ſolutiua poſſint ad pulmonem tranſire. Quarta intentio eſt diuerſio, quæ etiam completur cum pilulis ſine cuſtodia poſt cœnam exhibitis cum caput purgijs, ut ſupra dictum eſt. Quinta intentio eſt euacuatio, propria euacuando per cannalia, per quæ facilius euacuatur talis materia, & hoc fit cum facilitantibus ſcreatũ, & in hoc maxima pars curæ conſiſtit, & iſta materia eſt magis apta per ſputum euacuari, quam per fluxum uentris, & ideo Auicenna non laudat ſolutiuũ aliquod & hoc quia materia ſiue loca continentia dictam materiam ſunt multum diſtãtia à uijs ductum, ut clarum eſt ideo ſolutiua nõ poſſunt, ualent potius dicta ſolutiua ad cauſam antecedentem, & in capite exiſtentem, totum ergo ſtudium in hoc debet eſſe, & hoc etiam diuerſimodæ ſecundum diuerſitatem cauſarum ſiue materierum, nam ſi materia fuerit calida, & ſubtilis imbibita in pulmone, oportebit eam ingroſſare, ut per aerem impellatur, & non ſaperetur. Ea uero, quæ habent uirtutem ingraſſandi ſunt quædam electuaria dicta loch, quæ participant uiſcoſitate, ut adhæreant gutturi, & fiat reſudatio in canna pulmonis, & tandem ad materiam deriuetur per uiam breuiorem, ideo autores noſtri laudant huiuſmodi electuaria, quæ retenta in ore, & ea paulatine

deglu

deglutiendo resudant ad cannam pulmonis, laudatur etiam saccharum uiolatum retentum in ore, & murra uiolarum, id est, iulep, uel syrupus uiolarum, capiendo unum coclearium, & paulatine deglutiendo, laudatur etiam diadragagantum, & est gummi quoddã infrigidans, non autem dragantũ, quod est uitriolum tenendo eum in ore, habet .n. uirtutem lenitiuam, fit etiam confectio ex huiusmodi dragaganto, & dicitur diagragantũ etiam, saccharum per se etiam infusum in aqua hordei paulatine deglutiendo laudatur, etiam loch diacodion de quo audacter confidatis ut ponit Mesue in antidotario, & istud habet uirtutem infrigidandi, & mirabiliter operatur dando unum coclearium, ualet etiam diaiecur etiam loch de papauere, quod tenetur confectum, hic autem dicta sunt, & sunt ea, quæ per interius exhibentur. Per exterius autem curamus eam in ungendo pectus cum oleo uiolarum, & est usuale remedium. In causa autem frigida, alia faciunt ad propositum, ut confectio penidiorum, quæ multũ usualis est, est etiam confectio diairis à Nicolao posita, sumendo de ea ad quantitatem ciceris, ualet etiam loch de pino, loch de pulmone uulpis, quod describitur à Mesue capite de phthisi, & habet mirabilem proprietatem in confortatione pulmonis, et est Galeni, confectio est .n. usualis, & confecta tenetur, conuenit etiam loch sanum, & expertũ, & est Mesue confert etiam solus syrupus de liquiritia quacunq; hora exhibitus ualet coclearium unũ, et huiusmodi omnia loch, possumus exhibere etiam de decoctione dicta facta ex passulis ficubus liquiritia, &c. Completur etiam hæc intentio per exterius applicata, ut cum inunctionibus scilicet

Descriptio decoctionis huius pector. vide infra pag. 156. a tergo.

licet oleo amygdalino dulci, cum quo aliqui admiſcent butyrum, aliqui crocum, & eſt communis unctio, quam etiam faciunt uulgares accipiendo crocum, butyrum, et oleum amygdolarum dulcium, faciunt etiam medici unguentum pectorale in quo ingreditur oleum ſeminis lini, & mucilago eiuſdem. Sexta, & ultima intẽtio eſt reſolutio materiæ retinentis, prò qua, & etiam pro tuſſi antiqua ponit Raſis aliquos trochiſcos, & aliqua ſuffumigia, de qua recitat Ioannes Matthæus Gradi hiſtoriam, quare, &c.

vid. ſup.ª annotationẽ nrã ex Bordonio in p.º cap. de tuſſi. c. 51.

CVRA ASMATIS.

NOTA *pro cura aſmatis prouenientis à materia phlegmatica groſſa, non autem à ſanguinea, quia de eo dicetur capite de ſputo ſanguinis, nec ab apoſtemate, quia dicetur in capite de peripneumonia, nec ab ulcere pulmonis, quia dicetur capite de phthiſi, nec à dislocatione ſpondilium, quia dicetur capite de gibboſitate, ſed ſolum de aſmate proueniente à materia phlegmatica groſſa oppilante uias ſeu cannales pulmonis, et in qua autores prolongant plurimum ſermonem, quia hic ſæpe, & ut plurimum euenit, in cuius cura ſex principales intentiones ſunt obſeruandæ, prima eſt debitum regimen, ſecunda digeſtio, tertia euacuatio per uiam ſeceſſus, quarta diuerſio, quinta eradicatio per propriam uiam, ſcilicet per ſputum, ſexta exiccatio reſidui remanentis. In prima intentione oportet, ut regimen ſit calidum, et ſiccum; aer ergo alterandus eſt ad calidum, & ſiccum, uitanda eſt ſimiliter habitatio in locis humidis,* Causa. Dieta.

dis, carnes ſiccæ his ſunt bonæ, pingues uero malæ, quia generant humorem uiſcoſum. Eſt autem canon Auicennæ, ut non admiſceatur potus cum cibo, & ex iſto canone quidam præcipiunt ne eis detur potus, tamen Matthæus Gradi improbat iſtorum opinionem dicendo, non enim uult Auicenna ex iſto canone in cibo nó eſſe ſimul exhibendum potum, quia cum naturaliter cibus ſit groſſus, non poſſet penetrare niſi ſimul cum eo miſceatur aliquid fluidum, ſed uult Auicenna, quod poſt cibum, id eſt, poſt cœnam, uel prandium non bibat ex eo, quod iſti continue ſtant cum maxima ſiti propter inflammationem cordis, & hoc quia non poſſunt aerem debite attrahere ad debitum refrigerium cordis, accepto igitur cibo & poſtmodum potu ſuperueniente maxime intumeſceret ſtomachus in tantum, quod multum comprimeret diaphragma, & ideo magis fieret in anhelitu difficultas, & hæc eſt uera expoſitio, ſed debet iſtis potus exhiberi ſi ſitiunt, poſtquam cibus ſtomachum eſt egreſſus, quia tunc non erit ita repletus, & eodem modo omnes aliæ res non naturales ſunt diſponendæ ad calidum, & ſiccum. Secunda intentio eſt digeſtio materiæ antecedentis, & ideo digerimus tam illá, quæ in pulmone, quàm illam, quæ eſt in cerebro, uel alio mébro ſub forma cauſæ antecedentis, & quia talis materia eſt nimis fixa, & humida, & uiſcoſa, ideo oportet omnes has diſpoſitiones remouere cum calefacientibus, & humectantibus, & pro iſto ponit Auicenna duos canones. Primus, quod medicinæ calidæ non ſint à principio fortis caliditatis, quia ſua forti caliditate exiccarent ſubtile groſſum relinquendo magis inobediens expulſioni, & tunc medicina ſo-

na ſo-

na solutiua non posset attrahere illam materiam. Secundus canon, quod in digestiuis applicandis uarianda sunt dicta digestiua, quia cum ista ægritudo sit cronica, si cũ uno remedio continuo procederemus natura illa assuefieret taliter, quod ab illo non pateretur, quia assuetis non fit passio, secunda causa est, quia diuersæ medicinæ sunt diuersarum proprietatum occultarum, licet omnes habeant unam qualitatem manifestam, & ideo una medicina habet unam proprietatem, quam non habet alia & una est apta conferre, quod non alia, ut hic Auicenna adducit textum multum famosum in medicina, quod inter medicinas, & corpora currunt proprietates, quæ solo experimento cognoscuntur, & oportet cum his digerere, quæ materiam subtiliant, incidunt, & obedientem faciunt, ut faciliter expuatur, & in hoc conuenit syrupus de liquiritia, qui est communis, & usualis, etiam syrupus de hyssopo, de quo habes multas laudes ab Auicenna capitulo de tussi, ubi dicit, quod est abstersor bonus aggregati grossi. Conuenit etiam syrupus de prassio. Si fortiora uolumus, habemus syrupũ de duobus radicibus, & de quinq; radicibus, & omnes tenentur confecti, uerbi gratia. Recipe syrupi de liquiritia. ʒ. i. syrupi de hyssopo. ℥. s. Si fortius digestiuum uolumus, uel incisiuum. Recipe oxymellis simplicis. ℥. i. oxymellis compositi uel scyllitici. ℥. s. aquarum hyssopi, & fœniculi, ana. ℥. i. s. Decoctiones etiam pectoralium rerum cum prædictis syrup. multum ualent, quæ fiunt ex decoctione ficuum, radicis enulæ, quæ singularis est passularum, dactilorum, & capillorum ueneris, &c. Tertia intentio est euacuatio, cum medicina solutiua, & hoc si materia

Syrupi.

Deco pector

Euo.

materia multa fuerit, quia si pauca erit materia non indigemus pharmaco solutiuo, sed quando dubitaremus, quod materia esset tanta, quod per sputum nō posset educi tunc exhibemus solutiuū, conuenit ergo in hoc casu agaricus trochiscatus, est.n.singularis multum respiciens, caput, pectus, & pulmonem. Conueniunt etiam pilulæ de agarico, quas ponit Mesue in suo antidotario dando de eis bis in mense. Conueniunt etiam pilulæ cochiæ, quæ etiam euacuant materias frigidas à cerebro, ut uerbi gratia. Recipe pilularum cochiarum, et de agarico, ana ℈.ij.& eam ponit Rasis in litera. Cōuenit etiā electuarium indum, & diafœnicon sic ordinando. Recipe agarici. ʒ.ij.salis gemmæ ℈.i.zinziberis ℈.i.dimittātur in infusione aquarum hyssopi, & scabiosæ, quantum sufficit per horas 10.postea fortis fiat expressio, cui addantur electuarij indi. ʒ.ij syrup.de liquiritia.℥.i.et fiat potio, tamen, quia materiæ longe distant à uijs ductuū, ideo communiter in forma pilulari exhibemus huiusmodi solutiua, ut diu retineant in stomacho, & eorum uirtus ad pectus pertingat, dentur etiam pilulæ sine custodia, & ideo etiam maxime ualent in catharro pilulæ elefanginæ cum agarico, ponitur, uel debet poni in medicinis istorum asmaticorum maxime, quando asma prouenit à materia phlegmatica. Conueniunt etiam pilulæ de hiera simplici, uel composita cum agarico, & de istis possumus exhibere ℈.ij.quando uadunt dormitum singulis quatuor, uel sex diebus. Et circa istud ponit Auicē.tres canones. Primus est, ut euacuatio fiat cū facilitate. Et si arguatur, quod Auicen.concedit elleborū, ac colocynthidam quomodo ergo fit euacuatio cum facilitate. Se-

cun-

Canones.

cundus canon est quando damus huiusmodi solutiua uitandum est tempus accessionis in ipsis, quia sunt, qui certo tempore paroxismant, & ideo dicit Mesue, quod tūc est naturæ blandiendū facilitando sputum si possumus, in tempore dicti paroxismi nō autem dando solutiuum, quod si tempore paroxismi daretur solutiuum agitaretur materia, & multæ materiæ ad pulmonem fluerent, et fieret præfocatio. Tertius canon est, quod debemus sæpe reiterare euacuationes, et hoc quia ægritudo est cronica. Quarta intentio est diuersio, de hac intentione dictum est abunde à capitulo de catharro, & tussi, uidelicet cum caput purgijs, masticatorijs, & cauterijs. Quinta intentio est euacuatio per sputum, & ideo hæc intentio completur cum confortantibus pectus, & elargantibus uias pulmonis, & incidentibus materias, et de istis quædam sunt simplicia, quædam composita. Simplicia sunt sicut liquiritia, quæ est maxime pectoralis, capillus ueneris, passulæ, ficus siccæ, hyssopus, radix enulæ crocus, aristologia rotunda, scabiosa folia, & semen urticæ, ista enim incidunt materiam in pectore existētem uiscosam, & grossam. Et de istis possumus facere compositionem, uidelicet syrupos, decoctiones, et loch, electuaria quædam uiscosa, ualet ergo loch de pino, & de pulmone uulpis, omnes enim autores conueniunt in istis si sumantur. ʒ .ij. etiā de pulmone ericij syluestris à proprietate, ualet similiter loch. de caulibus, ualent etiam quædam singularia magistralia. Et Ioan. Giringellus habebat pro maximo secreto radicem luff, alio nomine serpētaria appellata, si capiatur conteratur, et dissoluatur cum syrupo de liquiritia, egregiam. n. uirtutem habet ad

Diuersio.

Euo p sputū.

bet ad facilitandum ſputum, uel ſi capiatur, & ponatur ſub cineribus calidis, & aſſetur, poſtea contundatur, & diſſoluatur cum aliquo ſyrupo, ideo faciebat hanc decoctionem doctor antedictus cum qua profitebatur plurimos curaſſe, quæ eſt hæc. Recipe loch de pino, loch de pulmone uulpis, ana. ʒ. vi. paſſularum enuclearum bene mundatarum, ana ℥. s. radicis ſerpentariæ poſitæ ſub cineribus, uel bullitæ, & contuſæ. ℥. s. & incorporentur cum ſyrupo de liquiritia, & fiat loch. Ego autem ſoleo aliter facere ad ſputum facilitandum, quæ eſt. Recipe paſſularum enuclearum. ℥. s. ficuum numero 2. dactilorum numero. 1. hyſſopi, capillorum ueneris, liquiritiæ loch de pulmone uulpis, ana ʒ. i. penidiorum. ℥. ij. cum ſyrupo de liquiritia incorporentur, & fiat loch. Facio etiá inunctionem cum oleo amygdalino dulci, cum butyro ponédo aliquid de croco, debet etiam fricari corpus aſmatici cum panno lineo aſpero, ut aperiantur poroſitates. Sexta intentio eſt exiccatio, & reſolutio remanétis, ut cum arſenico facere ſuffumigium, ueruntamen remedium hoc eſt uerendum, quia eſt uenenoſum, licet Gentilis dicat ſe uidiſſe mirabilem experientiam in multis, uel cũ thure, & alijs ſimilibus poſſumus ſuffumigare. Cõuenit etiá theriaca, mithridatũ, diamuſcus dulcis, et amarus, cõfectio pliriſarcoticon, et ſimilia quare, etc.

inũctio.

frictio.

exiccatio.

CVRA PLEVRESIS.

Ex dictis Auicennæ, & Raſis ſex principales eliguntur intentiones, prima eſt debita regiminis adminiſtratio, ſecũda diuerſio materiæ fluentis, tertia digeſtio,

quarta

quarta euacuatio, quinta ſputi facilitatio ſexta reſolutio; & hoc quando eſt uera, et apta curari per reſolutionem, ſputionem, uel reſudationem. Si autem ad collectionem terminetur, requiruntur aliæ intẽtionis, ſ. quatuor, prima maturatio, ſecunda ruptio, tertia abſterſio materiæ ſanioſæ, quarta conſolidatio. Circa autem primam primi modi terminationis, debet taliter regi infirmus habendo duas intentiones principales, & totales. Prima ſicut dictum eſt in capite de phreneſi, et aliorum apoſtematum eſt prohibere augmentum apoſtematis. Secunda reſoluere, quod fluxum eſt, & in iſtis duabus ſtat tota cura pleureſis. Primo ergo debemus regere infirmum exhibendo aquam hordei, uel panem infuſum in aqua cum ſaccharo, ſicut facit Raſis. Solent tamen practici exhibere ſolam ptiſanam hordei, ponendo ad coquã dum farinam hordei cum aqua, & debet tam diu decoqui, ut partes uentoſæ exhalent, & iſtã ptiſanam exhibere uſque ad quatuor dies. Poſtea exhibemus panem ſubtiliter infuſum in aqua donec humectetur, deinde euacuetur dicta aqua prima, deinde decoquatur cum alia aqua cum modico butyri, & ſacchari, infunditur enim aqua ut partes fermentatę remoueantur, & huiuſmodi panem exhibere uſque ad ſeptem dies. Poſtea autẽ poſſumus exhibere amygdalatum, uel far hordei in brodio pulli, uel panem ſimiliter in brodio pulli infuſum, detur autem loco uini aqua ſacchari, uel hordei, quæ communiter datur. In proceſſu autem ſi uirtus deficeret, poſſumus ingroſſare dietam, exhibendo contuſum factum ex carnibus, etiam contuſum carnium pullorum infundendo in brodio eorum; uinum autem non detur niſi in declinatione,

natione, & ubi in ſplene, uel apoſtemate non fuerit opilatio, uel apoſtema, maxime dulce, et album, quia etiam opilat membra nutrimenti; ſi autem exhibeatur ſit limphatum cum aqua ſacchari. Debet etiam æger declinare ad ſomnum, maxime dormiendo ſuper latus ægrum maxime in proceſſu, quia locus calefit, & materia reſoluitur. Procuranda eſt præterea lenitio uentris, & accidentia animi remouēda ſunt, et ita omnia alia ad prohibitionem apoſtematis ſunt ordinanda. Secunda intentio per quam prohibemus augmentum apoſtematis eſt diuerſio, & in hoc magna pars curæ conſiſtit, trahēdo materiam ad partem oppoſitam; & in hac intentione laudat Raſis phlebotomiam, & Auicennam dicens, ex rebus curationis eſt, ut fiat phlebotomia, ex latere oppoſito, & ex ſaphena oppoſita in longitudine, deinde ex baſilica, poſtea ex nigra. Si uero iſtæ uenæ non reperiantur optimum eſt, ut fiat in cephalica licet non tanti fiat iuuamenti, ideo ly deinde dicit ordinem iuuamenti, uoluit enim innuere, quod magnum eſt iuuamentum in phlebotomia, ideo nullo modo eſt dimittenda, licet phlebotomia facta ex cephalica reſpiciat magis caput, quam latus, & ita phlebotomia eſt ſupremum remediū in pleureſi; & ideo non eſt bonum reſpice horam diei phlebotomiæ fiendæ in iſta ægritudine, quia timor eſt ne apoſtema occidat ægrum; etiam, quia propter ſæuitatem accidentiū proſterneretur uirtus naturalis. Et ego uidi multos curatos in quatuor diebus facta phlebotomia à principio, exhibitis poſtea leuibus remedijs remanebāt curari, ideo à principio debet fieri; de quo autē latere dubitat Gentilis uide eum. Diuertimus etiam cū clyſteribus, cum applica-

applicatione uentoſarũ in cruribus, coxis trahendo ſem per ad partes inferiores, etiam confricationibus, clyſteria autem ſint leuia, quia eſt ægritudo in qua ſolet aduenire fluxus uentris. Tertia intentio eſt digeſtio, & quia ut plurimum pleureſis prouenit à materia ſanguinea, uel ſanguini mixta, uel cholerica, ſyrupus ergo digeſtiui choleræ conueniunt, & licet multi, & uarij ſint huiuſmodi ſyrupi digeſtiui choleræ, eligere tamen debes illos qui non nocẽt pectori, & ideo licet ſyrupus acetoſus conueniat choleræ, tamen, quia eſt acutus non conuenit cum pectore, etiam ſyru. de endiuia magis cõuenit cũ epate, quàm cum pectore etiam ſyru. roſatus, uel de citonijs, et ideo iſtos nõ eligimus, ſed illi, qui ſputũ facilitant ſimul, & leniunt conueniunt in pleureſi, v.g. Rec. ſyrupi uiolati. ℥. i. ſyrup. de iuiubis. ℥. s. aquæ hordei, uel ſacchari. ℥. iij. uel aquæ endiuiæ. Sed nota quod Aui. primo laudat ſemen endiuiæ. Secundo uituperat aquam endiuiæ, & portulacam ex eo, quod ſunt uehementis infrigidationis, & non ſputum facilitantia, ſed endiuia non eſt uehementis frigiditatis ſecundum ueritatem, & eſt abſterſiua, ut inquit Gentilis exponendo illum textum de mente Dini. unde melius eſt dicendum, quod textus eſt corruptus, & loco de ly endiuiæ debet eſſe lactucæ, unde Nicolus, & quàm plures alij acceptant hanc expoſitionem, licet nõ nulli practici ſuperficialiter uidentes illum textum uituperent aquam endiuiæ. Decoctio etiam rerum frigidarum pectoralium, ut uiolarum, iuiubarum, ſebeſten, hordei, ſyrupi ſunt, ſyrupus uiolatis, de iuiubis exhibendo uſque ad tres, uel quatuor dies, quia uolumus ingroſſare materiam ne nimium currat. Poſtea uero in proceſſu

augemus ſyrupos in ſputi magis facilitationem, & minorem ingroſſationem ponendo, ſcilicet cum ſyrupo uiolato, ſyrupum de liquiritia, qui aliqualiter tendit ad caliditatem, uel cum illo de iuiubis: ut Recipe ſyrupũ uiolarum. ℥. ij. ſyrupum de liquiritia. ℥. s. cum decoctione pectorali fiat ſyrupus. Quarta intentio eſt euacuatio à loco in quo eſt apoſtema reſpiciens materiam exiſtentem in apoſtemate, & ideo poſt phlebotomiam prædictam fiat phlebotomia, ex eodem latere in quo eſt pleureſis, & oportet conſiderare colorem ſanguinis, quem extrahimus, quia extrahemus donec ſanguis niger, qui erat infectus exierit, deinde cũ rebus ſuperuenerit ſtringamus, debemus etiam conſiderare uirtutem, quia maxime debilitatur in hoc morbo propter ſubtilitatem dietæ, & ſæuiſſima accidentia, & ideo huiuſmodi phlebotomia magna, uel parua ſtat in iuditio eſtimatiuo medici, ideo oportet medicum conſiderare, quando uero urinæ apparent groſſæ, & turbidæ, tunc eſt fienda phlebotomia, & eſt uirtus conſideranda. Laudatur etiam in hac intentione ſolutio uentris, ubi materia declinat ad tales uias, ſed circa hoc ponuntur canones. Primus quod huiuſmodi medicina non ſit fortiter ſolutiua, ſed lenitiua, id eſt, ſoluat leniendo. Secundus, quod talis medicina non debet habere uirtutem ſtipticam, ut ſunt myrobolani, quia licet euacuent materiam cholericam, prohibet tamẽ ſputum ſua ſtipticitate, uitanda ſunt ſcammoneata, & fortes medicinæ, licet Galenus ſecundo remediorum acutorum commento 11. præbeat hieram, in qua ingreditur ſcammonea: & Hipp. filichinum, qui ſecundum quoſdam eſt elacterium, id eſt, ſuccus cucumeris aſinini, ſecundum

cundum uero magistrum Cæsarem est portulaca agrestis, quæ est lacticinij genus, & est expositio Serapiones, Alexander autē exponit, quod est polypodium, & hanc expositionem acceptat, Simō Ianuensis cap. filichinum. Hipp. autem, Gal. & alij antiqui usi sunt istis fortibus, quia apud eos nondum cognitæ erant medicinæ benedictæ quæ tempore nostro habentur cognitæ, ideo cum tales medicinæ, ut scammonea, elleborus, & filichinū sint nimium fortes, conueniens est uti alijs benedictis, quæ in usu sunt, dabimus ergo hanc medicinam. Recip. cassiæ electæ, & nouiter extractæ. ℥.i.s. dissoluatur cum decoctione pectorali, & fiat potio, uel alia. Recipe rheubarbari electi. ʒ.ij. uel. iij. spicæ parum minutim incidātur, & infundantur in aquis uiolarum, & scabiosæ, ana quantum sufficit, dimittantur in infusione per horas x. uel. xij. deinde fortis fiat expressio, in qua dissoluatur cassiæ fistulæ nouiter extracte. ʒ. 5. uel 6. & fiat potio, ut ponit Nicolus pro diuitibus posset poni loco cassiæ, mannæ electæ. ℥.i. uel fiat sic. Recipe mānæ electæ. ʒ.ij. uel. iij. dissoluatur cum decoctione pectorali, & fiat potio, addendo syrupi uiolati, & de liquiritia, ana, ℥. 5. Quinta intentio est sputi facilitatio, oportet ergo, ut totum studium sit in disponēdo materiam, ut faciliter per sputum educatur, quia talis materia pleuretica resudat ad pulmonem, & cum sputo expellitur, & ideo conueniunt pectoralia diuersificando secundum diuersitatem temporum. Conueniunt ergo syrupi dicti usque ad quartam diem, postea dabimus syrupum sputum magis facilitātes, ut uiolarum, & de liquiritia: ut Recipe syrupi uiolati, ℥.i. syrupi de liquiritia. ℥.s. aquæ sacchari, uel

Sacharum Candum.
Sacch. album.
Sacch. uiol.
Diadragant.

dei.℥.iij. & quanto magis uersus statum deuenimus de syrup.uiolato exhibebimus,et magis de syrupo de liquiritia. loch dictũ saccharũ Candum retentũ in ore multum ualet,etiam saccharum album,ualet etiam diadragantum,& saccharum uiolatum,iulep uiolarum,communis practica exhibet diadragantum, uel saccharum uiolarum incorporatum cum iulep uiolarum, & additur diabuglossatum ad chordis confortationem, & ita accipitur, & hoc usque ad quatuor dies,postea loch de pino,siue syrup.de liquiritia magis,ubi sit febris demus facilitantia sputum frigidum magis,uel non tantum,de inde sicut in declinatione febris. Inungemus etiam in principio cum oleo uiolato,& cera incorporato, uel cũ oleo amygdalino dulcium, postea transacta quarta die dimittemus oleum uiolatum,& exhibebimus solum oleum amygdalinum dulcis,uel chamomilinum,Sexta,& ultima intentio est resolutio,quæ completur cum localibus in forma unctionum emplastrorum & fomentationum ex camomilla, & alijs similibus, quæ ponantur ad bullieudum, deinde ex tali decoctione impleatur uesica, & retineatur supra locum dolentem, uel accipere spongiam, & madefactam in illa decoctione exprimere, deinde loco dolenti apponere, similiter conuenit dicta spongia in cura temperata, ut si à principio uolumus scire an sit uera pleuresis, an non uera, quæ prouenit à materia uentosa, inquit Galenus secundo regiminis acutorum, quod debemus madefacere spongiam cum aqua calida,& ab ipso dicitur calefactorũ,et apponere loco dolenti,& sic remouetur dolor, & uentositas, & si per hoc magis augeretur dolor, & plus

Unctio.
Fom.
Vesica.
Spongia.
Cura p. form. tentatiua.

plus de materia traheretur, signum est quod non pendet à uentositate, sed conuenientius est semper æstimare, quod si uera pleuresis, quàm non uera, quia aliquando etiam per calefactorium materia aliqua transpirat: ideo posset fieri maior dolor, in omni casu, ergo fiēda est phlebotomia, eo quod homines istius temporis sunt gulosi, quare arguendum est magis semper esse ueram pleuresim, & si fiat phlebotomia, & non sit uera propter hoc non est commissum magis peccatum. Ad hanc intētionem competunt inunctiones, ut cum oleo amygdalarum dulcium, chamomilino, etiam laudatur emplastrū factum ex farina fœnugræci, seminis lini, floribus chamomillæ, & melliloti, & radicum altheæ, et folijs eius. Sed si ad saniem conuertatur prima intentio est, ut maturetur cum emplastris mollificantibus, & unctionibus ex oleo amygdalino dulci, butyro, & adipe gallinæ. Secunda intentio quæ est eruptio. In hac laudatur tussis frequens, ut ex tali tussi apostema rumpatur. Laudatur etiā fortis uociferatio, quia dilatatur pectus, & est causa ruptionis apostematis, similiter sternutatio, & uomitus, etiā tulacha, quæ est quædam horbea, etiam cōquassatio fortis. Tertia intentio est abstersio cū aqua hordei, & saccari, si fuerit febris, sed si non fuerit febris cum aqua mellis, etiam cum aqua sine brodio, cicerum rubrorū. Quarta intentio est consolidatio, quæ completur cū bolo armeno, dando ℈.i. boli arm. cū terra sigillata, quæ omnia dicentur cap. de phthisi ad consolidationem. Quādo uero apostema est in partibus interioribus, et non est uera pleuresis, primo facimus diuersionem ponēdo uentosam super locū dolorosum, & emplastra rubificantia,

ut materia trahatur ad partes exteriores, poſtea ſi conuertatur ad ſaniem rumpatur, & abſtergatur, & conſolidatur, quare, &c.

CVRA PERIPNEVMONIAE.

CVRA *huius ægritudinis eſt quaſi eadem cum cura pleureſis, ſed quæ ſit differentia uide ab Auicẽna, &c.*

CVRA SPVTI SANGVINIS.

IN *cura ſputi ſanguinis quinque requiruntur intentiones. Prima eſt debitum regimen. Secunda diuerſio ſanguinis. Tertia rectificatio. Quarta reſtrictio ſeu conſolidatio. Quinta accidentium correctio. In prima intentione omnes res non naturales ordinentur, ut declinent ad frigidum, & ſiccum, ut fiat ſanguinis reſtrictio ſiue infrigidatio. Et primo alteretur aer ad frigiditatem, & ſiccitatem, et irroretur locus cum aqua roſata, et aceto, ponantur intus roſæ, ſandali, camphora, etiam odorentur talia. Dieta autem ſit ſubtilis, Auic. iubet nihil eſſe dandum uſque ad tertium, uel quartum diem ſed hodiernis temporibus aliqua habeatur diſcretio in huiuſmodi dieta ita, quod cibaria debent exhiberi multum tenuiter. Cibaria autem ad retentionẽ ſanguinis debent eſſe uiſcoſa, & glutinoſa, ſtiptica et frigida, ut ſunt ptiſana, uel pultes factæ ex farina frumenti, amilo, farina hordei, etiam exhibeatur de paſta azima, in communi practica exhibentur piſces uiſcoſi, ut anguillæ, & tenchæ, etiam laudantur extremitates animaliũ, ut pedes,*

Nota. Cibus.

carnes

carnes cartilaginosæ, & pingues, quia ingrossant sanguinem, & constringent labia uenarum. Conuenit etiam caseus recens sine sale, & non antiquus, quia est calidus, & siccus. Conueniunt etiam cibaria stiptica, ut lentes, lac acetosum, milium, panicum rizum, omnia enim ista stiptica. conueniunt etiam cibaria frigida, ut cucurbita, lactuca, portulaca, plantago. De portulaca Auicenna facit singularia uerba dicens: cum teneretur in ore, & succus eius deglutitur retinet sanguinem statim. Dimitatur uinum, quia multiplicat sanguinem, & hoc si non sit debilitas uirtutis, uel magnus sit appetitus ad uinum, propter consuetudinem, & in casu in quo exhibetur uinum tale debet esse stipticum, & grossum, et possumus exhibere aquam ferratam, & hoc pro potu loco uini extinguendo ferrum, uel calibem ignitum in aqua, & in ea ponere de iulep rosatum, & omnia cibaria decoquantur in huiusmodi aqua. Vitetur exercitium, & prohibeatur locutio, quia per eam agitatur pectus, & aperitur locus à quo fluit sanguis. Vitentur omnia accidentia animi, administretur somnus, ut per somnum retineatur, fluxus. Secunda intentio est diuersio sanguinis a uena rupta uel aperta, quæ completur per phlebotomiam, & ideo Auicenna circa principium capituli eam laudat, quæ est multoties multiplicanda, sed euacuanda paucum pro uice, & ideo dicit, quod debet fieri pauca, maxime quando maxima copia sanguinis est educta. Spacium autem inter unam phlebotomiam, et aliam sunt tres horæ, uel iterare quoties est necessitas, ut diuertatur, et in oppositum trahatur. Iuuat etiam in mulieribus prouocatio menstruorum,

Ligaturę & | *struorum. In hac etiam intentione diuersionis, alia conueniunt ingenia, & non solum phlebotomia, sed etiam alia, ut ligaturæ dolorosæ, ut ligando coxas ponendo uentosas in natibus, et alijs locis ponendo, etiam partes extremas in aqua calida, fricatio etiam extremitatum conuenit. Sed diuersimode in phlebotomia procedimus ut supra dictum est, quia si est repletio in corpore tunc sit magis diuersiua phlebotomando à locis magis distantibus, & si non fuerit multa repletio fiat ex basilica, uel aliqua propinquiori uena. Tertia intentio est æquatio sanguinis, & rectificatio ipsius. Si enim prouenit ex mala dispositione sanguinis tunc uidẽdum est an proueniat ex mala quantitate, scilicet excessiua, uel colericitate, uel aquositate sanguinis. Si à multa quantitate utatur dieta subtili eique prohibeantur cibaria multiplicãtia sanguinem. Si uero ex cholericitate sanguinis digerere oportet dictum sanguinem cholericum eum retinẽdo cum syrupo rosarum, de succo acetoso, de agresta, de granatis cũ aquis appropriatis, & continue cum dictis syrupis digestiuis debemus admiscere retinentia sanguinem, ut aquam acetos. ros. lactucæ, solatri, sic ordinando. Recipe syup. ros. ℥. i. syrup. de granatis, uel de citonijs, uel myrtini ℥. s. cum aquis portulacæ, & plantaginis, ana ℥. i. s. postea uero euacuare oportet dictum humorem cholericum cum sanguine mixtum, sed uitanda sunt scãmoneata, & exhibẽda sunt ea, quæ retinent sanguinem, & sint stiptica, ut myrabolani citrini de quibus possumus, exhibere ℥. s. infundẽdo cum aquis prædictis, quantum sufficit, addendo unc. i. uel s. cassiæ, & exhibeatur. Possumus etiam exhibere rehumbarbarum in*

Quę Ve. secan.

substan-

ſubſtantia, ut dicit Meſue capite de rheumbarbaro exhibendo unc.i.s. etiam myrobolanos in ſubſtantia ualent exhibendo drach.i.s. & addendo unc.s. ſyrupi uiolati. Si uero proueniat ab aquoſitate phlegmatica mixta ſanguini, debemus digerere phlegma, ſcilicet cum melle roſato, ſyrupo roſato ad conſtringendum, cum aquis betonicæ, & abſinthij, poſtea euacuamus exhibendo myrabolanos, chebulos, uel rheumbarbarum in ſubſtantia, uel turbith ſine zinzibere, quia cum zinzibere euacuat materiam phlegmaticam groſſam, ſine autem zinzibere euacuat materiam phlegmaticam ſubtilem. Quarta intentio eſt conſolidatio, ſiue reſtrictio, quæ ſtatim cum occurrimus infirmo fienda eſt, quia forſan nimia ſanguinis quantitas euacuaretur, & natura debilitaretur nimis, ideo primo exhibemus conſolidantia, de quibus quædam ſunt ſimplicia, quædam compoſita. Inter ſimplicia primo eſt portulaca retenta in ore, & maſticata, de qua dictum eſt de mente Auicennæ multum conferre, laudatur etiam ab eodem lapis hæmatites, quem tenent apothecarij, exhibendo de eo aureum. I. laudatur etiam corallus albus, & rubeus, Raſis tamen quarto continentis magis album quàm rubeum laudat, debet enim aſſari, & comburi, poſtea dari cornu ceruinum, etiam ſi capiatur, & comburatur exhibendo ex eo à drach.i. uſque ad.i.s. terra etiam ſigillata multum ualet, quam etiam multum laudat Raſis in præſenti capite, laudatur etiã bolus armenus, in quo omnes autores conueniunt, conſolidat enim uenam, prohibet fluxum, & confert pectori propter catharrum ſubtilem deſcendentem, et eſt in cõ-

muni

3 ʒ.s.

muni practica exibere usq; ad ℥.i. quando uadunt dormitum, de quo loquitur Rasis quarto continentis, laudãtur etiam flores, & cortices granatorum, seminã myrtilorum, quæ omnia ualent ad restringendum. Item conueniunt diadragantum gummi arabicum, mastix propter inuiscationem, & glutinationem eorum. Composita quibus practici cõmuniter utuntur dãdo in pluribus formis, ut in forma trochiscorum, et electuariorũ. In forma trochiscorum exhibent trochiscos de terra sigillata, de charabe dando. ℥.i. cum aliquibus aquis prædictis appropriatis, uel aliquo syrupo restrictiuo. ualẽt etiam trochisci de spodio cum semine acetosæ. In forma uero electuariorum primo est philonium Persicum singularissimum in proposito, quod describitur a Mesue capite de sputo sanguinis, & est confectio opiata, oportet enim diligentiam habere in restringendo in primis diebus, quia postea nõ possunt de facili uniri labia uulneris, uel aperturæ uenæ, & ideo communiter practici exhibent fortiter restrictiua usque ad opiata, exhibendo de istis paulatim usque ad quatuor dies, patiẽs etiam semper habeat in domo ℨ.4. philonij prædicti, quia est singulare remedium, & expertum, commendatur etiam athanasia Nicolai, & tenetur confecta, nec est sic stupefactiua sicut philonium, ideo non est sic in usu, laudatur etiã ab Auicenna sanguis hædi, qui non sit congelatus, quia à proprietate ualet, laudatur etiam centaurea, de qua Conciliator facit differentia, utrum conferat in sputo sanguinis, & est differentia. 190. Auic. capite de centaurea dat à ℥.i. usque ad ℥.ij. & ut dicit Dioscorides est calida, & sicca, & multum solutiua. Et conciliator dicit quod

quod centaurea in certa quantitate exhibita ſoluit, & in alia quantitate conſolidat, uide ibidem, quia multa bona dicit, laudatur etiam ſirup. roſ. de citonijs, myrtinis. de ribes, de granatis, iſti omnes retinent ſanguinem cũ aquis ſolatri, lactucæ, roſ. &c. poſſumus etiam exhibere, quando uadunt dormitum ʒ.1. boli armeni cum aqua roſarum. In mane uero poſſumus exhibere ſyrup. roſarum ℥.i. ſyrup. myrtini ʒ.s. cum ʒ.i. trochiſc. de charabe alia uice exhibendo ʒ.i. lapidis hæmatitis, alia uice cornu ceruinum cum prædictis ſyrupis, & ſic ſemper remedia debent diuerſificari, quouſque ſtat flux⁹, & ceſſante fluxu per aliquod tempus reitera remedia ne redeat, laudatur etiam loch, conſolidatiuum ut Recipe ſacchari roſati, diadraganti, ana ℥.i. & cum bolo arm. cornu cerui, balauſtijs, gummi arabico incorporatis, cum ſyrupo uiolarum fiat loch, conueniunt etiam iunctiones, & epithymata in pectore, ut cum oleo roſato, myrtino, cum aquis ſolatri, portulacæ. Quinta intentio eſt correctio accidentium. Et primum accidens communiter eueniẽs, eſt coagulatio ſanguinis in pectore, uel in canalibus pulmonis ad diſſoluendum utimur inciſiuis, & ita Auicenna dat acetum cum aqua, tamen Auerrois tertio colligei prohibet acetum, quia prouocat tuſſim, & ſic prohibet conſolidationem, reſpondetur tamen ad Auerrois, quod ſi cõplicatur tuſſis in tali caſu non eſt conueniens, ubi autẽ non complicatur tuſſis, tunc conuenit acetum ad incidẽdum, & ita Galenus, & Auic. exhibent oxymel ſimplex, uel compoſitum, uel ſcilliticum uſque ad ℥.ij. cum aqua acetoſæ, laudatur etiam theriaca antiqua dando ʒ.i.s. cũ aqua hyſſopi uel ſcabioſæ, laudatur etiam dia-

cucuma

cucuma, ut in capite de hydropisi, dando ʒ.ij. conueniũt etiam omnes autores in exhibitione coaguli leporini dã do ℈.1. per se uel cum aliqua aqua dando ʒ.s. cum aqua hyssopi, uel scabiosæ. Secundum accidens est tussis, quæ prohibet consolidationem, pro cuius cura recurratur ad capitulum de catharro, & de tussi. Si uero proueniat à catharro, uel ab alijs causis, pro cura oportet recurrere ad capitulum catharri, & ad particularia causarum particularium, quare, &c.

CVRA PHTISIS.

IN *hac materia uide Conciliatorem differentia. 193. utrum phtisis sit curabilis, pro cuius cura quinque principales intentione sunt obseruandæ, prima est debita administratio regiminis, secunda abscisio causæ, tertia absterſio ulceris, quarta conglutinatio, et consolidatio, quinta accidentium correctio, & omnes aliæ intentiones, quæ ab autoribus ponuntur reducuntur ad istas. In prima intentione oportet, quod exhibeantur ea, quæ contrariantur causæ phtisis, quædam dicunt quod oportet aerem esse frigidum, & humidum, quia phtisi complicatur febris, & extenuatio, ideo ratione extenuationis conuenit humiditas, ratione uero febris conuenit frigiditas. Alij ordinant aerem ad calidum, & siccũ ratione ulceris, dicentes quod omne ulcus eget exiccantibus, sit ergo aer temperatus in actiuis, declinis tamen ad siccum. Cura ergo debet incipere in abscisione causæ, & cum causa extenuationis est ulcus, incipiendum est primo à cura ulceris, quæ fit exiccantibus, secũdo à cu-*

ra

ra ipſius morbi de qua etiam exiccatione Gale. quinto de ingenio ſanitatis dicit, quod multi per acceſsũ ad aerem ſiccum curati ſunt, et ibi recitat opidum quoddam prope Romam miliaria 30. et ab eo dicitur Stabium ad quod mittebat huiuſmodi phthiſicos, et ſanabantur, ideo melius eſt adhibere aerẽ ſiccum ut cauſæ prouidemus quàm prouidere effectui per humiditatem aeris, ſcilicet exiccationi corporis. In regimine uero cibi ſunt aliquæ conditiones obſeruandæ. Prima cibus iſtis conueniens debet eſſe facilis digeſtionis, quia corpora phtiſica habent naturalem colorem debilem. Secunda cõditio, quod cibi ſint boni, & multi nutrimenti, quia iſti ſunt extenuati, ideo indigent multa reſtauratione. Tertia, quod cibi debent eſſe ſubtiles, & penetrabilis ſubſtãtiæ, quia uiæ per quas debet deferri nutrimentum, ſunt anguſtæ propter extenuationem. Quarta, quod cibi participent uirtute infrigidante, quia ſemper complicatur febris. Quinta quod cibi debent habere uirtutem abſterſiuam, quia ab ulcere ſemper reſudat ſanies, quæ indiget abſterſione. Sexta quod habeant uirtutem conſolidatiuam, & conglutinatiuam, & quia omnes iſtæ conditiones reperiuntur in lacte, ideo omnes laudant lac, quia eſt facilis digeſtionis boni nutrimenti, & multi ratione butyroſitatis, & ſubſtantiæ ſubtilis, & habet uirtutem abſterſiuam uirtute aquoſitatis, & participat uirtute infrigidante, conſolidat etiam ratione caſeitatis, tamen Conciliator differentiam facit 194. ubi quærit, ut plurimum lac competat phtiſicis, & ponit multas rationes uideas eas. Si autẽ intendimus infrigidationem, & abſterſionem cõuenit lac aſininũ, et caprinũ, ſi magis ad reſtaurandum,

dum,

dum, ut quia corpus eſſet ualde extenuatum, tunc magis conuenit ouinum, uel uaccinum, quia plus butyroſitatis habet, tamen propter conuenientiam lactis humani ſi poſſumus ipſum habere exhibeatur, & dimittantur alia. Quantitas uero exhibitonis lactis eſt ſecundum diuerſitatem uirtutis digeſtiuæ, ideo in primis communiter exhibentur ℥.4. lactis, poſtea poſſumus aſcendere uſque ad quantitatem lib.i. uidelicet ſecunda die uel uice dando ℥.6. uel 7. uel 8. & ſic aſcendendo uſque ad librá, et non dormiat, nec exercitetur poſt eius exhibitionem, nec comedat alia cibaria, quia propter calorem corrumperetur una cum alijs cibarijs. Si fortem uolumus infrigidationem animalia lac facientia depaſcantur cum diuerſis cibarijs dando eis lactucas, endiuia, &c. ſi magis abſtergere dabimus fœniculum, hyſſopum, capillum ueneris, & conuenit ſingulariter ptiſana ordei, quam dicit Galenus ſecundo regiminis acutorum eſſe infrgidantem, & abſterſiuam. Conueniunt etiam brodia pinguia, & reſtauratiua artificialiter facta cum pullis caponú, phaſianorum, uel perdicum, cú amygdalino liquiritia, ſeminibus frigidis, bolo armeno, &c. cum ſaccharo, & conficere morſellos, & multum ualent in reſtauratione, cicera etiam multum nutriunt pulmonem, ualent carnes cancrorum fluminalium, & conueniunt cum pulmone, propterea quia uidentur habere colorem carneum ſicut pulmo, etiam generant humorem glutinoſum, qui non facile diſſoluitur, ideo hoc eſt bonum phthiſicis, ualent etiam mirabiliter carnes limaciarum, et teſtudinú, & conferunt ſimililer epati, ſimiliter ualet aqua diſtillationis limaciorum facta ad elambicum. Potus ſit ſicut

cut cibus, idest, habet omnes conditiones quas habet cibus, unde fit uinum album subtile non fumosum quod resoluit phthisicos, & sit limphatum remouendo fumositatem, aliqui laudant lac pro potu. ut Rasis quarto continentis recitat causam de quodam qui pro potu bibit lac & sanatus est. Aliæ etiã omnes res non naturales sunt ordinandæ, ut ab ipsis alteratio, & resolutio proueniat, potest etiam lacte ipsorum extingui calibs, uel ferrum ignitum. Secunda intentio est abscisio causæ, ideo oportet causam considerare. Si enim causa sit catharrus à capite descendes oportet abscindere causam, prout in cura catharri dictũ est. Si autem propter sputum sanguinis oportet consolidare uenam. Si autem propter alium humorem existentem in pulmone, illum oportebit digerere, postea euacuare, et uniuersaliter omnem causam amouere. Tertia intentio est abstersio ulceris in pulmone, quæ completur cum syrupis facilitantibus sputum abstergando materiam, uidelicet cum syrupo de liquiritia, de hyssopo, de quo dictum est quod est abstersior bonus, similiter de prassio, sumuntur hi syrupi cum melle rosatum, aliquando cum decoctione pectorali, etiã cum aqua scabiosæ, capillorum ueneris, hyssopi, fœniculi, & similibus decoctionibus pectoralibus, si non fuerit febris decoctionem supradictam cum ficubus, dactilis, &c. dabimus. Si uero uolumus decoctionem frigidam, dabimus decoctionem uiolarum, liquiritiæ, seminum communium frigidorum, sebesten, etiam aquam sacchari, & mellis, etiam aquam cicerum rubrorum, et lac supradictũ, sed semper cum phthisi complicatur febris, ~~ideo licet ratione abstersionis competant hi syrupi calidi, tamen ra-~~

tione febris, ideo licet ratione abſterſionis competant hi ſyrupi calidi, tamen ratione febris conueniunt, et ideo mi ſcemus cum huiuſmodi ſyrup. de liquiritia, ſyrup. uiolarum, etiã cum lacte prædicto dabimus de ſaccharo uiolato, ne noceamus febris, & ſaccharum uiolarum eſt ſingulariſſimum, conuenit etiam aqua ſacchari. Quarta intentio eſt conſolidatio, quæ completur cum ſupradictis medicinis ſed maius ſtudium ſit in abſtergendo, & non oportet multum laborare in cõſolidatio, quia poſtea natura de ſe ipſa incarnat, & conſolidat, adhibere oportet ergo ea, quæ abſtergunt, ut ſaccharum roſarum, in quo omnes concordant. Raſis enim dicit infiniti ſunt curati ex huiuſmodi ſaccharo roſato, & Auicenna recitat hiſtoriam de quadam muliere, quæ à fratre ſuo per ſaccharum roſatum fuit liberata, uide eum capitulo de phthiſi, & hoc quia in ſaccharo roſato multæ complicantur intentiones complicantur enim uirtus nutritiua, quia omne dulce nutrit, & uirtus abſterſiua ratione ſacchari, & infrigidans ratione ſubſtantiæ roſarũ, etiam abſterſiua ratione ſucci roſarum, non oportet adhibere de huiuſmodi ſacchari roſarum in magna copia, & oportet, ut ſæpe ſumat ſed debet diuerſificari ſecundũ diuerſas intentiones. Si magis abſterſionem quærimus dictũ ſaccharum roſarum debet eſſe recens, quia eſt acutum, & dulce. Si ad conſolidationem magis quã abſterſionẽ, quia uidemus quod egreditur per ſputũ non materia uirulenta, ſed ſanguinea, tunc dabimus antiquũ cum bolo armeno. Si uero materia propter uirtutem ſtipticam retineretur in pulmone, tunc debemus exhibere ſyrupũ de hyſſopo, uel de liquiritia cum aqua dicta pectoralis,

uel

uel ſcabioſæ, uel alterius, ſanguis draconis etiam, & ſimilia ualent alia autẽ ualent à proprietate ſicut pulmo uulpis, eſt.n. ſingulare in curatione pulmonis, & pulmo eritij etiam ualet, exiccatur enim, & exhibetur de eius puluere. Auicenna laudat cõfectionẽ ex pulmone uulpis, liquifiat loch, uel puluis retineatur in ore. Conciliator in illa differentia utrum phthiſis ſic curabilis dicit, quod multæ ſunt medicinæ, quæ non cognoſcũtur niſi à brutis, & quæ curant phthiſim, et dicit quod oues, quæ multũ incurũrt in phthiſim cũ eis aduenit, quærũt quá dam herbam, et comedunt eam unde curantur, et dicit Auenzoar, quod anotomizauit ouem, quæ paſſa fuerat hanc ægritudinem, & comederat hanc herbam, et inuenit ulcus pulmonis conſolidatũ, & adhuc erat cicatrix non potuit tamen cõprendere, quæ herba eſſet iſta, aduenit enim phthiſis iſtis ouibus propter catharrũ, quia ſunt multũ catharroſæ, et humidæ et allegat Cõciliator. Auenzoar de mente Hermetis, quod in uegetabilibus, & mineralibus ſunt uirtutes, quas ſi homo ſciret operaretur illud quod per artẽ magicam operatur. Quinta intentio eſt correctio accidentiũ, et ut plurimũ eſt fluxus uentris, & hoc propter debilitatẽ uirtutis nutritiuæ, ſiue digeſtiuæ non potentis cibũ digerere, etiam propter defectũ uirtutis contentiuæ, et ideo puluis poſitus à Raſi conuenit adminiſtrando confectionẽ epatis, et ſtomachi confortatiuam, & confectionem diarhodon abbatis, quando aliqui propter ægritudinem habent membra debilia nutritiua, ſcilicet procuranda eſt illorum confortatio. Secundũ accidens eſt extenuatio, & macrefactio cui ſuccurritur cum reſtaurantibus uelociter

Quinta intentio.

de quibus ſunt brodia pinguia, aqua carnis, & alia huiuſmodi, quæ omnia cõueniũt, & iſtæ quinque intẽtiones ſunt in uera cura phthiſis. Sed quando uidetur phthiſis totaliter incurabilis tunc procedimus in eius cura blanditiua exhibendo ea, quæ generant eſcaram, ideo debemus prouidere ne augeatur ulcus, dicet tamen Gentilis, quod nunquam tentauit facere hanc curam, quia licet iſti uiuant, ſunt tamen male uiui, ut dicit Auicenna, quia à qualibet cauſa læduntur. Matthæus Gradi recitat de quadam furnaria, quæ 28. annis uixit phthiſica, & hoc propter aerem calidum, & ſiccum attractum à furno ex quo exiccatum fuit ulcus, & facta fuit eſcara, ideo in iſta cura blanditia non ſunt applicanda illo modo humida, nec lac, ſed exiccantia, quare, &c.

CVRA TREMORIS CORDIS.

NOTA *primo circa medicinas cordiales, quod ſcebran, & alſcebran, & ſceſcebran communiter exponitur à* Diaſcoride, Simone Ianuenſe, *quod eſt eſula, ſed tamen non eſt uerum, imò eſt ozimum gariophylatum, ut pater per Gentilem prima tertij capitulo illo. Cum materiam euacuare uolumus, &c. in fine etiam per eundẽ prima quarti capite de cura ethicæ, licet dicat, quod nõ confidat, & in ſynonymis Auicennæ inuenitur, ſchebran eſt ſpecies oximi, etiã Meſue in quadam confectione cordiali quã dicit eſſe filij Zachariæ, dicit eſſe ozimũ gariophylatum, etiã mihi uidetur, quod ſit baſilicon, eſula enim eſt uenenoſa, licet ad hoc poſſit dici ſicut ſcis, quod multis modis dicitur aliquid cordie, ut habes ab*

Auicen-

Auicenna in libello de uiribus cordis. Nota etiã quod istud notandũ est male collectũ, quia male improbat illos autores, nã autoritas eorũ est maxima ueritas, ergo est quod scebrã est esula, quæ est species lacticinij sicut dicit simõ Ianuẽsis, sed illud quod est species ozimi est crescebã ut patet in synonymis Auicennæ. Et in hoc aduerte, quod aliquando inuenies scebran ubi debet esse scesebran, & econtra, & hoc est uitio scriptorũ. De cura ergo tremoris cordis Auicenna tria facit capitula, in primo dat canones generales, in secundo ponit curã tremoris cordis calidi, in tertio frigidi, ex quibus capitulus simul cũ dictis Rasis in hac cura eliciuntur quinque principales intentiones, quæ non solũ deseruiunt ad curam tremoris cordis, sed ad curã aliarum ægritudinũ cordialium. Prima est debita regiminis administratio, secunda digestio ubi ægritudo proueniat à materia tertia euacuatio, quarta diuersio, quinta cordis cõfortatio. In prima intẽtione taliter oportet ordinare regimẽ, ut causæ contrarietur, & obseruamus, quia aut huiusmodi tremor prouenit à causa calida ut frigida. In proueniẽte à causa calida aer est alterandus ad frigidũ cũ præsentia frigidorum odorũ, cũ aqua, & aceto etiam cum aqua ros. & aceto, cum rosis, cáphora, & semper cũ his ponatur aliquid odoriferum, et aromaticũ, habens bonũ odorem, ut ambra muscus, uinũ aromaticum, licet sint calida, ut faciat frigida penetrare. In causa uero frigida sint præsentialiter odoramẽta calida, ut saluia maiorana, ambra, rosmarinus, organũ, & similia. Est autẽ maxima habẽda cõsideratio in aere cũ multum cito proueniat ad cor, et ita cito potest iuuare, uel nocere, & eadẽ

Dieta.

in cã calª.

in cã frig.

Vocum de Aere.

Sedimenta. modo cibaria alterentur, ut in calida cū aceto, uino granatorum, agresta, succo limonum, et arantiorum, aceto sitate citri. Et uide Simonem Ianuensem de limone, ubi dicit se nunquam uidisse aliquid de limone ab aliquo autore autentico, nisi ab Auicēna quarti cap. de cura acutarum in generali, ubi laudat sucum limonis non saliti,

Potus. potus calefaciens in causa calida, dimittatur, sicut est uinum potens fumosum, sed exhibeatur aqua decoctionis coriandrorum preparatorum, & cum his aquis admisceatur iulep uiolarum, uel rosarum, si tamen non posset abstinere propter consuetudinem saltem debet eis limphari cum aqua, uel aliquo frigido, & ita omnes res non naturales causæ contrarientur, de quibus dictū est

Digō. satis supra. Secunda intentio est digestio in qua oportet considerare causam, uel humorem, & tunc oportet illū digerere. In causa ergo calida procedendum est cū infrigidantibus digestiuis, sed in hoc obseruandi sunt canones

Canō p^s. positi ab Auicennæ. Primum ponitur in capite generali curationis ægritudinis cordis uidelicet, quod quādo intendimus infrigidare, seu calefacere non debemus cū excessiuæ frigidis, uel calidis infrigidare seu calefacere, et hoc, quia est membrum principalissimum, & quia omnia membra recipiunt ab eo influxum, ideo oportet taliter agere ne ipsum distemperemus. Secūdus canon est,

2us. quod quando uolumus infrigidare semper cū infrigidantibus miscere debemus medicinam calidā aromaticam, ratio, quia medicinæ frigidæ claudunt uias, ideo oportet admiscere, quod habeat dilatare uias, etiā ut naturalis calor, & spiritus conseruētur, & ideo dicit Aui. 5. can. errauerūt, qui abstulerūt crocū à trochis. de cāph. et creditur

ditur, quod forte dixerit propter Rasim, qui in præsenti loco componit trochis. de cáph. & ponit croc. sed solũ ponit res infrigidátes, unde dicit errauerunt isti. Unde Cõciliator facit differentiam, quæ est 196. utrum in discrasia cordis calida conueniát calida, & tenét, quod sic. ubi tamen cor esset ita inflammatum, tunc non debemus cum frigidis admiscere res calidas, ideo Auicéna facit illam exceptionem. sicut in causone, dicit Gentilis ubi sit fortis caliditas intellexit causonem, & propter hoc potest saluari Rasis. Digestio ergo in causa calida completur cum frigidantibus, & ideo dandus erit syrup. acetosus uiolarũ, de endiuia, de succo acetos. de ribes. Si fortius intédimus infrigidare dandus erit de acetositate citri, et de limonibus, qui duo sunt cordialissimi, de quibus recitat Matth Gradi se multos Crasse cũ huiusmodi syrup. dando cũ aqua rosarũ, plantagini, endiuiæ, solatri, portulace, &c. In causa uero frigida procedimus cũ calef. ut digerendo phlegma dando mel ros. oxymel simplex, compositũ, uel scilliticũ. Si fortius intendimus dabimus syrupũ de duabus radicibus, & de quinq;, et syr. pectorales de quibus dictũ est supra, ut de liquiritia, de hyssopo, de prassio cũ aquis betonice, scabiosæ, & aqua melissæ, de qua Auicenna facit singularia uerba in libello de uiribus cordis, & in 2. canone capite de melissa, & nota bene, quod remouet humorem melancholicum existentem in sanguine cordis. Habemus etiam syrupum de fumoterræ in materia adusta, siue sit humor melancholicus adustus, siue alter humor adustus, etiam syrupum de thymo, & epithymo, etiã syrupum de pomis descriptum à Mesue capite melancholia, qui multum

Syr. ĩ cã cal.

in cã frig.

ualet in tremore cordis, & confortat multum cor dando huiusmodi syrupos cũ aquis buglosæ, boraginis, fumi terræ, scolopendriæ, qui multũ ualent contra humorem melancolicũ. Tertia intẽtio est euacuatio, quamuis euacuatio, quandoque præcedat digestionem, quia cor est membrũ principale, ideo ne aliquando differamus incipimus ab euacuatione, ubi esset res timorosa de morte infirmi, & hoc esset coacte procedere, euacuamus enim secũdum diuersitatem humoris cũ pharmacijs diuersis. In causa ergo calida dabimus rheumbarbarum, de quo sermonem facit Auicenna in cura tremoris cordis calidi, dando. ʒ.i. continuis diebus cum aqua frigida sed non est huiusmodi intelligendum, quod rheumbarbarum esset solutiuum, quia non dedisset continuis diebus. Gentilis enim dicit, quod est bonum in euacuando, & est mirabile, quod ab Auicenna nusquam reperiatur rheumbarbarum esse solutiuum nisi 2. canone capite proprio in areola, decoctio, ubi dicit, quod confert pano, et uestigijs remanentibus super cutes quãdo lenitur cũ aceto, et euacuatio cũ eo, sex isto textu non elicitur ipsum uoluisse rheumbarbarum esse solutiuum, quoniã ipse posuisset in areola mẽbra expulsionis, aliquid, quod tamen non fecit, & dicit Gentilis. 2. can. capitulo allegato, quod temporibus Auicennæ nõ erat notum quod esset solutiuũ, et ideo post uenit in usu, & experientia cõprobatũ est, quod est solemnis medicina benedicta, et cõfortatiua mẽbrorũ exhibẽdo in infusione, uel in substãtia. In substantia cõmuniter dabimus à. ʒ.i. usq; ad. ʒ.i.s. In infusione uero dabimus à. ʒ.ij, usq; ad iij. infusis in aquis endiuiæ, myrabolani, etiã citrini faciũt ad choleræ euacuationẽ,

&

& procedere ſemper debemus, cum non inferentibus nocumentum cordi, uel rectificare cum cordialibus, & hoc in omnibus ſolutiuis idem uitamus ſcamoneata. In frigida uero cauſa, & maxime phlegmatica conuenit pro euacuatione electuarium diafenicon, electuarium indum, conueniunt etiam myrabolani, chebuli, & agaricus, qui laudatur ab Auicenna in libello de uiribus cordis tanquam cordiale. Si uero uellemus euacuare materiam melancholicam conuenit confectio amech deſcripta à Meſue, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ indæ, etiam phlebotomia baſilicæ. Inquit enim Auicenna phlebotomia baſilicæ dextræ ualet in repletione ſanguinea, ſiniſtræ uero ualet ad remouendum repletionem uaporoſam. Quarta intentio eſt diuerſio uidelicet trahere materias à corde, & diuertere eas ad membra ignobilia in actu accidentium, facimus fricationes, uentoſationes, clyſteria, ligaturas; phlebotomiam ex ſaphena, & eſt conueniens, & ita communiter practici obſeruant quando euenit tremor faciunt fricare coxas, brachia, & crura, etiam clyſteria adhibeantur. Quinta intentio, & ultima, quæ ſtatim à principio debet poni in opus, & quam etiam in continua cura oportet ſeruare, & confortare ipſum cor, & remouere malam complexionem derelictam. In cauſa ergo calida conueniunt frigida, confortatiua, & econtra. Et de iſtis aliqua adminiſtrantur per interius, aliqua per exterius. Ea, quæ per interius adminiſtrantur aliqua ſunt ſimplicia, & aliqua compoſita. Inter ſimplicia primo eſt bugloſſa, quæ ſingulariſſima eſt, ut dicit Auicēna ſuper bugloſſam ſis audax, zedoaria, herba doronica qua practici utuntur, meliſſa, id eſt, citro-

citronella, cortices citri, semen citri, muscus, ambra, gariophyli maxime masculi. Auicenna autem capite de medicinis cordialibus enumerat inter calidas medicinas acetosam cum tamen sit frigida, & sicca. Sed Gentilis dicit autoritate Simon Ianuensis, quod Auicenna per acetosam intelligit lapatiũ acutum, quod est calidum, sed ego miror de Simone, qui in capitulo suo de acetosa dicit quod capitulum de acetosa apud Auicenã secundo canone, est de lapatio, cum tamẽ Auic. ponat acetosam frigidam, et siccã sc̃do canone, miror etiã de Gentile. Inter cõposita uero, & maxime, quæ per interius exhibentur, primo est diabuglossatũ, diaboraginatũ, electuariũ de gẽmis, Mesue diambra, diamuscus dulcis, et amarus, quæ secundum Gentilẽ differunt, quia dulcis, est minus calidus quàm amarus, & pro singulari utuntur medici istis tẽporibus electuario Conciliatoris, quod est preciosissimũ, quod etiã describitur ab eodẽ differẽtia 196. Mediolani, & Papiæ tenetur confectũ, etiã cõfectio de hyacinto, & describitur ab Auicenna quinto canone, & est medicina regum, & principum. Confortamus ẽt per exterius applicata in forma epithymatum, & sacculorum, primo capiendo aquas cordiales, & in eis dissoluimus, cordialia, uerbi gratia. Capimus aquã buglossæ, melissæ, & boraginis libram unam ex omnibus simul, & ponimus. ℥. i. uini aromatici, postea accipimus de cinnamomo, gariophylo, nuce muscata, & alijs cordialibus, & ponimus in dictis aquis, & facimus epithyma cũ pannis lini, & sit calefactũ. Confortamus ẽt cum pulueribus ponẽdo eos in sacculo de sindone, uel de grana, et calefaciendo dictũ sacculũ, & ponimus ipsum

supra

ſupra regiones coreis. Facimus etiam pomũ odoriferũ, accipiendo laudanum, & alia odorifera, ut muſcum, lignum aluoes, & incorporando cum cera, ponimus etiá cum prædictis been albi, & rubri, corallorum etiam flores, boraginis & meliſſæ, corticum citri, fragmẽtorum cordialium, & hoc maxime in ſacculis, faciendo ex eis pulueres. In cauſa uero calida, habemus cõfectiones appropriatas, ut confectionem diarhodon abbatis, & eſt Nicolai, etiá diarhodon diſcriptione cõmuni. Meſue, cõfectio tria ſandali ſaccharum, uiolarũ, & roſarum, trochiſcos de camphora Meſue. In cauſa uehementer calida, poſſunt dari trochiſ. Raſis in præſenti cap. deſcripti ſine croco. Fortia autem frigida ſimplicia ſunt ſicut ſpodium, camphora, roſæ, uiolæ, acetum, iſta omnia ſunt in frigidantia cordialia. Per exterius uero faciendo epithyma ex prædictis aquis roſarum, plantaginis, acetoſæ, ex pluribus rerum dictarum facere pomum, uel ſacculum, ut ſupra, etiam coralli rubei, & albi ſunt huiuſmodi generis, ſimiliter ſandali, & margaritæ ſunt etiam frigidi, & ſicci in ſecundo, & reliqua huiuſmodi, ubi uero tremor proueniat à uenenis, uel à uermibus dicetur in alijs cauſis proprijs, quare, &c.

CVRA SYNCOPIS.

IN actu ſyncopis primũ, quod intendimus prohibere reſolutionẽ ſpirituũ, ita quod illi pauci ſpiritus, qui ſunt in membris exterioribus non reſoluantur ideo ſuccurrimus per proiectionem aquæ frigidæ contemperando, irrorando, etiá faciem cum aqua roſarum, & infrigidando

Pro curat. syncopis vid Gal. 12. m.m. 250. medrn. cap. 3. & cap. 5. 6.

gidando cum aqua frigida, saluo in duobus casibus in quibus non conuenit huiusmodi infrigidatio. Vnus est ubi proueniret syncopis à causa frigida. Alius ubi proueniret à fluxu uentris, quia augeremus fluxum per huiusmodi infrigidationem, materiæ enim constringerentur in interioribus, ideo augeretur fluxus, quia fluxus indiget diuertẽtibus à partibus interioribus ad exteriores, dicit enim Auicenna secundo, primi capite 26. dictionis secundæ, summæ secundæ, de his, quæ proueniunt ex usu solis. Faciem uero madefacere, & super ipsam aquam rorare, est uirtutẽ uiuificare, quæ est laxa ex nocumento, & inflammatione febris, & cum adest syncopis, & prope, cum aqua rosarum, & aceto. In hoc autẽ capite dicit Auicenna: etiam irroretur aqua frigida super faciem eius imprimis, dicit etiam paulo ante: Et in primis, quod accidit ex syncopi, oportet, quod incipiatur, & laboretur cũ eo, quod nutrit spiritũ ex odoribus bonis nisi in præfocatione matricis, in syncopi enim facta ex ea oportet, ut approximentur naribus earum odores fœtidi, & prope conuenientes ori stomachi. Secundum quod intendimus est regenerare spiritus, ideo exhibemus ea, quæ sunt boni odoris, & quæ cito restaurant, ut uinum aromaticum, de quo dicit Auerrosis septimo, colliget, de cura syncopis exibendum est quanquam sit prohibitum à lege Saracenorum oua etiam sorbilia, carnes bonæ, aqua carnis, & alia, quæ faciunt ad citam restaurationem spiritum. Tertium, & ultimum, quod intendimus est euigilare ipsum à syncopi cum fricationibus, fricando brachia, & crura, ut spiritus attrahantur ad exteriora, & rare fiat cutis exterior, & calefiat etiã

constri-

constrictio dolorosa constringendo manus, & pedes, etiã stringendo nasum, ut dolorem prouocemus, ponẽdo etiã uentosas in spatulis, in natibus, attrahunt enim spiritus ad exteriora prouocamus etiam sternutationem, quia causat agitationem in corpore, & mouentur spiritus, et si cum sternutatione, & alijs ingenij dictis non posset re leuari, tunc erit syncopis irrecuperabilis. Nota quod si scires, quod talis syncopis proueniret propter nimiam paucitatem spirituum, ut in forti euacuatione contingit, quia natura magnam quantitatem, spirituum amisit, ideo aliòs retraxit, non conueniret fricatio, imò non debemus ægrũ mouere, quia per motũ et fricationẽ resolueretur illa quãtitas pauca spiritum, quæ remãsisset. Sed ubi proueniret ab alijs causis hoc conuenit, & à uulgaribus obseruatur, quare, &c.

CVRA COLERICAE PASSIONIS.

NOTA, *quod quis posset quærere quare Rasis immediate post capitulum de tremore cordis, de syncopi subiunxit capitulum de cholirica passione, cum cholirica passio uideatur esse species fluxus.. Auicenna autem facit oppositum, & melius, qui in capite de fluxu omnium modorum tractauit hãc materiam. Dicatur quod isti autores uarias habuerunt intentiones, nam Rasis fecit hoc considerãdo, quod in cholirica passione multotiens imò semper coniungitur debilitas uirtutis, & uomitus, & quia postmodum uolebat determinare de passionibus stomachi, ideo subiunxit hanc passionem pro prima in cap. dę passionibus stomachi, cum etiã, quia ut plu-*

plurimum in hac ægritudine propter magnam uirtutis debilitatẽ complicatur tremor cordis, et syncopis, ideo post harũ determinationẽ uoluit de hac determinare, prima tamen ratio est melior. In cura igitur cholericæ passionis sunt quatuor intẽtiones obseruandæ, prima est debitũ regimen, secunda uertitur ad materiã in stomacho, uel in intestinis existentẽ, tertia uertitur ad materiã fluentẽ, uel paratã fluere, quarta uertitur ad accidẽtia consequentia cholericã passionẽ. notando prius, quod notat Auic. ponendo canonem, quod regimen cholericæ passionis est in triplici tẽpore, uidelicet in principio, medio, et ad accidẽtia apparẽtia ut est syncopis, et spasmus. In prima ergo intentione incipiendo ab aere, sit aer nõ plurimũ illuminatus, nec calidus, nec frigidus, quia lumen agitat humores, & resoluit spiritus, & non intendimus quietare humores cõmotos, et ea ratione nõ sit aer nimis calidus, nõ sit ẽt frigidus, nã licet aer frigidus faciat ad prohibitionẽ resolutionis spirituũ, facit tamen, quod materiæ uersus stomachũ, et intestina mouẽtur, et illic concentrantur, sit etiã continuæ præsentia bonorũ odorũ, & hoc quia uirtus in tali ægritudine multũ prosternitur, ideo succurrimus cũ bonis odoribus. In regimine uero cibi nõ est dandũ aliquid, quia uirtus est multũ oppressa, ideo non est à cibo impedienda nisi temeatur casus uirtutis, qui frequenter timetur, quia in paruo tẽpore deficit uirtus, & ex humiditate naturali, & pulsus de perditione cibus non sit aggragatiuus, sed facilis digestionis. Et primo præparetur stomachus antequam aliquid exhibeatur, nam si daremus cibum sine aliqua præparatione expelleret illud, & omne, quod exhiberemus,

Aer sit temperatus. & odoratus pro uirtute debili confortanda.

Nihil est dandum, sed in casu debilitatis uirtutis concedit aliquid, sed stomachus præparetur prius ne id uomat.

remus, & ideo Raſis dicit cogendus eſt patiens comede re, quia habet proſtratum appetitum, et non appetit co medere, præparamus autem ſtomachum cum his, quæ per exterius adminiſtrantur exhibendo ea, quæ confor tant uirtutẽ retentiuã, & hoc ſecundũ diuerſitatẽ cau- ſæ, ut in cauſa frigida ungendo cũ oleo maſticino, de mẽ ta, de abſyntio, de ſpica. Aliquando exhibemus unguen ta cõpoſita ex dictis oleis, ut accipere mẽtã, abſynthiũ, gariophylos, cinnamomũ, cardamomũ, galangam, nuce muſcatã cũ cera incorporando, et cũ oleis fit unguentũ, uel etiã de pulueribus dictis cũ oleis prædictis miſcẽdo, & ponendo ſupra ſtomachũ, & oportet, ut nos ſimus di ligentes, et copioſi in remedijs. Nã ſemper patiens hãc ægritudinẽ expectat diuerſa remedia. Si uolumus face- cere fomentationẽ accipiatur de omnibus dictis herbis, ut uerbi gratia, de ſpica menta, &c. Bulieudo cum uino rubro ſtiptico, & fomentare cum ſpongia. Si uero cali- ditatem uini timeremus facimus bulire in aqua. Si au- tem cauſa ſit calida curabimus cum frigidantibus, uide licet cum oleo citoniorum, roſarum, uiolarum. Et ubi in cauſa frigida ponebamus puluercs calidos, tunc po- nemus pulueres infrigidantes, ut roſas. Sandalos, cor- tices granatorum, & flores eorum, corallos, &c. Cum dictis oleis infrigidantibus, poſſumus etiam ex dictis rebus infrigidantes facere fomentationes, ut decoquen do balauſtias, cortices granatorum, & facere fomen- tationes, ut ſupra, confortamus etiam ſtomachum, ut retineat cum his, quæ per interius exhibentur, & primo in cauſa frigida exhibetur ſyrupus de menta, qui plureis laudatur ab Auicenna exhibendo duo uel tria

coelea-

coclearia ante cibum, quando uolumus poſt uomitū cōfortare ſtomachum, laudatur etiam miua citoniorum aromatica, & ſyrupus citoniorum cum ſpeciebus, & deſcribit eum Meſue dando duo, uel tria coclearia, laudatur etiam ſyrupos de corticibus citri, qui eſt guſtui gratus, & eſt cordialis. ideo ualet, quando accidentia cordialia complicantur cholericæ paſſioni. Si uero cauſa fuerit calida dabimus ſyrupum roſatum, acetoſum, iulep roſatum, de ribes, de granatis, de limonibus, de acetoſitate citri, dando duo, uel tria coclearia, & ita cōfortamus ſtomachum ita, ut retineat cibum, quo cōfortato poſtea exhibenda ſunt cibaria, quæ ſunt facilis digeſtionis, & ideo laudat Auicenna aquam carnis, ut perdicum, uituli, & agni, & dat modum faciendi dictam aquam, contuſum etiā oua ſorbilia, & talia cum ſucco aranciorum, granatorum, & agreſtæ in cauſa calida danda ſunt. Sed in cauſa frigida exhibenda ſunt talia cum cinnamomo, cardamono, uel parum uini puri, & ita præparantur, odor etiam carnium pullorum aſſatorum iuxta nares appoſitorum conuenit, ut ille bonus odor incitet appetitum. Eſt autem canon Auicennæ circa cibationem iſtorum, quod cibaria abominabilia debent ab eis remoueri quia ſtomachus eſt ita indignatus, quod renuit ipſa ex facili, & licet cibaria non ſint in ſe nimis conuenientia, nec in ſe nimis bona dummodo ſint infirmo grata ſunt ei danda, & ita Auicenna dat uuam penſilem cum ipſa ſit exiccata ab humiditate, & licet de ſe non ſit nimis bona tamen ſi grata eſt infirmo poteſt concedi. Potus in cauſa frigida ſit uinum bonum aromaticum, maxime quando coniungitur ſyncopis, & alia, ut dicit Raſis 4.

alman.

alman.nihil eſt,quod citius reficiat quàm uinum,ſed in
cauſa calida potus ſit uinũ granatorum, & alia infrigi
dantia,etiam omnes res contrariæ,uitentur etiam acci
dentia animi.ut non concenterentur humores. Secunda
intentio in qua maior pars curæ conſiſtit eſt circa mate
riã,quæ iam fluxa eſt, & procedimus ſic, quod ſtoma-
chus mundificetur à materia mala,ſi natura inclinetur
per uomitũ adiuuemus eã, ſi uero per ſeceſſũ ſimiliter.
In hac mundificatione per uomitũ,& omnes autores cõ
ueniunt in adminiſtratione aquæ calidæ, ut etiã Raſis
in præſenti capitulo,nam iſti per fluctuationem humo-
rũ ſunt in continuo uomitu,quia ſi ideo illi humores mi
xti cũ aqua dicta euacuantur,et aqua calida ſola eſt me
lior quàm ſi aliud admiſceatur,quia non poteſt augere
materiã humorum nec illos infuriare, ſed tepida aqua
refrenat,& illos euacuat,& facit,quod non tantum fit
nocumentũ,et non ſolum ualet in cholirica paſſione,ſed
etiam in anxietate ſtomachi propter fluxũ humorũ cho
liricum ad ipſum ſtomachum deueniẽtium. de qua aqua
calida curata eſt mulier quædã Inauen. ſumendo bis uel
ter poſtquã euomit, parum dormiuit,& ſanata eſt, &
eã maxime laudat Ioannes Arculanus. Ponit autem
Auic.can. quod illa quæ adminiſtrantur nõ debent eſſe
talis naturæ,quod relaxent ſtomachum,& ideo uitupe
rat oleum ſeſaminum, oleum de oliuis ſimul cum aqua
calida,intelligit.n.de aqua calida mixta cum iſtis præ-
dictis oleis,quæ relaxant parietes ſtomachi,et inteſtino
rum,ſed bene aqua,quæ per ſe eſt conueniens, ut ſupra
dictum eſt. Secundus canon eſt, quod talia non habeant
uirtutem glutinatiuam, quia materia mala cõprehẽſa

in ſtomacho non debet conſtringi, ſaluo ſi non contingat caſus uirtutis, quia tunc oportet conſtringere, & cõfortare uirtutẽ, poſtea euomat, ſyrupus acetoſus cum prædicta aqua aliquãdo datur, ut reddatur guſtui gratior, non autem ad incidendum humores uiſcoſos, quia tales non ſunt uiſcoſi, & hæc eſt expoſitio Auicennæ cum dixit, quod permiſcetur ſyrupus acetoſus cũ aqua calida non propter neceſſitatem, uel litera illa ſecundum Nicolum eſt corrupta, communiter tamen practici utuntur aqua calida ſola, uel ſacchari, uel hordei, et hoc in magna copia, & quia aliqua aqua tãtum frigida, quod generat uentoſitates, ideo ponẽda ſunt cum dicta aqua. ʒ. 5. uel ℥. s. cymini, & non lædat cum eo exhibita, & ita practici communiter obſeruant, exhibendo pulueres cymini, uel decoctionem cum aqua, uel etiam de baurach aliquantulum. Si uero natura magis per ſolutionem uẽtris declinaret etiam nos declinaremus. Sed in hoc ponit Auicẽna canonem dicens, quod materiæ ſunt diſpoſitæ ad fluxum, ideo ſola caſſia, uel manna, uel rheumbarbarum in ſubſtantia, uel decoctio myrabolani ſunt exhibẽda, & hoc conſtante uirtute ſi enim per hoc ſolutiuum dubitaremus, quod uirtus magis debilitaretur nõ ſoluamus donec uirtus confortetur, poſtmodum cõſideremus naturam humoris, & illum euacuemus. Tertia intẽtio uertitur ad materiam fluentem à toto ad ſtomachum, uel inteſtina, & hoc in euacuando illam, conſiderãdum tamen eſt materia ſit digna euacuatione, ut ſi ſit bona uel mala, aut corrupta, ut uerbi gratia, ſi eſt aquoſa, uel cholerica tunc bonum erit eam digerere, ubi tamen eſſet furioſa debemus dictã materiam à principio euacuare

nõ expectata digeſtione. Diuertimus etiam dictam materiam trahendo ad partem contrariam cum trahentibus, ideo competit eis balneũ, ut materias ad partes exteriores trahamus. Diuertimus etiã cum ligaturis doloroſis, et fricationibus, bonum eſt etiam confortare ſtomachum, & inteſtina ne recipiant, ideo laudat Auicenna, ut corpus infrigidetur, epthymetur uẽter, & inteſtina cum ſupra dictis repercuſſiuis, ut uiæ claudantur. Quarta, & ultima intentio eſt accidentium correctio, quia in iſta ægritudine timoroſa, fiunt, & quia ſitis ſit primo, ideo primo damus aquam hordei, & pro hoc uide Simonem Ianuen. dicentem, quod facit ad extinguẽdum ſitim, etiã damus illa, quæ blandiuntur ſitim, iulep roſatum, ſuccum granatorũ, ſyrupus de granatis. Spaſmus etiam non proportionatus, uel proportionatus accidit in hac ægritudine, ideo debemus intendere ad dolorẽ in tempore hyemis cum oleo de lilio, uel uiola, ubi ſit cauſa calida, ſi ſit cauſa frigida cum oleo de lilio. Si non ſufficiunt iſta infunde pannum linum in oleo, et circumpone membro ſpaſmato, uel immittere membrum ſpaſmatum in oleo ſiue balneo olei, quod ſingulariſſimum eſt, pro quo etiam recurre ad curam ſpaſmi. Vomitus etiam ſuperfluus accidit ei, pro quo curando occurrimus cum magna uentoſa applicata prope fundum ſtomachi quia per illam materiam trahitur ad partes inferiores. Gerardus de Solo, dicit quod accipiebat de pane cõtuſo, & ℥.ij, maſticis cum uino aromatico, & in ſacculo ponebat ſuper ſtomachum, ſed melius capiatur panis inciſus in fruſtra, & exiccatur, poſtea infunditur in uino rubro ſtiptico, deinde humectato contunditur donec reddatur

in forma emplaſtri, poſtea addatur cinnamomũ, abſinthium, et gariophylum, mẽta, & facimus emplaſtrum, et ponimus ſuper ſtomachum, uel ſi non uellemus ita calefacere, accipiamus ex corticibus granatorum, uel floribus eius, & alijs ſtipticis cum modico uini, uel aceti infuſis in eo, & ponimus ſupra ſtomachum, quare, &c.

CVRA DEBILITATIS STOMACHI.

CVRA *hæc eſt cura ægritudinum particularium ſtomachi, ideo autores nullam, uel paruam fecerunt mẽtionem, quia ſi proueniat ab apoſtemate, cura erit apoſtematis ſtomachi. Similiter ſi à dolore ſtomachi erit cura doloris ſtomachi, uerum quia poſt longas ægritudines ſæpe remanet ſtomachus laſſus, & debilitatus ſicut in homine conualeſcente poſt magnam eius ægritudinem, ideo oportet confortare ſtomachum, & eius uirtutes, etiam cum his, quæ ſuis proprietatibus occultis faciunt ad ſtomachi confortationem, & ideo dicit Auicenna, quod experimentatores curant cum calefactione, & exiccantibus, et errant, quia ſemper hoc faciunt, & quia aliquando cauſa debilitatis eſt mala complexio calida, et ſicca, ideo tunc potius erunt exhibenda frigida, & humida, & non calida, & ita Raſis optime proceſſit faciendo diſtinctionem à debilitate ſtomachi proueniente à cauſa calida, frigida, humida, & ſicca, trochi. de roſis deſcripti in litera à Raſi non tenentur confecti, nec communiter uſitantur, electuarium autẽ diaciminum, quod deſcribit Raſis in litera tenetur confectum, tamẽ nõ eſt omnino idem, ſed eſt aliud ſecundum deſcri-*

descriptionem Mesue diaolibanum usuale est, & diaolibanum est stupefactiuum secundum descriptionem Nicolai, sistit etiam catharrum, & materiam ad pectus descendentem, in isto enim Nicolai ponitur opium, & ideo est ingrossatiuum. Electuarium de scoria ferri non tenetur cōfectum, sed singularissimum. Et nota quod in omnibus ferè libris autorum medicinæ, ubi ferrum inuenitur descriptum ignoratur in actiuis cuius complexionis sit in calidæ, an frigidæ, licet Dilucidator in prima particula problematum, ubi quærit utrum incisio facta cum ferro, sit melior facta cum argento, dicat ipsum declinare ad calidum, ueruntamen, qui hoc dubiū excitauit non uiderat Auerroim autorem satis autenticum, quinto colligit capitulo de medicinis, quæ sumuntur ex mineris ponit ipsum frigidæ, et siccæ complexionis, & est dictum nota dignum in tanta dubietate. Curam, quam facit Rasis in debilitate stomachi prouenien te à causa frigida, facit Auicenna in capitulo de debilitate digestionis, ideo dicit Auicenna confer longitudo somni, & dimissio exercitij, uociferationis, quia per longitudinem somni calor est longo tempore aggregatus, ideo in causa bonitatis digestionis cibi in stomacho. Auicenna enim laudat dimissionem exercitij, & Rasis laudat, ipsum, sed dicatur, quod Auicenna uituperat cibo existente in stomacho. Rasis uero tempore uacuitatis stomachi, uel idem Rasis intelligit ubi sunt multæ materiæ phlegmaticæ, & ideo ante cibum est conueniens resoluendo superfluitates, quæ generantur in stomacho, post cibum uero. quia fortificatur digestio mediante spiritu, et calore, ideo si fiat exercitium spiritus, & calor

Cura debil. sto. a cā frig. Laudat somnus longus & profundus

ad extra deueniens debilitat digestioné,& ita nó conue
nit agitando etiá cibum,& diuertendo spiritus,et sic est
de uociferatione,laudauit etiá uomitú cum aqua calida
propter materiam corruptam, quæ per indigestionem
multiplicatur. Confortamus ergo stomachum post lon-
gas ægritudines laxum in causa frigida cum his, quæ
per interius,& exterius administrantur. De his nata,
quod per interius aliqua exibentur in forma syrupo-
rum,uel confectionum,uel electuariorú,& quædam in
forma puluerum,uel pilularum,dabimus ergo syrupos
stomachicos, & inter eos singularssimus est syrupus de
de absinthio cuius laudes uide à Mesue in antidotario et
maxime in uigoratione stomachi, et epatis dabimus ẽt
syrupum de citonijs cum aromatibus,& alio nomine di
citur miua citoniorum aromatica etiam de menta,& in
hoc est maximum iuuamẽtum cum aquis absinthij, mẽ
tæ,betonitæ,uel fœniculi,inter quas omnes excellentio-
res sunt aqua mentæ et absithij, cú confectionibus etiá
cófortamus stomachum, domesticú & usuale remediú
est aromaticú rosatum descriptione Gabrielis,et Mesue
in antidotario est enim singulare,singularis etiam con-
fectio est confectio de aromatibus, quæ etiá describitur
à Mesue,Giringellus habebat pro secreto in passionibus
frigidis diagalangam, cóuenit etiam confectio de ligno
aloes,& est singularissima,etiam zinziberis conditum,
& illi qui habent magnam debilitatem capiút in mane
unam radicem,etiam possent theriacam,& mitridatú
exhibere uidelicet ʒ.i.singula hebdomada. In pipere au
tem conueniunt omnes,quod est singularissimum, ut in
capitulo de debilitate digestine, scilicet grana piperis
integra

Vbi ē mā corrupta in stomacho, laudat[ur] vomitus cū aq. cal.

p interi[us] exhibendi ē sy. d absynthio d cydo. cū aromatibus d menta, & d betonica cū aq. absy. & ment.

Diagalanga. Confectio d xiloaloes, Theriaca grana piperis integra.

integra ſex,uel octo deglutire per dimidiam horam ante cibum,& ſunt integra non puluerizata,ne ſubtilitate ſua poſſunt ad epar penetrare,& præcipue, quia iſti qui habent frigiditatem ſtomachi,ut plurimum habent caliditatem epatis,& ideo ea, quæ proſunt uni, nocent alteri,galanga etiam eſt optima,quam Giringellus habebat pro ſecreto, & maxime in reſolutione uentoſitatis,uirtutes autem ipſius uide ab Auicenna capitulo de inflammatione ſtomachi, datur enim in puluere, uel cum aliquo ſyrupo appropriato faciendo pilulas. Giringellus dabat ſolum puluerem cum modico uini albi ante cibum per horá.1.Corallus etiam a proprietate confortat ſtomachum, & maxime ualet in cauſa calida, quia ipſe eſt frigidus,ut habetur ab Auicenna ſecundo canone,ualent etiam peliculæ ſtomachorum gallinarũ, ualet ad confortandum etiam in dolore ſtomachi, cófortamus etiá per exterius in cauſa frigida cum unctione ex oleis calefacientibus& uſualia ſint oleum de ſpica,et cómendatur à Raſi in litera, etiam emplaſtrũ, oleum etiam de menta,& de abſinthio, eſt enim iuuamentum maximum iũngere cum oleo maſticino admixto cum huiuſmodi oleis uſualibus.Componimus etiam unguenta capiendo ſimplicia, & cum cera, & oleo aliquo ex iam dictis facere unguentum,& ita aromatarij tenent unum unguẽtum magiſtrale, ubi ingreditur abſinthiũ, mẽta,galanga,maſtix,nux muſcata,&c.quæ omnia tenẽt ſtomachum calefactum,et eum cófortant. Aliquãdo etiam fit cerotum ex omnibus iſtis,& ita bonum eſt diuerſificare remedia per diuerſa ingenia ſicut dicit Auicenna quarta primi cap.i.et capitulo de aſmate,ne

natura in uno medicamine assuefiat, & ab illo non patiatur, et ideo non eadem ægritudine bonum est semper diuersificare remedia, etiam ex eisdem rebus, ut faciendo etiã fomentationes, uel uaporationes sicut capiendo mentam, absinthium, squinantiã, ana M.i. cinnamomi, ciperi, calami aromatici, ana ʒ.ij. masticis nucis muscate, ana ʒ.i. & aliorum cum uino aromatico, et facimus etiam uaporationem cum spongia ante prandium, et ante cœnam, & fiat post euaporationẽ inunctio cum oleo, uel etiam cum ceroto, usque ad alteram euaporationẽ, teneatur etiã sacculus super stomacho cum pulueribus prædictarum rerum, bonum est etiam dormire, ut dicit Auicenna primo super latus dextrum, quia fundus stomachi est in latere dextro, ut cibus ad eum descendat, postea debet mouere se super latus sinistrum, ut per stomachum melius amplectatur, postea reuoluat se super dextrum, ut cibus egrediatur à fundo stomachi ad intestina per portanarium, quod est in fundo stomachi, bonum est amplexari infantẽ nudum, quia huiusmodi infantes habent calorem naturalem temperatum, ideo fit reuerberatio, et confortatio caloris, tamen non sudent, uel non tantum retineantur. ut fiat estuatio, Laudatur etiam catulus canis, uel cattus niger super stomachum positos, conuenit etiam uinum aromaticum cum absinthio pro quo uide Nicolũ. In causa uero calida alio modo est procedendũ uidelicet cum infrigidantibus, & ideo laudat Rasis pulueres infrig. cõueniunt etiam isti syrupi, & sunt usuales uidelicet syrup. de citonijs, rosis, de ribes, de succo acetos. & tales syrupi in confortatione stomachi debent habere uirtutem stiptica cum hoc quod

infri-

infrigidant & misceantur cum aquis plantaginis, & acetosæ, etiam confectionis infrig. ut diarhodon abbatis, diarhodon descriptione communi, confectio triasandali, & per tres horas datur ante cibum, dando bolum unum ualet etiam saccharum rosatum, si uolumus inungere cum oleis inungemus cum oleo citon. ros. asper gendo etiam de alijs simplicibus super stomachum uidelicet de rosis, balaustijs, corticibus granatorum, sandalis, spodio, corallis, & alijs facientibus ad remotionem calidam, & stomachi confortationem. In causa uero calida notandus est canon Auicennæ, uidelicet quod quando infrigidamus stomachum non oportet multum infrigidare, quia de se est frigidæ complexionis, etiam quia uirtus digestiua nimis debilitaretur. Vbi uero causa esset mala complexio sicca eius cura est sicut cura ethicæ. laudat ergo Rasis lac ratione humiditatis, et herbas alias humectantes, & balneum humidum, uinũ uero limphatum non potens, balnea, ut ex uiolis, lactucis, matribus uiolarum, capitibus, & intestinis castratorum, quare, &c.

CVRA DOLORIS STOMACHI.

DIVERSIFICATVR *dolor stomachi secundum diuersitatem causarum, quia aliquis est à causa materiali, & aliquis à causa immateriali; sed ante omnia obseruetur canon Auicennæ, quod in cura doloris stomachi debemus cum diligentia, & bona cura procedere, & causam cognoscere, ratio est quia stomachus est natura deputatus, ut chilum*

generet

generet ſiue cibum chilificet, qui chilus eſt materia nutricationis, ideo ſi error contingeret in huiuſmodi cura, talis error toti corpori communicaretur, ideo oportet bene cauſam cognoſcere a qua talis dolor prouenit, & ideo ſtante canone, ut dictum eſt uariatur cura. Si enim cauſa ſit ſola mala complexio in cura ſufficit ſola alteratio: ut dicit Auicenna quarta primi cap. 2. Si uero à cauſa materiali prouenit in eius cura ſunt quinque intentiones obſeruandæ, maxime quando talis materia non eſt apoſtemās, prima eſt debitum regimen, ſecunda mitigatio doloris, tertia digeſtio, quarta euacuatio, quinta remotio malæ cōplexionis derelictæ, & cum iſtis curamus dolorem ſtomachi. In prima intentione ſecundum diuerſitatem humorum eſt adhibendum regimen, & ſecundum uaria ſigna, cognita, ergo materia regimen erit contrarium, ut in calida frigidū, & in frigida calidum. Et ita Raſis in materia calida exhibet ſuccum granatorum cum pane infuſo in eo. In cauſa uero frigida exhibet ſpecies aromaticas, dictū eſt autem ſupra ſatis de his, & debiti regiminis adminiſtratione. Secunda intentio eſt mitigatio doloris, quæ ſtatim à principio ponenda eſt in opus practicum, quia ſtomachus eſt membrum ualde ſenſitiuum, et neruoſum maxime in ore ſtomachi in quo uiget magnus ſenſus, ideo ſtatim remouemus, uel mitigamus dolorem. In huiuſmodi autem doloris remotione, ut colligitur ab Auicenna ſecunda primi doctrina 2. cap. de cauſis ſedandi dolorem. Et quarta primi capituli de ſedatione doloris, tribus uijs procedimus in mitigatione doloris. Primo abſcindendo cauſam ex qua prouenit. ideo oportet cau-

Triplr dolor ſedatur cas remouendo Membrū cōfortando anodinis medic. ac ſtupefactiuis & eius nimiū ſenſū.

ſam cognoſcere. Si enim materia fuerit in ſtomacho oportet eam abſcindere. Aliquando tamen materia eſt imbibita, & poteſt ita euacuari ſtatim a principio, ſed primo erit digerenda, & interea ſtabit dolor. Ideo aliã, & ſecundam uiam in ſedando dolorem dat Auicenna, ut procedamus cum rebus anodinis temperatum habentibus calorem, & ita per earum applicationem confortatur locus dolens. Illa enim, quæ confortant calorem naturalem reducunt ipſum ad naturalem complexionẽ ſuam, & ita eſt fiendum ſtatim à principio, ſi non poſſumus euacuare materiam debemus cum anodinis procedere, ut dictum eſt, & diuerſificantur, in modo applicatur, quia aliquando applicatur in forma euaporationum, epithymatum, emplaſtrorum, unguentorum, primo faciendo euaporationem cum chamomilla, meli loto, ſemine lini, fœnugræco, & ſemper miniſtrare medicinas anodinas cum aliquali humiditate, eſt bonum, quia relaxant membrum, unde non ita ſentitur dolor. Valet etiam ſi detur in potu ciathum unum, aquæ decoctionis chamomillæ. Cum iſtis etiam poſſumus miſcere altheam albam, & facere decoctionem ex qua cum ſpongia facimus euaporationem infundendo in dicta decoctione, & manibus leuiter comprimendo. Poteſt etiam fieri euaporatio implendo ueſicam alicuius animalis ex dicta decoctione, & eam applicare ſtomacho, ut faciunt cõmuniter practici. Anodina in forma unctionũ ſunt ſicut oleũ chamomilinũ, de ſemine lini anethi, et alia ſimilia. Emplaſtra uero anodina ſunt ex farina dictorũ ſeminũ, farina ſeminis lini fœnugræci, radicũ altheæ, etc. cũ oleis prædictis cõmixtis. Et quia quan-

doque

doque ista uia non est sufficiens oportet cum alia succurrere, & est tertia uia quàm ponit Auicenna, scilicet cum stupefacientibus, quod est ultimum. Ad quod medicus niti debet, ut dicit Mesue in de consolatione medicinarum in proprio capitulo. si dubitamus de prostratiõe uirtutis quia per huiusmodi stupefactiua dormiũt, et hebetantur sensus, unde dolorem non sentiunt, et ex hoc uirtus refocillat, ideo prouocamus somnum stupefaciendo, primo cum egethea quæ à Mesue describitur in antidotario distinctione 2. de medicinis opiatis, & appellatur ab eo zazanea de qua damus usque ad ℥. ij. Secundum, & magis stupefactiuum est athanasia Nicolai, & tenetur confecta, & possumus dare à ℥. i. usque ad ℥. i. s. Tertium est philonium rosatum, quod describitur ab Auicenna quinto canone, & tenetur confectum. De isto autem, quia est fortius possumus dare ℥. s. & plus usque ad ℥. i. Auicenna 16. tertij in cura cholicæ ex uentositate laudat ipsum, & sunt ultima uerba capituli. Visum est experimentum à me in apothecario Saraceni in quo non potuit sedari dolor nisi cũ isto philonio. Aduertendum tamen est circa huiusmodi stupefactiua, & maxime quando uirtus est debilis, quia esset periculum de estinctione illius pauci caloris, uirtute uero existẽte forti securius possumus exhibere: ut dicit Auicenna in eodem capit. Tertia intentio est digestio, quæ diuersificatur secũdum diuersitatem causæ. In causa enim calida utimur syrupo acetoso rosato, de endiuia, uiolis. Si uero talis materia cholerica, uel alia materia calida flueret, tunc prohibere debemus talem fluxum, & bibendo ea, quæ cum frigiditate habent admixtam

mixtam uirtutem ſtipticam, ideo conuenit ſyrup. roſ. de ſucco aceto. de granatis de citonijs, cum aquis endiuiæ, cicoreæ, plantaginis, ſolatri. Vbi ſit materia frigida ſicut, ut plurimum contingit. oportet, ut digeramus ipſum phlegma cum melle roſato uidelicet. Recipe mellis roſati ℥. i. oximellis ſimplicis ℥. s. ſi fortius inciſiuum uolumus capiemus oximel compoſitum, uel ſcilliticum cum aquis betonicæ, maioranæ, ſaluiæ, & ſimilibus, uituperatur autem abſinthium materia exiſtente in ſtomacho, & ideo non damus aquam abſinthij. Si uero materia fuerit melancholica digerimus cum ſyrup. de epithymo, de thymo, de fumoterræ cum aquis fumiterræ ſcolopendriæ, & alijs ſyrupis dictis, & dabimus uſque ad octo dies. Si materia fuerit ſanguinea faciemus phlebotomiam. Quarta intentio eſt euacuatio, ſed circa eam eſt canon uidelicet, quod quando uolumus euacuare materiam exiſtentem in ſtomacho non debemus euacuare cum medicina ſolutiua, cuius uirtus pertranſeat epar, nec etiam cum ea, quæ trahat à remotis, quia tunc dicta medicina euacuaret pluſquam eſſet neceſſe maxime, quia materia eſt propinqua uijs expulſionis, etiam quia trahit materias ad ſtomachum, quod tamen non quærimus & hunc canonem ponit Galenus 7. terapentices capitulo decimoquinto. Et in libello memir, ideſt decem tractatuum, tractatu decimo, et Auerrois ſeptimo, colliget contra alios practicos, qui dant agaricum, turbith, & alias medicinas à longe euacuantes. Laudat ipſa Galenus loco allegato hieram picram in qua nullum ſimplex ſolutiuũ ingreditur, præter aloen, quam quidam nolunt exhibere in cauſa calida, propter

unum textum Auicennæ in præsenti cura, ea quod omnia simplicia intrantia sunt calida, de quo dicto Auicennæ dubitat Gentilis, & soluit, quod Auicenna non loquitur, nisi quando complexio stomachi est intentissime calida, etiam in capitulo de eo quem lædit sensus stomachi. Laudat etiam Auic. in pluribus locis, ideo ipsa maxime laudatur. Medicinæ uero scamoneatæ non debent exhiberi, quia debilitant stomachum. Laudatur etiam cassia fistula, manna cum aliquantulo rheumb. etiam myrobolani, etiam ubi non sit multum calida, ut dictum est utimur hiera picra. Laudatur etiam uomitus cum aqua tepida, quia in hac causa calida maxime ualet, quia cholera multum sursum eleuatur, & ubi talis materia non possit bene educi iterum ac iterũ oportet reiterare euacuando cum hiera picra, diafenicone. Diafenicon enim non pertransit epar, ut habetur à Gentile quinto canone, tractatu tertio super capitulo primo, primæ descriptionis diafenicon. Dicit etiá ibi, quod licet in diafenicone ingrediatur scammonea, et turbith, tamen ratione carnis uiscosæ dactilorum, qui ingrediũtur, & amygdalarum, & secũdum descriptionẽ Mesue penidiorum uirtus istorum inuiscatur adeo, ut epar non pertranseant. Laudatur etiam diacitoniten solutiuum habet enim uirtutem euacuandi materiam grossam, et dabimus usque ad ℥. s. & licet sint in eo medicinæ calidæ, tamen quia cum carne citoniorum miscentur ideo non ita calefaciunt. Laudantur etiam pilulæ de hiera simplici, & composita, pilulæ elefanginæ, & masticinæ, quæ describuntur à Conciliatore in additionibus Mesue capitulo ne debilitate digestiue stomachi. Quinta, & ultima

tima intentio eſt remotio malæ cõplexionis. Si fuerit mala cõplexio frigida curabimus cũ fomentationibus, confectionibus, et cerotis. Si fuerit mala cõplexio calida cõ triaſandali, diarhodon abbatis, ut ſupra dictum eſt in cura debilitatis ſtomachi. Quãdo uero dolor ſtomachi prouenit à uentoſitate debemus exhibere ea, quæ faciũt ad reſolutionẽ uentoſitatis. Sed prius oportet conſiderare an dicta uentoſitas habeat materiã fouentem aut nõ. Si ſic, oportet eã euacuare ipſa digeſta antequam exhibeamus fortia calefactiua, quia talia maiorarent uentoſitatem, & ideo conuenientiora ſunt temperatæ calefacientia, & ſic debemus procedere cũ euacuantibus, & tẽperate calidis, de quibus quædã ſunt ſimplicia, et quædam cõpoſita. De ſimplicibus primo ſunt grana lauri, quæ reſoluunt uentoſitatẽ, etiã alleum, quia cõſumit de quo uide hiſtoriã Galeni 7. terapentices cap. 15. Vinũ etiam purum aromaticum dicitur reſoluere, & uulgares obſeruant hoc, quia exhibent ſemina aniſi, poſtea bibunt duos ciathos uini maluatici. Cyminum etiam ualet, & ſingulariter ualet galanga, et Auicenna in capite de inflãmatione ſtomachi dicit laudes multas. Cõpoſita uſualia ſunt ſicut diacyminũ, diagalanga, confectio dianiſi, ſi fortiora uolumus habemus electuariũ de baccis lauri deſcriptũ ab Auicenna capitulo de cholica, quare, &c.

CVRA APOSTEMATIS STOMACHI.

CVRA uero apoſtematis ſtomachi eſt ſicut cura apoſtematis pulmonis et phreneſis, et aliorũ mẽbrorũ, quia à principio debemus uti repercuſſiuis diuertẽtib. ne

materia ad locum apostematum currat, postea in augmento uti debemus repercussiuis mixtis cum resoluentibus, in statu autē mere resoluētibus, uide in alijs. quia idem est modus curæ. Si apostema non curetur per uiā resolutionis, sed ueniat ad collectionem saniei, & maturationē utatur maturantibus, pro quibus uide Rasim, Auicennam, et alios autores, quare, &c.

CVRA SINGVLTVS.

CVRA singultus diuersificatur secundum diuersitatem causæ. Si enim proueniat à mala complexione immateriali inducta ab aliqua causa primitiua, cura est remouere causam primitiuam, ut si à frigiditate aeris ponatur in aere calido, & contra, si à caliditate ponatur in frigido. Postea illa causa primitiua remota cito remouetur illa mala complexio impressa, & curamus per contraria, & cum omnibus remedijs, quæ remouēt contrariam complexionem, oportet ergo ordinare debitum regimen raro enim contingit, quod huiusmodi singultus à sola mala complexione proueniat. Si uero prouenit propter corruptionem, uel grossitiem cibi, tunc debemus primo mundificare stomachum à cibo corrupto, & hoc potest fieri cum uomitu, & solutione uentris. Si.n. materia inclinetur ad uomitum, uomitū prouocemus ubi corpus etiam sit paratum uomitui, & si non sit paratum uomitui, uel materia sit in fundo stomachi, tunc curabimus cum clysterijs lenientibus, uel etiā soluendo uentrem cum cassia, manna, uel cum pilulis elefanginis, & masticinis dando ℈. iij. de ipsis pilulis, etiam

etiam cum electuario de hiera simplici dando quantitatem ℥.i. cum diafenicone dando ʒ.iij. usque ad iiij. postea uero confortamus stomachum cum his, quæ per interius, & exterius applicantur. Per exterius inungendo cum oleo de menta masticino, de absinthio, confortamus etiam cum cerotis, & fomentationibus, sicut dictũ est in capitulo de debilitate stomachi. Per interins uero exhibemus aromaticum rosatum, uel gariophylatum, zinziber conditum, & alia supradicta. Si uero proueniat propter acuitatem sensus, uel punctionem sicut contingit in habẽtibus stomachum maxime sensitiuum, uel prouenerit à cibarijs ualde acutis, ut ex comestione ceparum, allei, piperis, uel zinziberis, tunc debemus mundificare stomachum ab istis cibarijs ualde acutis, uel per uomitum, uel per secessum. Cõuenit enim cum aqua calida prouocare uomitum, & huiusmodi aqua calida pauca exhibeatur, & non multa, quia longiori tempore remanebit in stomacho, & non cito euometur, & per consequens melius poterit stomachum mundificarè.. Valet etiam aqua hordei, et saccharum rosarum, uel uiolarũ, confectio triasandali, diarhodon, & iulep uiolarum, postea uero confortamus stomachũ cum his, quæ per exterius, & per interius exhibentur, de quibus satis dictum est in capite de debilitate stomachi. Vbi uero proueniat à uentositate sicut plurimum fit, tunc debemus exhibere decoctionem mentæ, mentastri, cymini, & thuris, ut facit Rasis in litera exhibendo pro qualibet uice ℥.iiij. De tali decoctione, & per ista insinuauit nobis alia remedia carminatiua uentositatis, & proprie conuenit diacyminum, diagalanga, confectio dianisa. Simplicia

uero ualentia sunt sicut semina anisi quibus utuntur uulgares, uel integra, uel contusa bibendo cum eo parum uini albi, etiam ualet semen cymini, & grana lauri. Et quando prouenit à materia frigida conuenit magna uentosa, ut dicit Auicenna capite de dolore stomachi. Laudat etiam Auicenna singulariter castoreũ assumptum cum modico uini albi, in remotione uentositatis facientis singultum, uel cum decoctione seminis anisi, electuarium etiam de baccis lauri est singularissimum, ut dicit Auicenna capitulo de cura cholicæ uẽtosæ, dicens quod huic electuario nihil æquiparatur in resolutione uentositatis, præcepit etiam Auicenna, & Rasis, ut dormiat, quia calor fortificatur in interioribus. Somnus longus multum confert quando est materia uentosa. Dicit etiam Rasis, quod uaporandus est uenter, & per hoc omnia alia remedia dedit intelligere, exhibet etiam Rasis decoctionem carminatiuam, ut non intelligamus decoctionem factam cũ anodinis solũ habentibus caliditatem, sed etiam factam ex rebus carminatiuis intensiorem habentibus caliditatem, & ideo facimus decoctionem cũ chamomilla, meliloto, anetho, pulegio, calamentho, origano, abrotano, semine lauri, ameos, quod est singularissimum semine fœniculi, hanc enim decoctionem facimus in aqua cui quandoque permiscemus parum uini albi odoriferi, uel cum solo uino. Si fortius resolutiuum uolumus, & cum uesica semiplena huiusmodi decoctione superponimus stomacho, succurrimus etiam cum unctionibus, sacculis, emplastris, cerotis, & unctionibus, uidelicet inungendo cum oleo de lilio, spica chamomilino. Aliqui solent capere filiũ

decoctum

decoctum cum cineribus, ac si uellent dictũ filum deal bare, & ita calidá cum dictis cineribus inuoluunt in pá nis, & superponunt, & isto remedio cõmuniter practici utuntur. Accipiunt etiam aliqui cineres calidos aliqualiter madefactas in lixiuio, uel eos irrorant aqua uitæ, quod est melius, uel aliquo uino maluatico bono, & eos in scutella existentes inuoluunt in pannis lineis, & ponunt super stomachũ, isto enim remedio usus fui cũ essem Mediolani in cura cuiusdá nobilis domini Aloisii Bosij cui prius applicati fuerũt multa alia remedia, & ei bene successit per dictá scutellam cinerũ, & ratio est quia illi uapores exeuntes à cineribus calidis, sic irro ratis cũ lixiuio, uel uino aromatico, uel aqua uitæ sunt calidi, et sicci, et maxime exiccátes, et resoluentes uẽtositaté, ideo curát singultũ, Laudatur etiá ab Auicẽna uentosa applicata super stomachum, postea dicit Rasis, quod ei est ieiunandum, uel est ponendus infirmus in bal neo tépore uacuitatis. Tamen debet esse de remedijs ultimo applicádis, et ideo cũ cautela debet applicari, quia balneũ multũ debilitat. Nota quod hæc ægritudo licet uideatur parua, aliquando tamen est pessima, ideo uarijs remedijs utendú est. Quidá enim iure doctor Papié. duodecim diebus stetit cũ singultu. Nota tamen, quod rochisci descripti à Rasi nõ tenentur confecti, sed utuntur cómuniter practici iá dictis supra. Retentio autem anhelitus, quod etiá uulgares obseruãt claudédo os, & nares, ubi si uẽtositas resoluitur. n. ex caliditate stomacho cõmunicata, quia cor inflámatur, et talis inflámatio et calefactio cõicatur stomacho, & resoluit uẽtositaté. Si uero proueniat à materia in stomacho cõtéta in eius

cura ſunt quinque intentiones obſeruandæ. Prima eſt debitum regimen. Secunda digeſtio humoris. Tertia euacuatio. Quarta excuſsio humoris adhærentis partibus ſtomachi. Quinta confortatio ſtomachi. Pro prima intẽtione cõſiderare oportet ſi ſit materia calida, uel frigida, quia contrariandũ eſt ipſi cauſæ in cibis, et non naturalibus. Secunda intentio eſt digeſtio, hæc etiam diuerſificatur ſecundum diuerſitatem cauſæ. Nam ſi materia fuerit cholerica, conueniens erit ſyrupus acetoſus de endiuia, uiolis cum aquis appropriatis. Si uero proueniat à materia phlegmatica conuenit mel roſ. ſyrup. de duabus radicibus cum aquis appropriatis ſupra dictis multotiens. Si materia fuerit melancholica conuenit ſyrupus de pomis, de thymo, de epithymo cum aquis appropriatis, ſcilicet fumiterræ, ſcolopen. & alijs reſpicientibus humorem melancholicum. Tertia intentio eſt euacuatio. Sed prius notare debemus can. ſupradictum uidelicet, quod tale ſolutiuum exhibitum non trahat à longinquis partibus, imò, quod eius uirtus non pertranſeat epar propter cauſam ſupradictam. In frigida uero cauſa exhibemus diacitoniten ſolutiuum, & alia ſolutiua appropriata ipſis humoribus tam calidis, quàm frigidis, de quibus ſatis dictum eſt ſupra. Quarta intentio eſt excuſſio materiæ exiſtẽtis in ſtomacho, & in hoc laudatur primo uomitus, quia per talem fortem motũ ſtomachi contingit ubi materia ſit fixa, & adhærens cũ tali uomitu eradicetur, laudatur etiam fortis concuſſio infirmi agitando eum, fortis etiam clamor, & ſaltatio fortis equitatio equi, qui bene ſucceſſet, etiam ſternutatio fortis dicit Hipp. 6. aphoriſ. particula. A ſingultu

habito

habito sternutatio supeuueniens soluit ægritudinem, et Aristoteles in problematibus uoluit, quod sternutatio non conferat eructationi sicut singulti, dicit enim, quod singultus est passio pulmonis, & non stomachi, uide ipsum, ideo Matthæus Gradi dicit, quod multum miratur de ipso Aristotele in hoc, & magis de Dilucidatore, qui non soluerit has contradictiones. Irrorare etiam faciem cum aqua conuenit, quia facit, quod calor retrahitur ad intra. Vltimo medici debilitant sensum stomachi, ut huiusmodi nocumentum non percipiatur exhibendo aquá frigidam in multa quantitate, quo sensu obtuso remouetur singultus, & istud communiter faciunt uulgares bibentes ciathum aquæ, non tamen est uera cura, quia postmodum redit saluo, quod posset esse, quod per antiperistasim calor ille fortificaretur, & solueret materiá illam, laudatur etiam in hac intẽtione syrupus de papauere dando coclear unum, uel duo, quia faciat ad stupefactionem, et istud laudant practici, etiam uulgares accipiunt lac papaueris albi simul com aqua lactucæ contundendo semina dictis papaueris albi, & faciendo lac, postea exhibere, uel facere decoctionem ex semine papaueris albi, semine lactucæ, hyoscyami albi, & eam decoctionem exhibere. Si uero ista leuia non sunt sufficiẽtia erit singulare philonium ros. quod laudat Auicenna, quia cum eo coniungitur stupefactio, & resolutio propter simplicia ingredientia, quæ sunt calida, etiam uigoratur uirtus expulsiua. Quinta, & ultima intentio est remotio malæ complexionis in qua oportet considerare, quis fuerit humor, qui impresserit, scilicet, uel caliditatem, uel frigiditatem, remouendo malam cõplexionẽ

derelicta semper per contraria. Si uero à siccitate proueniat, oportet deuenire ad humectantia, laudat ergo Rasis aquam calidam, brodia pinguia, carnes contusas pro cibo, inunctio facta cum oleo uiolarum ualet, etiã laudat oleum amygdalarum dulcium inungendo spondiles, etiam omnia, quæ sunt humida, & restauratiua, quare, &c.

CARA APPETITVS CANINI.

PRO cura ista nota, quod si talis appetitus corruptus proueniat, propter mẽbrorũ inanitionem, scilicet propter recedentes ægritudines, stat intentio in bono regimine, ita, quod patiens utatur bono, & temperato regimine, suadendo patienti, quod stomachus non patiatur magnã quantitatẽ ciborũ, imò, quod non potest bene illa cibaria digerere, & inde generantur superfluitates multæ, & per cõsequens multæ ægritudines, sed debet patiens in sufficienti quantitate accipere, et multotiens, sed in pauca quantitate pro qualibet uice, & talia cibaria non sint difficilis digestionis, & eis exhibeamus cibaria unctuosa, & pinguia, ut brodia pinguia, carnes pingues, &c. quæ habent relaxare tunicas stomachi, & potius habent promouere nauseã quã appetitũ, et ideo tunc prostrabitur appetitus, & hæc cura erit quando propter inanitionẽ mẽbrorũ talis appetitus proueniret. Si uero propter debilitatẽ digestiuæ dictũ est supra capitulo de debilitate stomachi. Si propter debilitatem epatis dicetur capitulo de ægritudinibus epatis. Similiter si propter splenẽ, ut quia transmittat magnã copiã

humorũ melancholici, ut corrugãdo os stomachi causet appetitũ, dicetur in capitulo de ægritudinibus, splenis, saltẽ oportebit, quod materia, quæ est fluxa digeratur, & euacuetur. Si uero propter uermes uidebitur cura infra loco suo. Si à materia frigida, phlegmatica existẽte in stomacho, & in ore eius sunt quinque intentiones obseruandæ, prima est debitũ regimẽ, secũda digestio, tertia euacuatio, quarta remotio malæ cõplexionis, & resolutio remanentis, quinta appetitus prostratio. In prima ergo intẽtione regimen debet declinare in omnibus rebus naturalibus ad calidũ, & siccũ, quia ægritudo est frigida, & humida, & ita cibaria sint calida, & sicca, præter hoc, quod in cibarijs est canon obseruãdus, uidelicet, quod non exhibeantur acria acetosa, uel stiptica. Et licet talia cõpeterent propter causam simplicẽ in digerẽdo, incidẽdo materiá phlegmaticá, augerẽt tamen ægritudinẽ. s. appetitũ. Secũda intentio est digestio in qua dictũ est satis supra. Si materia est frigida, digeratur cũ melle rosato, & digestiuis supra nominatis, in materia frigida cũ aquis etiá iam dictis conueniẽtibus. Tertia intentio est euacuatio, sed obseruandus est canõ, quod tale solutiuũ non multũ trahat à remotis sicut supra dictum est, quia materia continetur in uijs ductuũ, uerbi gratia, cũ diafenicone, & cum pilulis elefanginis. Quarta intentio est resolutio residui remanentis, et hæc cõpletur cum his, quæ per interius, & exterius calefaciunt stomachũ, de quibus satis diffuse dictum est supra capitulo de debilitate stomachi, et in hac intẽtione laudatur uinũ, quod laudat Hippoc. secunda aphorismorũ. Potus iadigentiá soluit. Sed uidetur esse cõtra

dictio inter Auicennam in præsenti cura, & Galenū in commento aphoriſmorum allegati, uult enim dare uinum poſt cibaria unctuoſa, & ita poſt cibum. Auicenna uero ante cibum. Dicitur, ut reſpondet Gētilis, quod Auicenna habuit intentionem, quam non habuit Galenus. Auicenna etiam dedit ante cibum, ut calefaceret ſtomachum, & digereret materiam phlegmaticam, uel aliam. Galenus uero dedit poſt cibum, ut uomitum prouocaret, & ut ſtomachum laxum redderet, uide Gentilem. Etiam uidetur contradictio de hoc, quod dicit Auicenna, quod uinum non debet exhiberi ſtante fluxu, cū ergo, ut in pluribus coniungatur fluxus cum appetitu canino propter nimiam quantitatem ciborum, uidetur ergo uinum nullo modo eſſe exhibendum. Ad hoc reſpondet Gentilis, & uide eum. Quinta, & ultima intentio eſt proſtratio appetitus, & iſta completur cum omnibus corrugationem prohibentibus, & ideo Raſis laudauit rizum alteratum cum pinguibus cibarijs, & ita omnia oleaginea, & unctuoſa conueniunt, quæ relaxant tunicam ſtomachi, ideo prohibetur corrugatio, laudatur uinum in multa quantitate poſt cibum, quia facit fluere cibum per ſtomachum, & ita diſpondit ad nauſeam. Si uero prouenerit à cauſa calida reſoluendo ſuccurrendum eſt cum regimine cibariorum groſſorum, ut uerbi gratia, caſtaneis, carne bouina, uel uaccina, quia ſtomachus non ita poteſt conſumere huiuſmodi cibaria, ut ita Raſis facit in præſenti capitulo, quare, &c.

Cura

CVRA DOLORIS EPATIS.

PRO cura huius ægritudinis uide Rasim, Auicennam, & alios autores in capitulo proprio, &c.

CVRA APOSTEMATIS EPATIS.

RASIS ia cura apostematum epatis remittit nos ad curam apostematis stomachi, sed licet conueniant in repercussione, & resolutione, tamen quia aliqui canones conueniũt in cura apostematis epatis, qui nõ conueniunt in cura apostematis stomachi, ideo facimus distincta capitula. Pro primo ergo obseruandus est can. quod non debemus esse negligentes in eius cura, quia apostema est in membro nobili, & principali, ideo Auicenna quarta primi, dicit, quod cum diuersis ingenijs debemus succurrere, & cito quia nocumentum postea sit toti cõmune, & quia communiter tale apostema epatis est calida, ac cito duritiem uenit, ideo sunt intentiones in eius cura obseruandæ, prima est debitum regimen, secunda diuersio humorum, tertia repercussio, quarta digestio, quinta euacuatio, sexta resolutio, septima remotio malæ complexionis in epate derelictæ. In prima intentione oportet disponere regimen, quod probibeat augmentum siue complementum apostematis administrãdo regimen frigidũ, & si non fit naturaliter, fiat artificialiter infrigidando, & immobilitando humores ne moueãtur ad locum apostematis. Io cibo autem sit contentus ptisana hordei, uel pane infuso in brodio, dimittantur

carnes

Gal. 13 metho. med. cap. 14. in epate inflamato qa & fames in eo genita. & bilis amara in eo retenta ob obstructio in cystis fellea ad reiinim intestinum, [illegible] euacuatur cibus talium generis esse debet atque eorum potus & remedia [illegible] subs, — nõ lentis — nõ dulces — nõ adstringentes. sed abstergentes. — absque rosione ne irritet.

carnes, oua, & alia sanguinē generantia. Et licet plurima alia apostemata possint fieri in epate, tamē ut plurimū est apostema calidū. Et sicut de aere, et dieta dictū, est ita de alijs sex rebus non naturalibus ordinandū est, de hoc multotiés habitū est in superioribus, ideo prolongare sermonē nó oportet. Secunda intentio est diuersio, quæ multū facit ad prohibendum augmentum apostematis, subtrahendo materiam, quæ est parata recipit, & ista completur, phlebotomia, de qua loquitur Auicenna in principio istius capituli, & dicit, quod primum oportet ægrotantis dispositionem considerare, & alia scilicet uirtutē, quia si consenserit faciemus phlebotomiam, uel in uena media, id est nigra, uel in cephalica, uel in basilica, & secundū maiorē, uel minorē repletionē, & uirtutis tenorē extrahemus magnā, uel paucam quantitatē sanguinis, sed phlebotomia uenæ nigræ, & cephalicæ non ita facit ad propositū apostema epatis, sicut facit phlebotomia uenæ basilicæ propter directum aspectum, sed ut nobis ostenderet Auicenna necessitatē phlebotomiæ, dixit, ut fiat phlebotomia ex omnibus dictis uenis, & etiam ita facit in capitulo de cura pleuresis, & ideo si non inueniremus basilicā non propter hoc desistas in phlebotomando aliam uenam, scilicet cōmunem, uel nigram, & hoc maxime si non appareret propter pinguedinem fiat de cephalica licet magis capiti deseruiat. Vtrum autem talis phlebotomia debeat fieri in latere dextro, uel sinistro facit Conciliator differentiā. 198. uide eam, & Gentilem tenet hanc opinionem Cōciliatoris, fit etiam diuersio cum fricationibus, ligaturis, & alijs quæ faciunt ad diuersionē sanguinis, & humorū

morũ currentium etiam cum uentosis in extremitatibus. Tertia intentio est repercussio, quæ facit ad prohibendum augmentum apostematis, & hoc fit constringẽdo porositates epatis ne recipiat materiam & in hac intentione ponit Auicenna can. obseruandos, & alios timores quos debemus timere, & cauere. Primus est, quod aduertimus in usu istorum frigidorum, repercussiuorum. quia epar habet uenas strictas, & est membrũ paruum cadere in oppilationes, & ideo aduertendum est, quia frigida cõstringẽdo uias sunt causa opilationis. Secundus est, quod nos debemus aduertere, quia apostema epatis facillime induratur, quia partes subtiles apostematis resoluũtur et remanẽt partes grossæ, ideo dicit Auicenna, quod non euadit aliquis ex apostemate indurato, etiã dicit Auic. ò quã uelociter respondet duriciei ideo nõ debemus nimis ĩfrigidare. Tertius est, quod aduertamus in usu stipticorũ frigidorũ ne sui frigiditate prohibeamus resudationẽ, ideo ẽt in pleuresi est uitãdum in prima parte augmẽti, semper enim ex tali apostemate resudat aliquid de materia, ideo fit sputũ subrubeũ, uel sub citrinũ, & ita etiã resudat aliquid ex apostemate epatis, & illa uirulentia indiget abstersione. Quartus est, quod ista repercussiua frigida, sunt aliquando causa retentionis choleræ in epate, & ideo sunt causa maioris inflammationis, & prohibet ne materia cholerica mittatur ad chistim fellis. Ideo dico stantibus istis canonibus, quod repercussiua nõ debẽt esse fortia, et semper debemus aliquid immiscere, quod habeat uirtutẽ aperitiuã, & abstersiuã exhibendo aliquando ea, quæ per interius, et aliquando ea, quæ exterius applicãtur.

Per

Per interius damus ſyrupos uidelicet roſarum, de ſucco acetoſæ, de ribes, de citonijs cum aquis appropriatis, ſcilicet acetoſæ, plantaginis, quæ ſingulariſſima, eſt quia non eſt conſtrictiua, ſed aperitiua, licet quidem dicant, quod eſt conſtrictiua, ſed malæ. Et nota textum, quod in cura opillationis epatis laudat Auicenna aquã plãtaginis factam ex folijs, & radicibus ſuis, & cum hoc ponemus aquam endiuiæ, quæ conuenit cum epate, miſcemus etiam cum ſupradictis aquis aliquam ex iſtis ſcilicet cicor. capillorum ueneris, quia abſtergunt, & aperiunt, & hoc ubi materia ſit calida, quia ſi eſſet frigida conueniret mel roſarũ cum ſyrupo roſarum, & tunc cũ aqua abſinthij, quæ non ita infrigidat. Per exterius autem conueniunt epithymata, & inunctiones, ut ex oleo roſarum, & de citonijs, & epithyma ex aqua plantaginis, ſolatri, & roſarum, et cum panno infuſo applicetur epati, faciendo etiam ſacculos ex pulueribus, ut ex ſandalis albis, rubeis, & citrinis, roſis, corticibus, & floribus granatorum, & puluerizare, & ſuper epar applicare cum ſacculo. Si etiam fortius indigemus apponemus tam in epithymate, quàm in ſacculo quatuor, uel ſex grana camphoræ, aut ex eis poſſumus facere emplaſtra. Si uero materia eſſet frigida non faciemus epithymata ex rebus frigidis tantum, ſed cum eis poneremus de calefactiuis, ut de abſinthio, ſquinato, maſticæ cum oleo roſarum, & maſticino, etiam eſt decoctione abſinthij, & ſquinanti ponendo ſuper epar. Quarta intentio eſt digeſtio, ſi enim ſit alius humor à ſanguine diuerſificabitur digeſtio ſecundum diuerſitatem humorum, quia ſi erit cholericus digerendus eris cum digerentibus choleram

leram, & sic de alijs. Est tamen obseruandus canon in hac intentione, quod illa, quæ exhibemus secundum diuersitatem humorem debent habere uirtutem stipticã, conuenit ergo syrupus rosarum, de ribes, de succo acetos. oportet.n. stipticare, et digerere, et maxime, quia sumus in principio, & ideo non conuenit syrup. uiolatus, quia nihil habet stipticitatis. Vbi uero ne cessemus in principio, nec in augmẽtato ita quod iam fluxa esset materia, quæ debet fluere, tunc possumus uti alijs non stipticis, & tunc daremus syrupum acetosum, uiolarũ, & alios sæpe dictos, & isti conueniunt pro digestione materiæ cholericæ. In phlegmatica uero conuenit mel rosatum, oxymel simplex, syrupus dc duabus radicibus. In melancholica uero etiam propria conueniunt digestiua, ut syrupus de pomis simplex, syrupus de fumoterræ. Quinta intentio est euacuatio, & obseruandus canon prædictus ab Auic., pluries, quod quando uolumus euacuare oportet considerare locum apostematis, quia si est in concauo oportet euacuare per uenas meseraicas & intestina, si autem in gibbo per uenas emulgentes, et uias urinæ, facere autem aliter si est magnus error, & diuersificatur huiusmodi intentio secundum diuersitatem humorum, nã si sit cholera euacuabimus cum rebumbarbaro, cassia, & manna, & non oportet quod sint fortia attrahentia, quia essent causa augmenti apostematis agitando humores, conuenit ergo rheum bar. in infusione, & laudauit Auicenna, ut exhibeantur huiusmodi medicinæ cum pane, uel alio cibo, de quo dubitat Gentilis nihil determinãdo, præcipit enim Auicenna ut exhibeatur turbith, elleborum, oppositum huius

ius habetur quarta 1.cap.de regulis communibus solutionis uentris, & uomitus, ubi dicit quod medicina adhuc existẽte in stomacho non debet cibus exhiberi. Matthæus Gradi soluit dicens, quod regula est in cura apostematis, quod non saluamus uentrẽ cũ medicinis trahẽtibus à remotibus materias ad ipsum epar, quia tunc est timor ad augmẽto & additione apostematis, & solũ debemus euacuare, quod in epate continetur, et quia aliquando materia est grossa, & rebellis, ideo indiget forti solutiuo, ut turbith, uel elleboro, uerum quia istæ materiæ habent annaxam aliam uirtutem, scilicet quod attrahunt à longinquis, ideo ingeniatus est Auicẽna unũ modum quo euacuaret ad epate, & non ab aliis membris uidelicet dando paucá quantitatẽ solutiui, & secũ admiscendo cibum, & ita cibus alteratus cum uirtute huiusmodi solutiui facit solutionem, & non attrahit à remotis, quia illud paucum solutiuum, quod non fuisset sufficiens ed attrahendum materiã, admixtum tamen cũ cibo, et alterato ipso cibo cõplet solutionẽ, & non attrahit à remotis, quia eius uirtus refrãgitur à cibo. Sed posset quis dicere quare est, quod dictum solutiuum cũ est in epate non attrahit à remotis. dicatur quod uirtus solutiui est ita confracta, quod non potest à longiori loco attrahere, et ideo dicit Auicenna aliquid ex istis solutiuis quasi uelit innuere, quod illud solutiuum sit parũ. Euacuatiua choleræ phlegmatis, & melancholiæ satis dicta sunt supra, ideo diuersimode procedimus euacuando secundum diuersitatem humoris. Sexta intentio est resolutio, in hac intentione ponit Auicenna canonem unum quod in ista uia non debemus absoluere solutiua

à stipt.

àistipt. confortatiuis, ut spicam, squinantum, quia epar est mẽbrum sicut sanguis congelatus, siue coagulatus, & est membrũ satis laxum, & dissolubile, esset ergo timor ne tale membrum eliquaretur, & dissolueretur sicut cum digestiuis semper miscemus, quod habeat uirtutem aperitiuam, si ergo uolumus facere decoctionẽ pro fomẽtatione, uerbi gratia, meliloti, chamomillæ, altheæ addemus aliquid stipticum, ut spicam & squinãtum, cõueniũt ergo in hac intentione resolutiones, inunctiones, emplastra, epithyma, fomentationes circa regionẽ epatis cum anetho, meliloto, althea, & chamomilla, ponendo aliquid de rosis, de absinthio, uel masticis inũctiones, ut cum oleo liliorum, chamomilino, anethino, & simul miscere ponendo semper de oleo asinthij ad stipticandũ, & confortandum. Septima et ultima intentio est remotio male cõplexionis, & ista proportionatur causæ, quia si est calida debemus remouere cum frigidis, & ecõtra. Completur autem hæc intentio cũ his, quæ per interius & exterius applicantur. Per interius cum syrupis calefactiuis, uel infrigidantibus secundum diuersitatem causæ modo dicto, et hoc quãdo tale apostema terminatur per resolutionem.. Aliquando tamen deuenit ad saniationem, et cognoscimus per hoc quod non diminuitur febris nec dolor, imo forte augetur, quia circa generationẽ saniei accidunt dolores, &c. Et ita arguendum est quod saniatur, & si est sanguineum apostema maxime ad dubleti id est,, saniem conuertitur, & ideo debemus adiuuare naturam ad collectionem saniei, ut citius apostema maturetus. Laudatur ad hoc decoctio passularum, ficuum siccarum, altheæ, maluarum, seminis

lini

lini,& fœnugræci, & ita ex eis facimus emplastrũ cũ butyro,uel oleo amygdalarum dulciũ, cũ axungia pinguedine, gallinæ anatis. Maturato autem apostemate rumpimus ipsum cum tussi, motu forti prouocando uomitum,uel sternutationem,uel saltando,& sic de similibus motibus,postea abstergimus secundum diuersa latera,ut si est in gibbo dabimus abstersiua,quæ sunt urinæ prouocatiua,ut aquam mellis, sacchari, uel hordei, uel cicerum rubeum. Si autem in cõcauo dabimus ea, quæ faciunt ad prouocationem secessus,ut cassiam mannam,tamarindos,serum caprinum,postmodum consolidamus cum bolo armeno, terra sigillata ut supra dictũ est. Si autem ad duritiem deueniat raro curantur, sed postea ad hidropisim deueniunt. Est ergo intẽtio ad mollificandum cum radice altheæ,maluis,farina,scilicet lini,& butyro. Sed unum singulare remedium est emplastrum meliloti, quod describitur à Mesue in antidotario in duritie splenis, epatis, & duritie quasi omnium membrorum, & ponitur cum corio super loco, etiam hyssopi cerotum descriptione Philagri. Et nota quod hyssopos humida, scilicet sordities lanæ ouium incorporata cum oleo amygdalino dulcium, uel butyro in apostematibus aurium puerorum,uel in glandulis mirabiliter mollificat,& resoluit. Et ego consecutus sum maximum honorem, & si possibile est fiat remotio duritiei apostematis, tamen quando est confirmata durities non curatur ut dicit Auicenna, quare, &c.

CVRA DEBILITATIS EPATIS.

PRO cura debilitatis epatis ponit Auicenna in principio canonis canonem, quod medicinæ, quæ adhibẽtur ad debilitatem epatis debent eſſe aperitiuæ cum leui caliditate, et ſubtili leuitate, quia non multum eleuate, in caliditate, quia ſi contingeret quod eſſet diſcraſiatum ad calidum adderent in cauſam calidam, & propter hoc, ut calor epatis confortetur tali leui caliditate etiam, quod habeant uirtutem aperitiuam, quia cum debilitate epatis communiter opilationes coniunguntur propter uenarum ſtricturam, quia ex debilitate multæ in ipſo gnerãtur ſuperfluitates, quæ aggregate cauſant opilationem. Alia uirtus, quæ debet eſſe in huiuſmodi medicinis eſt uirtus lenitiua, & abſterſiua, leuiter, quia ſuperfluitates, quæ generantur indiget abſterſione, & dicit Nicolus quod multum conuenit terebentina, quia eſt abſterſiua, & lenitiua, ideo ponit unum electuariũ de terebenthina. Auicenna in hac cura etiam medicinæ, quæ epati exhibentur ſint ſtipticæ, quia epar eſt membrum laxum, & debet humores præſeruari a putrefactione, quia multi humores non bene diſpoſiti generantur, ideo oportet illa exhibere, quæ omnes has uirtutes compleant, ut cinnamomum, quod omnes has uirtutes. Stãte ergo iſto caſu oportet conſiderare cauſam, & quia ut plurimum cauſa debilitatis epatis eſt frigus, & ſi eſt caliditas tandem deducitur epar ad infrigidationem propter multam reſolutionem ſanguinis, & ſpirituum, & ideo an confortationẽ, quædam ſunt ſimplicia,

cia ut absinthium in quo omnes doctores cōueniūt quia est epatis calefactiuum temperatæ, apperit enim ratione partium subtilium, & habet uirtutem stipticā, et solutiuā, squinantium, & spica, similiter sunt singularissima in confortatione epatis, pistachi, uel fistici, passulæ etiā dulces quas laudat multum Auicenna, et etiā in cura malæ cōplexionis calidæ, quia à tota substantia respiciunt epar, ut in capitulo de mala cōplexione frigida epatis, quia uult quod magis faciunt ad confortationē epatis sui proprietate, quā per eius caliditatē nocent, et debēt esse potius aliqualiter acetosæ, quā dulces in causa calida, in præsenti ēt capit eas bis laudat, et ēt in fine capitis dicit, quod fluxum curant lotiuum, & in cōmuni practica multum confert exhibere unum coclear passularum in fluxu lotiuo. Etiam carnes limaciarum in cura malæ complexionis calidæ, & frigidæ laudantur ab Auicenna, & connumerat eas in rebus conuenientibus epati, de quo facit dubitationē Gentilis differentia 68. Et Ioannes Matthæus de Gradi tenet contra Gentilē, et contra eum arguit, uide eum. Endiuia etiam ualet in ægritudinibus, tā calidis, quàm frigidis epatis, quia hæc agit à proprietate occulta, etiā limaciæ licet sint uiscosæ, & oppilent, tamen ratione proprietatis occulte conueniūt, et magis iuuant quàm noceant, eo maxime, quia artificio illa uiscositas potest remoueri, pro qua præparatione uide modum præparandi quem habes in fine Iacobi Forliuij super techini in ultima charta, primo capiendo cineres, & ponere dictas limacias in eos cum aqua, & multotiens fricare abijciendo aquam, uel cum arena, & aqua, & ita sæpius fricare, uel cum

aqua

aqua tepida, & sale, ita quod nunquam tangant aquã frigidam, sed calidam, quia in aqua frigida indurescũt. Aqua etiam distillationis earum multum ualet extenuatis, & phtysicis, & est multum fortis ad restaurandum etiã ad debilitatẽ epatis dosis eius est ℥.6. in aurora, & tenetur confecta, etiam absinthium est singularissimum in solo usu eius, & non est timor in eo, liberaui enim hydropicam ex solo usu eius, ualet etiã aqua hordei in debilitate proueniente à malitia complexionis calidæ derelictæ post febres tertianas, & hoc expertus est Matthæus Gradi. Epar etiam adip conuenit à proprietate quod aliqui æstimant esse epar lupi. Aui. autem sexta quarti ponit differẽtiam inter ea, facit enim de eis capitula distincta, conuenit etiam confectio dialaccæ dando de ea coclear unum, ualet etiam diacurcuma, dicit enim Auicenna infra quod in ea est spes ad omnes species hydropisis dando ʒ .ij. in mane cum aliquo liquore, ut aqua absinthij, electuarium etiã de uino, quod ponitur ab Auicenna, licet non sic ab eo nominetur, sed ponitur in capitulo de debilitate epatis, quod est ex sublimibus Galeni, quod forte, ut dicit Gentilis ponitur à Galeno in libro experimentorum, uel in libro particularium ægritudinum, qui liber memir appellatur, uel decem tractatuũ, quem librum Gentilis non uiderat, & ponitur electuarium hoc in octauo libro decem tractatuum capitulo decimoquarto, & Auicenna accepit eũ de uerbo ad uerbum, sicut etiam facit Gentilis loco allegato licet ab eo Auicenna raro inueniatur, quod uerificet simplicia ingrediẽtia compositionem. Multi usi sunt hoc electuario, et maxime quidam medicus Medio

lani pro illustrissimo duce Bari pro fluxu epatico à quo sanatus fuit, postea uero alia ægritudine obiit. Nota etiá quod in isto electuario ingreditur, quoddam simplex, quod dicitur darsisaban, de quo est dubitatio quid sit, quidam enim dicunt esse asphaltum, quidam flores granati syluestris, sed hoc loco eius utimur xirocarata, uel charus, uel squila charoba, uulgariter dicitur, uel garoua, uel faba ultramarina. In libro autem Aristotelis, qui dicitur ad Alex. multú cómedatur rheúbarbarum, & dicit quod est uita epatis, & ab Auerroe quinto colliget, cómendatur, quod est frenum aliarum medicinarú, quidá practici dant bis uel ter de eo in hebdomada, & pro qualibet uice dant. ʒ. s. & curant fluxum epatium, & hoc erat Giringelli secretum, Trochisci etiam de rheumbarbarum multum ualent uidelicet dando. ʒ. i. uel ii, bis in hebdomada, ualét etiá trochisci de rosis, & eupatorio. et nó debemus stare contenti in uno remedio quia ægritudo est lóga dádo suprascriptos trochiscos cú syrupis, uel aquis confortantibus epar, ut syrup. de absinthio, uel eupatorio. Et ubi timeretur caliditas infrigidátes res damus remittétes eá sicut endiuia, tarasacó uel cicorium dicit Nicolus de méte Gétilis quod tarasacon est pláta leonis, quæ facit floré citrinum, est etiam una alia species, quæ cicerbita appellatur, & quidá dicunt morsum porcinum. Et de rebus conferentibus epati ponit. Auicenna unum aliud declinans ad frigidum, scilicet spodium, & est simile ossibus combustis, uel est radix cánæ combustæ. Sed dicit Simon Ianuensis, quod nó est uerum, licet ponatur ab Auicenna ualet etiam diarrhodon abbatis, & descriptione communi, similiter confectio

fectio triansandali posita à Nicolao in antidotario, & est in communi practica, & est frigida. Et si superfluitates sint frigidæ laudat Auicenna esse exhibendum agaricum tamen omnes autores conueniunt in rheumbarbaro, ideo est in communi practica in ægritudinibus epatis, sed aliqui dicunt, quod agaricum facit sæua accidentia in stomacho, & epate, quod non uidetur de mente Auicenna. Sed nota in confortatione, & uigoratione naturalium uirtutum epatis medicinæ cõueniũt secundum complexionem uirtutum ita, quod secundum distẽperamentum uirtutum conueniunt medicinæ, ut si sit debilitata sola digestiua conueniunt calefac. & humectantia. Si uero retentiua conueniunt frigida. Et licet autores inuestigauerint quamlibet causam, quæ posset quaslibet uirtutis epatis lædere, & una posset distemperari alio modo quam alia, & ita secundum earum distẽperiem uariæ requirantur medicinæ, tamen ut plurimum distemperata una omnes distemperantur, ideo dãdæ sunt medicinæ confortatiue omnium uirtutum, uel una medicina composita ex diuersis medicinis confortiuis diuersarum uirtutum, &c.

CVRA ICTERICIAE CITRINAE, ET NIGRAE.

CVRA ista diuersificatur secundum diuersitatem icteritiæ, quia alia debetur citrinæ, alia nigræ, alia illi, quæ prouenit ex multitudine choleræ, alia illi, quæ prouenit ex oppilatione diuersificatur etiam secundum diuersitatem materiæ. In cura ergo ictiritiæ citrinæ pro-

uenientis ex multitudine cholerae, & à mala complexio ne calida epatis quatuor intentiones ſunt obſeruandæ, prima eſt debitum regimen, ſecunda digeſtio humoris fa cientis icteritiam, tertia euacuatio, quarta remotio ma læ complexionis remanentis. In prima ergo intentione oportet, ut ſex res non naturales declinét ad frigida, & humida, et in hoc nõ oportet ſermonē prolongare, quia ſatis dictum eſt ſupra. Secunda intentio eſt digeſtio hu- Digō.
moris cholerici peccantis, & hoc completur cum ſyru- pis, ut ſyrupo acetoſi ſimplicis de endiuia, uiolis, de cico rea, de ſucco acetoſi, de agreſta, de limonibus, de acetoſi tate citri, & alijs ualentibus in digerendo hum. choleri cũ, cum aqua endiuiæ, cicoreæ, ſolatri, lactucæ, plantagi nis, acetoſæ, & poſſumus admiſcere cũ prædictis aquis iulep, uel etiam per ſe, & ſic cõpletur digeſtio. Tertia in tentio eſt euacuatio, ſed prius fienda eſt phlebotomia ſi Euō p phar.
fuerit neceſſaria, poſtea debemus euacuare cholerá cũ caſſia, manna, admiſcendo de electuario, de ſucco roſa- rũ, de electuario roſarum cũ diapruni ſolutiuo dando uſq; ad ʒ.4. etiá rheumbarbarum in infuſione, ſi time- mus oppilationes, ſi non dabimus ipſum in ſubſtantia. Si autem ſit mala complexio in toto tunc oportet phleboto mare ipſum, ut faciamus ſubtractioné choleræ ét quia Phlebo.
per phlebotomiá epar infrigidatur ſeruato tamen cano ne Auic. quarta primi cap. de phlebot. Caue ne ægrum ad alterá duarum rerum perducas &c. Cum ſanguis ſit aliorũ humorum frenum. Quarta intentio eſt remotio malæ complexionis, de nouo adhuc regnaretur icteri- tia, remouetur autem cum his, quæ per interius, et his, quæ per exterius applicantur, ut in complexione calida Correctio malæ cōplex.

exhibere

exhibere ea,quæ infrigidant epar,et corpus,ut ſunt epithymata frigida,ut capiendo pānū lini infuſum in liquore frigido et epati applicando,et ſemper huiuſmodi epithymata debent applicari ante aſſumptionē cibi,et nō ſtāte repletione choleræ in epate ne retineatur materia et propter infrigidationē prohibeatur conuerſio ſanguinis applicentur ergo prædicta epithymata per duas horas ante prádium,& unam ante cœnam, & non debēt fieri , ut dictum eſt ſtante repletione materiæ cholericæ in epate,quia talis materia retinetur, & retenta putrefit,& ideo in febribus, qui adminiſtrant epithymata ante cōpletam euacuationem errant,poſtea uero facta euacuatione poſſunt approximari , & ad hoc propoſitum ſingulariſſimum eſt aqua endiuiæ , fiat ergo epithyma ſub hac forma. Recipe aquæ endiuiæ libră unā, aquæ roſ. quia habet uirtutem ſtipticam , ſiue conſtrictiuam.℥.ij.uel iij. ſandalorum, & ſpodij, ana. ʒ. unā aceti.℥. unā cauſa penetrationis , ſpicæ ℈. unū propter uirtutem calefactiuam aut croci gran. 4. & fiat epithyma, quod etiam eſt ſingulare pro mala complexione cordis calida, ſi ſuperponatur regioni cordis,et circa hoc , ſcilicet cor non tanta eſt habenda conſideratio in applicatione huiuſmodi frigidorum,quia ſtāte repletione. poſſumus etiam approximare , eo quod non eſt timor de prohibitione digeſtionis, quia cor nō repletur cibo, nec eſt timor de oppilatione ſicut in epate. In corde autē cum huiuſmodi frigidis debet poni de cōfortātibus calidis,fiat ergo epithyma ſic. Rec. aquæ roſ.lib. i.aquæ bugloſſæ.℥.3 .aceti.℥.i.ſandalorum omnium, roſ.ſpodij, ana.ʒ .i.croci,been albi,et rubei,ana ℈.i.cāphoræ.℈.s.

Docum.

Docum.

Epithima p epate.

Docum.

Epith. p corde.

ligni aloes ℈.i.poteſt etiam huic epithymati addi de gariophylis. Et nota, quod ponitur crocus ratione apportationis medicinarum ad cor, laudat etiã Auic. adminiſtrationẽ balnei, quod debet eſſe calidum actualiter, & frigidum uirtualiter faciẽdo decoctionẽ ex lactuca, endiuia, & ſimilibus, etiã per interius adminiſtrantur ſyrupi infrigidantes, et aquæ, et cõfectiones infrig. ſaccharũ roſatũ, uiolatũ, diarhodõ abbatis, ex deſcriptione cõmuni confectio triaſandali, iulep uiolarũ, et roſarũ, & acetoſitas citri, maxime quãdo uenit a multitudine choleræ, et ſic quatuor intẽtiones cõplentur. Si uero prouenerit propter aliã cauſam, ſcilicet propter opilationes, ſunt etiã quatuor intentiones obſeruandæ, prima eſt debitum regimen, ſecunda digeſtio humorum, tertia euacuatio, quarta carnalium, et uiarum apertio. Prima ergo intentio completur per regimen, quod cauſæ contrariatur, cum ergo cauſa oppilationi ſit materia cholerica, groſſa, uel phlegma, oportet ut regimen ſi calidum aperitiuũ, et ſubtilatiuum, licet coniuncta ſit materia calida, tamen nos intendimus ad apertionẽ, ut ſupra dictũ eſt, et ideo ſit calida aliqualiter. Secunda intẽtio eſt digeſtio, quæ fit cũ ſyru. inciſiuis, ſubtiliatiuis, et aperitiuis, exhibẽdo primũ ſyr. de biſantijs cũ aceto, deinde ſy. de duabus radicibus, poſtea illũ de quinque exhibẽdo ẽt de melle roſ. ẽt ſyrup. de eupatorio in intẽtione digeſtionis cũ aquis cicorij, lupulorum, fœniculi, apij, cuſcutæ, eupatorij, iſta enim digerunt humores groſſos uerbi gratia. Recipe ſyrup. de biſantijs. ℥.i. mellis roſati. ℥.s. aquarũ fœniculi, et cicorij, ana. ℥.i.s. et quia iſti ſyr. ſunt aperitiui, ideo oportet, ut non inueniãt in ſtomacho humores

Balneũ.

Syrupi. Aquę. Cõfectiones.

Dieta qualis.

Syrupi.

aquę.

Lenitiuũ cur ꝓ[illegible]

mores multos, quia facerent eos ad epar penetrare, & sic augeretur oppilatio, & ideo practici communiter primo mundificant stomachũ, exhibendo cassiæ electæ ℥.x. uel diafiniconis ℥.ij. uel ℈ iiij. pilularum elefangianarum, & sic postea digerere, & aperire, uel si est diues cum ℥.ij. mannæ electæ. Tertia intentio est euacuatio in qua oportet solutiua administrare, quæ respiciant choleram grossam, mixtam cũ phlegmate, & primo in hac intentione laudatur agaricus, quia curat ægritudines quarum mater est oppilatio, conuenit etiã rheumbarbarum in infusione dando, ℥.ij. uel iij. conuenit ẽt rheũbarbarũ, & agaricus simul mixta, uerbi gratia. Recipe rheumbarbari electi, & bene mundi. ℥. iij. spicæ parum, minutim. incidantur, & infundantur in aquis cicorij, uel endiuiæ quantum sufficit, cui addatur uini albi odoriferi parum, dimittantur in infusione per horas 10. uel 12. deinde fortis fiat expressio cui addatur agarici trochiscati. ℥.i. iulep, uiolar. ℥.i. pro remotione mali saporis & fiat potio cum istis n. euacuamus materiam oppilantem. Euacuamus etiam cũ diafenicone, cum elleboro indo, cũ hiera simplici dando. ℥.i. cum. ℥.i. agarici trochiscati. Clysteria autem multum laudãtur, quia pertingit uirtus eorum ad intestina superiora, & quia in hac ægritudine, ut plurimum fit stipticitas uentris, ideo oportet tenere uentrem lubricũ, confert etiam phlebotomia basilicæ, uel saluatellæ, maxime quando materia illa est admixta sanguini, quæ saluatella est inter digitum paruum, & anularem, quia per phlebotomiam agitantur humores, & sunt causa, quod ubi prius ille humor, qui erat firmus postea agitatur, et ex

Lenitiuũ.

Pharmacũ.

Clyst.

oppilatur

Correctio. oppilatur illa uia, quæ prius erat oppilata. Quarta intentio est apertio uiarum, conueniunt ergo primo syrupi aperitiui, & aquæ aperitiuæ, ut syrupus de bisantijs de duabus, de quinque radicibus cum aquis aperitiuis ut lupolorũ, cuscutæ, fœniculi, & aqua sparagi, etiã ualet cũ prædictis syrupis ualet etiã famosa decoctio quinque radicum. s. apij, fœniculi, sparagi, petrosilij brusci, quæ sunt optime, lauandæ deinde decoquẽdæ quousque medietas sit consumpta, & ita mane exhibere. Nicolaus Florentinus laudat aquam raphani ab Auicẽna cõmendatã, & habetur secundo canone capitulo de raphano, quod curat icteritiam, & aqua decoctionis foliorum raphani ea contundendo, et ex eis per quatuor dies exhibendo. ℥. iiij. de dicta decoctione, uel etiã aqua distillationis ipsorum foliorum, quia erit gustui gratior. Secundum remedium positum à Nicolo sunt lumbrici terrestres exiccati quos Auicẽ. laudat remouẽdo icteritiã citrinam, & Nicolus recitat, quod istud remedium habeat pro singulari magister Sugutius de Scarparia, & magister Petrus de Latrinilate Papiæ tenebat hoc remedium pro secreto maximo exhibendo cum uino albo, sed non est opus dicere infirmo ne recuset assumere, erit etiã bonũ eis aliquid admiscere de saccharo optimo, ut malus sapor, & abominabilis remoueatur, & eodem modo fiat in omnibus casibus in quibus exhibentur abominabilia sicut sæpe fit in squinantia in qua exhibẽtur stercora. Ego autem de dicto puluere lumbricorũ cum syrupo de bisantijs, facio componere pilulas, & eas deaurare, postea exhibere, & die sequenti do serum caprinũ, laudatur etiã ab Auic. in præsenti capitulo stercus album

Pilule ex pul. vermiũ terrestriu.

album canis comedentis ossa. Tertium remedium est capere decoctionem prassii, uel marubij, & ponatur ista ad bulliendũ cũ uino albo subtili, deinde dantur. ℥. iiij. in mane, dicitur enim, quod omnẽ curat icteritiã. Quartum remediũ est decoctio cicerũ rubrorũ, & radicum sparagorum bene cos bulliendo in aqua donec dissoluatur, de qua decoctione dantur. ℥. iiij. ut supra, ualet ẽt multũ aqua lactis, quã laudat Auic. dicit enim si capiatur lac acetosum, ponendo de semine cartami, quod tũc coagulabitur, postea debemus remouere caseitatem, & tunc remanebit illa aquositas, quæ multum aperit oppilationes, ut uerbi gratia, accipiantur lactis caprini lib. 3. quæ capra sit per aliquot dies nutrita herbis appropriatis aperitiuis, ut fœniculo, apio, petrosilio, brusco, lupulo, eupatorio, sparago, &c. deinde ponatur in ipso lacte M. i. cartami, & dimittatur sic per noctem, & in mane extrahatur aquositas derelicta, de qua detur patienti. Vltimum remedium completur cum confectionibus primo exhibendo, ut dialaccam, diacurcumam, diacalamenthum, quæ confectiones sunt aperitiuæ, et usuales dãdo à. ʒ. ij. usque ad 4. secundo cum trochiscis, ut de rheumbarbaro, de eupatorio, de rosis, qui omnes trochisci sunt aperitiui, et dabimus. ʒ. i. Et quia hæc ægritudo est chronica, oportet dare diuersas res siue diuersificare remedia, ut in una hebdomada dare supra scriptos trochiscos cũ syrupis digestiuis, postea cũ aquis aperitiuis, postea uti electuarijs aperitiuis sicut ponit Rasis in litera, et hoc fit imitãdo cano. Auicẽ. quarta primi, quod in cronicis ægritudinibus procedẽdũ est cũ diuersis, et uarijs remedijs, quia una medicina operabitur sic

in

Citrinitatis remotio. in uno tempore, quod non in alio, etiam ne natura assuescat uni medicamini. Citrinitas autem, & cutis defendatio remouetur cum decoctionibus aperitiuis, & prouocatione urinæ cum ablutionibus balneis siccis, etiam humidis, faciendo balnea resolutiua sicca, sicut in stufa prouocando sudorem, ut illa materia, quæ est in cuti resoluatur, etiam fiunt balnea resolutiua humiditatis, ut ex decoctione chamomillæ, meliloti, &c. Etiam balnea aluminosa, & nitrosa, quia dilatant poros. Conferunt etiam sternutationes, quia fit excussio, et agitatio, qua de re materia cholerica exhalat. Acetum etiam confert olfaciendo ipsum actualiter calidum, quia ille partes subtiles ascendunt ad caput, postea reuerberãdo descendunt ad oculos, & rare faciunt poros oculorum, deinde materia exhalat. Et nota, quod aqua rosarum solum in principio conuenit, & non quando facta est citrinitas, nulla enim frigida competunt quia magis magisq; constiparent materiam ad intra oculos. Si uero est icteritia nigra cum eisdem curabitur intentionibus, uidelicet primo cum regimine contrario choleræ nigræ, secundo cum digestiuis ipsius humoris, tertio cum euatione, & remotione malæ complexionis, & ista cura habita est in cura melancholiæ, quare, &c.

CVRA OPPILATIONVM EPATIS.

In cura oppilationum epatis habendæ sunt quatuor intentiones, loquendo de oppilatione proueniente à materia, quæ ut plurimum est grossa, uiscosa, prima est debita regiminis administratio, secúda digestio, tertia

tia euacuatio, quarta uiarum epatis apertio. Prima intentio completur euitando omnia cibaria grossa, & uiscosa, ut de pasta, & azima, etiam assata, uinũ grossum, & dulce, competit ergo uinum subtile albũ, cappares, radices cicorij, apium, fœniculus, petrosiliũ, &c. Non competit somnus post cibum maxime diurnus, et diuturnus, & consimiliter de alijs rebus non naturalibus. Secunda intentio, quæ est digestio, completur cũ incidentibus & subtiliantibus competit ergo oxymel simplex, mel rosatum, et non procedimus à principio cũ fortiter aperientibus nisi purgato stomacho, ne faciamus materias illa deriuare ad epar, exhibendo ergo ante exhibitionem digestiui cassiam fistulam, hieram simplicem, uel pilulas elefanginas, procedimus postea cũ fortiter digestiuis, ut cum melle rosato, exhibendo syrupum de bisantijs, de duabus radicibus, uel quinque, cum aqua fœniculi, cuscutæ, sparagorum, habemus etiam syrupum de eupatorio, & alios syrupos. Tertia intentio est euacuatio, quæ completur cum euacuantibus, ut cum phlebotomia ubi materia esset sanguinea, uel sanguini coniuncta secundũ Gentilem fiat hæc phlebotomia a basilica, quæ euacuat ab epate, ideo Matthæus Gradi tenet contra Gentilem, quod in omni materia oppilationis epatis conuenit phlebotomia, & legit literam Auicennæ copulatiuæ, & non disiunctiuæ, sicut facit Gentilis, & dicit, quod ideo competit phlebotomia, quia per hanc euacuando sanguinem ab epate agitantur aliæ materiæ in ipso contente, & oppilantes quæ agitate redduntur faciliores ad euacuandum, et tu uide. Si uero materia est phlegmatica conuenit diafenicon,

Nota.

con, electuarium indum exhibendo usque ad ʒ. iiij. cum decoctione radicum sparagi, fœniculi, brusci, petrosilij, apij, & similium, competit etiam agaricus, trochiscatus à. ʒ. i. usque ad. ʒ. i. s. & hoc in substantia, sed in hoc casu melius est dare in infusione dimittendo per horas 10. ponendo secum parum salis gemmæ, quia uigorat uirtutem agarici infundendo in aquis fœniculi, & similium, competit etiam rheumbarbarum in infusione dando. ʒ. ij. uel. iij. infundendo in aqua apij, uel fœniculi quantum sufficit, cui addatur uini albi odoriferi parũ dimittatur in infusione, cui addimus. ʒ. i. diafeniconis, uel agarici, & fiat potio, ualent etiam pilulæ de rheumbarbaro, & sic timeremus eius calefactionem in materia calida, admiscemus confectionem diarhodon ad remittendũ caliditatem quibus pilulis utebatur dux Fráciæ, qui passus est debilitatem epatis, postea deuenit ad hydropisim tamen liberatus est, ista competunt etiam in materia mixta ex phlegmate, & cholera, quæ quidé sit facta grossa. Quarta intentio, quæ est apertio uiarum, prius tamen facta euacuatione completur cum aperientibus, & si materiæ declinant ad frigiditatem, uel ad caliditatem diuersimode procedimus in declinatione ad calidum, competit endiuia tam hortulana, quá campestris, etiam cicorea siue tarasacon quam multi pro eodem capiunt. Nicolus tamen in aliquibus receptis ambo ponit, ideo uidentur differentia, & creditur illam esse ueram cicoream, quæ habet florem cœlestinum, illam uero tarasacon, quæ habet florem croceũ, & à uulgo dens leonis dicitur. Et nota, quod Nicolus in hoc capite describit syrupũ de cicorea proficui iuuaméti,

menti, sed solũ est pro diuitibus, quia in eo ingreditur multũ rheũbarbari. Cõmendatur etiã ab Auicẽ. aqua plantaginis facta ex folijs, & radicibus suis, licet aliqui uituperent folia dicẽdo, quod sint stiptica, ualet cũ aqua hordei, similiter quinque semina cõia frigida, uel eorum decoctio, ubi febris cõiungitur possunt ista administrari, cõpetit etiã rheũbarbarũ, quia est multũ epatis confortatiuũ, & dicit Aristo. in lib. ad Alex. quod est uita epatis seu anima. Quãdo uero cõplicatur utraq; materia. s. calida, & frigida, cõpetũt res tẽperatæ aperitiuæ, sicut sunt lupuli, capillus ueneris, liquiritia. passulæ, etc. res calidæ sunt, fœniculus, apiũ, bruscus, sparagus, cappares, cõpetit etiã syrupus de bisantijs, de duabus, & de quinq; radicibus, de eupatorio, ualet etiã decoctio radicũ exhibendo quantitatẽ. ʒ. vi. conuenit etiã decoctio de prassio cũ uino, dialacca, diacurcuma dãdo. ʒ. i. cũ aqua fœniculi uel sparagi in mane, ualẽt etiã trochisci de rheũ barbarum, & multũ laudantur, & ubi complicaretur maxima caliditas exhiberemus cum istis aliquantulũ de speciebus diarhodon simul, competunt etiam trochisci de ros. & eupatorio in materia mixta, et isti trochis. describuntur à Mesue. Si uero oppilatio proueniat ab angustia uel tortuositate uenarum epatis utimur regimine præseruatiuo dando subtiliatiua, & aperitiua. Si à debilitate epatis dicetur cap. suo, quare, &c.

Apitiua tẽperata. Apiti. cal[a].

CVRA HYDROPISIS ASCLITIS.

CVRA hydropisis asclitis completur duplici regimine, scilicet sex rerum non naturalium, & regimi-

ne

Dieta qualis. ne medicinalium. Et primo in regimine sex rerum non naturalium, omnes conueniunt autores, quod debet declinare ad calidum, & siccum, quia causa asclitis est frigida, & humida, quia aquositas in uentre contenta, & sic oportet, ut regimen sit siccum ad remouendum talem humiditatem, & licet aliquando sit ex mala complexione calida, tamen tandem illa ducit epar ad infrigidationem priuatiue propter magnam resolutionem spirituum, & debilitatem, causa tamen coniuncta semper est frigida, et humida, quia aquositas potest tamen causa remota esse calida, & sicca, secundum diuersitatem causarum procedimus, quia si illa causa inducat frigiditatem positiuam ita, quod talis causa sit frigida, tunc magis calefaciemus, si autem à frigiditate priuatiua non ita frigidis utemur. Ab aere ergo incipiẽdo prohibeamus infirmum habitare in locis frigidis, terrenis, & humidis, uel cauernosis, sed eligatur aer calidus, & siccus, & si naturaliter non habeatur præparemus ipsum ad illam complexionem cum odoribus bonis, & aromatibus, suffumigationibus, & aliјs. & respectu cibi, & potus, si uirtus tolleret debet uti subtili dieta, ut calor conuertatur ad resoluendum materiã aquosam. Cibaria etiam præparentur cum pipere, gårioph. & aliјs rebus calefacientibus. aqua est dimittenda, dicit enim Auicenna, quod non solum prohibeatur aquæ potus, sed etiam eius aspectus secundum suam opinionem, & hoc est quia nõ absoluuntur à siti clamosa, & uidendo aquam incitantur ad potum. Vinum etiam secundum Auicenna non debet exhiberi in causa calida. Intelligit tamen de uino uinoso, & potenti, dabimus

Frig. positiua.
Frig. priuatiua atq. positiua ut curetur.
Aer.
Cibus
Potus.
Vinũ qñ exhibendũ. & quale vinũ.

dabimus ergo uinum album ſubtile, & ſit paucæ quantitatis, declinandum eſt etiam ad exercitium magis quá ad quietem etiam magis uigilare, quam dormire, et ita in alijs ad res calefacientes declinare. Secundum regimen principale, quod eſt circa medicinalia conſiſtit in duabus generalibus intentionibus, una uertitur ad cauſam coniunctam eam remouendo, alia uertitur ad malam diſpoſitionem epatis, quæ fuit cauſa hydropiſis, & aquoſitatis, quia fruſtra laboraremus niſi remoueremus malam complexioné epatis, quia cito rediret aquoſitas. In prima intentione procedimus cum diuerſis ingenijs, primo cum euacuatiuis, ſecundo cum diureticis, tertio cum his, quæ inſenſibiliter euaporare faciunt reſoluendo aquoſitatem, & iſta applicantur aliquando in forma ſacculorum, balneorum, fomentationum, unctionum, emplaſtrorum, & ultimo ſi iſta non ſufficiunt ad inciſionem deuenire oportet. Solutiua autem multa ab autoribus ponuntur, ſed ſolum hic ponentur uſualiora, conuenientiora, & excellentiora. Euacuatiua ergo aquoſitatis maxime leuia, et debilia ſunt, ſicut ſerum caprinũ, ſiue aqua lactis, aperit.n. oppilationé, et educit aquoſitaté. Rheũbar. ēt educit aquoſitaté, et cũ hoc confortat epar, Agaricus ēt cómédatur ab autoribus ſi detur. ʒ.i. uel. ʒ.s. et nõ nocet epati ſicut dicit Auic. in capi. debilitatis epatis. Aqua chachile ēt ualet ubi Gentilis nihil dicit de litera Auicénæ, in hoc loco licet ſit corrupta ubi euacuatiua commemorando ponit cardamomum, & aquam eius, tamen non inuenitur ab aliquo autore, quod ſit ſolutiuum, ſed Gentilis in uno ſuo conſilio de cura hydropiſis aſclitis à cauſa calida dicit,

N quod

quod prædicta litera Auicé. est corrupta, & causa est quia apud Arabes habentur hæc nomina chachile, chachole, & ideo propter eorum conformitatem errauit Gerardus Cremonensis, qui transduxit, nam chachole significat cardamomum, chachile uero est soldonella, uel saldanella, quæ habet mirabilem proprietatem educendi aquositatem de qua etiã mulieres faciunt aquam ad delendas maculas faciei, de qua chachile facit Serapio capitulum in litera C. & laudat eum maxime succum, eius educit enim aquositatem citrinam sine difficultate, Alia proprietas quam habet est quod confortat epar à tota specie, & tota cura in his duobus consistit. Rasis etiam septimo continentis, & Nicolus Florentinus laudant maxime eam, & exhibet de ea seu succo eius usque ad. ʒ. iij. uel. iij. s. Nota tamen, quod in uno Nicolo impresso deest de hac herba, ubi est istud dictum. s. est herba quædam, quæ nascitur apud Cornethum quam incole appellant soldanam, quæ mirabiliter educit aquositaté, et soluit sine molestia. Ponit auté Auicenna canonem in administratione horum solutiuorum, quod nos non debemus euacuare cũ his, quæ nocent epati, sed si non possimus aliter facere, saltem debemus confortare ipsum epar post solutioné. Item myrobolani citrini dicit Auicenna in hydropisi calida, similiter serapinum, quod est gummi quoddam infrigidatiuum uidelicet, de quo Mesue facit capitulum, & est fortius, quam chachile, uel agaricus, & quandoque tamen oportet transire usque ad serapinũ, quod est fortius. Mesue dat modum conficiendi pilulas de serapino, & possumus dare usque ad. ʒ. i. & sunt usuales, & tenentur

nentur

nentur confectæ, ualet etiá ad soluẽdum succus radicis ireos, quod oritur in locis siccis, et syluestribus, et debet capi agreste, quia est fortioris resolutionis, ireos uero hortulanũ uiliter operatur, lauãtur. n. radices, et cõterũtur, et oportet, quod succus talis faciat residentiá, postea aqua supernatans facit ad solutionẽ, et de eo dicit Gordonius, quod sanat eos, qui sunt possibile sanari. Et Nicolus Florẽ. recitat de hoc multas historias dádo singulis quatuor, uel sex diebus de succo ireos, et inter medijs diebus dádo de succo prassii, uel aquæ eius ad cõfortandũ epar, et ita exhibere aquá cuscutæ, uel absinthij. Gordianus dat quátũ in media testa oui potest cõtineri. Potest etiá dari, et ita est in cõi practica, usq; ad. ℥. i. incipiẽdo primo à minori dosi, ut à. ʒ. ij. uel. iij. usq; ad cõuenientẽ dosim. Est alius canon quod euacuationes fiát sæpe, et nõ copiosæ, ut natura possit refici, et restaurari, quia in una euacuatione nõ posset tolerare. Si indigemus fortioribus solutiuis habemus mezereon, quæ laureola dicitur, uelles terræ, uel faciẽs uiduas, et fiũt pilulæ ex eo. Electuariũ quod facit Mesue. Et fuerunt date de hoc. ʒ. ij. duci Frá. Sfortiæ, et fecerũt ei maximá angustiá, ideo si possumus ista uitare melius est quia nocẽt epati. Aliud forte est electuariũ de quo possumus dare coclear unũ, quod electuariũ est succus cucumeris asinini exiccatus, de quo dicit Pli. quod cõseruatur cẽtũ an. et quod nullũ est solutiuũ quod tãto tẽpore cõseruetur. Possumus ẽt dare de euphorbio, usq; ad grana. 8. ualẽt ẽt pilulæ de euphorbio, et aromatarius de la serenella Papiæ dat unã paruá pilulá in cura qaurtanæ, et doloris iũcturarũ à cá frigida, et mirabiliter soluit, et nimi

rũ uerũ exhibere mediocria ſolutiua, et frequẽter melius eſt. Stemus ergo in minoribus exhibẽdo de agarico, rheũbarbaro, ſoldanella, ireos, ſæpius intermiſcẽdo cõfortãtia epar interiectis diebus, ut ſupra dictũ eſt. Phlebotomia uero eſt maxime cauẽda, nam in capitulo de cacheſia dicit Auicenna quod non debet ſanguis euacuari, & dicit, & uitet eam omnis hydropicus, ergo in hydropiſi non eſt fienda, quia eſt peior diſpoſitio, quia epar infrigidatur, & tanto magis aquoſitatem generat. Duo tamẽ ſunt caſus in quibus licitum eſt phlebotomare. Primus eſt ſi proueniat hydropiſis propter retentionem menſtruorum. Secundus ſi propter retentionem hæmorrhoidarum ita, quod natura non ſit potens has ſuperfluitates euacuare, regurgitant enim ad epar, & ita eum inficiunt, unde pro euacuatione illarum conuenit phlebotomia, & in cura tympanitis, dicit Auic. debet cauere quiſque ne decipiatur, ſicut medicus, qui uidens urinam rubeam, & credidit talem rubedinem prouenire ex cauſa calida, & erat ex debilitate ſequeſtratiuæ epatis, ubi uero hydropiſis fiat propter apoſtema epatis, pro eius cura recurratur ad curam apoſtematis epatis. Remouetur etiam hæc diſpoſitio procedendo cum diureticis aperitiuis inter unam euacuationem, & aliam dando ſyrupos aperitiuos, uidelicet ſyrupum de biſantijs, de duabus, & de quinque radicibus cũ aquis abſintij, praſſii, cucuſtæ, fœniculi. Et Nicolus laudat unam decoctionem praſſii, quia prouocat urinam. Curamus etiam cũ his, quæ inſenſibiliter reſoluant, ut ponendo infirmum ſub ſole, & cooperiendo omnia membra præter uentrẽ, ita quod radij ſolis ſolum uentrem tangant, etiam cum

cuſutæ

arena

arena calida uentrem in ipsa sepeliendo, etiá capiatur tabula in qua sit foramen amplum ita, ut totus uenter ingredi possit. Ventre uero existente in dicto foramine capiatur aqua & res calidæ exiccantes, ut saluia, maiorana, rosmarinus, pulegium, chamomilla, anethú, origanum, sticados, folia lauri, cum sale alumine, & sulphuræ, & capiatur media situla uini, & media lixiuij, & omnia simul decoquantur, deinde ponatur linteamé circa tabulam, & corpus ne uapor ille egrediatur, et ex ista decoctione uaporetur, rarefaciet enim poros, & subtiliabit materiam, & eam resoluet, & cum incipit infrigidari dicta decoctio imponantur lapides igniti ad intra, ut iterum calefiet, & euaporet. Possumus etiá applicare sacculos uentri plenos arena, sulphure, et sale, & alumine. Commune etiam remedium est balneare uentrem ex urina infantis cholerici, & supra uentrem spargere. Pulueres exiccatiuos, ut de semine anisi, & de stercore caprino, inungendo etiá cum oleis ut anethi, rutæ, & lilij. Conueniunt etiam est emplastra, ut de stercore uaccino actualiter calido, singulare etiam est emplastrum de granis lauri, quod ponitur à Mesue, & est in forma ceroti, ut. s. ponatur supra uentrem. Valet etiam unguentum agrippæ Nicolai, etiá limaciæ cũ testa conterantur, & reducantur in forma emplastri, et applicentur supra uentrem, & dimittantur quousque cadant per se. Vltimo loco aliquando est deueniendum ad incisionem. De qua tamen incisione testantur omnes autores paucos euadere. De qua Conciliator differentiá facit, & Gentilis tangit eandem difficultatem sub hoc titulo. Dubitatur propter præsumptuosos. Et ponit tres

Calfiat cũ ista prius t[illegible]

et

incisi[illegible]

conditiones requiſitas, quæ obſeruandæ ſunt ad hoc, ut debita fiat inciſio. Prima quod corpus ſit robuſtum. Secunda quod ſit æger iuuenis, quia ſi in infantia uel ſenectute eſſet non conueniret. Tertia quod cura ſit temperata per alias uias, & eſt fienda eleuando mirach in parte ſuperiori, & ſub umbilico declinans ad dextrum, ſi ſit propter epar, & ad ſiniſtrum, ſi ſit propter ſplenem, & immitatur cannula, & paulatiuæ dimittatur exire aqua; in diebus uero inter medijs in quibus ſit extractio dictæ aquæ, uel ſi inde ter, uel quater extrahatur de dicta aqua interea in ſpacijs intermedijs, oportet cum bonis cibis confortare, & bonis confectionibus. Poſtea extracta dicta aqua dimittatur pellis, & ligetur cum faſcia. Confectiones uero quas damus diebus intermedijs ſunt, ut dialacca dando. ʒ .iij. in mane, diacurcuma quam laudat Auicenna in præſenti capitulo dicens, quod eſt ſpecies ad omnes hydropiſis cum aqua endiuiæ, cuſcutæ, abſintij. Vbi uero proueniat à mala complexione calida refrangimus cum confectionibus triaſandalorum, diarhodon abbatis, rheũbarbarum in confortando maxime, ualét etiam trochiſci, de rheumbar. deſcripti à Meſue, quos etiam laudat Ioannes Matthæus Gradi, mirabiliter ualent dando ſingula hebdomada bis. ʒ .ij. & ſic factum fuit duci Franciſco Sfortiæ, ualet etiam epar adip, & alia quæ à proprietate reſpiciunt epar. Etiam electuarium de uino, & in cauſa calida ualet ſyrupus de biſantiis, in cauſa uero frigida ſyrupus de abſinthio cum aqua cuſcutæ, praſſii, & eupatorii, quare, &c.

Cura

CVRA HYDROPISIS HIPOSARCAE.

IN ista cura duplici indigemus regimine.s.sex rerum non naturaliũ,et regimine medicinalium. Regimen sex rerum non naturaliũ sicut dictũ est supra,debet esse calidum,& siccũ,ex quo causa est frigida, & humida.s.sanguis phlegmaticus, qui non potuit conuerti à membris, Aer non sit frigidus, pluuiosus,nec nubilosus. Habitatio non sit humida. Dieta sit subtilis si uirtus toleret.Et ideo dicebat Auicenna,quod sufficit semel comedere. Et hoc in cura hydropisis asclitis.Et Rasis in præsenti capitulo. Cibaria sint talia quod ex eis non generetur materia phlegmatica. Et ideo non debent esse frigida, & humida,& sint ea,quæ generent sanguinem bonũ,et subtilem. Et sint etiam facilis digestionis, ut uinum, carnes bonæ,oua sorbilia. Et Nicolaus recitat de uno qui comedebat alaudas, quod nõ credo impletas cũ petrosilio, cum pane biscocto,& modico uini subtilis,& in sero cũ pane puro infuso in uino,& asperso cum puluere quem describit sic.Recipe cinnamomi electi.ʒ.s.gariophylorũ, galangæ,macis,anisi,amomi,lacce lotæ,ana.ʒ.5.in nocte stabat sine potu, & sic curatus est. Et tu uide Nicolaum. Vtatur exercitio si fuerit fortis, & si debilis faciat se supinum portare. Et si fuerit uirtus fortis bonum est quod deambulet per loca arenosa,et sit cõtinue qui abstergat sudorem quia per exercitium partes illæ subtiliantur. Et ita talis materia aquosa resoluitur. Cõuenit etiã magis uigilia,quã somnus, conueniunt etiam accidentia exiccantia. Secundum regimen, scilicet me-

cinalium duas habet intentiones. Prima uertitur ad materiam, quæ est causa coniuncta, ut illa remoueatur, Secunda uertitur ad malam dispositionẽ epatis, quia oportet ipsum bene disponere, quia iterũ aggregaretur materia. Prima intentio, quæ est remotio causæ coniunctæ completur cum diuersis ingenijs. Primo cum medicinis solutiuis, sed prius digerendo materiam illam, tamen digestio in asclite nõ sic requiritur, quia à materia aquosa labili, & fluxibili prouenit. Digerimus enim cum syrupis de quibus dictum est supra. s. cũ melle rosato, et oxymelle simplici, cũ syrupo de duabus, & de quinque radicibus. cum aqua absinthij, cuscutæ, fœniculi, continuando quinque, uel sex diebus. Circa euacuationem autem quidam canones sunt obseruandi. Et Auicenna remittit se ad curam hydropisis asclitis. Primus canon. Est quod non debemus euacuare cum his, quæ nocent epati quia epar tunc est multum debilitatum. Et ideo elleborus, colocyntida, & similia sunt uitanda si possumus habere alia. Secundus canon est, quod in intermedijs diebus debemus administrare ea, quæ confortant, & remouent nocumentum impressum in epate per medicinas solutiuas. Tertius canon est, quod non debemus esse contẽti una sola euacuatione, eo quod hæc ægritudo est chronica, Et ideo Auicenna in cura cacesiæ dicit. Non dimittas materiã figi nec retineri, ideo frequenter euacuamus, idẽ etiã dicit in præsenti cura. Euacuamus ergo cũ solutiuis, et primo cũ hiera simplici Galeni, cuius hieræ laudes habemus in capitulo de ægritudinibus stomachi, et in cura cacesiæ dicit. Ipsa. n. euacuat superfluitates dimittẽdo humiditates innatas, de qua dabimus circa quantitatem

Hiera. ℥. 6.
ʒ. j.

titatem

titaté ℥.i. etiam possumus admiscere cum hiera simplici, de agarico, ut capiendo hieræ ℥.s. agarici trochiscati. ʒ.i. & agaricus est commendatus in capitulo debilitatis epatis, & pilulæ de rheumbar. & istæ sunt ultimæ. Laudantur enim in cap. de cura hydropisis hyposarcæ, et euacuant humorem phlegmaticú confortando epar. Et dicit Nicolus de mente Guilelmi, quod multos curauit exhibendo ʒ.ij. dictarum pilularum de quatuor in quatuor diebus. Et quia aliquando istæ materiæ putrefiunt, & in choleram conuertuntur, ideo rheumb. cõuenit. Conuenit etiam electuarium diasenicon, et electuariú indú. Verú, ut in pluribus practici dimittunt scammoneata, quia epati nocent. Vel saltem postea confortamus epar ubi sit necessarium exhibere huiusmodi scammoneata. Si uero uolumus exhibere rheumb. et agaricú, simul sic componemus. Rec. rheumbarbari, & agarici trochiscati, ana ℈.ij. & fiant ex eis pilulæ 5. quas sumat. Et ita singula hebdomada capiat dictas 5. pilulas. Et sic utor ego in practica, et sic non debemus dimittere materiá figi, sed singula hebdomada euacuare. Alius canon Auicennæ est, quod quando euacuamus debemus cauere ne euacuemus choleram, quia aquositati resistit, ut in hyposarca, quia materia est phlegmatica, & cholera est frenú phlegmatis, saluo si cú dicta hydropisi complicaretur febris cholerica, uel pleuresis, quia tunc ratione illius possumus euacuare cholerá. Et quando cú hydropisi cóplicatur febris, in digestiuis, et alijs debemus admiscere frigida cú calidis, quia natura dirigit unumquodq; applicando ægritudini cui contrariatur, sicut dicit Hippocrates in libro epidimiæ. Et Auicenna

prima

prima quarti cap. de hemitriteo. De phlebotomia dicit Auicenna quod est minus timorosa in hac specie, & in tympanite, quàm in asclite, licet in omnibus speciebus sit uitanda. Ratio est duplex. Prima, quia uirtus est fortior in hyposarca, ut dictũ est eo quia dexterior est asclites. Deinde tympanites. Postea hyposarca. Secunda est quia materia hyposarcam faciens in uenis magis continetur, & illa quæ facit tympanitẽ, et ascitẽ continetur in uentre, et in eius concauitatibus, et sic quia hyposarcæ materia est in uenis si faceremus phlebotomiam euacuaremus de materia faciente hyposarcam, ut dicit Auicen. Quod si materia proueniat ex retentione sanguinis mẽstrui, uel hæmorroidarum, quod tũc audacius possumus phlebotomare. utimur etiam diureticis, scilicet syrupis, decoctionibus, & alijs, ut syrupo de bisantijs, de duabus, & de quinque radicibus. Etiam ex decoctione radicũ sparagi, brusci & petrosilij. Itẽ cũ succo, uel decoctione prassii, sicut dictũ est de mẽte Nicoli pro pauperibus. Aqua etiam adacochæ, quæ est species trifolij, etiam aqua lactis. Et aliqui laudauerunt cantharides, sed Auicennæ nõ placent, quia sunt uenenosæ. Per exterius applicata. Primo est stare sub sole tẽpore caliditatis, et stare capite cooperto, ab Auicẽna laudatur, quia resoluit materiã illã circa partes cutaneas existentẽ. Valet etiã sepultura in arena ut dicit Nicolus. Cinis etiã calidus est singularissimus applicatus circa partes inflatas. Etiã introitus balnei sicci tẽpore uacuitatis stomachi, est. n. causa, quod talis materia exiccatur. Et si non habeatur stufa artificialiter fiat, uel fiat balneũ cũ rebus exiccantibus, ut cũ anetho, origano, abrotano, sal

uia,

uia, roremarino, folijs, lauri, & alijs ponẽdo infirmũ super asserẽ extensum et cooperiatur cũ linteamine sicut supradictũ est. Cõueniunt etiá balnea naturalia, uel arteficialia salsa, aluminosa, sulphurea, & nitrosa. Laudat etiá Auicenna quod huiusmodi infirmi ponantur in clibano quando panis est extractus, et ponãtur super tabulá intra clibanũ capite tamen ad extra existenti, ne suffocetur aere clibani calido. Secunda intẽtio rerũ medicinaliũ est ad remouẽdũ cám, quæ fuit causa huius materiæ, id est, oportet ut eradicemus malá dispositionẽ epatis, circa quam oportet considerare, quæ sit causa huius malæ dispositionis, an oppilatio, an apostema, an mala complexio. Et si fuerit apostema cura eius erit cura apostematis. Similiter si oppilatio. Et si fuerit mala complexio seu debilitas epatis remouemus diuersimode secundum diuersitatem causæ. Videlicet si fuerit causa frigida confortabimus epar ad caliditatem, dando de electuario diacurcumæ ℥. ij. cum aqua absinthij, & cuscutæ. Dabimus etiam confectionem dialaccæ, uel rheubarbari, uel epar adip, absinthium, uel eupatorium. Si uero fuerit causa calida conueniunt, ut syrupus de bisantio, de endiuia, de cicoria, confectio diarodon, absinthij, triasandali, confectio diarhodon descriptione cõmuni. Et si timeremus electuaria calida, cõtemperabimus cum alio electuario frigido, ut in speciebus diarodon abbatis, & similibus cõfortando. Etiá dialacca, & diacurcuma cũ dictis speciebus ualẽt. Autor autem libri, qui in Rosa Anglica appellatur, ponit unum electuarium quod appellatur electuariũ de cubebe. Laudes eius ab eo uide. ponitur etiá hoc Idẽ electuarium à Ioan. Mat-

thæo

thæo Gradi de mente Theſauri pauperũ, qui liber quaſi idem eſt cum Roſa Anglica. Dicit Matthæus Gradi, quod nullum fuit excellentius remedium quàm trochiſci de rheumbarbaro admiſcẽdo ſecum de ſpeciebus, diarhodon abbatis, et hoc ſi timeremus caliditatẽ rheumbarbari. Et hoc factum fuit in principe Sfortia, qui ab huiuſmodi ægritudine curatus fuit, quare, &c.

CVRA HYDROPISIS TYMPANITIS.

HABENS hanc ægritudinem pro cura eius debet uitare generantia uentoſitatem, & debet uti eis, quæ eam reſoluunt, ideo eædem intentiones ſunt obſeruandæ ſicut in prædictis. Prima eſt adminiſtratio regiminis, quod debet eſſe calida, & ſicca. Secunda ad materiam coniunctam conuertitur. Et primo ad reſoluendũ eam. Secundo ad remouendum malã diſpoſitionem epatis. In prima intentione exhibentur ſolutiua non ſolum, quæ euacuant uentoſitatem, ſed etiam aquoſitatẽ, quia uentoſitati coniungitur aquoſitas, quæ fouet dictã uentoſitatem. Solutiua ſatis dicta ſunt ad reſoluẽdũ uẽtoſitatẽ. Etiam fiat ſicut dicit Raſis ſac. ex milio, panico, ſulphure, ſale, & cinere calido, & ponere ſupra uentrẽ, ut dicit Nicolus. Itẽ decoctio ex lixiuio, uino albo, chamomilla origano, calamentho, & alijs dictis reſoluentibus, & faciendo decoctionem cum ſpongia, uel ueſica, uel pãno apponendo ſæpe, & ſæpius, uentoſæ etiam ſiccæ poſitæ ſupra uentrem ualent multum, & laudantur à Raſi. Item diagalãga, diacyminum, diamuſcus, electuarium de baccis lauri, galãga, cyminum de quibus ſupra dictũ

eſt

eſt. Ioannes Arculanus dicit eſſe ſingulariſſimum remedium, electuarium de baccis lauri ponendo in clyſteribus ʒ.iij. quia ſit propinquum loco in quo continetur materia, & ſic fit reſolutio uentoſitatis, commendatur etiam ad eandem intentionem exercitium tempore inanitionis, ſimiliter ſuſtinere famem, & ſitim. Item collyria reſolutiua, & clyſteria carminatiua ſunt multũ utilia, ut uerbi gratia. Recipe chamomillæ, meliloti, anethi, ana M.i. ſeminis aniſi, cymini, ʒ. ij. Bulliant in ſufficienti quantitate aquæ, & fiat decoctio, de qua capiatur lib.i. electuarij de baccis lauri ʒ.ij. hieræ ſimplicis ℥.ſ. olei chamomillæ, uel aneti ℥.iiij. miſce, & fiat clyſtere. Fiant etiam ſuppoſitoria reſolutiua uentoſitatis, ut Recipe foliorum rutæ mediocriter exiccatorum, cymini, aniſi, fœniculi, ana ʒ.i. ſubtiliter pulueri zantur, et incorporẽtur in ſufficienti quantitate mellis cocti, et fiant ſuppoſitoria. conuenit etiam ſecundum Raſim fortis, fricatio uentris, cum panno calido, ut poroſitates bene aperiantur, & uentoſitas reſoluatur. Secunda intentio eſt remouere malam diſpoſitionem epatis, & confortare ipſum conſiderando cauſam eius, de quibus ſæpe ſupra dictum eſt. Et nota, quod ſpecies hydropiſis plerunque ab inuicem non ſoluuntur, ſæpe numero complicantur, &c.

CVRA DOLORIS SPLENETICI.

CVRA huius ægritudinis diuerſificatur ſecũdum cauſæ diuerſitatem incepiendo à cauſa calida oportet conſiderare naturam doloris ſplenetici. Si enim fuerit

mala

mala cõplexio calida sufficit alteratio,& regimen contrarium et abscisio causæ,ideo oportet alterare causam calefacientẽ,et ordinare regimen contrariũ tã cum interius applicatis quàm exterius,et ita de qualibet mala complexione dicendum semper ordinando regimẽ cõtrarium. Si uero fuerit mala cõplexio dependens à materia humorali sicut plurimum contingit tres intentiones sunt obseruandæ , supposito debito regimine de quo abunde multotiens dictum est,prima est digestio,secunda euacuatio,tertia resolutio,& remotio male complexionis. Prima intentio completur cum syrupo acetoso, uiolarum,de endiuia cũ aquis appropriatis simp.cicor. endiuia,uiolarum,acetosæ,&c. Secunda intentio completur cum rheumbar.pilulis aurei aggregatiuis , diaprun.simplici,electuario succi rosarum. Tertia intẽtio cõpletur cũ debilibus resolutiuis,quia materia est calida,et sicca,tota est eradicata,remouebimus malã cõplexionẽ, et confortabimus cum prædictis syrupis , etiam cum aquis,saccharo rosarum,uiolato,et triasandali,diarhodon abbatis , & descriptione cõmuni. Per exterius uero inungendo cum oleo rosato, uiolato,etiã epithymetur splen cum aqua ros.plantagini,& alijs infrigidantibus permiscendo puluerem rosarum.Si uero sit humor phlegmaticus oportet primo digerere ipsum phlegmaticum his,quæ sæpius dicta sunt. Sed oportet notare canonẽ,quod medicinæ digestiuæ debẽt esse uigoratiores, & fortiores quam in ægritudinibus epatis,quia materiæ contentæ in splene multum distant à uijs ductuum , & ideo medicinæ non possunt ita ad splenem penetrare propter earum grossitiem,ideo oportet semper in eisdẽ

medicinis

medicinis admiſcere acetum,& in cauſa calida ſyrupus acetoſus eſt conueniens,& in cauſa frigida oxymel ſimplex,uel compoſitum,uel ſcylliticum cum melle roſarũ, etiã cũ ſyrupo de duabus,& de quinque radicibus. Euacuationis uero intentio completur cum agarico, qui eſt ſingulariſſimus,& habet cum epate proprietatem,etiã cum ſplene, etiam cum hiera Galeni, diafenicone, & alijs. Remotio uero malæ complexionis frigidæ,completur cum interius applicatis,ut dando diamuſcum dulce, uel amarum,electuarium de baccis lauri, aromaticum roſatum,theriacham, &c. Per exterius uero inungendo cum oleo de ſpica,de ruta,de capparibus,& iſta ſunt uſualia quibus practici communiter utuntur. Si uero ſit materia uentoſa oportet conſiderare ſi habeat cauſam fouentem ſicut plurimum contingit, quia tunc neceſſe eſt illam digerere,& euacuare, poſtea uentoſitatem reſoluere. Per interius conuenit diacyminum, electuariũ de baccis lauri,diamuſcus dulcis, de quibus dicetur infra per exterius conueniunt fomentationes ex rebus reſoluentibus ut anetho,ruta,pulegio,calamentho,ſemine aniſi,cymini,&c. Et facta decoctione cum ſpongijs, uel ueſica applicamus, poſtea inungimus locum cum oleo de capparibus,de ruta,de anetho, ſed dicit Auicẽ. in capite de inflatione ſplenis,quod medicinæ ægritudinum ſplenis debent habere uirtutem reſolutiuam,aperitiuã & abſterſiuam. Poſtea dicit,quod in apeſtematibus cõpetunt magis reſolutiua quàm ſtiptica,& in reſolutione uentoſitatis magis ſtiptica quàm reſolutiua,qui textus uidetur dubius,quia ad reſolutionem uentoſitatis magis conueniunt carminatiua uentoſitatis. Gentilis

lis dat duas expositiones uide eum. Si uero causa sit apostema, & sit calidum, quod raro contingit, uel sit a materia cholerica, uel phlegmatica, uel melancholica, uel sanguinea in principio diuertimus, et euacuamus, si sit à materia sanguinea, uel sanguini mixta debet fieri phlebotomia, basilicæ dextræ, si propter retentionem menstruorum debet fieri phlebotomia, de saphena, postea debemus repercutere cum oleis, & aquis frigidis supra dictis, ut inungere cum oleo rosarum uiolarum, &c. & Epithymamus cum aqua rosarum, plantaginis, &c. Et quando non amplius fluit de materia facimus phlebotomiá de saluatella, de qua fecit mentioné Rasis, quæ est inter digitum annularem, & auricularem, & est ramus basilicæ. In augmento permiscere resolutiua cum stipticis, et etiam semper debent admisceri aliqua, quæ prohibeant duritiem splenis, quia facillime indurar. In statu uero resoluimus cum camomilla, radice altheæ, farina seminis lini, & fænugræci, sed cauendum est ne induremus, ut prædiximus, & cum istis facimus emplastra admiscendo de oleo amygdalarum dulcium, de capparibus, &c. Vltimo in declinatione consumpta materia confortamus locum cum oleo masticino rosato, &c. Si uero sit apostema durum, & hoc est quasi semper in ægritudinibus splenis, quia hæc durities prouenit propter materiam melancholicam induratam, uel apostema induratum. In cura eius sunt tres intentiones, prima est digestio melancholici humoris, secunda euacuatio, tertia mollificatio, & resolutio. In prima intentione digerrimus cum syrupo de thymo, de epithymo, de fumoterræ, de pomis permiscendo semper aliquid incisiuum

cisiuum, ut syrupum acetosum, uel oxymel simplex, cō-
positum, uel scylliticum, ut Recipe syrupum de epithy-
mo. ℥. i. syrupi acetosi simplicis. ℥. s. cū aquis appropria-
tis inter quas est aqua scolopendriæ maxime spleni ap-
propriata, ut dicit Auicenna secundo canone, dicit etiā
in capitulo de cura splenis, quod si detur quatuor diebus
de decoctione oxymellis in qua sit decocta scolopendria
delet splenem, ualet etiam aqua fumiterræ, & aqua
thamarisc. qui thamariscus respicit splenem à proprie-
tate, quidā utuntur uino infusionis thamarisci, uel te-
nendo thamariscum in uino quando bibunt, uel impo-
nunt in uasibus ubi sit uinum, cortices etiam radicum
capparorum laudātur ab Auic. etiam laudatur ab eo
portulaca à proprietate. Secunda intentio est euacua-
tio quæ completur cum cōfectione amech Mes. cū my-
rabo. indis, cum epithymo, ut sumendo de epithymo. ʒ.
ij. cum ʒ. i. oxymel. multum ualet, ut dicit Auicenna.
Item ualent pilulæ inde, pilulæ de fumoterræ, de lapide
lazuli dando à. ʒ. i. usque ad ℈. 4. et debent iterari istæ
euacuationes, quia iste humor est durus, & non potest
faciliter in una euacuatione euacuari. Tertia intentio,
quæ est mollificatio, & resolutio, completur cum his,
quæ habent mollificare, & resoluere, de quibus sunt
quædam, quæ laudat Gordonius, ut est unguentum fa
ctum ex medulla, crurīū cerui, uel uitulorum cū adipe
gallinæ, axungia, oleo amygdalarū dulcium, ualet etiā
unguentum de meliloto, etiam hyssopi, cerotum, & cū
istis possumus miscere ea, quæ à proprietate ualent. Est
etiam unum singulare, quod commendat Auicenna,
& est in communi practica. s. gummi armoniacum dis-

ſoluendo in aceto ſcillitico. miſcendo cum oleo de cappa ribus, aut amygdalis dulcibus, & ut confidas in eo fuit ſecretum Ioan. Giringelli. Eſt etiam unum ſingulare in reſoluendo, & mollificando materias ſplenis, uidelicet accipiendo radicem cyclaminis, ſiue panis porcini, quod idem eſt diſſoluendo cum aliquo oleo appropriato, & eſt multum uſuale in partibus Romanis, & Neapo litanis, & hanc ægritudinem longo tempore paſſus eſt princeps Robertus Seuerinus, quem empiricus quidam cum hac radice ſanauit, fiat itaque ex radice iſta unguẽtum cum oleo, & ſuper ſplenem ponatur, et ordinatur ſic hoc unguentum. Recipe ſucci panis porcini, uel radicis eius ſucci ſenationis, olei communis, ana lib. i. olei amygdalarum dulcium. ℥. i. uel olei ſpicæ, & ſeminum portulacæ, ana quantum ſufficit, ceræ parum, & fiat unguentum. Giringellus habebat hoc remedium pro ſecreto. ſ. Recipe florum geneſtræ, ſcolopendriæ, foliorũ ſalicis, thamariſci, radicum capparorum, ana M. i. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ, deinde capiatur ueſica in qua poſitum ſit butyrum liquefactum, deinde ponatur hæc ueſica in uaſæ in quo ſit illa aqua calida, & ingenietur, ut ſtet ſubmerſa in aqua donec butyrum liquefiat, deinde accipiatur de butyro illo, quod participat uirtute illorum ſimplicium, & ex illo ungatur regio ſplenis, accipiatur etiam ueſica alia illa decoctione plena, & ponatur ſuper ſplenem, quare, &c.

CVRA CHOLICE.

IN *cura doloris cholici ſeruabitur ordo Auicennæ,*
primo

primo ponendo quosdam canones generales, postea ponendo distinctam curam secundum causas. Quantum autem ad curam generalem, primo oportet aduertere, ut non differatur cura cholicæ, quia cholica est dolor intensissimus cito uirtutis prostratiuus, ideo cito à principio est cum uarijs remedijs, & ingenijs succurrēdum. Secundus canon est, quod in eis in quibus dantur induciæ primo exhibeamus clysteria, deinde solutiua per superius, nō ergo primo exhibeamus medicinas solutiuas per os, quia talis medicina attraheret multas materias ad intestina, & tunc humores per partem inferiorem non poterunt egredi, & non potentes egredi regurgitabunt ad membra principalia. Tertius canon est, quod non administrentur medicinæ solutiuæ, quæ attrahant à remotis, quia talis materia faciens cholicam est in intestinis, et ideo illa, quæ ueniunt à remotis ad intestina non possunt transire propter oppilationem, et ita faciunt sæua accidentia, sed hoc intelligendum est quando materia cholicæ solum est in intestinis collecta, & non aliunde fluit, quia ubi flueret oporteret illam euacuare, ut si esset cholera fluens ab epate, quæ esset cholicæ causa, uel à cerebro, uel ab alio membro quamuis alia materia fluat. Si uero ab intestinis solum, est quartus canon, quod si in intestinis causetur excoriatio non debemus administrare fortia, & acuta clysteria, sed exhibeantur anodina, lauatiua, & sedatiua dolorem, quia talia bene conueniunt, & in casu huiusmodi can. bene euacuabimus per superius, sicut dicit Auicenna intelligendo per superius, id est, per uomitum ne materiæ transeuntes per loca excoriata magis læderent, & hoc

mo-

modo exponit Nicolaus. Nota, quod & ſi uideatur cō tradictio inter dicta Auicennæ, quia prius dicit, quod non debent dari ſolutiua niſi prius ſit de oppilata uia, deinde dicit, quod ſi non poſſumus aperire uiam infe- riorē debemus dare ſolutiua, ibi enim intelligit de debi- libus ſolutiuis, & non fortibus, in primo autem cano- ne intelligit de ſolutiuis fortibus, quæ multum agitant. Nota etiam, quod Auicenna in iſto capitulo, etiam in capite de apoſtemate epatis docet admiſcere ſolutiua cum cibis ſicut ibi notatum eſt, ideo aliqui componunt nebulas ſolutiuas cum ſcammonea, turbith, & eſula. Quintus canon eſt, quod quando uenit cholica à cauſa frigida non debemus uti fortibus calefactiuis, quia iſta multotiens augent dolorem, quia inueniunt materias groſſas, frigidas, aliquando eas ſubtiliant, & in uento- ſitatem conuertunt, & ita augent dolorem, et ideo licet Gale. 7. terapentices capite. 15. recitat hiſtoriam de allio in cura cholicæ cum uino albo, ubi etiā dicit, quod ipſum eſt theriaca ruſticorum, non tamen conuenit ubi ſtet repletio materierum, neque alia fortia reſoluentia ſicut electuarium de baccis lauri. Sextus canon in uſu clyſteriorum eſt, quod æger debet ſe taliter ſituare, ut clyſteria declinent ad locum doloris, itaque poſt aſſum- ptionem clyſterijs reuoluat ſe æger ſuper locum dolen- tem. Septimus canon, quod ſi talia clyſteria nō poſſunt ingredi propter uentoſitatem, debemus iterum ac ite- rum recitare, quia fortaſſe uentoſitas erit egreſſa, uel mutata. Et Auicenna deſcribit unam optimam for- mam clyſteris, per cuius immiſſionem poteſt, et enema ingredi, & uentoſitas egredi, cuius deſcriptionem, &

formā

[Marginal manuscript notes: "Nebulę solutiuę." — "Ubi mā frig. ne dissoluta distensio- ne faciat maio. fortioribus nō ē agen. ita nec in [illegible]" — "Situs in Clyste- rizādo q." — "Cly. si pr nō bn ingrediat re- petitio fiat"]

[Manuscript note at foot of page: "Gal. 12 meth. med. cap. ult. plura de dolo. colicis. [illegible] ... Vel quia particule [illegible] excalefacte fuerint. [illegible]"]

formam ponemus infra. Octauus canon, est in suppositorijs, & ipsa debent esse longa ad mensuram septem digitorum, ut uirtus eorum possit ad longinqua communicari. Nonus canon, in stupefacientibus est, quod non debemus cito à principio narcotica approximare, sed quando alia non sufficiunt, quia in paruo tempore redit postea dolor, & materia infrigidatur, & ingrossatur si fuerit frigida, si oppilatio magis oppilabitur, si uentositas magis ingrossabitur. Decimus canon est, quod extra debemus ista narcotica approximare in forma emplastrorum. Si uero per superiora, uel inferiora administramus ad intra, oportet, quod ista stupefactiua sint bene consolata, sicut egethea, philonium, &c. Canones autem speciales sunt isti: Primus sedatio doloris, quæ cum talibus ingenijs completur. Primum est in causæ abscisione, et hoc ingenio uere curatur dolor, quia remota causa remouetur effectus. s. dolor. Sed in abscisione causæ quádoque indigemus digestione, diuersione, resolutione, & tandem euacuatione, & ista non possunt fieri nisi per tempus, & interim propter dolorem uirtus prosternitur, ideo indigemus alio ingenio, & secúdo in ordine est administratio rerum anodinarum supra locum dolentem, quæ habeant caliditatem temperatam non excedentem primum gradum, et aliqualem humiditatem, quæ confortant calorem naturalem, cóferunt etiam, quia si mala complexio fuerit calida, confortando calorem naturalem redditur uicina naturalitati, etiam propter humilitatem ista anodina faciunt laxare locum dolentem, & remolliunt ipsum, ideo quádo fit extensio à uentositate potest membrum magis di-

 latari.

latari. Tertium ingenium est administratio narcoticorum auferendo sensum loci, & ita natura recipit aliquantulum iuuamentum propter stupefactiua, quando alia non sufficiũt, ut habetur quarta primi, capitulo penultimo de sedatione doloris. Cum ergo occurrimus alicui patienti, intensissimum dolorem oportet ipsum à principio remouere cum secundo ingenio, quia sæpe causa non potest ita cito remoueri, ideo procedimus cum anodinis mitigantibus dolorem per exterius, & per interius applicata. Per exterius autẽ applicamus in forma embrocationum, fomentationum, unctionum, emplastrorum, & balneorum. Per interius uero in forma clysteriorum, facimus autem à principio embrocationẽ ex rebus anodinis, faciendo cadere ab alto aquam decoctionis chamomillæ, meliloti, anethi, seminis lini, & fœnugræci, & ex malua, althea, & similibus ponendo istam decoctionem in uase facto sicut clipsedra, quod est perforatum multis foraminibus in fundo quo utuntur mulieres ad irrigandas herbas suas, sed hoc infirmis fastidiosum est, ideo practici procedunt potius cum fomẽtationibus, euaporationibus accipiendo magnam spongiam, & eam infundere in decoctione prædicta, & exprimendo, uel accipiendo uesicam, & eam implendo illa decoctione, & applicando loco dolenti. Inunctiones fiant ex oleis anodinis, ut ex oleo de chamomilla, anethino, de semine lini, maxime quando est uentositas, uel replere uesicam oleo communi, & apponere loco dolenti. Quidam habent pro singulari secreto, accipere de fimo iuuencorum, & ledamine in quo mingunt boues, equi, & asini, & putrefacto incorporando cum dictis

oleis

oleis,& in forma emplastri applicant loco. Quidã accipiunt filum coctũ in cineribus cum lixiuio, et sic calidũ apponunt loco. Sed si ista non sufficiunt oportet deneni re ad balneum, quod fit ex decoctione dictarum rerum in uase ad sedendum in illa decoctione, ita quod aqua super ascendat locum dolentẽ, et ibi stet per mediã horã, uel per quartã partẽ horæ. Sed est notoriũ canon in impositione balnei, quia uirtus maxime prosternitur propter dolorẽ, parũ cibũ, et propter uigilias. Videmus ergo si uirtus est fortis, potens tolerare balneũ, & tunc adhibeatur, & pro toto tẽpore balnei sint odores boni, et aromatici, lauentur pedes, et manus ex aqua rosarũ, et uino aromatico, ut uirtus confortetur. Per interius aũt possumus dupliciter exhibere, per superius. s. et per inferius. Per inferius exhibemus clysteria ex anodinis, et decoctione prædicta, et ponatur in lib. 1. hmôi decoctionis. ℥. i. cassiæ. & ℥. i. sacchari, et erit lenitiuũ uentris, ét clystere ex brodijs pinguibus, et ponere duo uitella oui, etiã clystere ex solo oleo chamomillino, ut exhibẽdo de ipso lib. 1. etiã oleũ de semine lini est singularissimũ per clystere impositũ, quia humectat, et lenit uentrẽ, et quidã habent hoc pro secreto. Per superius uero exhibentur ea, quæ habẽt talẽ uirtutẽ inter, quæ singularissima est aqua decoctiõis chamomillæ, uel aqua sublimationis eius in secũdo canone, capite proprio. Brodiũ etiã gallinæ, uel carnis pinguis cum croco multum ualet, etiã ius galli. Aliquando uero dolor est ita uehemẽs, quod non sufficiunt anodina, et timemus ne uirtus deficiat, et in hoc casu oportet ad narcotica deuenire per superius, uel per inferius, Est tamẽ canon, quod non debe-

Filũ dũ coqt.
Balneũ.
Ab intra q.
clysteres.
Decõ, seu et aq sublimata cha-memeli.
Brod. pinguia cũ croco. Ius Galli.
Narcotica.

mus huiusmodi narcotica à principio exhibere, quia ut dicit Auic. in capite de cholica à materia frigida cóponunt rē maximi timoris, præcipue quando materia est frigida, quia addunt in causa, & si est uentositas, illa ingrossatur, et dolor redditur fortior, quàm prius per exhibitionem narcoticorum, & ideo solū in casu desperato, oportet ista exhibere, si enim uidemus, quod infra duos dies infirmus posset deficere, administremus ista stupefactiua, & apponamus ista magis per inferius quã per superius, ut faciēdo clystere ex brodio gallinæ, admiscendo Philonij Rom. ℥. i. quod describitur. 5. canone, sed est aliud Philoniū Persicū, quod ab Auic. describitur tertio canone de cura sputi sanguinis, et habet uirtutē constrictiuā, sed primo practici cóiter utuntur. Fit etiā in forma suppositorij accipiendo lanā, uel cotū, et ponere circa de Philonio ros. et torquere in forma suppositorij. Aliud quo practici cóiter utuntur est suppositoriū de licio in quo ingreditur opium, et describitur ab Auicē. in capite de fluxu uentris excoriatiuo, sed oportet alligare cū filo, ut possit ad libitū remoueri, quia aliquádo accideret, quod propter nimiā dimissionem posset æger mori extincto calore, sicut contingit Papiæ in quadam muliere, in qua superuenit subet, & appoplexia, et mortua est. laudat ēt Auicē. clystere ex aqua carnis, & ℥. i. opij, & ℥. i. castorei, castoreū. n. corrigit opiū, & est sicut bezoar ad ipsum, & dicit Auicē. quod aliquando oportet solum opium ponere, quia dolor est ita intēsus, quod cum debilibus non potest remoueri, sed cósulo uobis, ut semper sint correcta. Nicolus autem Florentinus facit clystere ex uino aromatico cum sit calidum,

Docum.

Historia.

cly. ex vino aromatico.

& humidú, non tamen tale uinũ debet esse multũ antiquũ. Aliquãdo autẽ ista non sufficiunt per partẽ inferiorẽ, sed opus est transire ad fortiora, quæ per os sumũtur, et de istis sunt tria usualia. Domesticũ est egethea, stupefacit. n. et resoluit propter castoreum, quod ingreditur. Si fortius uolumus est athanasia. Nicolai dando. 3. i. uel. 3. i. s. fortius aũt adhuc est Philoniũ, de quo damus usq; ad. 3. i. Sunt etiã aliqua, quæ à proprietate ualent, ut stercus lupi, ut dicit Gale. 10. de simplici medicina recitans historiã de quodã, dicit quod os, quod inuenitur in intestinis lupi quãdo comedit aliquod animal, & non potuit bene masticare ossa, postea inuenitur in ipsis intestinis, si postea accipiatur, & suspendatur collo ualet, dicit Auic. quod debemus colligere illud stercus lupi, quod inuenitur super spinas, etiã intestinũ lupi si suspẽdatur collo ualet. Si etiã in lana arietis, qui euasit à lupo inuoluatur hmõi intestinũ, & collo suspendatur ualet. Castoreũ etiam est singulare, & laudatur ab Auic. ratione proprietatis, et manifestæ qualitatis; est enim calidũ, & siccũ, etiã lumbrici terrestres dãdo. 3. i. cum uino albo, etiã cornu ceruinũ dando. 3. i. cũ uino albo in quocunque tẽpore possunt ista exhiberi. Scorpiones assati ualent multũ ubi talis cholica non prouenit ab apostemate, & dicit Auicẽna, quod per se ualẽt in dolore renali, & per accidens in cholica secundum scriptum Antonij Vace, qui scripsit super 16. tertij, ratio quod per se ualeant in dolore renali est, quia frangunt lapidem per se, sed quia dolor cholicus potest per cõitatẽ renalis fieri, ideo remouendo, dolorẽ renalẽ per se dicũtur remouere, dolorẽ cholicum per accidẽs. Vel dicitur

A pprietate stercus lupi.

Castoreũ.

Antᵘˢ Uacca scripsit in 16. 3ᵗⁱ Auic.

tur aliter per accidens, quia ſolum à proprietate ualent, & non remouent cauſam in cholica, in renali uero dolore abſindunt cauſam. Ioannes Arculanus dicit, quod prouocat urinam. Ideo dicuntur per accidens eo, quod prouocatio urinæ facit ad diuerſioné materiarú ad inteſtina fluentium, ſed iſta ratio parum uidetur ualere. Quidam medicus Mediolani habet pro ſecreto puluerem oſſium, uel ſeminum neſpilorum, & potes exhibere cum ſemine aniſi coclearium unum. Quantum uero ad abſciſionem cauſæ, ſi materia fuerit phlegmatica dimiſſo regimine, conſiderandæ ſunt quatuor intentiones. Prima eſt. lenitio uentris. Secunda digeſtio. Tertia euacuatio. Quarta reſolutio reſidui remanentis, et confortatio. In prima intentione conueniunt ea, quæ leniunt uentrem, qualia ſunt clyſteria ſicut dictum eſt facta cum caſſia, puluere ſacchari addendo. ʒ. s. hieræ ſimplicis, uel hiera logodion, uel diaſeniconis, uel electuarij indi, & quando ſunt mollificatæ feces, poſſumus dare per ſuperius. ℥. i. hieræ picræ, diaſeniconis. ʒ. ij. uel electuarij indi etiá cum caſſia, & non debent iſta ſolutiua eſſe fortia à principio. Secunda intentio, quæ eſt digeſtio fit cum ſyrupis de duabus radicibus, uel de quinque radicibus cum oxymelle ſimplici, ſi materia eſt uiſcoſa cum melle roſato, & de iſtis ſatis ſupra dictum eſt, & cum aqua fœniculi, &c. Tertia intentio eſt euacuatio, ſed debemus commemorare canones in principio cure dictos, euacuamus poſtea cum hiera gallenę, quæ multú cómendatur dádo. ℥. i. &. ʒ. ij. diaſeniconis, uel electuarij indi, uel de algalia. Item cú pilulis deſcriptis in litera à Raſi, materia ét, quæ eſt in uijs

ductuum,

ductuum, potest euacuari sine digestione, quia etiam est maximus, & intensus dolor, ut patet in carminibus positis à Iacobo Forliuiensi, et Hugone Senensi, uidelicet sinocha cum cholica, phrenesis, squinantes, & Antrax materias crudas euacuare iubent. Quarta intentio est resolutio, quæ fit cum oleo rutæ, anethi, lilij, chamomillæ, addendo, carminatiua, ut cyminum, fœniculũ laurũ, abrotanum, pulegiũ, anisum, cum decoctione prædicta, conueniunt etiam confectiones calidæ, ut aromaticũ rosatum, electuariũ de baccis lauri, diacyminũ, diamuscũ, diagalanga. Si proueniat huiusmodi cholica à materia melancholica, uel à cholera, procedimus cũ eiusdẽ quatuor intentionibus. Primo dando syrupos appropriatos. Si autem à fecibus mollificamus eas cum chamomilla, althea, matribus uiolarũ, semine lini, fœnugræci, faciendo emplastra cum butyro, oleo amygdalarũ dulcium, etiã faciendo fomentationes, & clysteria ex prædictis, ut clystere ex solo oleo uiolarum. Per superius uero mollificamus cũ cassia fistula, manna, & terebentina dando ℥.i ualet etiã ius galli, & Auicenna dat modum quomodo debet præparari, dicit enim capiatur gallus antiquus, et uerberetur adeò, quod multũ debilitetur deinde euisceretur, deplumetur, abluaturq; cũ uino albo imponendo intus polipodium, anisum, fœniculum, agaricum, turbith, secundũ diuersas intentiones, et cõsumetur usq; ad ossa, & damus de brodio eius usq; ad. ℥.8. uel x. habet enim uirtutem solutiuam, & nõ euacuat à remotis. Dubium autẽ est de iure galli utrum sit calidæ complexionis, nam Auicenna in cap. de cura cholicæ in generali dicit, quod est calidũ, & tamen in cura cholicæ ex fe-

ce connumerat inter lubricantia frigidum. Dicit Gentilis, quod ius galli est frigidum respectu aliarum rerum magis calefacientium Antonius Vacca dicit, quod Auicenna deficit in litera, inquit enim debet dicere: Et lubrificantia in frig. scilicet cholica sunt sicut iura pinguia, & proprie ius galli, &c. Vel dicit, quod debet poni calidum, ut dicat sic: Et lubrificantia frigida, & calida sunt, sicut iura pingua, &c. Quia Auicenna paulullum ante dicit, & lubrificantia frigida, & calida. Quidam alij dicunt, quod in decoctione galli ponuntur primo thamarindi, sebesten, ita ut multum consumetur aqua, & illa superant uirtutem galli, et ius erit frigidú. Si uero proueniat cholica ab apostemate procedimus cura apostematis, & de istis satis dictum est supra. Si uero à uermibus dicetur in capite de cura uermium. Si à malo situ intestinorum debemus reducere ad situm suum leuiter, & eleuentur crura ad superiora, & per motum reducantur. Si propter rupturam oportet faciliter reducere intestina. Si à mala complexione, quod raro est consideremus qualis sit, & illam remoueamus. Si à uentositate, resoluamus illam, ut cum electuario de baccis lauri, quod ponitur à Rasi, & hoc præcedentibus euacuationibus. Si pendet à materia in principio uero cum leuiori incipere oportet, ut puta cum puluere anisi cum uino albo, est etiam diacyminum, diagalanga. Item clysteria anodina, & carminatiua, ut cum chamomilla, anetho, pulegio, calamētho, semine anisi, cymini, anethi, cum ℥ 3. olei anethi, & ℥ i. hieræ picræ, & euaporationem cum decoctione prædictorum facere. Item uentosa magna posita supra locum, & iterata laudatur

Si a ventositate.

Pul. anisi cu vi. albo. Diacymi. Diagalaga. Cly. anody. & carmi. ut chame. aneth. pul. calameth. sem. anisi. cym. anethi. euaporo ... ventosa.

Gal. 6. metho. meden. cap. 4. ... hic generatio ... aeris ... est inflatio

... fol. 45.

hic à Rasi, & 8. continentis, & ab Auicenna, & allijs clystere, & inunctio, et oleo rutaceo, & cũ omnibus carminantibus. Est autem canõ aduertendus, quod in principio non sunt fortia exhibenda, quando materia est fouens, & ideo oportet facilia prius adhibere. Nota cano. singularem in hac cura cholicæ in exhibitione medicinarum quem ponit Rasis, & est optimus modus practicãdi scilicet dare solutiua mixta cum stupefactiuis, & isto modo practicandi utebatur quidam singularis doctor, scilicet Ioannes Arculanus, etiam nunc quidam medicus Mediolan. in hac cura consecutus est magnum honorem, quia illa stupefactiua remouent caliditatem pharmaci solutiui, & econtra pharmacum stupefactionem, & frigiditatem nimiam, quam posset inducere stupefactiuum & simul remouet dolorem, & euacuat, & ideo ista mixtio est conuenientissima et potest sic ordinari. Recipe hieræ simplicis, quæ est optima. ℥.6. diafenicon. ℥.ij. electuarij indi maioris. ℥.i. philonij Romani. ℥.s. uel si dolor est fortis drach. i. misce. Si dolor etiam sit magnus, & uirtus fortis egetheæ drach. i. uel athanasiæ Nicolai usque ad ℈.4. & hoc bene nota. Electuarium de baccis lauri est singularissimum in resolutione uentositatis, siue in cholica uentosa, quod describit Rasis in litera, & datur à ℥.i. usque ad ℥.i.s. & est multum usuale. Ioannes Arculanus ponit de dicto electuario in clysterijs, quia uirtus ipsius prouenit ad locum, & ipse inuenit proficui iuuamenti, quia maiorem retinet uirtutem, dat etiam Rasis Philonium Romanum, descriptionem illius, qui communiter habetur in usu, habes ab Auicenna quinto canone ubi loquens in persona

inũctio. ol. rutæ.

solutiuũ cũ stupefactiuis.

℞

ſona philonij: Ego ſum Philonium qui ſeparo inter mortem, & uitam.

FORMA ENEMATIS.

HAEC *eſt forma clyſteris, quã nõ intelligunt multi, & quam deſcribit Auicenna, ſcilicet, quod pars ſuperius, ſcilicet canna eius ſit dupla ad partem inferiorem, & mediet inter has partes medium unum, ſicut paries diuidens partes illas ſicut eſt in duabus fiſtulis coniunctis, & habeat pars minor unum foramen in parte, quæ eſt prope coniunctionem burſæ clyſteris, & aliud in oppoſito directo ſecundum longitudinem, quod ſit apud foramen partis groſſioris, per quam partem maiorem cui contingatur maxime burſa tranſeat aquoſitas enematis impoſita per utrem, per inferiorem uero cannam ſiue minorem pulſa ab enemate uẽtoſitate per utris compreſſionem, ipſa uentoſitas egrediatur.*

CVRA FLVXVS CEREBRALIS.

NOTA *primo, quod in cura fluxuum talis ſeruabitur ordo, quod in particularibus ſpeciebus fluxus particulares ponentur curæ, quia iſta materia fluxuum eſt mare magnum, & non poteſt una cura tota euacurari, ideo ſicut dictũ eſt ſuccincte, et ordinate ponentur curæ ſingularium ſpecierum, et primo fluxus cerebrali, qui prouenit uitio cerebri, & eſt ex eo, quod aliqua materia ſalſa, acuta, uel pungitiua deſcendens à cerebro, & hoc per catharros plurimos ſtumulat, & irritat uirtutẽ expulſiuã*

pulsiuam stomachi, & ita ante digestionem completã cibi uirtus conatur illum expellere, uel etiam multi catharri humidi humoctãtes superficiem intrinsecam stomachi, ratione cuius prouenit quædam lubricitas, & ita debilitat contentiuam, quare cibus non potest in stomacho contineri debito tempore, sicut si manus essent inũctæ oleo, et lubricæ factæ nõ possent debite cõtinere. Signa ipsius fluxus sunt catharri præcedẽtes uel actualiter existentes, uel etiam quia euenit fluxus iste tempore pluuioso, uel etiam post somnum longũ ex eo, quod in somno longo retinẽtur, uel multiplicãtur, siue ingrossantur uapores multi, & ita faciẽtes catharrũ sunt causa corruptionis cibi in stomaco, & ideo signa sunt corruptionis cibi, etiam mala complexio frigida cerebri. Cura istius fluxus est in duabus principalibus intentionibus, prima est ad mẽbrum cõmunicans, secunda ad mẽbrũ cui cõmunicatur. Prima intẽtio cõpletur quatuor intẽtionibus particularibus supra cõmemoratis, prima debitũ regimen catharri prohibitiuũ, secunda catharri digestio, tertia humorũ diuersio, quarta euacuatio, et remotio malæ cõplexionis, et hæc cura sufficiẽter dicta est in cap. de catharro, & cũ quibus debet cõpleri, quia sic calida frigidantur, & econtra. Secunda principalis intẽtio est ad mẽbrũ recipiens. s. stomachum pro cuius cura recurrendũ est ad cap. de debilitate stomachi. Si. n. illa materia catharralis indiget digestione digeratur, & euacuetur postea resoluatur, et mala cõplexio remoueatur, & hoc cum fomentationibus, sacculis uaporationibus, unctionibus emplastris confectionibus, & singularissima in euacuatione est hiera simplex Galeni, quia nõ

eua

euacuat à lóginquis, similiter electuarium diasenicon, & electuarium indum, facere etiam fomentationes cũ uino in quo decoctæ sunt herbæ stomachales, ut absinthium, rosa, menta, spica, rosmarinus, pulegium, calamenthum, gariophyli, cinnamomum, galanga, maxime quãdo uentositas complicatur, et cum omnibus istis facere uaporationem seu formentatione simul cum uino aromatico, uel ex pulueribus istorum simul cum aliquo oleo appropriato incorporatis facere unguentum, uel ex oleis prædictarum rerum inũgere, uel ex iam dictis facere sacculum, etiam inungimus cum oleo masticino, de menta, de absinthio, de spica, &c. Etiá cerotum pro stomacho emendans uitia stomachi, & unguentum stomachale, hæc enim omnia tenentur confecta, etiam confectiones per interius assumptæ ualent, ut diagalanga, zinziber conditum, aromaticum rosatum, aromaticũ gariophylatum, & cæteræ confectionis, quæ singulares sunt ad remouendum malam complexionem frigidam stomachi.

CVRA LIENTERIAE.

FLVXVS *stomatichus prouenit ex eo, quod superfluitates remanent in stomaco, quia eius digestiua est diminuta, ablata, uel corupta, & ita cibus aliquando complete, aliquando diminute digeritur, & istæ superfluitates aggregantur, aliquãdo propter difformitatem cibi, prouenit eo, quod una pars eius est digesta, alia uero indigesta, differunt dicere non totus digestus, & totaliter digestus, totaliter enim respicit qualitaté,*

totus

totus uero respicit quantitatem, aliquando egreditur cibus in eadem quantitate, & qualitate qua sumitur, & hoc dicitur totaliter ablata digestio, si cibus corruptus, dicitur corrupta digestio, si diminute digestus dicitur, diminuta digestio. Prima causa lienteriæ dicitur debilitas contentiuæ, siue retentiuæ, quæ non gradat missionē cibi, & hoc clare exponit Gentilis. Secunda causa est remanētia solutiui in rugositatibus stomachi, quæ stimulat uirtutē expulsiuam, & ita quàm primum cibus est in stomacho expellitur. Tertia causa est de qua dictū est propter debilitatē digestiuæ, uel propter materias phlegmaticas adhærentes parietibus stomachi, et ita parietes fiunt lubrici. Quarta causa est ulcus stomachi, quare cibus tangens ulcus mordicationem, causat, & ita uirtus expulsiua cibū expellit. Quinta causa est ab humiditatibus, quæ profluunt ad stomachum, tamen hæc proprie non est stomaticha, sed secundum diuersa mēbra à quibus profluit materia. Sexta causa est propter uentositatē subleuātem cibum, quare prohibet bonam fieri digestionem. Alia causa est, & septima propter dolorem stomachi resolutis spiritibus. Octaua causa est ex parte ciborum licet hic proprie non sit fluxus stomatichus, quia iste non fit uitio stomachi. Sed pro complemento doctrinæ adducuntur omnes causæ, ut siquis propter nimiam ciborum quantitatem linteriam incurreret, uel etiá sumeret cibaria acetosa, uel corruptibilia, ut cerasa, melones, &c. De signis. Iste fluxus non debet ordinem, sed fit secundum cibi assumptionem, quia situ sumis cibum, & non digeratur fit fluxus. Secundum signum, quod apparent egestiones cibales si nullo modo stomachus agit, in

eodẽ colore,& apparebit ſi corrupte ledatur cibus corruptus,ſi aliquis ſumat cibum aliquo tempore cito egredietur propter uitium retentiuæ,quia non poteſt gradare digeſtionem, & expulſionem cibi . Si propter ulcera eſt dolor fortiſſimus cum aſſumptione cibi,etiam cognoſcetur ex eructuatione corrupta, & quia illa materia ſanioſa egreditur.Si eſt propter ſolutiuũ ſentitur odor medicinæ,& punctio in ſtomacho,& quia ante nõ erat fluxus.Si propter nimiam quãtitatem cibi ſentitur grauitas' Si ab alijs humoribus proueniat per uomitum,& ſeceſſum cognoſcemus.Si propter uentoſitatem erit extenſio, & eructuatio, & nõ grauitas. Pro cura fluxus ſtomachi Auicẽna remittit ſe ad 13.fen.caput de lubricitate ſtomachi,tamen ſuccincte determinat de eo . Si proueniat à cibo cura uariatur ſecundum uarietatem cauſarum quia cibus poteſt eſſe maioris quantitatis,uel minoris quam debeat,uel groſſus,uel corruptibilis , iſte tamen non eſt fluxus ſtomatichus, ſed ex parte aliorum ſe tenet.Cura ergo eſt ex parte cibi,quia ſi eſt corruptus uomitu,uel ſeceſſu eſt educendus,ut cum caſſia,manna uel cum aqua tepida per uomitũ.Si uero eſt in inteſtinis cum clyſteri,et ita pro debita cura inueſtiganda eſt cauſa.Si ex nimia quantitate prouenerit paucus exhibeatur,etiam ſi eſt nimis groſſus,uel ſubtilis, frigidus , uel calidus,uel nimis unctuoſus corrigatur,deĩde remoueatur mala complexio ſtomachi ſi fuerit derelicta.Si uero prouenerit propter præſentiam nimiæ humiditatis in ſtomacho contentæ,ſicut plurimum contingit, quatuor intentiones ſunt obſeruandæ , prima eſt debitum regimen,ſecunda humorum digeſtio,tertia euacuatio,quar

ta stomachi confortatio. Primam intentionem, scilicet debiti regiminis docuit Rasis in litera cum iussit, ut patiens comedat incisiua, calefactiua, subtiliatiua, salsa, et acuta, & de hoc dictum est supra in capitulo debilitatis stomachi. Secunda intentio est digestio humoris phlegmatici, quæ fit cum conuenientibus digestiuis phlegmatis, scilicet cum melle rosato, syrupo de duabus radicibus, de absinthio, si non timemus retentionem materiæ in stomacho cum oxymelle simplici, etiam cum his, quæ dicta sunt in cap. de debilitate stomachi cum aquis betonicæ, fœniculi, & absinthij. Tertia intentio est euacuatio in qua laudat Rasis uomitum, & solutionem uētris, de quo uomitu uidetur dubium, quia Auicenna in cura fluxus stomachi uituperat ipsum uomitū, cū etiam dictus Auicenna 13. tertij capite de lubricitate uentris, etiam laudat ipsum uomitum. Respondetur quod si materia est in fundo magis apta descendere, tunc non conuenit, sed per partem inferiorem euacuari debet, & ad istum intellectum Auicenna uituperat uomitum. Si autem materia fuerit in parte superiori stomachi, & corpus dispositum ad uomitum laudatur, etiam ut, Rasis quod si uomitus non sit sufficiens soluamus. Et debet cō memorari canon, sæpe superius dictus quod solutiua à longinquo non attrahant. Et istis sunt sicut pilulæ elefanginæ, masticinæ, de hiera simplici, dando ℥. s. & si corpus esset robustum, & non posset solui per solam hieram de qua dicit Auicenna, quod cum stat ambiguitas de materiebus in stomacho nulla est conueniētior medicina, addimus tunc diafeniconis ʒ. ij. et licet, ut alias dictum est in diafenicone ingrediātur solutiua à remotis trahen-

Dieta.

Digestio.

Euacuatio.

An uomitus cōpetat.

Docum.

Pilulæ.

Nota de Diaphenicone quod dixit Trincauelius, quod est Medicamen [illegible] [illegible]

[illegible] ut [illegible] in [illegible] cum [illegible] ... nisi gr. 6. ... gr. 12. ... Verū cū ... Diaph ... nisi ℥ s. nec in ea dosi sit nisi gr. 3. ... [illegible] medicamen [illegible] dici pot.

trahentia, tamen uirtus eius non pertransit epar, ut dicit Gentilis quinto canone, eo quod dactili inuiscant huiusmodi medicinas, conuenit etiam diacitoniten solutiuum, quod ratione citoniorum non attrahit à remotis.
Correctiua. Quarta intentio est confortatio stomachi, & remotio male complexionis, cum his quæ per interius, & exterius administrãtur. de exterius administratis sunt inunctiones factæ ex calefacientibus, & humectãtibus habẽtibus uirtutem stipticam. ut cum oleo de spica, de absinthio, de thymo, mastice, mẽta, de citonijs. Item capimus mẽtam, absinthiũ, squinantũ, spicam, rosas balaustias, cortices granatorum, cum cynnamomo, cipero, gariophylis, calamo aromatico, & ex istis facimus cerota, & unguenta. Item fomentare stomachum ex decoctione facta in uino nigro stiptico, cum galanga, cypero, cinnamomo, & alijs antedictis et stomacho applicare cum spongia, uel uesica, etiam ex pulueribus istarum rerum facere sacculos. De interius autem applicatis est aromaticum rosatum, diacyminum, diagalanga, zinziber conditum, & myrabolani, chebuli conditi, dando duos in hebdomada multum ualent ante cibum, diacitoniten etiam de sacchario cum speciebus in causa frigida, & sine speciebus in causa calida, etiam miua citoniorum aromatica confortat uirtutem digestiuam, & facit ad debitam retentionem dando duo coclearia ante cibum. Syrupus etiam de menta, & de absinthio, si est à debilitatæ digestiuæ et retẽtiuæ, debemus eas confortare per interius, & per exterius administrata sicut supradictũ est. Coriandrum etiam conuenit de quo dicit Auicẽna, quod retinet cibum in stomacho, & est fortis impressionis.

[Marginal manuscript notes: Correctiua. — olea. — Cerota. Vnguenta. Fom. — Confect. — Syrup. — Coriandrum]

nis. Si autem causa sit materia calida, quæ faciat fluxũ consimiles sunt habendæ intentiones, et quatuor, prima est debitum regimen, quod debet esse frigidum, secunda digestio humorum, tertia euacuatio, quarta cõfortatio & remotio malæ complexionis calidæ, & in his procedamus cum digestiuis appropriatis contrarijs causæ scilicet frigidæ, ut euacuare cum myrabolanis, citrinis in substãtia, uel in infusione. Vlterius remouemus, malam complexionem calidam, & confortamus cum infrigidãtibus, ut cum iulep rosarum, saccharo rosarum, diarhodon abbatis, & decoctione communi, syrup. rosarum, de granatis, de citonijs, confectione triasandalorum. Si uero proueniat propter ulcera, primo oportet abstergere, secunda consolidare, ut in capite de phtisi dictum est. Si proueniat à uentositate, & materia si fauens digeretur, & euacuetur, deinde resoluatur uentositas cum electuario de baccis lauri, & alijs de quibus dictum est in capitulo de cholica. Si uero proueniat à dolore stomachi recurratur ad capitulum de cura doloris stomachi, quare, &c.

Cura fluxus a mãa calida. Si ex ulcere. Si a uentositate. Si a dolore.

CVRA DISSENTERIAE.

IN cura dissenteriæ quatuor intentiones sunt obseruandæ, prima est debitum regimen, secunda uertitur ad causam dissenteriæ, tertia excoriationem, quarta intentio est restrictio fluxus. In prima ergo intentione, quia excoriatio fit propter humorem calidum debet esse declinãs ad frigiditatem. Aer ergo est ad frigidum alterandus. In cibo uero oportet aliquos canones obseruare.

Cura dyss. a cã cal. Aer.

Cibus. uare. Primus canon, quod cibaria non ſint ualde acuta nec ſalſa, nec acetoſa, ut allea, porri, cæpæ, zinziber, cynnamomum, acetoſa etiam cum multo aceto, ſalſa cum multo ſale, dicit Auicenna, quod cibaria nō debēt habere nimiam ſalſedinem, nec nimiam acetoſitatē, uolens innuere, quod ſint aliqualiter acetoſa, quia nocumētum communicatur ſtamaco, ideo oportet quod aliqualiter incitetur appetitus, quia uirtus appetitiua eſt proſtrata. Secundus canon, quod cibaria ſint paucæ quantitatis, ut membra ſint auara, et ita retinebunt humores. & non potuerunt fluere, & licet dicat Auicenna ſtent per duos dies non tamen eſt hoc tempore ſic faciendum, ſed cum ſubtili dieta debent ſtare. Tertius canon, quod cibaria ſint actualiter frigida, quia frigidum facit ad conſtrictionē, ideo uitentur calida cibaria etiam actualiter. Quartus canon, eſt quod non ſint illa cibaria diuerſæ naturæ ſeu ſpeciei, imo dimitatur diuerſitas ciborum. Quintus canon, eſt quod cibaria ſint facilis digeſtionis, & ſint boni nutrimenti, cauſa clara eſt, & uelocis digeſtionis, quia ſtomachus eſt deblitatus, etiam quia non poteſt longo tempore permanere cibus in ſtomacho, & propterea Auic. laudat epar gallinarū, teſticulos gallorū, oua ſorbilia, quæ tamē nō ſint dura, ſiue nimis aſſata, nec nimis mollica, ſiue elixata, quia mollia uētrē leniūt, dura uero ſunt difficilis digeſtionis. Itē aqua carnis, & cōtuſum carnē, etiā de milio farre, pani co rizo, quod aliqualiter torrefiat hoc modo. Habeatur tegula, & rizū ſuperponatur quia poſita ſuper ignem rizum circumuoluatur ſuper tegulam, lentes etiam excorticatæ laudantur, etiā lac acetoſum, quod ſic præparatur.

(Marginal manuscript notes: qtitas. — qualitas. — simpliciter. — facile diger.)

ratur. Dimittatur per noctem in aere sereno, postea in mane butyrositas extrahatur, & capiatur acetositas. Et si uolumus, quod si magis constrictiuũ extinguamus in eo lapides ignitos, uel calibem ignitum ter, uel quater. uinũ autẽ non conuenit nisi sit uirtus debilis et si exhibeatur sit stipticum, uel sit bene temperatum cum aqua extinctionis ferri, uel calibis, aqua enim ferrata, uel calibeata restringit, & confortat membra naturalia etiam retinet fluxum, uel etiam cum aqua decoctionis seminum coriandrorum conuenit etiam ponere aliquantulum de iulep rosarum, uel saccharo rosato, uel aqua decoctioni sumach, uel aqua berberorum. In alijs etiam regimen debet esse frigidum, & stipticũ, quia talis excoriatio, ut plurimum à materia calida prouenit. Secunda intentio principalis respicit causam excoriationis, & ideo dicit Auicẽna si est fluens talis causa stude in abscisione, ita quod oportet omnes causas seruare. Si ergo est materia cholerica, et fluxit primo, et eduxit muscositates, postea cortices, et ita sanguinem uidemus, & cum hoc continuat fluere cholera, & ideo non præcedẽte digestione euacuare debemus, quia cõtinue fluẽti augeret excoriationem, practici quàm primum uidẽt fluxum excoriatiuum statim abscindunt causam fluxus non expectando digestionem, & ita cito exhibent solutiua, tamen aduertendum est ne exhibeantur solutiua, quæ nocent loco ulcerato sicut scammonea, & omnia scammoneata, sicut diaprunis solutiuum, electuariũ rosarum, propter quod Auicenna, & alij autores laudãt myrabolanos citrinos, propter stipticitatem, sed pro remotione eorum asperitatis admiscent dragagãtum, uel

ut communiter faciunt practici admiscent iulep rosatum, habet enim uirtutem frigiditatiuam, & lenitiuá, uerbi gratia sic ordinando. Recipe myrabolanorum citrinorum subtiliter puluerizatorum ʒ.i.s. iulep rosati, uel uiolati ℥.i. cum aquis buglossæ, plantaginis, et similibus, & fiat potio, ponunt etiam alquid de rheumbarbaro licet nonnulli uituperent, possumus etiam dare dictos myrabolanos in infusione, uerbi gratia sic ordinando. Recipe myrabolanorum citrinorum ℥. s. contundantur, & infundantur in aqua calida quantú sufficit, deinde bulliant duabus, uel tribus bullitionibus, postea, fortis fiat expressio, cui addatur rheumbarbari electi subtiliter puluerizari ʒ.i. uel ℈. 4. syrupi rosati. ℥.i misce & fiat potio. Solutiuum aliud magistri Blasij Astarij doctoris celeberrimi. Recipe corticum myrabolanorú, chebulorum ʒ.iij. mirabolanorum cytrinorum ʒ.ij. passularum enucleatarum ʒ.i. spicæ parum incidátur, uel conterantur minutim, & infundantur in aquis plantaginis, absinthij, et buglossæ, ana quãtum sufficit, & ponantur ad bulliendum duodecim bullitionibus, uel circa, deinde facta infrigidatione bene manibus fricentur, & fiat ipsorum debita expressio cui adatur diacatholiconis ʒ.iij. rheúbarbari subtiliter puluerizati ʒ.s. misce & fiat potio. Nota quod aliquando practici torrefaciunt rheumbarbarum super teγulam calefactá re uoluẽdo ipsum, ut partes acutæ resoluátur, et remaneát solum partes stipticæ, sed ista torrefactio à principio nõ esset conueniẽs, quia adhuc est magna quátitas materiæ incorporeæ. In processu uero quando maiori indigemus cõfortatione quàm euacuatione, quia euacuata

iam

[Handwritten marginal note: Gatinaria citat Blasiu Astariu p[ro] q[uo]d c[om]prehendi pot[est] fuisse co[n]tempora[n]eu[m] suu[m]. Vel an ipsu[m] p[ote]r[it]?]

iam est materia, tunc talis torrefactio multum conuenit. Et nota quod dicit Auicenna hic multum laudet rheumbarbarum, non tamen laudat ipsum in intentione euacuandi, sed stipticandi, & restringendi, quia addit post de glandibus, & rosis, nec inuenitur aliquis textus Auicennæ, qui dicat quod soluat, habes tamen ipsum esse solutiuum ab Auerroe quinto colliget, & Mesue. Facta autem aliquali euacuatione à principio, postea digeremus materiam facientem fluxum, & ita secunda die practici communiter dant syrupos uidelicet. Recipe syrupi rosarum. ℥.i. syrupi de endiuia. ℥. s. aquarum rosarum, plantaginis, & endiuiæ, ana. ℥. s. misce. Iste. n. syrupus ingrossat, digerit, infrigidat, et stipticat. Nota tamen quod isti syrupi non debent esse à principio nimis stiptici, tunc quia febris mala coniungitur, tunc etiam, quia non intendimus talem materiá retinere. In processu uero exhibentur isti syrupi. s. syrupus rosarum, de citonijs cum aquis acetosis rosarum, & plantaginis. Facta autem digestione materiæ eradicatiuæ euacuamus, & relinquimus uestigium stipticitatis dando myrabolanos in substantia, & rheumbarbarum, & tunc bonum est torrefacere rheumbarbarum sicut supradictum est. Postea uero facta euacuatione debet epar epithymari cum sandalis, rosis, aqua rosarum, endiuiæ, spodio, & alijs, & hoc ieiuno stomacho deinde stipticare oportet. Tertia intentio principalis est curatio excoriationis intestinorum, & hoc diuersimode procedendo secundum, quod huiusmodi excoriatio diuersificatur. Nam aliqua est excoriatio cum ulcere. aliqua sine ulcere. Illam autem, quæ est cum ulcere

re

Docum

re cognoscimus quando egreditur materia saniosa, quod etiam aliquando fit à principio, ideo aliquando oportet nos lauare, & aliquando conglutinare. Si enim uidemus à principio egestiones sanguinolentas debemus lauare intestina ne materia figatur in ipsis, & hoc completur cum clysteribus lauatiuis, quæ sic fiunt. Recipe aquæ hordei lib. i. uitellos ouorum numero. 2. sacchari rubei. ℥. i. hoc enim clystere abstergit materiam illam, quæ figeretur in intestinis, & hoc quia non poterit longam moram trahere in intestinis, & etiam quia clystere remouet acuitatem humoris excoriantis. Fit enim unum aggregatum ratione cuius non poterit excoriatio induci in intestinis. Singularissima enim sunt clysteria in hac cura. Et oportet, ut à principio ista administrentur, quia si profundaretur postea non euacuaretur. Ego enim fateor me multos curasse solum cum administratione horum clysteriorum. Aliquando autem mucositates solæ sunt euulsæ, et non profundata est excoriatio, imo nec inchoata, et tunc oportet procedere, cũ clysteribus glutinatiuis, & uiscosis, quia adhærent intestinis, & faciunt uestem supra tunicas intestinorum, & ita practici communiter faciunt ordinando tale clystere. Recipere albuminis ouorum, gummi Arabici, adipis renum caprarum, uel sepi, ana. ʒ. ij. olei rosati. ℥. i. ne adeps ita cito congeletur, boli armeni, draganti, ana. ℥. i. cum aqua hordei si quærimus cum hoc abstersioné, & lauare, uel cum brodio pingui, si uolumus conglutinare magis. ℥. x. misce pro clysteri, ponere etiam cum istis butyrum iuuaret. Aliquando tamen materia retinetur propter istorum uiscositatem, ideo oportet post-

Gal. 8 meth. cap. 5. loquens de rosione [illegible] Ubi vero vehementiquam
tior rosio urget, Sabinum ol. in quo aliquid sevi arietini sit liquatum, est utilius, si vero
eius copia non est gallinacei sevi, sin nec huius faculus est caprini. quod si [illegible] quoque
[illegible] est, [illegible] ol. parum [illegible] [illegible] cloti. Lib. de [illegible]
cap. [illegible] Sed cum in dyssentericorum [illegible] ubi [illegible] rodunt, vel magis succurrunt
vel [illegible] [illegible], vel rosaceum ceratum [illegible] inferius indimus. [illegible] ipsa.

quam modico tẽpore ſtetit clyſtere hoc conglutinatiuũ, quod factum fuerat poſt debitã inteſtinorum lotionẽ, iterum adminiſtrare clyſtere lauatiuũ. Deinde iterum conglutinatiuũ, ut deficiat excoriatio, et prohibeatur per iſtum modum. Ponitur etiã aliquando ſuccus plantaginis in his clyſteribus, qui laudantur ab Auic. Cognito deinde quod ſit abſciſa cauſa, quia puta nõ plus fluit de materia cholerica, neque mordicatiua, ſed ſolus ſanguis, uel mucoſitas, tũc conſolidamus, et primo uidemus ſi oportet abſtergere, & lauare quod facimus cũ clyſteri lauatiuo, poſtea facimus clyſtere incarnatiuũ faciendo decoctionem ex roſis, balauſtijs, corticibus granatorũ ſumach, et ſemine coriãdri, ſemine berberorũ, et gallis, ex qua decoctione accipiatur lib. i. cui addatur boli armeni, ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ, thuris, ana. ʒ.i. uel trochiſ. de terra ſigillata. ʒ. ij. addendo uitellos ouorum numero duos, ut adhæreat inteſtinis. Et hæc omnia fiunt ubi ſit excoriatio ſola, et pura. Si uero ſit excoriatio cum ulcere in cura ſunt duæ intentiones obſeruãdæ. Prima eſt abſterſio, et mundificatio. Secunda eſt conſolidatio. In prima intentione cum uidemus, quod egreditur pus, uel ſanies ab ulcere, procedimus in cura faciẽdo clyſtere abſterſiuum, et mundificatiuum, ex aqua decoctiõis furfurũ frumẽti, uel ex aqua mellis, uel ex brodio cicerũ rubrorũ, uel ex aqua lactis caprini, uel ex urina, uel ex lixiuio, quia fortius eſt. Aliquãdo ẽt ex uino rubeo, quia abſtergit, et cõfortat, et cum iſtis poſſumus miſcere mellis roſati. ℥. ij. Si aũt hæc nõ ſufficiũt accipiamus aquã decoctionis piſcium ſalitorum, et aquã oliuarum ſalitarum. Si iſta non ſufficiunt uenimus ad fortia,

tia.ſ.accipiendo trochiſcos de arſenico, & ita cum iſtis abſtergimus, & mundificamus locum ulceratum, & ſemper tibi maior ſit cura ad abſtergendum,& mundificandum, quàm ad conſolidandum, quia & ſi non adminiſtras conſolidantia,dummodo bene abſtergas,et mundifices natura ex ſe poſtea incarnabit. Secunda intentio eſt conſolidatio qua facta optima mundificatione & non fluente amplius tali materia, poſſumus ponere eam in actu practico adminiſtrando clyſteria conſolidatiua,& conglutinatiua cum rebus ſtipticis,ut cũ decoctione lentium,roſarum,balauſtiarum, imponendo de bolo armeno. De terra ſigillata, & de alijs de quibus dictum eſt ſupra,tamen nunquam recedas ab abſterſione,& mundificatione, quia ut dictum eſt natura de ſe incarnabit. Quarta & ultima intentio principalis eſt reſtrictio fluxus. Aliquando enim propter ſuperfluum fluxum timetur caſus uirtutis, & ideo oportet iſtum fluxum retinere. Et etiam quia aliquando nõ fit ex materia mala, quia iam euacuata eſt, ſed fit eo quod uiæ ſunt laxæ, & debilitatæ. Retinemus autẽ fluxum cum his, quæ per interius,& per exterius adminiſtrantur. Per interius conuenit ſyrupus roſatus,myrtinus, de citonijs, de granatis, & his ſimiles. Conueniunt etiam trochiſci de ſpodio cum ſemine acetoſæ,dãdo. ʒ.i.ante cibum. Etiam confectiones, ut ſaccharum roſatum,imponendo corallos rubeos,uel ſpodium, uel accipiendo codognatam ſine ſpeciebus, uel de ſyrupo de citonijs. Si uero hæc non ſufficiant ad narcotica deueniẽdum eſt. Ipſa enim dolorem remittunt, inducunt ſomnum, immobilitant humores. Sed bene conſiderãda eſt

uirtus

uirtus in administratione istorum narcoticorum. Nõ enim dentur illi cuius uirtus est debilis, extinguerent enim illum paucum calorem. Et huiusmodi quandoq; administrantur per superius, quandoque per inferius. Per inferius autem est suppositorium de licio descriptũ in litera à Rasi. Et tenetur confectum in apothecis. Et debemus semper appendere cum filo, ut possimus ad placitũ remouere. Et dicit Auicenna, nos testificamur, etc. Per superius conuenit athanasia dando à. ʒ .i. usque ad ℈. iiij. & aliquando ponimus in clysteri dissoluendo eam in ipso per exterius. Conueniunt inunctiones factæ ex oleo citoniorum, masticino, & myrtino, aspergẽdo supra de puluere corallorum, rosatorum, masticis boli armeni, sanguinis draconis, singularissimum est emplastrum diasenicon descriptum à Mesue, sed describit duo. Vnum in intentione calida, aliud in intentione frigida, & istud tenetur confectum, & capitur pannus grossus, & ponitur supra uentrem, & iterato renouamus. Aliqui faciunt suffumigia cum uino rubeo stiptico supra ferrum ignitum fumũ recipiendo. uel igniũt scoriam ferri, & similiter faciunt, uel ut communiter fit ponere manus, & pedes in decoctione stiptica. Talis enim uirtus stiptica communicatur stomacho, & intestinis. Si autem fuerit solus fluxus intestinalis lubricatiuus cura est eadem cum cura stomachi, & non est diuersitas nisi in hoc, quod in fluxu stomachi medicinæ magis per superius administrantur. Sed in fluxu intestinali, sine excoriatione, & debilitate digestiuæ magis per inferius, & per clysteria procedimus. Et si est materia phlegmatica euacua, ut supra, in cura fluxus stomachi, quare, &c.

CVRA FLVXVS SPLENETICI.

Si fluxus proueniat propter debilitatem uirtutis attractiuæ ſplenis, uel propter oppilationẽ, curetur ſicut dictũ eſt in cap. de dolore ſplenis. Et ibi ampla eſt cura ad reſolutionẽ. Multũ ualet oleũ capparorũ, oleũ de lilio, de geneſta agreſti, et aliæ res appropriatæ ſpleni. Aqua ſcolopẽdriæ multũ appropriatur ſpleni, etiã thamariſci, euacuatio fit cũ myrabolanis indis, uide ibi, quare, &c.

CVRA FLVXVS INTESTINALIS, qui dicitur tenaſmon.

TENASMON eſt appetitus uehemens egerẽdi abſque egeſtione notabili, reſpectu illius appetitur quẽ habet. Nota quod cum diſſenteria quaſi ſemper complicatur tenaſmon ex eo, quod locus excoriatus ſtimulatur ad egerendum, licet non ſit materia, uel pauca egerenda, Et ẽt quia multotiens materia uirulenta egreditur à tali ulcere, & figitur in extremitate inteſtini recti, et cauſat talẽ appetitum, et hic nota. Si cauſa iſtius fluxus fuerit cholerica, uel phlegmatica ſalſa, curatur cũ clyſteribus lauatiuis, ut cũ aqua hordei, ſaccharo, & duobus uitellis ouorũ in calida, in frigida cũ melle roſato, aqua lactis, brodio cicerũ, etc. Si cauſa fuerit apoſtema debemus curare ſecũdũ modũ apoſtematis. ſ. cũ clyſteribus mollificãtibus. Vel etiã ſi cauſa ſit fex ſicca curetur cũ mollificãtibus per ſuperiũ, et per inferius, ut ſupra dictũ eſt in cura cholericæ. Vulgares accipiunt tabulam

bulam paruam ligni fortis, ut puta nucis, et calefaciũt, & cum illa actuali caliditate apponunt ano, & aliquã do inungunt ipsum sepo hircino, quia per calefactioné illam si est propter frigiditatem, uel uentositaté remouetur. Si uero sit uentositas practici faciunt sacculos ex chamomilla, uel ex floribus tapsi barbassi. Mirabilem enim habet proprietaté in tenasmone, uel faciunt ista bullire cum uino, exprimunt, et postea cũ actuali caliditate ponunt supra uentrem. Quando aũt superfluit fluxus, & timemus defectioné uirtutis debemus ipsum restringere, et utimur emplastro diafeniconis, quod describit Mesue, sicut supra dictũ est. Suppositoriũ etiã de licio multum confert. Hoc tamen est in intentione stupefactionis, et describitur à Rasi, et sicut supra dictũ est, administratur cum filo appenso, ut possimus ad placitũ remouere, ne propter nimiam moram eius somnus nimis profundaretur, & sic esset periculum de morte infirmi. Et ideo hoc sit ultimum remedium. Per superius administrantur trochisci, de opio confectio, de storace, ut dictum est supra, usualis est athanasia Nicolai à. ʒ. i. usque ad ℈. iiij. Si autem proueniat à repletione, tunc est bonus, & non debet restringi. Si à debilitate contentiuæ est, tunc confortanda cum pulueribus supra scriptis. Si uero à liquefactione tunc debet illa caliditas remoueri, quare, &c.

CVRA FLVXVS EPATICI.

CVRA *fluxus epatici diuersificatur secundum diuersitatem causarum, & ideo oportet bene considerare*

rare causam illius, & quia talis fluxus epaticus dependet ex specialibus causis epatis, ideo autores breuiter tractant, & ista causa assignatur à Nicolo. Alia causa à Conciliatore differentia. 22. assignatur, quia ipsi parum, uel nihil sperant de cura, & ibi allegat Galenus quinto de interioribus, qui dicit, quod multi mortui sunt propter defectum curatiuum, & quod aliquando materia profluit ad intestina, & ulcerat. Et ipsi habebant oculum ad solam ulcerationem, & attendebant ad epar, & retinebant materias. Oportet ergo considerare causam, & abscindere. Propterea dicit Auicē. oportet ergo, ut redeas, & cures apostema, & opilationes, & alias causas. Cum enim feceris hoc, iam curasti. Prima ergo species fluxus epatici est chilosus fluxus qui potest prouenire ex debilitate attractiuæ à frigida causa, uel propter oppilationem epatis. & in cura istius tres intentiones sunt obseruandæ, Prima est digestio. Secunda euacuatio. Tertia remotio male complexionis, & epatis confortatio. Pro prima intentione conueniunt syrupus de duabus radicibus, de quinque radicibus cum aquis appropriatis, ut fœnculi absinthij, cuscutæ, apij prassii, quæ omnes sunt aperitiuæ. Et etiam digeramus humorem phlegmaticum. Optimus est syrupus de cicorea, qui à Nicolo describitur pro diuitibus. In causa autem calida possumus refrigerare dictos syrupos cum syrupis de endiuia, cum syrupo rosarum, cum aquis endiuiæ, cicoreæ, & alijs. Secunda intentio est euacuatio, in qua oportet cauere ne euacuemus cum rebus nocētibus epa i, ideo uti debemus rheumb. in infusione. Item cum

agarico,

agarico,qui ualet ad oppilationes ſaltem cũ rheũbar. fiat. Tertia intentio eſt remotio malæ cõplexionis epatis,quæ cõpletur cũ trochiſcis,cõfectionibus,et electuarijs, ut cũ trochiſ.de lacca,cũ trochiſ.de rheũb.electuarium etiam diacalamenthum conuenit dando. ʒ.i.uſq; ad.ʒ.ij.conuenit etiam diacurcuma, dialacca, & noli ſemper procedere cum uno remedio iuxta ſententiam Auicennæ quarta primi,capitulo primo. In chronicis ægritudinibus,&c. ſed in una hebdomada cum.ʒ.i.uel i.s.uel.ij.de dialacca,alia cum ſyrupis,alia cum trochiſcis,& caue ne conſtringas fluxum ſaltem à principio, & hæc eſt cura fluxus chiloſi. Nota etiam quod dicit Auicenna. Multotiens linit inſipiens epar in hac aſcellatione cum impiſſantibus ſanguinem,& extinguentibus epar per hoc quod ſunt frigida, & in hoc eſt mors. Si uero fuerit cauſa debilitas epatis,recurre ad curá debilitatis epatis. Oportet enim,ut uigoretur epar,maxime in fluxu lotiuo. Et caue ne perducas epar ad augmentum cauſæ,ideo oportet conſiderare eam,quia ſi debilitas epatis ſit à cauſa frigida,cũ calidis procedimus, & econtra. Quia ergo,ut ſolum eſt frigiditas, ideo procedimus cum caliditate,& laudat Auicenna piſtacia, ideſt, fiſticos. Roſa Anglica cauat, & ponit unum electuarium quod ipſe appellat de cubebe, quod eſt ſingulariſsimum, cuius laudes ab eo uide, & cum eo poſſumus adminiſtrare aliquid de rheumbarbaro. Inter alia autem,quæ epati conferunt,eſt epar adip ſiue lupi,dando in mane cochlearium unum. Optime etiam ſunt paſſulæ, multum enim commendátur ab Auic. ut in cap. de rebus conuenientibus epati, & in capitulo de cura

malæ complexionis calid.& frigid.epatis,& in capitulo de debilitate epatis,& in cap. præsenti, dicit. Etiam laudatæ sunt passæ pingues in hoc cap.ita ut quidā æstimauerunt,quod ipse sanant fluxum lotiuum difficilem, & nos quidem iam experti sumus illud, & debēt passæ infrigiditate esse dulces, & pingues. In caliditate uero acetosæ. Commendatur etiam spodium secundū commune dictum: Gaudet epar spodio,et si uis stipticare da passas cum armilis, & granis ad intra contentis. Et si non uis stipticare da sine illis, & dentur coclearia duo ante cibum. Accipiantur etiam passa bene pistatæ, & cribellatæ cum setacio,deinde conficiantur cū saccharo, & si uis potes ponere de spodio,uel de alijs epati appropriatis, & fac confectionem, uel electuarium,ualet.n. multum propter hoc,quod penetrat melius ad epar,& hoc nota. Singularissimum etiam est electuarium hoc, quod fit à me describitur. Recipe diacurcumæ,passularum,ana.℥.i.rheūbar.epatis adip,ana.ʒ.i. & si uis con temperare calida,addas spodij.ʒ.s. cum syrupo de bisantijs,& fiat electuarium. Valet etiā epatica herba, quæ nascitur in puteis,& locis aquosis. Optimum etiam est rheumbar, Nam bonum est exhibere in qualibet hebdomada.ʒ.i.& Giringellus dabat omni die ℈.i. de quo loquitur Nicolus de mente Gerardi, absinthium similiter optimum est,ut ex administratione eius in cibo, & potu, multum rectificatur epar. Singularissimum est etiam electuarium de uino,descriptum ab Auic. supra de mente Galen. Et cum isto illustrissimus dux Barri, qui passus est tunc fluxum per dimidium annum,curatus fuit,& maxime ualet in causa frigida,in causa ue-

ro calida admiſcemus cum eo ſpodium, ſpecies diarhodō Abbatis, trochiſcos de ſpodio, ſpecies triaſandalorum, et ſimilia. Etiam ſyrupus de abſinthio in cauſa frigida multum ualet, ſyrupus uero de cicorea Nicolai, uel Guilielmi Placentini in cauſa calida eſt bonus, ubi ſit fluxus aquoſus, ſimiliter ualent prædicta, & ſtat intentio confortandi cum caldis. Si uero ſit fluxus cholericus detur ſyrup. de endiuia, de biſantijs cum aqua endiuiæ, cicoreæ, trochiſcis, de ſpodio cum ſemine acetoſæ. Diarhodon Abbatis, uel deſcriptione communi, & triaſandali. Si fuerit ſanguineus dimittatur, ubi ſit fluxus uirulentus remittatur caliditas epatis cū frigidis, immediate dictis, & epithymatibus, ubi ſit diuerſorum colorum, uigora omnes uirtutes epatis, cum his, quæ dicta ſunt in capite debilitatis epatis cum cinnamomo, &c. Si cauſa ſit frigida cum melle roſato, ubi autem ſit ſanioſus abſterge cū aqua lactis, cum aqua hordei, cum ſaccharo, cum aqua cicerum rubrorum, & alijs de quibus dictum eſt ſupra, poſtea conſolida cum rebus ſupra dictis, &c.

Syrupus & cichorio.

Si a chol^a.

Syr. troc. cofect.

Si a sag.

Epith.

Si a frig.

DE CVRA FLVXVS CIBALIS.

In cura fluxus cibalis tres intentiones ſunt obſeruādæ, prima eſt abſciſio cauſæ, ſecunda eſt mundificatio inteſtinorum, & ſtomachi, tertia eſt remotio malæ cōplexionis, & ſtomachi confortatio. In prima intentione procedimus à principio aſcindendo cauſam. Si cauſa ſit nimia quantitas cibi, ſumant paucam quantitatē. Si uero cauſa ſit ciborū corruptibilitas, quia. ſ. comederit cibos malos, & facile putreſcibiles, illos dimittat, & banos capiat. Si uero cauſa ſit oleaginea & unctuoſa,

ſumat ſtiptica. Secunda intentio eſt mundificatio ſtomachi, et inteſtinorum. Si enim illud, quod corruptum eſt in inteſtinis continetur, leniemus uétrem cũ clyſteribus lenitiuis, ut cũ lib. i. decoctionis cõis, cũ. ℥. i. caſſiæ et ℥. s. pulueris ſacchari. Si uero materia in ſtomacho contineatur dabimus caſſiæ electæ. ℥. i. uel. ʒ. x. uel mannæ electæ. ℥. ij. uel pilularum eleſanginarum ℈. 4. uel hiera ſimplicis Galeni. ℥. i. Tertia intentio eſt remotio malæ impreſſionis factæ à corruptione ciborum, & confortatio ſtomachi, ut, uerbi gratia, ſi quis comederit cucumeres cum aceto, & agreſta præparatos, ex quorum comeſtione impreſſa fuerit mala complexio frigida, illam enim remouebimus cum inunctione olei de abſinthio, de ſpica cum unguento ſtomachico, etiam fomentando cum abſinthio, galanga, ſquinanto, & capiendo alias res ſtipticas, & bulliendo cum uino rubeo ſtiptico, & euaporare cum ſpongia, poſtea dare ſyrupos de menta, de abſinthio aromaticum roſatum, diagalanga, diacyminum, & alia confortantia ſtomachum, quæ ſupra ſæpius numerata ſunt, ibi recurras ſi iſtorum copiam uis ſecundum diuerſa ingenia, &c.

CVRA FLVXVS EX DISPO- *ſitione aeris.*

SIMILITER in iſta cura tres intentiones obſeruantur, prima eſt abſciſio, ſecunda eſt euacuatio, tertia confortatio membrorum laxorum. In prima intẽtione, quæ eſt abſciſio cauſæ, ſi proueniat fluxus ex forti frigiditate aeris, oportet ponere infirmum loco calido, &c. De alijs rebus naturalibus ſemper contrariãdo

cauſæ

causæ, ut etiam si ex calido, uel humido fiat contrariú. Secunda intentio est euacuatio, si aliquid de materia in stomacho continetur quæ iam sit fluxa oportet ipsam euacuare, & de hoc dictum est supra, puta de his, quæ conueniunt ad hanc intentionem, sicut est hiera simplex Galeni. Tertia intentio est membrorum, quæ sunt laxa confortatio, ut confortare cum stip. secundum diuersitatem malæ complexionis, uidelicet cum unctionibus, ut cum oleo de absinthio, de menta, de mastiche, & cum cō fectionibus, sicut in fluxu cibali dictum est, quare, &c.

DE CVRA DIFFICVLTATIS VRINAE

Ex dictis Rasis, & Auicennæ cura difficultatis urinæ reducitur ad duas generales intentiones, seruato tamen prius debito regimine secundum uarietatem causæ. Prima intentio est abscisio causæ diuersitatis. Secunda est prouocatio urinæ. Prima intentio sic complebitur, quia primo contrariabimus causam, & in eius abscisione studebimus, ut si fuerit mala complexio frigida uesicæ, tunc oportebit eam calefacere, & sic regimen primo erit calefactiuum, etiam facere clysteria calefacientia, & inunctiones calefacientes, sicut postea dicetur. Si ab oppilatione colli uesicæ, oportet causam considerare. Si enim fuerit apostema curabimus ipsum apostema cura apostematum, sicut dicetur. Si causa fuerit materia lapidea, hæc dicetur in cura lapidis, quia oportet comminuere lapidem, & frangere, ponit tamen in hoc casu unum remedium Rasis, quod si non possumus comminuere, tunc debemus facere, ut infirmus supi-

nus iaceat, & cum conquassare, & diuersis modis pedes infirmi leuare in altum, donec lapis à uia urinæ remoueatur. Si autem lapis sit in collo uesicæ, & nullo modo possit remoueri, tunc debemus facere, ut infirmus capiat siryngam auream, uel argenteam, & intromittat in uesicam ad expellendum lapidem, uel accipiat candelam ceream oleo intinctam ut melius per uiam flectatur, & faciat similiter, ut supra, & hoc est singulare remedium. Si uero causa fuerit oppilatio facta à materia saniosa, uel phlegmatica, uel sanguinis coagulatione, tunc stat intentio in subtiliando talem materiam, & in hoc conueniunt syrupi aperitiui, & subtiliatiui, sicut est syrupus de duabus radicibus, & de quinque radicibus, de eupatorio cum aquis appropriatis, ut fœniculi, apij, etiam confectiones ualent, ut diacurcuma, dialacca Iustini & etiam theriaca, mithridatum cum modico uini. Si uero causa est ex parte renum, remoueatur mala dispositio renum. Si propter apostema curetur cura apostematis diuersificando remedia secundũ ipsorũ diuersitatem. Si uero causa sit ex parte epatis, curetur mala dispositio epatis. Secunda intentio uertitur ad deductionem urinæ, nam dato, quod causa sit abscisa oportet tamen urinã prouocare, primo incipiendo à leuioribus, ut leniter comprimendo uesicam, & sic hoc non sufficit fiat suppositorium cum sale thabarzet, & uel salgemma in ano, & hoc quia lacerti ani multum communicant cũ lacertis colli uesicæ, capiatur etiam pediculus, & ponatur in extremitate uirgæ, motu enim suo irritabit uirtutem expulsiuam, etiam frustrum cæpe, & allei, irritant

Syringa. Cãdela. Si a mã causa. Syrupi. Cõfectiões. Si a renib. Si ab Hepate. 2a intētio. Cõpssio. Suppositoriũ. Pediculus. Mordicatiua.

tant enim ualde, fiat etiam lenis fricatio cum ungue in collo uesicæ, prope anum, sed si hæc non sufficiant tandẽ deuenire oportet ad diuretica. Et horum quædam admi nistrãtur per superius quædã per inferius. Per inferius uero quædã ab intra, quædã ab extra. Ab extra, ut inũ ctio pectinis cum oleo scorpionum, cum oleo de lilio, calefaciunt enim, & dissoluunt, & relaxant, etiam fomentationes facta ex parietaria sola, quia talem uirtutẽ habet, uel ponere senationis, id est cresonis cum dictis oleis frixando in sartagine, deinde per se, uel ad intra pe tiam pectini apponere, calefaciamus etiam tegulã, uel ferream laminam, & spargamus supra uinum calefactum superponendo herbas humidas, & ponamus supra fœmur, zirbus etiam adipinus cum sua actuali caliditate positus supra uentrem multum ualet. Nicolaus Florentinus recitat se habuisse à fide digno. Fit etiã fomentatio ex rebus magis calidis, uidelicet cum abrotano, calamentho, mẽtastro, sauina, fomentando cum spõgia. Sed si ista non sufficiãt oportet deuenire ad balneũ, faciẽdo decoctionem ex rebus supra dictis, & ponendo ægrũ ad sedẽdũ, ẽt de prouocatiuis urinæ. Ad intra uero per interius cõueniunt clysteria, et inunctiones, et impositiones per siryngã, facimus.n. clysteria ex decoctione ex qua facimus fomentationẽ, ut accipiendo hieram picrã, uel benedictam simplicem, cassiam, pulueremq; sacchari cum oleo scorpionum, uel de lilio, et facimus enema, uel per siryngã oleum scorpionũ, uel de lilio distillãdo, uel etiã oleum de ruta, uel de spica, Per superius uero cõueniũt, ut syrupus de duab. radicibus, uel de quinq; radicibus, etiã de eupatorio cũ aquis fœniculi, sparagi

Fricatio.
Diuretica.
Per anum
Ab extra quæ.
olea.
Fom.
empta.
Zirbus.
Fometa.
Baln.
Ab intra q.
Clyst.
oléa.
Per os q.
Syrupi.

decoctio etiam quinque radicum, scilicet fœniculi, bruschi, asparagi, apij, petrosilij, &c. Decoctio etiam senationum, ut dicit Nicolus, multum ualet, & etiam de ipsis decoctis comedere, de quo ipse historiam recitat, quàm tu uide, decoctio etiam iuniperi singularissime laudatur, quæ tantum prouocat, quod facit sangui nem mingere, secundum Dioscoridem decoctio etiam sauinæ ualet super omnia, etiam Nicol. singularissime commendat corticem oui, à quo pullus est egressus exhibendo. ʒ.i. corticis bene de purati à pellicula sua. Et ego dedi dominæ Mariæ de Taconibus, & emisit. 12. uitrea urina plena, est enim hoc singularissimum remedium. Etiam rubea tinctorum ualet, similiter cantarides amotis capitibus, & alijs, sed sunt timorosæ, participant enim de uenenositate, de quibns quidam scholaris illudens accepit, & mortuus est. Gerardus multum laudat huiusmodi cantarides, & componit hoc modo receptam in qua ingrediuntur. Recipe spicæ. ʒ.s. cantaridarum ℈.4. conterantur, & decoquantur cum decoctione apij, uel fœniculi, uel cum aqua cicerum rubrorum, aqua etiam raphani multum ab Auicenna laudatur. De compositis sunt confectiones, ut dialacca, diacurcuma Iustinianum, confectio de cineribus scorpionum dando usque ad. ʒ.i.s. cum aquis appropriatis, ista enim sunt usualia. Si proueniat a coagulatione sanguinis uidelicet exhibendo in forma syrupi oxymel simplex, oxymel compositum, oxymel sciliticum, quod est fortius, uel coagulatum leporis, &c.

Cura

CVRA LAPIDIS RENVM.

CVRA *lapidis diſtinguitur ſecũdum diuerſitatem loci. Alia enim cura eſt lapidis renum, alia ueſicæ. Primo igitur dicetur cura lapidis renum, quæ duplici indiget regimine, ſcilicet præſeruatiuo, & curatiuo. Præſeruatiuum regimen debetur corporibus, quæ ſunt parata cadere in hac ægritudinem. Curatiuum uero debetur corporibus actualiter ægrotantibus. Regimẽ præſeruatiuum conſiſtit in quatuor fundamentis. Primũ eſt prohibitio multiplicationis humoris phlegmatici, & hoc, quia materia phlegmatica eſt cauſa lapidis, ſeu materia ipſius. Secũdũ uero eſt, quod ſi generetur talis materia, diuertimus ne fluat ad renes, ſed uerſus inteſtina. Tertium eſt, quod ſi aliquid ad renes tranſierit, prohibere ne in renibus figatur, & retineatur ne poſſit lapideari. Quartum eſt remouere, ſeu remittere caliditatem renum, quæ eſt cauſa effectiua lapidis. Quantum ad primum fundamentum, oportet, quod infirmus in regimine cibi taliter ſe regat, ut uitet omnia cibaria groſſæ ſubſtantiæ frigida, & uiſcoſa, unde uitetur caſeus maxime recens, & lacticinia omnia, & cibaria de paſta azima, partes pingues animalium, & extremitates ipſorum, & inteſtina, carnes etiam auium aquaticarũ, nimia ét comeſtio, & abundans, ſed dimittat comeſtionẽ cũ reliquijs famis, & comedat cibaria optimũ ſanguinem generantia. Quantũ ad ſecundũ fundamentũ, ſi multiplicetur materia phlegmatica debemus eam diuertere ad uias inteſtinorũ, & in hoc caſu iubent practici alternis*

diebus

diebus, uel bis in hebdomada fieri clyſteria lenitiua, ut natura aſſueſcat has materias ad inteſtina tranſmittere, ét ſemel in ebdomada eſt bonũ ſumere bolũ caſſiæ, uidelicet. ℥.i. Quidã habẽt pro ſingulari remedio caſſ. fiſtularũ, quod uocatur diacaſſia, accipiũt. n. caſſiã cũ ſaccaro, & cũ decoctione liquiritiæ, & ſeminis alchechẽgi ſemel, uel bis in ebdomada, tenet. n. uentrem lubricũ. Quidam etiam habent pro ſingulari remedio terebẽthina, dando ad ℥.s. uſque ad. ℥.i. quidam enim ſoluuntur à tali doſi, & quidã nõ. Iuuamentũ autẽ eius eſt maximũ, lenit. n. uẽtrẽ, mundificat renes, & ueſicã, eſt quidẽ ſingulariſſimũ, et expertũ remediũ capitur. n. nebula, & infunditur in uino, deinde in illa inuoluitur terebẽtina, & ſic ſumitur quia eſt res uiſcoſa, uel accipitur cũ brodio gallinæ, in illo. n. liquefiat, & ſumatur. Quidã utuntur pilulis quibuſdã, ut ſunt pilulæ elefangine, dando pilulã unã ſingulo die, uel alternis diebus, & ita natura aſſuefit tranſmittere materias illas ad inteſtina, et hæc ſunt quibus practici cõmuniter utuntur. Tertiũ fundamentũ eſt, ut ſi cõtingat, quod aliquid de materia phlegmatica ad renes trãſmittatur, debemus prohibere ne in lapidẽ cõuertatur, debemus ergo dictã materiã à renibus expellere, et ĩ hoc cõueniũt diuretica. ut brodiũ cicerum rubeorum, ut ſi hodie damus lenitiuum, die ſequenti exhibeamus brodiũ cicerũ rubeorũ, uidelicet. ℥.6. uel 7. uel 8. multum enim abſtergit renes, & ueſicam. Aliqui addunt de radice liquiritiæ, quia mirabiliter mundificat renes, & ueſicam, ut dicit Auicenna in capitulo de oppilatione renum, & ſi ponitur de ſaccharo magis conuenit, ius etiam galli decrepiti, ius etiã carnium cũ

ſacchar

saccharo multum ualet, etiam aqua lactis caprini exhibendo. ℥.6. post lenitionem, est enim multum abstersiua etiam decoctio parietariæ multum facit in prouocatione urinæ, & succus eius, uel aqua decoctionis siue sublimationis eius. Quartum fundamentũ est remouere, uel remittere calorẽ renũ, ut nõ fiat induratio materiæ, uel exiccatio, practici ergo cõmuniter singulo die faciũt inunctiones renũ cum oleo uiolato, cũ oleo cucurbitino, et nenufarino. Vnguẽta autẽ. et si sint frigida, ut unguẽtũ sandalinum, unguentum Galeni, & unguentum comitissæ, practici tamen cõmuniter uitant, quia ultra frigiditatẽ habent uirtutẽ stipticã, etiã illa claudendo faciũt ad materiæ retentionem. Regimen curatiuum debetur corporibus actualiter habentibus dolorem, nam lapis per poros uritides transit, & extendit, & dolorem causat descendendo, oportet ergo, ut administremus ea, quæ urinam prouocant, & lapides expellunt, atque frangunt, & quæ sunt aperitiua uenarũ, quia facilius lapis descendit. Auicenna omnia hæc notat. Sed est canõ aduertendus, quod cũ illa, quæ administrãtur ad frangẽdũ lapidem sint, ut plurimum calida, & in stomacho inuenientia materias liquefaciẽdo illas faciũt ad renes præcipitare, debemus ergo ante horum administrationem exhibere bolum unum cassiæ cum oleo amygdalarũ dulcium, ut uiæ lubricentur, & postea exhibere ea, quæ frangunt lapidẽ. Horum autem, quæ frangunt lapidem quædã sunt, quæ à proprietate frangunt ipsum, quædã uero, quæ à manifesta qualitate. Inter ea autẽ, quæ ualẽt à manifesta qualitate est pulegium, habet enim uirtutem diureticam, & aperitiuam, & dissoluit lapidem,

est

Serũ lactis capre. Parietaria. Inunctio ex ol. vio. cucurbitino, nenufarino. Vng. infrig. Gal. Rosatũ, Comitissæ. Dieta. Lenitio p̃mittenda. Lap. rumpentia q̃ual. mani. Pulegiũ.

Ordinẽ remediorum posuit meliorẽ Antoni⁹ Gaynerius in suo tractatu huic egritud' appropriato.

est etiam calamenthum, origanum, milium solis, saxifragia etiam multum ualet, radix etiam graminis, & quidam habent pro magno secreto facere decoctionē ex radice graminis, etiā amygdalæ amaræ masticentur, & cū uino albo deglutiantur, etiā nuclei cerasorum, et per sicorū, radicis petrosilini, sparagi, bruschi, fœniculi, apij, cicerum rubrorum decoctio etiam multum ualet, etiam aqua corticum fabarum. Item brodium multæ decoctionis radicum maluarum. De his autem, que à proprietate occulta ualent primo laudatur lapis Iudaicus, & magis in lapide renum, quam uesicæ, & potest secure dari, quia bonum saporem habet, & non horridum, cinis etiam leporis multum ualet, capiatur enim lepus, & ponatur in furno, & ita exiccetur, ut pulverizari possit, de quo puluere exhibeatur, ualet etiam uitrum combustum ponendo ipsum ad ignem, & extinguendo eum in aqua saxifragiæ, & septem uicibus ignire, & septem extinguere. commendatur etiam puluis ossis calcanei leporis, puluis etiam lapidum, qui reperiuntur in cancris, ualet puluis etiam lapidum limaciarum, etiam ossis puluis mandibularum lucij ualet, & quidam medicus Venetus habet hoc pro secreto, nec ab alio autore reperitur positum, isti enim puluerés sunt in usu, & dantur cum uino albo, uel aqua appropriata, uel brodio, ualet etiam aqua apij, raphani, & meliloti, ualet etiam cinis scorpionum, & est multum fortis in frangendo lapidem, dosis eius est sexta pars. ʒ.i. id est, ∋ 5. ualet etiam lapis spongiæ, etiam lapis qui exiuit ab homine pulverizatus multum frangit, scilicet renalis renalem, uesicalis uesicalem, licet Galenus de simplici medicina dicat

hoc

hoc esse mendacium, puluis etiam uermium terrestriũ multum laudatur, os hominis humati puluerizatum, et cum uino albo exhibitum audiui mirabiliter conferre dolori renali, seu lapidis, & hoc utebatur quidam religiosus in seipso, habebat enim os unum, & cũ lima limabat, & de illa limatura cum uino albo sumebat, & statim dolor quietabat, laudatur etiam ab Auicen. cortex lauri si bibatur; frangit enim, sanguis hircinus multum etiam laudatur, capiatur enim hircus quatuor annorum, & cibetur pluribus diebus cum herbis supradictis prouocantibus urinam, & frangentibus lapidem, & bibat etiam uinum maluaticum, aromaticum, & tempore augusti decolletur, & colligatur sanguis non primus in ingressu, neq; ultimus, sed medius, & hoc fit cum scutellis multis colligendo, & primus, & ultimus abijciatur, et medius colligatur, et dimittatur coagulari, et infrustra incidatur, & sub diuo pastorali, i. in domo pastorali, sub tecto, ut dicit Auicenna exponitur, & ita exiccatur, & ponitur in alto ne à pulueribus tãgatur, & pro hoc uideas Auicennã, & communiter datur de eo usque ad quantitatem ʒ. i. laudatur etiam super omnia ab Auicenna, quædam auis, quæ dicitur cauda tremula, quæ exiccatur in furno, & in puluerem redigatur. Composita autem quibus practici communiter utuntur sunt, ut dando Iustinianum descriptum à Nicolao dictum à Iustiniano imperatore patiente calculum, & datur usq; ad ʒ. i. uel ij. in mane cum uino albo calido, ualet etiam lyton, tripõ, etiam dialacca, electuarium descriptum à Nicolao efficacius est, et omnia ista sumat ieiunio stomacho cum uino, uel aquis appro-

priatis

priatis, electuariũ etiam de cineribus ſcorpionũ eſt ſin gulariſſimũ, & tenetur confectũ papiæ, & fuit poſitũ in practica à me, electuariũ etiam ab Auicenna deſcri ptum, quod dicitur manus dei non tenetur confectũ ua let, & iſtis damus à ʒ.i.uſq; ad ʒ.i.s. Per inferius uero conueniunt clyſteria, quia recepta in inteſtinis appro- pinquant renibus, & illa clyſteria debemus facere cũ re bus anodinis, fit enim decoctio maluarũ, paritariæ, cha momillæ, meliloti, fœnugræci, capillorũ ueneris cũ nota bili quantitate butyri, uel pinguedinis gallinæ, uel olei amygdalarũ dulciũ, uel amararũ, decoctione prædicta rũ herbarum accipitur lib.1. benedictæ ſimplicis deſcri ptæ à Nicol. ʒ.s. quæ ualet in paſſionibus renũ cum ℥.i. caſſiæ, & etiam ℥.i. ſacchari, & cum ℥.s. olei ſcorpionũ, & fiat enema, & etiã quia coniungitur aliquando ma- gna uẽtoſitas, poteſt addi de oleo anethino. Poteſt etiã fieri clyſtere ex ſolo oleo oliuarũ, & ſemine aniſi, poteſt etiã fieri cũ alijs carminatiuis uentoſitatis, aduertatur tamen canon, ut non prætranſeamus lib.1. ne nimis cõ primantur renes, & dolor augeatur, & fiant ſæpius hu iuſmodi clyſteria. Per exterius etiam conuenit facere inunctiones, ut Recipe olei amygdalarũ dulciũ, pingue dinis gallinæ, olei de amygdalis amaris, & olei ſcorpio- nũ, ana unc.s. ualet etiam inunctio ex ſolo butyro, etiã de hyſſopo humida. emplaſtrum etiã ex decoctione præ- dicta, uel ex radice altheæ, paritariæ, &c. Cum farina ſeminis lini, fœnugræci cum butyro, & oleo ſcorpionũ, uel amygdalarũ dulcium. multum ualet etiã facere fo- mentationes cum chamomilla, althea, meliloto, parita- ria, malua, & alijs prædictis. & cum ſpongia uel ueſica

appo-

apponere loco dolenti, sed uesica est excellentior. Per superius exhibeantur ea, que habeát huiusmodi intentiones, ut brodia pinguia, laudat etiam Auicenna unam decoctionem uidelicet. Recipe decoctionis maluæ campestris, uel altheæ. ℥. 8. butyri ℥. i. mellis colati ℥. i. s. misce, & de istis detur frequenter, & abundanter, & de istis possumus exhibere usque ad ʒ. xx. & est singularissima, & experta, ualet etiam ad frangendũ lapidẽ iste puluis. Recipe aristolochiæ longæ, alchechengi, radicis, saxifragiæ, ana ℈. i. & detur. ʒ. i cum uino albo. Pro stomacho autem si est debilitata digestiua, ut aliquando accidi in ista ægritudine. Recipe olei spicæ, absinthij, & mẽtæ ana ℥. s. gariophylorũ, macis cynnam. cardamomi rosarum, corallorum, galliæ muscatæ, ana ℈. i cum modico ceræ fiat unguentum, & stomacho apponatur. In primis etiam quando occurrimus infirmo post lenitionem cum cassia conueniunt syrupi, ut. Recipe oximellis simplicis ℥. i. syrupi acetosi compositiui ℥. s. cum aqua betonicæ, uel saxifragiæ, liquiritiæ, granorum iuniperi, & milij solis fiat syrupus, etiam syrup. compositus de radicibus, de eupatorio admiscendo aliquid de syrupis uiolarum, uel de liquiritia ad remouendum eorum uirtualẽ siccitatem, etiam syrupus de bisantijs cũ aceto, et aquis appropriatis, ut saxifragiæ.

Iura pinguia
Deco. ista
Puluis.
Accentuũ corre.
Curat p.
Oxymel. syr. a.
Deco. granor. Iuniperi. beto. eupa. vio.
syr. d Byzantijs

CVRA LAPIDIS VESICAE.

CVRA lapidis uesicæ, est eadem cum cura lapidis renum, nisi quod fortiora conueniunt in lapide uesicæ, quàm in lapide renum, tum quia uia est longior, & lapis

Ego vero in remedijs illius ad vesicã exhibendis [illegible] cãtharides sint periculosi, qa tamẽ vesicã [illegible] [illegible] [illegible], in illis [illegible] patientes [illegible] aliquale [illegible] vesicali [illegible]: [illegible] gñ.

pis durior, sed quando lapis est induratus nihil est melius, quàm incisio, quæ non debet fieri in commissura, sed aliter in collo uesicæ, & non in corpore uesicæ, postea extrahatur lapis, & non permittatur, quod materia egrediatur per illud foramen, postea debemus incarnare cum incarnantibus, & consolidantibus. Pro cura autem apostematis renum, & uesicæ, uide Rasim, & Auicennã, &c.

DE CVRA ARDORIS VRINAE.

PRO *cura ardoris urinæ duæ generales intentiones sunt obseruandæ. Prima uertitur a causam ardoris secunda ad ipsum ardorem auferendum, & hoc cum his, quæ remittunt ardorem ipsius urinæ, & remittunt sensum loci, ideo oportet primo considerare causam. Si enim sit ex parte materiæ cholericæ admixte ipsi urinæ pro cura eius sunt quatuor intentiones obseruandæ, prima est debitum regimẽ, secunda digestio, tertia euacuatio, quarta diuersio. Prima intentio, quæ est debiti regiminis administratio, completur per infrigidantia, quia materia, ut patet, est calida, oportet ergo, ut patiens abstineat se à cibarijs calidis, amaris, & acutis, safregedi tapheos, id est, cibaria cum rebus frigidis administrentur, laudantur ergo herbæ infrigidantes, ut lactuca, portulaca, cicorea, endiuia, & aliæ herbæ, infrigidantes, laudantur etiam maluæ, & spinachia, quia sunt lenitiuæ, & burificatiuæ, plutes etiam ex hordeo, & sunt quidam, qui ex solo usu maluæ liberati sunt, bleta etiam cõuenit, aqua etiam sacchari cum iulep ualet. Secunda intentio*

lubrificatiuæ

tentio est digestio materiæ cholericæ,, quæ fit cum syru po uiolarum, de endiuia, &c. Et nota, quod syrupus acetosus est uitandus, quia ulcerat. Tertia intentio est euacuatio, quæ non debet fieri cum medicina scammoneata, sed cum manna, cassia, uel myrabolanis citrinis, uel infusione. Quarta intentio est diuersio humoris cholerici à uijs urinæ, & ideo singulis quatuor uel quinq; diebus dare cassiam, uel electuarium ex cassia, & cum saccharo exhibēdo partes æquales, & dissoluendo cum decoctione appropriata, ut quatuor seminum cōmunium, etiā sebestē, alchechengi, et est singulare quia cōplectitur duas intentiones, scilicet diuertendi à uijs urinæ, & infrig. dādo singulo die uel alternis diebus duo cochlearia, ut natura assuefiat transmitere ad uias intestinorū aqua ēt lactis caprini est singularissima, ut natura diuertat, et transmittat superfluitatē cholericā ad intestina, de qua detur semel uel bis in ebdomada, et lac caprinū euacuat materias baurachias, uel introsas, et etiam, nitrosas quia lac est multiplicatiuum urinæ, & ita propter multam quantitatem urinæ cholera permixta nō, tātū pūgit. ut dicit Auicenn. Et quando non sunt ulcera, melius est prouocatio urinæ, pro cuius uariæ expositione uidè Conciliatorē, utrum diuretica conferant ardori urinæ, et magister Ioannes Matthæus Gradi, de mēte Nicolai nō uult, quod cōferant diuretica, laudantur etiam clysteria, quæ participant duplici uirtute, scilicet lenitiua, & remissiua acuitatis urinæ, et talia fiunt ex decoctione maluarū, uiolarum, matrum uiolarū, nenufaris foliorum salicis, ana M.i. cassiæ. ℥.i. sacchari. ℥.i. olei uiolati. ℥.ij. Si autē fuerit materia phlegmatica salsa, debet

euacuari cum rebus sibi appropriatis, ut cum terebẽ thina, quæ indistanter diuertit à uijs urinæ, & remittit acuitatem, cum qua mulierem quandam, quæ longo tẽ pore passa fuit hanc ægritudinem, & cum solo hoc remedio mirabiliter curata fuit, lauando dictam terebẽ thinam cum aqua oliuarum, & enduiæ, ut acuitas remittatur, & est singularissima in hac ægritudine, sicut absinthium est singularissimum in mala dispositione frigida epatis, uel prassium, etiam faciendo aquam, et cum hoc curaui quandam mulierem, quæ per multos annos passa fuerat hydropisim, scilicet cum sola comestione absinthij diuersis modis exhibiti, oportet ergo quàm primum possumus diuertamus dictã materiam à uijs urinæ, ne antiquetur ista ægritudo, & ne natura assuefiat transmittere has materias ad renes, & uesica & ideo illa terebenthina facit ad diuertendum per secessum, & etiã remitti acuitatẽ urinæ, quando transit per uiam illã. Si uero fit ab excoriatione existente in mẽ bris urinæ, ualet in uesica, uel in poris uritidibus, cura eius est consolidatio, & in hoc casu conuenit dare boli armeni ʒ .i. uel dare trochiscos de terra sigillata, de carabe, cum aqua solatri, uel plantaginis. Si uero causa sit ulcus, duæ requiruntur intentiones. Prima est abstersio, ut cũ aqua sacchari, à qua decoctionis seminis frigidorũ, & aqua lactis asinini, uel caprini. Secunda intentio est consolidatio, cum enim amplius non egreditur sanies sed sanguis indigemus consolidatione, ut cum trochiscis de carabe, & alijs supra dictis. Si uero ardor proueniat ob effectum humiditatis tegentis uesicam, tunc oportet administrare cibaria uiscosa, & cibaria de pasta,

nt

ut lagana,& similia, ut tegant uesicam, &c. Secunda intentio principalis est remissio ardoris urinæ, quæ multotiens debet à principio poni in opuspracticum, aliquando enim est ita intensus dolor. ut patiens nũquam possit quiescere, remouetur autem cũ, is quæ infrigidãt, & remittunt acuitatẽ urinæ, & cum his, quæ hebetãt, et remittunt sensum uesiccæ, & aliarũ uiarum, ne talis ardor sentiatur. Istorum autem quædam per superius, quædam per inferius administrantur. Per superius conueniunt syrupi infrigidantes, et humectatiui, ut syrup. uiolarum cum aqua lactucæ, portulacæ, solatri, & endiuiæ. Si fortius uolumus, exhibemus syrupum de papauere simul cum uiolarum, et cum decoctione seminum cõmunium frigidorum, uerbi gratia. Recipe syrupum uiolarum ℥.i. syrupum de papauere ℥.s. cum decoctione prunorum, tamarindorum, sebesten simul, miscendo cum syrupis quantum sufficit. puta ℥.iij. & etiã confectiones scilicet, ut saccarum uiolarũ, rosarũ, & de prædictis syrup. demus unum in mane, et unũ in sero. Puluis singularissime descriptum in litera à Rasi ualet. s. seminis hyosciami, et papaueris albi ʒ.i. cum aquis lactucæ, et portulacæ in mane exhibeatur. Si fortiora uolumus sũt trochisci de alchachengi descripti à Mesue, & est singulare remedium, dando de eis ʒ.i. habẽt. n. uirtutẽ stupefactiuã, & diureticam, et multum ualent in remissione acuitatis urinæ. Per inferius ualent clysteria ex decoctione maluarum, uiolarum, matrum uiolarum, &c. cum cassia, & sacharo, & oleo uiolato, exhibẽdo omni die duo cochlearia unum in mane, et unum in sero. Valent etiam ea, quæ per syringam in uesicam immittun-

tur, de quibus singularissima sunt, ut lac humanum, caprinũ, ouiũ, quia tale lac misceatur cũ urina, et sua humiditate obtundit urinæ, acuitaté, singulare auté est albumen oui conquassatũ, donec tota uiscositas sit remota et de tali mittimus in uirgá, uel miscemus cum decoctione papaueris, uel cum lacte muscilago, etiá psillij est singularissima infundendo in aqua frigida per sex horas, de semine psillij, postea ex tali psillio emanat quædá humiditas uiscosa, quæ mucilago appellatur, est. n. singularis in sedatione omnis doloris acuti, ualet ét mirabiliter in maximo dolore hemorroidarũ de qua maximá experientiá fateor habuisse, etiá in dolore podagrico multũ ualet à causa calida, ut expertus sum. Si ergo talis humiditas siue mucilago in uirgá per syringá immittatur prodest multum. Si fortius uolumus possimus immittere tria, uel 4. grana cáphoræ, et si adhuc fortius unum granum opij, uel ℈. i. alchechégi, dissoluti in aqua papaueris accipiatur, et imponatur, tenere ét uirgam in lacte, uel decoctione papaueri albi ualet, inungere ét sumé cum oleo de salicibus uiolato, de nenufare, ponendo istis aliquantulũ cáphoræ, balnea ét ex decoctione foliorum salicis, uitis, maluarum, uiolarum, matrum uiolarum, hordei, & cum uesicis hac decoctione plenis uaporare sumen, uel balneare multum ualet, quare, &c.

infra folo. 149. 4°.

CVRA MICTVS SANGVINIS, VEL SANIEI.

ALIQVANDO mictus sanguinis fit propter nimiá repletioné sanguinis, & ex defectu superiorum, cum

cum natura quærit se exonerare, aliqádo propter aquositaté ipsius sanguinis. Aliquádo propter cholericitaté, aliquádo propter putrefactioné ipsius sanguinis, ut in sinocha, aliquádo propter malá dispositionem epatis, propter defectum digestiuæ, et sequestratiuæ, aliquádo accidit ex defectu mébrorum urinalium. Mictus etiá saniei potest cótingere ex parte superiorum, & inferiorum, aut propter rupturá uenæ. Si à superfluitate proueniat nó est restringendus nisi superfluat, & si per uiá crisis etiá non est restringédus nisi superfluat. Si uero à mala dispositione epatis, ut debilitate sequestratiuæ, proueniat, tunc rectificandum est epar. Si uero à debilitate sequestratiuæ renú, tunc oportet curare renes, & restringere sanguiné cum inunctionibus stipticis, uidelicet cum oleo myrtino rosُ. de citonijs. Ité cum stipticis faciendo decoctiones cum aqua ros. plantag. aqua calibeata seu ferrata etiá cum decoctione balaustiarum, gallarum, hypoquistidos. Vnguenta ét conueniunt, ut unguétum de anthera, id est, de semine rosarum, unguentú Galeni sandalinum conuenientissimum est. Per interius similiter exhibendo ea, quæ habent uirtuté stipticam, ut est syrupus rosatus, myrtinus, de citonijs cum aqua solatri, plantaginis, lactucæ, & ros. etiam confert dare boli armeni ℥.i. cum prædictis syrupis trochisci etiá de charabe, de terra sigillata, de spodio cum semine acetosæ descripti à Rasi multum ualent, & inter cætera confortando renes. Auicenna ponit unum remedium singulare, scilicet lac ouium, & dicit quod non habeat sibi simile in confortando renes, & ita practici dant de isto lacte ouino ad quantitatem ℥.4. uel 6. stomacho uacuo,

Docum.
Si ab excoriatione
Trochisci cu aq. platag. & bolo armo.
Si a percussione.
Ve. sectio.
Trochisci cu aq. tribo. armi.
olea.
Ung.
Pulveres
Si Sanies
aq. lactis
Trochisci.
Collyriu

& miscent ʒ.i. boli armeni, & hoc expertus sum. Est tamen præcipiendum ne post assumptioné lactis dormiat, nec exercitetur. Si uero fiat ab excoriatione propter incessum lapillorũ, à natura cósolidatur, & rectificatur, & de isto non multo curamus. Si tamé uideremus, quod sanguis mictus continuaret, tunc stat intétio solius cóso lidationis, & in hoc casu damus trochiscos de charabe cũ aqua plãtaginis, et boli armeni. Si fiat à percussione, uel à casu prima intentio est diuersi, & in hac competit phlebotomia basilicæ, quæ primo respicit epar, & ita diuertimus. Secunda intentio est constrictio, ut dando trochiscos de charabe, de terra sigillata, de spodio cum semine acetosæ, dando de omnibus ad quantitatem ʒ.i. cum aquis solatri, plantaginis: item cum bolo armeno, facimus etiam inunctiones supra locum dolentem cum oleo rosato, myrtiuo, unguento Galeni, uel cum alijs pulueribus stipticis. Si sanies egrediatur propria intentio est abstersio, quã etiam nobis insinuat Rasis si sit caliditas, & inflammatio, conuenit aqua lactis, sacchari, hordei. uel cicerum rubeorum. Tertia intentio est consolidatio, & in hac per superius conueniunt trochisci supradicti, per inferius colyrium ponit Rasis multũ ualet, prædicti etiam trochisci dissoluti, cum aliqua aqua appropiata iniecti cum siringa in uirgam multũ ualét, quare, &c.

CVRA INVOLVNTARII EXITVS VRINAE.

CIRCA hoc capitulum nota quod Rasis sub hoc capitulo comprendit quatuor capitula ab Auicenna

in

in quatuor locis posita.s.ca.de inuolũtario exitu urinæ Debis qui mingũt ĩ lecto, de diabete, de multitudine urinæ. Nota secundo, quod diabetes est multitudo urinæ nõ tamẽ quælibet imò requiruntur aliquæ conditiones. Prima est quod sit cũ siti intẽtissima, ita quod nõ possit cũ potu extingui. Secũda quod aqua, quæ sumitur ita egreditur sicut sumitur, eo modo quod ĩ lięteria cibus in qualitatibus cũ quibus sumitur egreditur. Tertia quod sit frequẽtissimus exitus urinæ, adeo, ut quasi continue egrediatur urina. Multitudo uero urinæ est, quando est magna urinæ exuberantia, quod si cũ ea coniungitur sitis, tamẽ est remissa, & extinguibilis. Ista tamen passio diabetica raro accidit, adeo quod Galenus dicit se tantũ bis uidisse. Nota quod Magister Franciscus de busi Mediolan. in dicta ciuitate Mediola. anno. 1481. habuit in cura quãdã puellã annorũ 18. quæ passa est superfluũ fluxum urinæ, adea quod singula die mingebat bocalia 16. urinæ, & continuauit per 60. dies, & illud quod sumebat inter cibũ, & potum non ascendebat ad quantitatẽ bocalium 3. et patet manifestæ, quod si totum corpus dissolutum fuisset, non ascendisset ad quantitatẽ tãtam, quia de re medici Mediola. quærentes inter se causam Ioannes Marlianus reddidit illam dicens, quod aer qui erat in porositatibus corporis istius, & aliæ humiditates corporis, & in membris ex dispositione corporis eius conuertebantur in aquositatem urinalem, et tãdẽ puella liberata fuit, nec erat multũ extenuata. Ideo dicendum est cum Auerroe ~~quinto~~ Septimo colliget, cap. 31. in fine quod in medicina fiunt monstra sicut in natura. In cura fluxus urinæ, prima intentio est abscisio causæ, secunda membro-

[Marginal manuscript note:] Nota q hic [illegible] q Gab- naria fuit d ano 1481 & post ~~[illegible]~~

[Marginal manuscript note:] Monstra in Medicina.

rum urinæ cōfortatio. Prima intentio diuersificatur se cundum diuersitatem causarum. Si proueniat propter cibum, & potum, oportet abscindere causam. Si propter frigus extrinsecum idem est faciēdum. Si propter debilitatē epatis, & maxime hydropisis asclitis dictum est supra in cura debilitatis epatis, oportet enim rectifi care epar. Si causa fuerit relaxatio lacertorum colli ue sicæ, stat intentio curandi cum his, quæ dicta sunt in cu ra paralysis. Si uero causa sit caliditas renum, fiat infri gidatio renum per interius, & per exterius, ut cum suc co granatorum, limonum Et cum uirtus contentiua de bilitatur, stat intentio confortandi per interius cum fri gidis stipticis, & Rasis laudat puluerem cuiusdam sim plicis, ut olibani ℈.1. uel ʒ.s. cum aqua absinthij, uel ui- no coriandri præparati, spodium glandis assatæ, & pul- uis earum. Composita sunt sicut trochisci de spodio cum semine acetosæ, trochis. de terra sigillata, trochis. de ba laustijs. Dosis est ʒ.i. cum uino, uel aqua absinthij. Aui cenna ponit in capitulo de diabetica passione. Et sæpe istis usus fui, & in capite de distillatione urinæ, laudat electuarium quoddam in quo ingrediūtur omne species myrabolanorum. Si propter relaxationem lacertorum datur acorus conditus, & diacorus. Si propter causam calidam debemus infrigidare, & stipticare cum syrupis de agresta, de limonibus, de acetositate citri cum aqua portulacæ, lactucæ, etiam cum spodio, corallis, etiā pos sumus infrigidare cum unguento, ut de anthera, sandali no Galeni, & possumus dare succum plātaginis, et alia rum herbarum, uel acorum cum aqua plātaginis, et po nere res frigidas stipticas, ut rosas balaustias, spodium.

Aliquan-

Aliquando ſtat maior intentio infrigidandi, unde poni tur æger in balneo rerum frigidarum quare, &c.

CVRA VERMIVM.

DVPLEX regimen in cura uermium obſerua- tur. ſ. præſeruatiuum, & curatiuum. Primum regimē debetur corporibus aptis in hanc ægritudinem cadere, & in hoc regimine, primo debemus præcipere, ut uitēt omnia cibaria uiſcoſa, et materiam phlegmaticam mul tiplicantia, & hunc canonem in principio poſuit Aui cenna, oportet. n. ut phlegma extrahatur à corpore, & mundificentur inteſtina, & ideo Raſis laudauit, ut de- tur panis cum ſinapi, & hoc quia ſinapis ſui caliditate facit ad cōſumptionem materierum phlegmaticarum, tamen ſi iſtud non ſufficit, oportet digerere phlegma; & euacuare, & per hoc recurre ad capitulum de choli- ca, & de debilitate ſtomachi. In regimine autem curati uo quinque requiruntur intentiones, prima eſt debitū regimen, ſecunda necatio uermium, tertia eorum expul ſio, quarta prohibitio aſcenſus ad ſuperiora, quinta di- uerſio ad inferiora, & diuerſio à principalibus. In pri- ma intentione non poſſumus dare regulam generalē, quia nunc unum intendimus, nunc aliud. Aliquando enim intendimus interficere uermes, & tunc præcipi- mus, ut corpus ſtet famelicum, poſtea exhibeatur medi cina eorum interfectiua, ut uermes poſtea ad eam per- ueniant. Aliquando principaliter intendimus remoue re eorum ſæua accidentia, & tunc oportet eis dare ci- bum gratum uermibus, & conuenientem, quia ipſi cū

Præſeruatio.

Curatio.

1590. 13. Maij [illegible] Seb. Austrius Rubeaquensis lib. suo de morbis [illegible] sint puerorum cap. de [illegible] Rasis lib. suo de morb. puerorum [illegible] Sic Sabor. Rasi [illegible] iubet [illegible] cum felle [illegible] mistum [illegible] modo applicatum. Hoc ego medic[illegible] [illegible] lubricosum [illegible] appositum, [illegible] ab intestinis [illegible] debilis [illegible] Rasim [illegible] ibi. [illegible] cap. de [illegible] puerorum loco [illegible] ponit [illegible] cum felle [illegible]

sint famelici mordicant uentrem, & ascendunt aliquã do. Si tamen uolumus prohibere augmentum phlegmatis debemus cibaria calida, & sicca administrare. Si uero uolumus diuertere ad inferiora, dabimus acetosa, acuta, et amara. Secunda intentio, quæ est uermium occisio, completur cum his, quæ contrariantur complexioni, et materiei ipsorum. s. cum calidis, siccis, et amaris. ideo oportet, ut illa, quæ interficiunt uermes sint calida & sicca in tertio, etiam cum his, quæ à proprietate contrariantur. Domesticum autem, & usuale est cornu cerui ustum, quod ponunt autores, maxime Albertus Magnus in lib. de animalibus, cap. de ceruo, & per adustionem non acquirit neque ammittit uirtutem suam, sed hoc faciunt apothecarij, ut melius in puluerem redigant, & exhibent ad quantitatem. ʒ. i. & istud est gratum gustui, absinthium etiam in hac intentione multũ commendatur, quia sua caliditate, & amaritudine uermes interficit, folia etiam persicorum sunt multũ usualia contundendo ea, et de eorum succo dare ad bibendũ, uel ponere supra stomachum, lupini etiam multum ualẽt, exhibendo de aqua decoctionis eorũ, quia sunt multum amari, faciendo etiam emplastrum de eorum farina, mentastrum etiam ab omnibus laudatur, quia habet uirtutem uermium interfectiuam, semẽ etiam caulium contundendo, et exhibendo. ʒ. s. semen etiam apij, alleum à Rasi, & Auicenna laudatur, similiter uinum simplex, quod dicitur ferax, de quo loquitur Rasis decimo continenti, et est filix masculus, & cognoscitur à fœmina, quia habet certas maculas in inuersa parte foliorum, et eius radix est grossa ad modum brachij, &

habet ſecundum longitudinem innumerabilia capita radicum, eius enim decoctio necat uermes, ſiue magni, ſiue parui. Radix etiam graminis ſingulariter ualet, unde mulieres communiter exhibent decoctionem graminis, nullus tamen autor autenticus ponit de radice graminis, niſi Raſis. 20. cōtentis dicens, quod decoctio graminis ualet contra torſionem à uermibus prouenientem, commendatur etiam ſcea ſcandonicum, uel centonicū, ſemen ſanctum, ſemen Alexandrinū herba granella, ſemen cina, gemina, marina, hæc.n.octo nomina ſunt ſynonyma, & eſt ſpecies abſinthij, mulieres cōiter exhibent de iſto ſemine contrito, & Nicolus eum laudat, & appellat cum ſemen Alexandrinum, uel ſemē ſanctum. Aliqui dicūt, quod non eſt idem, ſed differūt. Tertia intentio eſt uermium expulſio, interfectis enim uermibus, oportet eos à corpore expellere. Si enim retinerentur mortui in inteſtinis (ut dicit Aui.) eſſet cauſa ſæuorum accidentia, quia ab eis eleuantur fumi putridi, et uenenoſi, Euacuamus autem cum his, quæ expellunt uermes, et inimicantur eis, ut aloe, et abſinthio, pilulæ compoſitæ, quas laudat Auicenna, ſunt ſingulares in educendo, & interficiendo uermes. Item rbeū barbarum dando ℈.i. uel.ij. multum enim confert, quia necat uermes, etiam expellit, licet à nullo inueniatur quod necet uermes, ſed poteſt ratio perſuaderi, quia omne amarum ualet in cura uermium, & rheumbarbarum eſt amarum, & quia ut in pluribus complicatur lubricitas uentris, & quia rheumbarbarum eſt ſtipticum, etiam ualet lubricitati uentris, & in confortatione ſtomachi; etiam quia ut plurimum complicatur

catur febris, & rheumbarbarum euacuat humores corruptos, & ut dicit Auicenna secundo canone, confert semen antiquis, & habentibus periodos, confert etiam morsui uenenosorum animalium, & serpentis. Et quantitas potus eius est sicut quantitas potus agarici, ideo his rationibus concluditur, quod confert uermibus, & est medicina benedicta, quæ potest dari infantibus, & prægnantibus, agaricus etiam ualet propter sui amaritudinem, sed non sic ualet, ut rheumbarbarum, nec ita omnibus datur, oleum etiam olfacinum, quod fit ex oliuis immaturis ualet ad necandum uermes in magna quantitate exhibitum, & multis uicibus, facit etiam ad eductionem sua lubricitate, & sua amaritudine eos necat. Si uero timeremus ascēsum uermium non ponas illud oleum olfacinum in clysteribus, quia magis ascenderent, quia fugiunt ab eo. Composita sunt aloes cum absinthio, uel cum diptamo. s. cum radice eius. hiera simplex Galeni pilulæ etiam communes sunt singulares. s. compositæ ex aloe, myrrha, & croco, etiam pilulæ de hiera simplici, et uniuersaliter quæcunque participant de amaritudine, & leui stipticitate conueniunt. Quarta intentio est prohibitio ascensus uermium ad partes superiores, hæc autem completur confortando stomachum cum stipticis, ut inungere stomachum cum oleo de citonijs, de absinthio, de sumach, de semine portulacæ, de corticibus granatorum stipticando uentrem, damus etiam amara per superius, quia uermes fugiunt amaritudinem, conueniunt ēt omnia acetosa, etiam acetum forte est singularissimum contra uermes. Facimus etiam emplastra & unguenta supra stomachum, ut facere unguentum ex succo absin-

thij

thij, & abrotani cum melle uaccino. Emplastrum fiat isto modo. Accipe buccellam panis, & bene assetur, deinde infundatur in aceto fortissimo, postea exprimatur leui expressione donec ueniat ad formam unguenti, uel aliter, admisce de corticibus granatorum, de succo absinthij, & alijs appropriatis, & fiat emplastrum, isto enim sæpius utor. Quinta intentio est attractio uermiũ à partibus superioribus ad inferiores, & ista perficitur faciendo suppositoria grata uermibus. Quidam habent pro singulari clystere ex lacte calefacto, quia uermes delectantur lacte, & descendunt ad intestina. Alij autem uituperant lac, quia facile coagulatur, & corrũpitur propter febrẽ, ideo magis ualet factum ex brodio carniũ, & mellis, ponẽdo ℈.i. mellis si nõ est febris, et si eẽt febris, ponẽdo ℥.i. sacchari delectãtur.n. unctuosis, & propter dulcedinem trahuntur ad inferiora mẽbra Si autẽ sint uermes in ano cõfert suppositoriũ de coto inuoluto ex oleo olfacino, uel oleo simul cum aloe, uel cum felle uaccino. Est etiam unum ingenium expertũ, capiatur caro pinguis porci salita & filo appendatur, & ponatur in ano, omnes enim uermes ad illam carnẽ conuertuntur, & adhærebunt, qua extracta extrahentur, & eodem modo ualent omnia clysteria uermes interficientia, quare, &c.

fele
℞ pa. assati q. s. infundat' i ace. for.

DE CVRA SVPERFLVI FLVxus hæmorroidarum.

PRO cura hæmorroidarum nota, quod alia cura debetur hæmorroidibus fluentibus, alia non fluentibus,

alia dolorosis, alia non dolorosis. Pro cura fluentium duo canones sunt obseruandi. Primus, quod non debent à principio restringi, nisi quosque nimium fluat, quoniam corpus cum huiusmodi fluxu præseruatur à multis ægritudinibus. Si uero uideatur propinquitas sincopis, & color sanguinis uarietur de malo ad bonum, & uideatur debilitas, & mollicies, tunc debemus restringere. Secundus canon est, quod semper debemus intendere ad uentris lubricitatem, dando brodium carnium in clysteribus, uel cassiam, uel brodium caulium, et hoc quia feces induratæ magnum causant dolorem in egressu suo. Quibus obseruatis quatuor intentiones sunt obseruandæ, prima debitum regimen, secunda diuersio, tertia restrictio, quarta confortatio, & sanguinis rectificatio. Prima intentio completur per stiptica, ut eam docet Rasis, quando dixit esse alterantia cibaria cum sumach, sintq; frigida, & stiptica. Secunda intentio completur per phlebotomiam uenæ basilicæ, et est uena epatis, quia est fons sanguinis, & talis extractio debet esse copiosa, et sit ad oppositum, ideo laudatur illa basilicæ. Item phlebotomia saluatellæ in manu. Item appositio uentosarum in hypochondrijs, & in regimine epatis, & in spatulis, et in adiutorijs brachiorum, etiam balnea extremitatum, et fricationes dolorosæ, etiam ligaturæ extremitatum superiorum. Tertia intentio completur per ea, quæ restringunt uias, et ingrossant sanguinem, et immobilitant cum interius, exterius applicatis. Per interius cum syrupis, ut syrupi frigidi, et stiptici, ut sunt rosarum, myrtinus de succo acetosæ, de granatis, de citonijs cum aqua plantaginis, acetosæ ros. solatri, confectio

fectio ex saccharo ros. cum bolo armeno, uidelicet dando in mane per duas horas ante cibum, uel ponendo de lapide hæmatitis, de corallis rubeis, et cum syrupo de granatis miscemus in modum electuarij, et ea exhibemus, etiam triphera ex arte senonis, electuarium, de scoria ferri, quod laudat Rasis in præsenti capite, & est multum usuale. Et nota quod scoria ferri, est spurcicies ferri, squama uero, quæ separatur à ferro, cum super incude ferrum malleo percutitur, limatura uero, quæ cum lima diuiditur. Simplicia sunt, ut coralli rubei, lapis hæmatitis, bolus armenus, dando usque ad drac.i. Nicolus ponit unum singulare, quod est expertum, & usuale sumatur squama ferri, et subtilissime pulucrizetur, & bulliatur in aceto, postea exiccetur, & hoc fiat quater postea exhibeatur. Et dosis eius sit à ℈.i. usque ad. ij. uel.iij. dando bis, uel ter in hebdomada de dicto puluere, ualent enim in confortatione stomachi, epatis, & rectificatione humorum. Et quando ista non sufficiunt, debent alia usualia dari, ut trochisci de charabe, de terra sigillata, de spodio cum semine acetosæ, magis tamen usuales sunt, trochisci de charabe, & de terra sigillata. Aliquando autem nos oportet ad stupefactiua deuenire, & usualia sunt sicut athanasia Nicolai Philonium Persicum, dosis athanasiæ est à drac.i.usque ad ℈.iiij. per exterius uero conueniunt balnea stiptica cũ rebus fortiter stipticis, ut cum corticibus, et floribus granatorum, sumach, et alijs stipticis extinguendo aliquando ferrum ignitum, etiam pulueres, et emplastra. Et unum singulare est emplastrum de citonijs, quod

Nota q in Antido. Motagna. e epla qdā ad flu. he-morrho. & mestruo. opt. & sepiss. ab eo pptū, &c fol 380. colu. p°.

[illegible]

fit decoquendo citonium ſub cineribus, ponendo de bolo armeno, & de aliјs ſtipticis uſualibus, ut de ſanguine draconis, dragaganto, balauſtijs, gallis. Et conuenit emplaſtrum Nicoli Floren. in hac cura, & eſt tale. Recipe aloes, thuris, boli armeni, ſanguinis draconis, pilorum leporis ſubtiliter inciſorum, & cum albumine oui, & tela aranea, miſce. Item Nicolus laudat cinerem ſotularium combuſtorum. Gale. etiam quinto de ingenio ſanitatis ponit emplaſtrum, quod melius credit non poſſe in reſtrictione ſanguinis excogitari, quod fit ex aloe, olibano, & albumine oui. Eſt etiam quoddam ſecretum Giringelli, & eſt puluis de ſubere, id eſt cortice quodam groſſo poroſo leui, ex quo fiunt pantofole, comburitur enim dictus cortex, & pulueriʒatur, deinde cum aliqua re appropriata fiat ano emplaſtrum. Item Nicolus ponit unum emplaſtrum, & eſt de cinere buffonis, quod poſitum ſupra hæmorroidas retinet ſanguinem, & remouet doloré, & delectat eas, & dicit, quod uenenoſitas deletur per aduſtionem ſicut etiam in cinere ſcorpionum, & eſt in eo ſecuritas. Quarta intentio eſt rectificatio ſanguinis, & debet conſiderari ſi ſit propter nimiam quantitatem ſanguinis fiat minutio, & dieta, ſit tenuis dimittendo carnes, oua, &c. Si propter nimiam aquoſitatem ſanguinis, utatur dieta exiccatiua, & calefactiua. Si propter nimiam quantitaté choleræ, uel phlegmatis, humor digeratur, & euacuetur cum appropriatis, ut dictum eſt in capitulo de fluxu ſanguinis nariũ. Nota ét quod ualet unũ ſingulariſſimũ emplaſtrũ. ſ. comitiſſæ applicatũ ſupra anũ, quod tenetur cõfectũ, et iſtud deſcribit Barth. de Varignana, quare, &c.

Cura

CVRA TVMORIS HAEMORROI-
darũ, ſiue cœcarũ hæmorroidarũ.

IN cura tumoris hæmorroidarum diuerſimode procedimus ſecundum diuerſitatem intentionum, aliquãdo enim dolori intẽdimus, ſi enim nihil de materia egrediatur, tunc uehemens contingit dolor, quia à uena chilis quinque oriuntur uenæ, quæ ad anum terminantur, et inteſtinum rectum, & ſunt ibi quædam pelliculæ cooperientes orificia prædictarum uenarum, quæ ſunt maxime ſenſibilitatis, & ad quarum extenſionem intenſiſſimus dolor cauſatur. Remittimus autem dolorem cum localibus, quæ ſi non ſufficiunt, oportet procedere cum his, quæ ſanguinem fluere faciunt. Aliquando uero intendimus eas exiccare, & ita diuerſimode procedimus. Primo ergo intendimus dolorem mitigare. Secunda uero eas exiccare. Sunt tamen in primo aliqui canones obſeruãdi. Primus canon, quod ſi non fuerit dolor, nec apoſtema non eſt neceſſitas curationis. Et hoc quia propter remedia fortia quandoque deuenitur ad prauas ægritudines. ſ. cancrum, uel fiſtulam. Secundus canon eſt, quod in cura huius ægritudinis ſit ſtudium in lenitione uentris, quia cum feces induratæ egrediuntur maximum cauſant dolorem in egreſſu ſuo ſua aſperitate. Et ſic fit humorum attractio ad locum. Lenitio aũt fiat cum brodio carnium, uel cum caſſia fiſtula, uel cũ decoctionibus lenibus, uel cum brodio caulium. Tertius canon eſt, quod oportet, ut rectificetur corpus, ut magnus ſanguis euacuetur. Iſtis ſtantibus oportet primo

S diuertere

diuertere humorem fluentem. Et in hac intentione laudatur phlebotomia baſilicæ, & phlebotomia ſaluatellæ, quæ eſt inter anularem, et auricularem. Etiam adminiſtratio uentoſarum in ſpatulis, et ligaturæ doloroſæ, in adiutorijs brachiorum, & aliæ diuerſiones, ut poſitiones extremitatum ſuperiorum in aqua calida. Ad doloris etiam remiſſionem ualent anodina ſupra locũ applicata in forma unctionum emplaſtrorum, & unguentorum. De uſualibus primo eſt oleum uiolarũ quãdo ſentitur calor, & ardor, ſicut euenit in actu practico. Oleum etiam roſatum uitellum oui, cum oleo uiolarum incorporatum, ita ut reducatur ad formam emplaſtri, & extenſum ſuper panno lini ano applicetur, ualet etiam multum medulla panis infuſa in lacte cũ uitello oui, quæ ſimul ponantur ad bulliendum, poſtea miſceatur albumen oui, ualet etiam oleum de ſemine lini, oleum criſomillarum, & etiam ponatur cum criſomilla, oleum decoctionis lumbricorum terreſtrium, oleum etiam porcelionũ, id eſt, panoroles, ſingularem.n. habẽt proprietatẽ in mitigatione doloris, ſi cũ adipe gallinæ contundantur, et cũ butyro incorporentur, et in forma emplaſtri redigantur, et ponãtur ſupra locũ, ſedãt.n. dolorẽ illico, ut dicit Nicolus, ualet etiã oleum decoctionis ſcarabeorũ ſi contundãtur, et cũ oleo fiat emplaſtrum, et ſint olea prædicta, uel amydolarũ dulciũ. Raſis. 11. cõtinentis dicit, capiatur melilotũ, et in aqua ponatur, & bulliat donec diſſoluatur, & miſceatur cum farina fænugræci, et cum aliqua pinguedine, ut anatis, uel gallinæ, & in forma emplaſtri redigatur. Giringellus utebatur hoc remedio uidelicet capiatur ſuper, quod ponitur

tur in ſolis pia uelarum, de quo ſupra dictum eſt cõburatur, et pulueriʒetur, et cum aliquo oleo appropriato, ut de ſemine lini, uel uitello oui emplaſtretur, hoc. n. maxime iuuat in mitigatione doloris. Ioan. Matth. Gradi utebatur limacijs, quæ ſunt naturaliter, ſine teſta decoquantur in oleo uiolato, et contundãtur, deinde cum farina ſemine lini, uel fœnugræci fiat emplaſtrum bene incorporãdo. Eſt ẽt unum ſingulare, et expertum remedium à me. ſ. faceret, ut infirmus ſedeat in balneo anodino, quod remittat acuitatẽ, uidelicet faciendo decoctionẽ maluarum, uiolarũ, matrum uiolarum, meliloti, fœnugræci, chamomillæ, foliorum altheæ, florum taſſi, barbaſſi, ſeminis lini, in qua decoctione ſedeat infirmus. & ubi ſedere non poſſet fiat epithyma cum panis lineis madefactis in dicta decoctione, et loco dolẽti applicatis, & miſceãtur etiã flores nenufaris, ſtiptica papaueris albi ſemen eius, et cortices, ſemen hyoſcyami. Confidens in uirtute diſcretiua conſequitur intentionem mitigationis doloris. Quãdo autem iſta non ſufficiunt ad ſtupefactiua deueniẽdum eſt, quorum uſualia ſunt primo ſuppoſitorium ex philonio roſ. cum coto, uel ponendo more emplaſtri ſupra locum, ualet etiam athanaſia Nicolai, ualet etiã hoc emplaſtrum: Recipe unguenti populeonis. ℥. i. uitellum oui unum, opij. ʒ. i. uel uſq; ad. ʒ. ij. croci parum ſimul miſceantur, et in forma emplaſtri redigantur. Mitigat. n. dolorẽ, ſed non fiat niſi in intenſiſſimo dolore. Si autẽ iſta nõ ſufficiunt, oportet hæmorroidas aperire faciendo fluere ſanguinem, quia euacuato ſanguine ceſſabit dolor. Aperimus autem cum diuerſis ingenijs. Primo cum fricatione cum re aſpera poros dilatãte,

latante, ut cum folijs ficus, etiam cum paritaria, & si est tempus hyemis, ita quod folia non inueniantur, pannus asper accipiatur fricando cum hoc donec locus aperiatur. Et oportet nonnunquam ad fortiora deuenire, ut si sumatur pulpa colocynthidæ, et infundatur in oleo amygdalarum amararum, et applicetur. Aperit enim in quinque horarum spacio. Ad hanc etiam intentioné laudat Auicenna stercus columbinum cum saxifragia. Succus cæpæ etiam singulariter ualet, ut .s. succus extrahatur, et loco applicetur, facit.n. ad aperitioné. Est enim sua acredine ulceratiuum, ualet etiam fel uacinú. Radix etiam cyclaminis, uel succus eius. Practici etiá quandoque applicant sanguisugas non uenenosas. Et primo inungunt locum cum sanguine gallinæ, uel colúbæ, ut sanguisugæ loco adhæreant, quia quàm primú sanguisugæ sanguinem degustant figuntur, et sugút ipsum unde replentur, et tumefiunt, et ita fortiter quandoque adhærent, quod uix possunt euelli, et ut euellantur accipiatur de cinere, et supra caput earum spargatur, quia subito cinere percepto separantur, quas capimus, & ponimus in uase, ut sanguinem quem suxerunt euomant, & ut euomant utimur hoc ingenio.s. ponendo sal super eas, et statim euomunt totum sanguinem. Deinde si iterum indigemus sanguinis extractione iterum eas applicamus faciendo, ut supra. Si autem non habebimus sanguisugas, tunc extrahemus sanguinem cum phlebotomia, sed hoc uitare debemus quantú possibile est propter difficultatem consolidationis, quod si ex necessitate fiat consolidemus considerata quantitate sanguinis extracti. Aliquando etiam non stat dolor,

Arnal. Vltrajectus cap. 25. eod. inquit q suffumigia decoct. malu. bismal. violar. petroselini fenug. meliloti. stechad. [illegible] vel insessio in eadem facta dolorem [illegible] euaporando magis resoluit. [illegible] tamen suffumigia humidum illud. efficacius vero balneum illud.

lor, nec ſunt conſuetæ fluere nec æger eſt conſuetus pati talem fluxum, ſed ſibi diſplicet talis tumor unde uellet eas remouere, quamuis ſit canon ſupraſcriptus, quod ſi nó eſt dolor, nec apoſtema non debent curari. Si etiam eſſet conſuetus pati talem fluxum non reſtringatur, nec exiccetur, ſed pur quando uolumus exiccare, eſt quando non ſunt ſolitæ fluere aliter non, tamen ſecundum Auicennam, ſi per interius ſumantur de galbano. ℥. ij. tribus uicibus exiccat, et hoc expertus eſt Matthæus Gradi in quodam, & bene ei ſucceſſit, & ſicut dicit Auicenna, ualet etiam ad idem puluis antimonij, pro quo uide Auicennam ſecundo canone, & applicatur per exterius. Item per exterius ualet epithyma factum ex decoctione ſiliquarum, id eſt, charabe: Item cum aqua piſcium ſalitorum: uel capita piſcium cum modico caſei ſalſi apponantur ſupra locum, anacardi fructus quidam à proprietate ualent, & applicantur hoc modo, incidantur dicti anacardi, & ex eis locus fricetur, & quidam ponunt eos ſupra prunas, & cum emboto, quod eſt inſtrumentum quoddam, faciunt ne recipiatur fumus, ita quod habeatur ſcutella in qua ſit cinis, & prunæ ignis, in qua ponantur de anacardis, deinde cooperiatur ſcutella emboto, & totus fumus recipiatur, & bene ingrediatur hæmorroidas, ualent etiam folia ſerpentariæ, & hoc a proprietate, ut dicit Nicolus. Radix etiam ſerpentaria, oleum ſerpẽtariæ, et cineres eorum, et cortices multum ualent, uel ſtringãtur hæmorroides cum capillis caudæ equi, uel ſerico paulatiue à principio ſtringendo, & in proceſſu magis ſtringendo, & tales uenæ ſtringantur, & paulatiue exiccẽtur, &c.

CARA EXITVS ANI.

PRIMO *cura exitus ani, primo oportet cõſiderare ſi cum humiditate complicetur caliditas, ſi non, ſtat intentio calefactionis, & exiccationis, & in hoc caſu ponit Raſis remedium ſingulariſſimum, & ita dicit Nicolus ego ſoleo hoc facere ex ſucco hypochiſtidos, et acatiæ, fiat puluis, et ex puluere iſto etiã ego utor. Modus aũt applicari eſt, quod quando infirmus uadit ad aſſellam, & inteſtinum eſt groſſum, uidendũ eſt, ſi eſt inflammatum, & rubeum, ſi ſic, lauamus ipſum cum aqua hordei, uel ſacchari, ſi uero non, lauamus ipſum cum uino rubeo, uel etiam cũ decoctione balauſtiarum, corticũ granatorum, et aliarũ rerũ ſtipticarũ, & hoc ubi non ſit caliditas, poſtea inungere cũ oleo roſato, & inde aſpergimus ex puluere ſtiptico, deinde intromittatur, & quieſcat cũ coxis eleuatis, & ſtrictis. Et hoc oportet facere fecibus emiſſis. Quidam laudant roſas contritas facta lotione inteſtini, & inunctione ex oleo roſato, myrtilorũ, citoniorum. Similiter ualet puluis thuris, uel ſandaracæ. Forte autem remedium in exiccando eſt ſcoria ferri poſita ſupra inteſtina, uel uinũ decoctionis eius, eſt enim multum ſtipticũ, quando inteſtinum non eſt inflammatũ utimur ſupra ſcriptis. Sũt etiam remedia ualentia quando eſt inflammatum, quæ tu diſcernas. Vbi ergo ſit inflammatum inungimus ex oleis, & unguentis frigidis, & ſiccis, ut cum oleo citoniorum, roſarum, unguentum etiam ſandalinum eſt ſingulariſſimũ, et uſuale, & facta prius lotione. & hoc*

quando

quando eſt humiditas laxans. Et nota quod Raſis tacuit debitum regimen in medicinalibus, & in ſex rebus non naturalibus, quæ omnia requiruntur ad curam ultra localia, & ratio eſt, quia in cura paralypſis, fuit ſufficienter dictum, in cura enim relaxationis, oportet regimen eſſe calidum, & ſiccum, oportet etiam digerere materiam phlegmaticam, et eam euacuare, poſtea malam complexionem remouere, & confortare. Si uero eſt apoſtema, intentio eſt remouere materiam apoſtematis, & facere decoctionem ex rebus anodinis, ut ex camomilla, malua, althea, ſemine lini, ſemine fœnugræci, & applicentur ſupra inteſtinum apoſtematum. Laudatur etiam aqua calida, intelligendo de apoſtemate facto, ut ponit Raſis non autem de fiente, quia tunc ſtant aliæ intentiones. Quia ſi eſt materia admixta ſanguini, tunc primo diuertimus à principio cum phlebotomia. Si uero ſit à ſanguine, diuertimus cũ uentoſis, uel uomitu: Item repercutiendo .ſ. faciendo epithyma ex aqua roſarum, plantaginis, &c. Quando uero eſt factum, reſoluimus cũ decoctione dicta, & applicentur panni, uel ſpongia in dicta decoctione malefacti, fiat etiam inunctio cum oleo chamomillino, et fiat reliqua, puta fomentationes, emplaſtra, balnea, unctiones, uaporationes, quæ omnia habeant reſoluere materiam, & hanc intentionem tetigit Raſis, poſtea intromittatur inteſtinum, & curetur, ut dictum eſt ſupra, abluendo, inungendo, & imponendo illa ſtiptica, ſtet etiam æger cum coxis eleuatis poſt remedia applicata, quia erit ſitus ſatis cõueniens, quare, &c.

Cura exitus matricis.

In cura exitus matricis etiam considerare, oportet utrum sit apostema uel non, & utrum sit mollis, uel tractabilis, quia tunc est materia humida relaxans, et tūc facta lotione, aspergatur cum puluere stiptico dicto in alia cura, scilicet de exitu ani, & intromittatur. Aliquando enim non potest ingredi, & aliquando tota egreditur, ut dicit Auicenna, & putrefit. Et ego uidi mulierem habētem matricem inter coxas pendentem, & putrefactam cui abscisa fuit, & adhuc illa per plures annos uixit. Præterea tempore pestis Papiæ mortua est. Practici etiam applicant per inferius prauos odores, & suffumigant, ut faciendo suffumigium ex pēnis perdicū, & facere, ut fumum recipiant quando sentiunt matricis descensum. Capiunt etiam assam fetidā, & ponunt supra carbones ignitos, ponendo ægram in cathedra perforata, qua posita supra carbones recipiāt fumū: Item castoreū, quod habet terribilem odorē. Contundunt etiam folia urticæ, & superponunt matrici, similiter matricariam, quàm crispulam uocant, miscendo cū oleo de semine lini, ponunt etiam ouū corruptum sub gallina fouente oua cum quo intingunt lanam, & matrix fugiēs prauos odores petit partes superiores, si etiā teneat patiēs apud nares bonos odores iuuat, quia matrix percipiēs eos insequitur, et cōsequēter magis conatur ad ascendendū, sed si ista non sufficiūt, habeatur optima obstetrix, quæ intromittat matricē, postea coxæ eleuētur, et in hoc situ stet, uel fiat instrumētū sicut uirga

ga uirilis, & imponatur inunctum, facta tamen prius lotione uini rubei stipt. gallarum, hypochistidos cum balaustijs & floribus granatorum. & inungere cum oleo de citonijs, uel myrtino. Postea cum pulueribus aspergẽdo, uel accipiendo stupas infusas in albumine oui cum pulueribus, & alijs prædictis, & cum bolo armeno, sanguine draconis, ante & retro in situ debito situetur. Si sit apostema consideremus tempus apostematis. In principio procedimus cum repercussiuis, in augmento misceamus resolutiua cum repercussiuis, repercussiuis dominãtibus, in statu repercussiua cum resolutiuis, sed resolutiuis dominantibus in declinatione pure utemur resolutiuis, & consolidatiuis, postea intromittatur, & fiat ut dictum est de exitu intestini, quare, &c.

CVRA SVPERFLVI FLVXVS MENSTRVORVM.

IN cura huius ægritudinis sunt duæ obseruandæ intentiones. Prima est abscisio causæ. Secunda est retentio sanguinis fluentis. In prima intentione oportet considerare, si proueniat ex sanguinis abundantia, & tunc oportet remouere cum phlebotomia, & dieta tenui prohibendo comestionem rerum sanguinem multiplicantium, ut oua uinũ, carnes, &c. Si uero proueniat ex sanguinis subtilitate, & cholericitate, tunc oportet choleram digerere, ut cum syrupo rosato, de succo acetosæ, de ribes, de granatis cum aqua plantaginis acetosæ, portulacæ, & rosarum, euacuando postea cum myrabolanis citrinis, qui ultra hoc, quo euacuant, etiam infrigidant

Syrupi.

Euo.

gidant, ſacta euacuatione oportet alterare malam complexionem cum ſupradictis, ut cum ſyrupo roſato, trochiſcis roſarum, cum diarhodon, cum triaſandali, cum epithymatibus, ut cum aqua roſata, plantaginis, cum oleis, & emplaſtris infrigidantibus. Si ſit ex nimia aquoſitate humor phlegmaticus digeratur cum melle roſato & aqua abſinthij euacuando, poſtea cum myrabolanis, chebulis, deinde remoueatur mala complexio cum contrarijs. Si ſit à caſu ſtat intentio conſolidationis. Si ab ulceribus duæ ſunt intentiones, ſcilicet abſterſio, & conſolidatio, pro quibus fiendis uide dicta inde mictu ſaniei. Secunda intentio principalis, eſt retentio ſanguinis fluētis, quæ duobus perficitur ingenijs, ſcilicet diuerſione ſanguinis per aliam uiam, & reſtrictione uiarum per quas fluit ſanguis. In primo ingenio laudatur phlebotomia baſilicæ, oportet etiam applicare uentoſas ſub mamillis quia multum diuertunt à matrice, ut habet Hippocrates quinta particula aphoriſmorum, Mulieris mēſtrua ſi uis retinere, ſithiam maiorem, mamillis appone, etiā cum ligaturis doloroſis, & impoſitione extremitatum in aqua calida, ſed illæ uētoſæ ſunt multum uſuales mane, & ſero apponantur ante cibum, fricationes etiā, & uentoſæ in brachijs multum ualent. Secundū ingeniū, quod eſt conſtrictio uenarum per quas fluit ſaguis, perficitur cum his, quæ exhibentur per ſuperis, & inferius interius, & exterius. Per interius cum ſyrupis cōſtrictiuis, ut cum ſyrupo roſato, myrtino, de citonijs, de granatis, cum aquis ſolatri, plantaginis, & acetoſæ. Et de aqua plantaginis. dicit Auicenna, quod ipſa non habet ſibi, ſimile in retinendo huiuſmodi fluxum. Valent etiā

ad

ad hanc intentionem trochiſ. de charabe, & ſunt multum uſuales exhibendo ℈.ij. uel ʒ.i. cum ſyrupis prædictis, ualent etiam trochiſci de ſpodio, cum ſemine acetoſæ, trochiſci etiam de terra ſigillata exhibendo, de quolibet illorum ʒ.i. cum ſyrupo uel aqua plantaginis. Item coralli rubei à ℈.ij. uſq; ad ʒ.i. uel exhibere tantundem de lapide hematitis, cum aqua appropriata, electuariũ etiam de ſcoria ferri eſt multum uſuale, etiam triphera ex arte fœnonis, quã laudat Auicenna, ualet etiã multum confectio ultimi iuuamenti iſto modo appellata quã multum laudat Auicenna. Et nota quod iſta intẽtio reſtrictionis eſt à principio ponẽda in actu practico, quia ſi multum differamus, natura poſtea aſſucfacta per illam uiam difficulter remouetur, ab illæ ſcoria ferri, etiam eſt ſingulariſſima, & experta. Suppoſitoria etiã multũ conueniunt, & ſic Raſis laudat unum in litera, quod cũ lana uel coto debet imponi intinctũ in aqua, uel ſucco plãtaginis ponẽdo de olibano, balauſtijs, antimonio, acatia, alumine, et ſedeat patiẽs in aqua de curcuma, quã quidã dicũt eſſe chelidoniã, quidã uero aliud. Quãdo cauſa eſt ſanguinis aquoſitas, oportet eã remouere cũ exiccãtibus, et ideo cõuenit balneũ rerũ ſtipticarũ, ut ex roſis, corticibus granatorũ, ponendo in dicta decoctione plantas pedis uſque ad genua, uel in ipſa madefacere pannos lineo, & ponere ipſos in regionibus matricis ante, & retro, unctiones ẽt cõſtringentes conueniunt, ut unguentum ſandalinũ de anthera uel comitiſſe, & ex iſtis fiat inunctio ſupra dorſum ubi eſt ſitus matricis, et uẽter inũgatur ex oleo myrtino, de citonijs, poſtea aſpergimus de puluere rerũ ſtipticarũ ut de pul-

uere

Suppositoria.
Clysteria.
Stupefactientia.
Pessariu, caustica.

uere boli armeni, sanguinis draconis, terræ sigillatæ corticum granatorum, gallarum, balaustiarum, rosarum, &c. Per inferius uero ponantur suppositoria ex lana, uel coto, intincta in suco plantaginis, solatri, uel aquis earum, & aqua rosarum, ponendo terra sigillata, bolo armeno, & cum aquis frigidis, & alijs pulueribus prædictis, conueniunt etiam clysteria cum aqua plantaginis, bolo armeno, sanguine draconis, dragaganto, clysterizando matricem. Quod si ista non sufficiunt, tandem deueniendum est ad stupefactiua, ut dando athanasiæ Nicolai, ℨ.i. uel philonij persici. ℨ.i. causa constringendi, & est fiendum in casu disperato, ut uirtus confortetur, deinde procedimus cum diuersis remedijs. Rasis docuit, quod fiat pessarium acutum, quod cauterizat, & generat escaram sed non laudatur, nec est usuale, fit solum iu casu disperato, quare, &c.

CVRA RETENTIONIS MENSTRVORVM.

QVANDO in corpore mulieris non est sanguis superfluus, tunc si per menstrua non emittatur, non est mirandum, quia natura intendit corpus restaurare ut multotiens accidit in mulieribus cum patiuntur ægritudines, uel febres chronicas, quia tunc natura intendit illum sanguinem retinere, pro corporis conseruatione, et restauratione, & ita tunc sanguis non superfluit nec per menstrua emittitur, unde tunc prouocari nõ potest,
Hist^a — sicut accidit cuidam scholari nouiter practicanti cum uellet menstrua prouocare in quadam muliere extenuata ex quartana quam longo tempore passa fuerat, unde nun-

nunquam potuit, quare misit ad me mulierem, qui eam uidens dixi nunquam posse prouocari, donec mulier esset bene restaurata. Nota quod trochisci quos Rasis in litera describit sunt usuales, & eis practici comuniter utuntur, & tenentur confecti, & multum ualent in prouocatione fœtus et menstruorum, etiam adiuuandū exitum, & dentur cum decoctione iuniperi, de quo dicit Dioscorides, quod tantum prouocat, quod facit sanguinem mingere. Cura huius ægritudinis reducitur ad duas principales intentiones, prima est abscisio causæ retentionis, secunda est facilitatio exitus, siue prouocatio. Prima intentio sic perficitur, nam si causa sit ex parte fortitudinis, caloris, seu uirtutis, quod talia menstrua retineantur non debent prouocari, quia calor est sufficiens ad consumendum tales superfluitates, sicut accidit in mulieribus, quæ sunt uiragines, & utentibus fortibus exercitijs. Si uero ex debilitate uirtutis, oportet bonum cibum exhibere, ut uinum, oua sorbilia, carnes, & similia sanguinem generantia, & restaurantia uirtutem, & non oportet prouocare, sed ut supra dicebatur, oportet expectare dispositionem in qua reducta sit natura ad suam naturalem dispositionem, qua reducta si remaneat sopita tunc oportet eam adiuuare, & prouocare. Si uero fuerit propter materiam oppilantem, phlegmaticam sicut plurimum contingit, oportet eam digerere cum syrupo de bisantijs, de duabus radicibus, & quinque radicibus, cum aquis apij, fœniculi, cuscute, postea uero euacuamus, et de solemnibus euacuatiuis est agaricus, quia mundificat materiam phlegmaticam, & maxime à matricibus mulierum, & est singulare. In hoc

casu

caſu euacuamus etiam cum electuario indo, cũ diaſeni-
cone, deinde oportet alterare, & malam complexio-
nem remouere, ne iterum reaggregetur materia, cõfor
tando ſtomachum, & epar, cũ inunctionibus, & confe-
ctionibus in alijs locis proprijs iá dictis. Si uero ex par-
te organi, oportet cognoſcere cauſam. Si fuerit propter
materiá phlegmaticá oppilanté, tunc digerimus deinde
euacuamus diuertẽdo ad inteſtina, ut dãdo ſemel in heb
domada pilulas maſticinas cũ agarico, uel de hiera ſim
plici cũ agarico, uel de hiera magna cum agarico, & cũ
iſtis taliter diuertimus materiam ad inteſtina, ne am-
plius reaggregetur in matrice, & tunc diſponimus regi
men declinans ad calidum, & ſiccum. Si uero ab apo-
ſtemate proueniat curetur cura apoſtematis, ut ſupra
dictũ eſt. Si autem ab ulcere cura eſt impoſſibilis, ſed or
dinetur regimen, & non multum comedat, & exercite
tur, & euacuemus ſanguinem, per phlebotomiam fre-
quẽter, ut ſanguis, qui debeat per inteſtina fluere, reſol
uatur hoc regimine, uel euacuetur hac euacuatione per
illas uias. Si cauſa eſt nimia pinguedo, curetur cũ forti
exercitio tolerantia famis, & cũ alijs reſoluentibus. Se
cũda intentio principalis, eſt prouocatio menſtruorum
quæ fit cũ illis, quæ per ſuperius, & inferius adminiſtrá
tur. De his, quæ per ſuperius ſunt omnes ſyrupi, et aquæ
aperitiuæ, ut eſt ſyrupus de biſantijs, de duabus radici-
bus, & de quinque radicibus, cum aquis apij, fœniculi,
cuſcute. Decoctio etiam communis quinq; radicum ſola
conuenit, ſcilicet petroſilij, bruſci, fœniculi, ſparagi, apij,
& hoc eſt expertum à mulieribus maxime monialibus
abſtinẽtibus à coitu, admiſcetur etiam de ſauina parua
quæ

quæ eſt maxime prouocatiua, conuenit etiam decoctio facta ex pulegio, calmentho, mẽtaſtro, & origano, conuenit etiam decoctio cicerũ rubrorũ, faſeolorũ, uel ex rubea tinctorũ, quæ eſt multũ prouocatiua, & damus de huiuſmodi decoctione ℥.5. uel 6. in mane, & debet exhiberi calida & cum ſyrupo de duabus radicibus, damus trochiſcos deſcriptos in litera à Raſi, & communiter damus de huiuſmodi trochiſcis. ʒ.i. uel ℈.4. ſed habent odorẽ ualde paruũ, ſed in forma pilulari melius capiũtur, caſſia lignea eſt maxime prouocatiua etiã eius cortex, cinnamomũ etiam, et crocus multum prouocãt ponendo in ſcutella brodij, maxime cicerum uel faſeolorum rubrorũ, in aqua decoctionis ſit radix apij, poſtea ponendo crocũ, et de iſtis omnibus pulueribus poſſumus dare ʒ.i. uel caſſiæ ligneæ ſolũ ʒ.i. Et Ioann. Matthæus Gradi dicit, capiatur caſſia lignea, borrax gũmi quoddam quo utuntur aurifices ad conſolidandũ aurum, & de iſtis cũ aqua apij, uel decoctione ſauinæ detur in potu. Doſis autem iſtorum pulueriʒatorum ſit ʒ.i. Valet etiam ſedere in balneo decoctionis rerum prouocatiuarum menſtruorũ, & quando uolumus prouocare, oportet expectare tempus in quo natura ſit conſueta illum ſanguinem expellere, & tunc fiat decoctio ex rebus dictis, uel applicentur alia dicta bis in die, ſcilicet mane ante prandium, & ante cœnam, prouocamus etiam cũ fortibus fricationibus, fricetur ergo uẽtre, et coxæ, quia attrahit ad matricem, ſanguis etiam cum appoſitione uentoſarum, & ſic practici faciunt, applicant enim uentoſas in parte domeſtica coxarum, uel ſubcuruatura poplitis, id eſt, genu, quia ibi eſt uena, quæ reſpicit matricem,

cem laudatur etiam phlebotomia saphenæ, quæ est singularis in hac prouocatione. Sed aliquando sanguinis fluxus ad matricem. & uenæ matricis sunt clausæ, unde opus est tunc ponere in matrice aliquid, quod aperiat orificia uenarum, cum uenæ sint clausæ, ut sanginis non possit egredi, ideo est herba, quæ appellatur mercurialis. quæ sic capiatur, & contundatur, uel subtiliter incidatur, & ligetur in petia lini, & ponatur ad intra matricem, in nocte aperit orifica uenarum, & debet hæc petia poni cum filo appensa, ut possit libere extrahi. Aliud etiam singulare, quod laudat Ioannes Matthæus, est farina gith, quod apud uulgares appellatur githon, & est granum nigrum, & rotundum, quod nascitur infrumento, contundatur siue teratur, & ligetur in panno lini subtili, & ponatur, ut supra, & mirabiliter operatur. Mitridatum etiam ualet cum mastice, ut capere mithridati. ʒ. i. masticis ℈. i. & superponatur. Et licet mastix sit stipticus tamen est attractiuus, unde si retineatur in ore, mirabiliter attrahit phlegma à capite. Si fortiora uolumus, habemus quasdam gummi species, ut galbanum, serapinum, oppoponacum, euphorbium de quo dicit Auicenna in capite de præfocatione, quod prouocat in illa hora qua sumitur. etiam colocynthida, elleborus. scammonea, cyclamen, si mulier transeat super ea, prouocant mēstrua mirabiliter, fiát ergo ex eis suppositoria alligata filo, & aliquando trahitur ad matricem tanta materia, quod uir per mensem non potest coire. Et si ista suppositoria faciunt ardorem maximum, sicut sæpe contingit ita, ut mulieres blasphemant medicum, madefaciant pannos lini in aqua rosarum

rum,& albumine oui,oleo uiolato,rosato, & lactæ,& superponatur,& si opus fuerit remouebitur ardor cum prædictis,etiam cum litargirio,quare, &c.

CVRA PRAEFOCATIONIS MATRICIS.

IN cura præfocationis matricis,prima intentio est conuertere uapores, qui eleuatur ad superiora ad partes inferiores,& prohibere ne alij uapores ascendant, & hoc pluribus modis. Primus, ut dicit Rasis fricentur extrema inferirora. Secundus est, ut etiam dicit, quod fiant ligaturæ fortes, & sic faciunt practici ligãtes crura,& coxas,& dimittunt ligata aliquanto tempore.Tertio fit cum uentosis ponendo circa partes inferiores,scilicet partes domesticas coxarum,& in carnositate tibiarum, uel supra sumen. Et si illa non sufficiunt,fiat phlebotomia in saphema pedis, quia attrahitur sanguis, & materiæ ad inferiora, laudatur etiam phlebotomia sub poplite,id est,genu,sed oportet primo causam diuertere si est ex retentione menstruorum, & non expermate corrupto per retentionem, quia si exspermate corrupto, tunc traheremus illud sperma corruptum ad intra uenas per talem phlebotomiam, quia non esset fienda, diuertimus etiam uapores cum rebus odoriferis applicatis intra. Et ita Auicenna laudauit galliam,scilicet muscatam in qua ingreditur gallia,& muscus,etiam elefanginam quoniam uapores ad ista cõuertẽtur,accipiatur etiam muscus,ambra, gariophyli, cinamomi,incorporando cum storace liquida, & fiant pilulæ ad modũ lupinorũ, quarum una ponatur supra

T ignem

ignem, ut effumet, deinde ægra ponatur ad sedendum in cathedra perforata, & recipiat huiusmodi fumum, accipiunt etiam practici de oleo, de lino, irino, laurino, et de musco, dissoluendo in eis de gallia, & iniiciunt in matricem, & faciunt, ut obstetrix experta intingat digitum mediũ in hoc liquore. deinde imponat in matricem, & circumuoluendo ducat hincinde causando quandam titillationem, unde matrix commouetur ad appetitũ coeundi, & percipit delectationem, & per hoc quãdoque politur quod egreditur sperma corruptam. Etiam ad idem ualet quoddam simplex, quod dicitur uulgari sermone zibet, uel zebet, quod applicatur eodem modo sicut supra dictũ est, de quo semel usus fui in muliere quæ eam patiente præfocationem, cui causauit tantũ appetitũ coeundi, quod quasi continue uolebat marito suo copulari, deĩde rogauit me sibi uelle tamen appetitũ remouere, dixi quod ex se remouebitur post aliquot dies. Et nota quod si uir quando uult uti cum muliere, ponat in summitate uirgæ de dicto zibet, et subito utatur causabit in eo maximam delectationem. Per superius uero conueniunt ea quæ malũ habent odorem, quia in sursum conuertuntur fumi, uel materiæ, ideo oportet eos reprimere inter quæ est assa fetida, quæ ponatur sub naribus, etiam castoreũ est singulare, similiter serapinum & galbanũ, si ponãtur supra carbones ignitos, uel ponantur ad nares tenere etiam in ore radicem zedoariæ confert, mulieres capiunt sotulares, et cõburunt in igne & ponunt in oleo de semine lini, & recipiunt fumũ, & istud est corij combusti, fumus enim iste fugat serpentes uiuos, ut uidi in uno existente in hospitali Papiæ, qui habebat

Historia.

Historia.

bebat

bebat uiperam in stomacho, cui fecerunt multa remedia, ut eam expellerent, scilicet ponendo lac ad os: & multa alia, ueniebat enim ad os, & nolebat egredi, tandem factis fiendis æger fuit suffumigatus ex tali fumo, & statim uipera uisa est egredi per anũ, fumus etiã pēnarũ, præcipue perdicis combustarũ conuenit, & sic releuamus ægram à paroxismo præfocationis, & quia tunc oportet in abscisione causæ insistere, euphorbiũ est multũ prouocatiuũ, ut supra dictum est, hoc etiam medicamen potest exhiberi. Recipe seminis agni casti, seminis dauci, cinamomi, croci, ana ℈.5. fiat puluis subtilis, & sumatur cum aqua infrascripta. Recipe aquarũ nepite, arthemisiæ, & buglo. ana. ℥.i. misce. Si uero ex spermate retentio fiat, & sit puella, uel non consueta uiro, uel uidua, tunc debemus dare maritum si est possibile. Si uero non uellet nubi, uel esset monialis, phlebotomemus sæpe eam, et faciamus eam ieiunare, et fortiter exerceri, dimittat etiam carnes, oua, et uinum, utatur semine, et folijs agni casti, ruta, cymino, dauco. Secretum Ioannis Marliani quod exiccat sperma. Recipe dauci. ʒ.i. dissoluatur cum aqua arthemisiæ, et bibatur. Auicēna etiam laudat uinũ simplex, quod dicitur alsosor, & dicit cum sumitur est sanitas in eo, quare, &c.

CVRA RAGADIARVM VVLVAE, et eius apostematis.

NOTA quod pessarium dicitur clystere matricis, nascale uero dicitur suppositorium eius, sed aliquando confunduntur, hyssopi cerotum, est hyssopus humida, et

est sordities, quasi sudor accepta à pellibus ouium, quod cerotum est sublime in mollificando, & ideo applicatũ, super illas scissuras, quæ maximum causant dolorem sol uendo continuum est singularissimũ. Quantũ uero ad curam apostematis, istud apostema aliquando termina tur per resolutionem, aliquãdo conuertitur ad dubleti, id est, collectionem, & saniem, etiam quia multotiens generantur in matrice apostemata, melancholica, cancerosa, ideo communiter practici utuntur unguento de plumbo ad extrahendum adustionem, capiuntur enim liquores diuersi, maxime illi descripti à Rasi in litera, ui delicet camphora, sandali, & alia frigida bene pistentur in mortario plumbeo cum pistello plumbeo, & istud ap plicatur apostemati canceroso. Emplastrũ etiam de me liloto ualet in apostematibus interioribus, & dissolua- tur hoc emplastrũ cũ aliquo oleo, ut cum oleo de semine lini, sedat enim dolorem, & mundificat. Et nota quod in cancra confirmato, non oportet uti acutis, sed blãdi- tiuis, quia si cum acutis procederemus, tũc materia ma gis adureret, procedendum est ergo cum aqua, uel suc- co solatri, & plantaginis, oleo uiolarum, rosarum, muci lagine, psillij, unguento de cerusa, de plumbo. Pro cura etiam ragadiarum conueniunt rosæ, oleum chamomili num, de semine lini, uiolarnm, rosarum, ut dictum est supra emplastrum de plumbo dissoluto cum oleo de se- mine lini, linitum, uel clysterizatum ualet ad omnia a- postemata interiora, ualet etiam balneum anodinum in quo sedeat, ualet etiã supporatio, uel suffumigatio, debent ergo istæ ragadiæ primo abstergi, deinde consoli dari, nisi sint cancerosæ, quare, &c.

CVRA

CVRA MOLAE MATRICIS.

Cvra molæ matricis, eſt cura retentionis menſtruorum ita qnod procedere debemus cum his, quæ prouocant menſtrua, ut cum decoctione calamenti, radicũ pulegij, corticum caſſiæ fiſtulæ, & ſimilibus prouocantibus menſtrua. Si ergo prouenerit à uentoſitate, & non ab aliquo ſanguine retento, nec carne generata, fiat decoctio de ſeminibus, et ea quæ diximus in capite de choli ca uentoſa, ualet enim reſoluendo uentoſitatem diacyminum, dianiſum, diagalanga electuariũ de baccis lauri, fiant etiam paſſaria ex mercuriali, gith, uel ſi fortiora uolumus, faciemus ex cardamomo, oppoponaco, ſed, ad iſta fortia deueniendum eſt in ultimo alijs iam probatis. Item inungeudo, fundendo, balneando, cum his, quæ habent uirtutem reſolutiuam, inungendo uidelicet cum oleo de balſamo. Item faciendo etiam peſſariũ de ruta, mentaſtro, de quibus dictũ eſt in capite de retentione menſtruorum, & cum mithridato, maſtice, &c. ſemper à leuioribus inchoando. Confert etiam ſæpe mundificare corpus patientis cũ pilulis fetidis, ſed quando iſta non proſunt relinquatur naturæ, quia ipſa ex ſe reſoluet ſuperfluitates. Nota quod ſicut generatur hæc mola in matrice, ita etiam generantur aliæ res præter naturam, ut teſtor me uidiſſe in quadam muliere Papienſæ, quæ putans ſe eſſe prægnantem, poſt 12. menſes emiſit fruſtum unum carnis ſatis magnum, & multa alia parua, & ſimul cum illis peperit animal ad ſimilitudinem unius tenconis piſcis, & erat colorius uiridis obſcuri ſu-

pra tergũ,& infra erat rubei coloris, et habebat coriũ ita durũ: quod uix cũ gladio scindi poterat, habebat .n. motum, et plicabat se sicut eritius: quare, &c.

CVRA HERNIAE, SIVE CREPATVRAE.

PRO hac cura duæ sunt intentiones notandæ. Prima est reductio intestinorum ad situm suum. Secũda est intestinorum retentio in situ suo conuenienti, et consolidatio rupti, siue dislocati. In prima intentione regimen debet esse prohibituum uentositatis, & nõ generatiuum, quia si intestina descendunt tunc tumefiunt, & nõ possunt bene reingredi: reductio autem intestinorũ fit hoc modo, iubent enim practici, ut resupinetur infirmus cum coxis sursum eleuatis, et si ex ipsis non ingrediantur, tunc oportet cum leui compressione illa ad intra siphac reducere, & si non possumus propter uentositatem resistentem, quæ est intestinis, prohibens eorum ingressum, resoluamus illam uentositatem, postea intromittamus, resoluemus autem cum decoctione meliloti, anethi, seminis lini, fænugræci: anisi, cymini, semen etiam carui cum spongia uaporando: uel cum uesicis illa decoctione plenis, & inungendo cum oleo amygdalarum dulcium, chamomilino, & anethino, ut mollificatis intestinis, & siphac melius ingrediantur, & leniter tractando introducantur, eleuamus etiam coxas infirmorum, & caput tenemus depressum, sæpius agitando cum cruribus eleuatis, ut melius ad situm suum reducãtur. Secunda intentio est retentio intestinorum in loco suo, retinemus autem cum ligatura debita, cum brage-

rijs,

rijs, quæ comprimendo locum comprimant ne inteſtina deſcendant, aliquando autem ad retinendum, & conſolidandum ſola ligatura à ſufficit maxime in infantibus qui habent uirtutem reſtauratiuam bonam, & in eis fit talis conſolidatio, aliquando indigemus medicaminibus, & de eis ſunt quædam cerota, ut eſt cerotum Raſis in litera, etiã cerotũ aliquod uſuale, quod dicitur cerotũ de pelle arietis, & iſtud tenet confectũ aromatarius de la ferenela Papiæ, in quo ingreditur ſanguis humanus, cuius deſcriptionẽ habes à Ioannes Matthæo Gradi in quodã conſilio, quod facit de ruptua ſiphac, et eſt hoc. Recip. picis naualis. ʒ. ij. litargirij. ʒ. i. ceræ citrinæ et rubeæ, colophoniæ, ana. ℥. ij. aromatici, oppopanaci, amoniaci *bdellij, galbani, ana ℥. i. uiſci quercini ʒ. iij. aloes. ℥. i. s. maſticis, corticum thuris, myrrhæ, terebãthinæ, nucis, cupreſſi, glutinis piſcium, ſarcacollæ ana ℥. i. s. boli armeni, gypſi ana ʒ. iij. ariſtologiæ lõgæ, et rotundæ, mumiæ, ſanguinis draconis ana ʒ. ij. radicum conſolidæ maioris et minoris ſan. ʒ. i. ſanguinis humani lib. s. ciperi. ſanſuci, acaciæ, gallarũ ana ℥. s. ſauinæ capitum granatarum ana ʒ. s. Item Recipe pellem arientinam unam, et dequoque diu in aqua duplici pluuiali, quouſq; pelles diſcoagulata ſit, tunc mollifica uiſcum et gummas in dicta aqua pluuiali, & pone ad ignem, quouſque omnia bene diſcoagulata ſint, deinde cola, poſtea adde deſuper puluerẽ omnium aliarum rerum, & iterum reduc ad ignem, & coque quoſque ſit ad modum emplaſtri, poſtea ipſo utere. Nota tamen pro regula quod ipſo appoſito non remoueatur circa nouem dies patiente ſemper, quantum poſſibile eſt quieto manente, nã ut refert*

Auenzoar libro uigesimo quarto thesir, quidam iuuenis qui hoc morbo laborabat, stetit duobus mensibus super dorso suo, et cũ bono regimine sine medicinarũ applicatione liberatus est, uide prædictũ consiliũ, quia ibi ponit multa alia, et singularissima. Alia sunt ingenio retinẽdi intestina, ne descendant. Quidã.n. cauterizant locũ per quẽ descẽdunt intestina, ut in inguine dextro si per locũ illũ descendũt, quia per hoc generatur caro callosa prohibens descensum. Alij faciunt foramẽ in loco dicto, & imponũt filũ aureũ, & ita continue procedunt constringendo, & faciunt istud foramen per constrictionẽ ita strictũ, quod intestina nõ possunt descẽdere. Alij uero faciunt per castraturã, ita quod scindunt illũ testiculũ, & uasa spermatica, & ita didimũ postea cauterizant, & ita generatur escara in pinguibus, in musculis faciunt fasciã ab ipsis incipientẽ, & descendentẽ usque ad inguina, & ita ad aliũ musculũ, & est optima ligatura quàm ego fieri feci pluribus Papiæ. Est unus ferrarius in santo Ioanne in burgo, qui facit bragerios ferreos, & sunt optimi, & multum iuuantes. Si uero proueniat à uentositate cognoscimus, quia ibi non est grauitas, & est magna traslucentia, cognoscimus etiam ex tactu bursæ testiculorum, quod sit uentositas, & ista maxime apparet in hydropisi asclite, & maxime in tympanite, & tunc in cura est procedendum cum resoluentibus, ut cum oleo de cherua, cum oleo sambacino, quod sit ex folijs sambacis de lilio, chamomilino, de ruta, de anetho. Remedium singulare, quod laudat Auicẽna est emplastrum factum ex fabis decoctis eo modo, ac si uellemus eas comedere. Sunt enim calefactiuæ, & exiccatiuæ,

næ, ideo ualent emplastrate cum oleo chamomillino, rutaceo, de lilio secundum quod uolumus magis, uel minus calefacert, possumus etiam ponere de alijs seminibus, ut anisi, anethi, carui, cymini. Si uero proueniat ab aquositate procedimus cum calcfactiuis, et exiccatiuis, ut cum emplastro de stercore uaccino, & caprino. Sed si ista, & alia calefacientia non ualeant, fiat foramen in bursa testiculorum, ut aqua egrediatur, postea consolidetur. Et aduertamus semper, & attendamus causæ, seu radici, quæ generauit aquositatem, utputa epati si sit causa. Si uero sit causa cerosa, & proueniat propter sanguinis abundátiam, fiat primo phlebotomia, postea humectamus, deinde resoluimus. Si uero sit uaricosa, & proueniat à sanguine uaricoso primo fiat phlebotomia, deinde digeratur humor melancholicus, postea euacuetur, deinde humectentur uerucæ, deinde resoluátur. Sed si ista parum faciunt, scindantur leuiter cum cauterio, cum igne usque ad didimum incidendo, postea uenas cõprimendo, quæ sunt circa testiculum, redibit ad pristinum statum. Nota de muliere quadam quàm uidi, quæ cum in partu laboraret, fuit crepuit et egressa fuerunt intestina, & fecerunt magnum tumorem in umbilico. Nota etiam quod multotiens, quando intestinum ingreditur bursam testiculorum, intestinum uoluitur, et torquetur, & causat magnum dolorem, repletur etiã quandoque fecibus, & uentositate, & non potest redire ad locum suum, etiam ratione inuolutionis aliæ feces non possunt descendere ad partes inferiores, quare regurgitant ad partes superiores, quare, &c.

carnosa

Cura

CVRA DOLORIS IVNCTVrarum à causa calida.

PRO cura doloris iuncturarum quinque intentiones sunt obseruandæ. Prima est diuersio, uel minoratio materiæ. Secũda digestio. Tertia euacuatio. Quarta mitigatio doloris, et repercussio. Quinta, & ultima remanentis resolutio. Pro prima intentione facimus phlebotomiam laudatam à Rasi, & hoc quãdo talis dolor prouenit à sanguine, uel à materia sanguinea mixta in diuersis tamen uenis hanc facimus. Si.n.est in manu dextra fiat phlebotomia, in pede dextro tantum per unam diametrum et econtra. Si tamen pedes sint debiles à natura non debemus hanc facere ne materiæ attrahãtur ad pedes, sed tamen fiat à basilica. Si autem fiat ab alia materia à sanguine fiat digestio, deinde euacuatio. De phlebotomia uidetur controuersia, nã Serapio non concedit phlebotomiã esse fiendã materia non digesta. Auicenna uero uult, quod fiat in principio. Respõdetur quod Auicenna habuit intentionem ad dolorem, qui est fortis, & multum attrahit, ideo ad diuertendum concedit phlebotomiam in principio, postea dicit, incipe à re forti quãuis debilior sit incolumior. Iste autẽ sermo uester contradictorius, sed dicatur, quod nulla est contradictio, quia quando dicit incipit à re forti intelligit, id est, incipe ab euacuatiuo electiuæ euacuante, quia materia est in locis longinquis, ideo indiget euacuatiuo electiuæ euacuante, quãuis inter electiuæ euacuantia debilior sit incolumior, quia fortia euacuatiua euacuant subtile relinquen

Gal. 13. meth. med. cap. 13. Artuũ verò partes tatũ alimẽti capiant quũ sit nutriendę

linquendo grossum, etiam faciunt maximã agitationẽ in corpore, ideo gradatim in hmõi euacuationibus procedẽdum est diuertimus ergo cum solutiuo electiuæ euacuante in materia calida, & usuales sunt pilulæ de hermodactylis minores, & tenentur confectæ, pilulæ autẽ de hermodactylis maiores ualent in causa frigida, et describit eas Mesue ubi dicit, pilulæ de hermodactylis ex inuentione nostra, et damus. ʒ.i. pilularũ de hermodactylis minorum, uel ℈. ij. in causa calida, ponendo aliquantulum de rheumbarbaro. Secunda intentio est digestio humorum, et licet multa habeamus in proposito, tamen syrupus de endiuia, & syrupus acetosus nõ sunt boni, oportet ergo, ut syrupi in proposito sint frigidi, & stiptici, ut uerbi gratia. Recipe syrupum rosarum. ℥.i. syrupum de granatis. ℥.s. aquarum plantaginis, & rosarum, ana. ℥.s. solatri, acetosæ, ana. ℥.i. misce, cõtinua per quatuor uel quinque dies. Tertia intentio est eradicatiua euacuatio, in qua laudantur pilulæ dictæ supra uidelicet dando. ʒ.i. pilularũ de hermodactylis minoribus, uel ℈.4. & sic procedendo usque quo tota materia euacuetur, & repercussionem materierum ad locũ oportet attendere continuæ, et inungere cum oleo rosarum, practici.n. incipiunt epithymare, & ita ponunt statim à principio in opere intentionem repercussionis. Quarta intentio est prohibitio doloris, quæ statim est ponẽda in opus practicum à principio, & ideo Rasis laudauit multa singularia remedia dolorem mitigantia, simul et repercutientia, ut cassia fistula dissoluta cum oleo rosarum, uel aqua rosarum, uel solatri, linita supra locum. Etiam, ut ponit Auicenna secundo ca-

Localia frig. et anodyna.

none

z

none, capite de caſſia fiſtula. Item farina hordei incorporata cum oleo roſato, uel aqua roſarum linita mitigat & reſoluit. Medulla etiam panis infuſa in lacte, & panis ſiligineus, id eſt, de ſigala eſt melior, quia eſt frigidioris complexionis, addendo uitellum unum oui, & incorporando cum medulla panis & lacte, ac in forma emplaſtri applicare. Si uero dolor ſit intenſus, addatur ℥.i. opij incorporando cum modico croci, ut det penetrationem. Si autem percipiatur uehemens dolor & inflãmatio, ſingulare eſt facere mucilaginẽ de pſillio in aqua roſarum, uel aqua ſolatri, ponẽdo etiã aliquid de aceto, quia dat penetrationem extendendo illam mucilaginẽ ſupra pannum, poſtea ponere ſupra locum dolentẽ renouando ſæpe cũ incipit calefieri, & hoc expertus ſum, & debet eſſe pſillium ex quo fit mucilago integrũ, quia partes eius exteriores ſunt frigidæ, interiores uero calidæ, ſi etiam accipiatur oleum roſarũ in quo bullierint uermes terreſtres, & ſit infrigidatum actualiter, et ponatur ſupra locum dolentem mirabiliter operatur ad eandem intentionem. Quando materia totaliter fluxerit ualet applicatio rerum anodinarum, ut chamomilla, melilotum, fœnugræcum, bulliant hæc omnia cũ uino rubro ſtiptico, ponendo etiam de iua, quæ eſt ſingulariſſima in confortatione neruorum & eis facere balneum, ualet etiam emplaſtrum ex rebus anodinis, miſcendo aliquid ex frigidis, uel oleo roſarum, &c. Quinta intentio eſt reſolutio illius quod fluxum eſt, quæ completur cum approximatione reſoluentium, & mollificantium, ualet cum oleo roſarũ, & chamomillæ, & in proceſſu cum chamomillino ſolo, ualet etiã ſtercus uaccinum

cinum

cinum cum sua actuali caliditate ad hanc eandem intẽtionem. Pro præseruatione uero ualet balneum ex uino nigro, in quo bullierint aliqua stiptica, uel gallæ, balaustiæ, &c. miscendo aliquid de uino, conueniunt etiã omnes autores, quod patientes hanc ægritudinem debẽt se abstinere à uino, ut dicit Rasis in litera, dicit etiã in alio loco, dimittant uinum toto tempore uitæ suæ, & curabunt, & Auicenna. 22. tertij prohibet exhibitionem uini, idem asserit Cornelius Celsus, & ita hoc in memet feci cum incepissem pati podagram, usus.n. fuit tali regimine.s. dimisi uinum per duos annos, ita quod parũ, uel nihil bibebam, faciebamq; singulis mensibus euacuationes, & accipiebam aliquam pilulam diuersiuam, & minoratiuam bis in hebdomada, ut natura diuerteretur in transmittendo materias ad iuncturas, & potius transmitteret per uiam scessus, quia in principio facile est materiam diuertere, sed quando est consueta nullo modo, uel cum magna difficultate possumus illam consuetudinem remouere. Similiter quando facta est nodosa, ut Ouidius, Tollere nodosam nescit medicina podagram. Et cum tali regimine curatus fui, & pro certo nunquam passus sum tales dolores, non etiam huiusmodi patiẽtes laborent in coitu, quare, etc.

Historia de semetipso.

Nota.

CVRA DOLORIS IVNCTVRArum à causa frigida.

PRIMO in cura huius ægritudinis sunt obseruãdi hi canones Auicennæ. Primus quod non absoluamus ab euacuatiuis materiæ phlegmaticæ, quando cũ

eis ſint permixta euacuatiua choleræ, quia phlegma ex ſe non flueret niſi ſecum eſſet mixta cholera. Secundus canon eſt quod cum euacuatiuis ſimul permiſceamus ſtiptica, quia conſtringendo uias faciunt ne materia ad locum fluat, ideo ad hanc intentioné ualent pilulæ de hermodactylis, et ualent tam in cauſa frigida quàm calida, tamen quando uolumus euacuare materiam calidam, admiſcemus aliqua reſpicientia à proprietate illam. Si uero frigida admiſcemus ea, quæ frigidá euacuát. Tertius canon eſt, quod à principio nó eſt euacuádú cú fortibus euacuatiuis, quia euacuarent ſubtile relinquendo groſſum, et ideo dicit Auic. Oportet ut bláde tractetur, innuit.n.quod ſi à principio aliqua conueniunt, non tamé ſint fortia, ſed debilia, ut aliqualiter minoretur materia, pilulæ deſcriptæ à Raſi in litera non ſunt in uſu, ſed deſcriptione Meſue quas deſcribit in antidotario, et ſunt dandæ uſq; ad.ʒ.i. in principio pro minoratione. Nota etiá quod nó debemus euacuare cú fortibus, niſi præmiſſa digeſtione, quæ nó debet fieri cú ualde aperitiuis, ne materiæ fluant ad iuncturas, ideo pro digeſtione conuenit mel roſatú, ut ſic dicendo. Reci. mellis roſati.℥. i.s. aquarum betonicæ & abſinthij, ana .℥.i. miſce pro ſyrupo, facta ergo una, uel pluribus euacuationibus tráſimus ad fortiora, uidelicet addendo in proceſſu ſyrupi de ſticados.℥.s.cum.℥.i.mellis roſati colati cum aquis dictis, facta autem euacuatione attendimus ad materiá fluxam epithymando cum epithymate Raſis. Item cú aqua decoctionis chamomillæ, fœnugræci, maluarum, altheæ, ſemper etiá in emplaſtris oportet aliquid exhibere quod humectet ne induretur materia, & lapidetur

tur seu gipsetur, diuretica etiã non debent dari nisi corpore debite mundificato, uinum quantum potest debet uitari, licet hic Rasis ponat potius causa resolutionis ab extra, dicit enim ego plures uidi qui relinquerunt uinũ, & omnino curati sunt. In hac ergo cura ex dictis Rasis, & Auicennæ quinque intentiones sunt attẽdendæ, prima est diuersio & minoratio, secunda digestio, tertia eradicatiua euacuatio, quarta mitigatio doloris, quinta resolutio remanentis. In prima ergo intentione notandus est canon supradictus .s. quod non debemus à principio procedere cum fortibus euacuatiuis, sed cum debilibus, conueniunt ergo pilulæ de hærmodactylis minores, descriptione Mesue cum aliquantulo rheumbarbari, ut uerbi gratia, sic dicendo. Recipe pilularum de hermodactylis minorum ℈.ij. rheumbarbari electi ℈.i. misce. Si autem talis materia fuerit sanguini mixta, debemus diuertere cum phlebotomia, uomitus etiam multum ualet, ut dicit Auicenna, ad diuertendũ ex eo quod per uomitũ fit uomitus cõtrarius, dummodo corpus sit bene dispositum ad ipsum. Secunda intentio est digestio, de hac dictum est, quod digestiua non debent esse aperitiua, nec quæ noceant neruis & iuncturis, ut sunt syrupi de radibus, oxymel simplex, & compositum, nocent enim neruis, standum est ergo in melle rosato per aliquos dies, postea ueniendum est ad syrupum de sticados. Tertia intentio est euacuatio, quæ fit cum fortibus euacuatiuis, ut cum pilulis de hermodactylis maioribus, & pro eradicando damus ℈. iiij. sine rheumbarbaro, &c. Quarta intentio est mitigatio doloris, quæ statim à principio debet poni in

actu

Motus

actu practico, maxime in non consuetis doloribus, mitigamus enim cum anodinis in forma unctionum, possumus etiam in forma epithymatũ applicare, accipe oleũ chamomillinum cũ uermibus sicut in calida accipimus oleum rosatum cum dictis uermibus, & dictum emplastrum ponimus supra locum, oleum etiam uulpinũ.s. ex decoctione uulpis supra dolores iuncturarum à causa frigida multum ualet, et est expertum emplastrum, etiam factum ex farina fœnugræci, meliloti, & pauco aceti ualet, cassia fistula est etiam singularissima.s. tam in causa calida quàm frigida, sed in calida dissoluimus cum modico cum olei rosarum, uel aqua rosarum, uel solatri. In frigida uero non ponimus oleum rosatum, sed mel sufficientis quantitatis cum oleo chamomillino. Est etiam unum aliud autenticum remedium, & singulare quod ponit Auic. cap. de sedantibus dolorem quo usus fuit frequenter, & est tale, bulliatur fœnugræcum in aqua, & aceto, & ponatur de melle sufficiẽtis quantitatis, & commisceatur ad modum emplastri, et ponatur supra locum dolentem, et dimittatur tribus diebus, ualet enim multum & si tale emplastrum exiccaretur supra locum, & constringeretur mẽbrum, ponatur pannus lineus supra emplastrum, & inungatur talis pannus lineus cum petia ex oleo rosarum intincta, ut melius tale emplastrum separetur. Mitigatiuum, & aliqualiter resolutiuum est stercus uaccinum cum illa actuali caliditate cum qua egreditur, et si taliter non potest haberi, ponatur in eo de oleo chamomillino, uel uulpino, & simul bulliant in uase, postea calidum ad modum emplastri loco apponatur. Quinta, &

ultima

ultima intentio est resolutio residui remanentis, & ista perficitur cum emplastris, & unctionibus calidis, & siccis, non tamen uehementer ne materiam lapideam efficiant, conueniunt etiam in hoc casu balnea, & quæcunque temperate resoluunt, ut oleũ chamomillinum, uulpinum, de lilio, conueniunt etiam emplastra ex farina fœnugræci, altheæ, seminis lini floribus chamomillæ, radicæ altheæ, emplastrum etiam positum à Rasi in litera, uel balneum factum ex omnibus anodinis, ut ex althea, chamomilla, fœnug. saluia, roremarino semine lini, absinthio, & alijs similibus, bulliant etiam prædicta in uino, ut saluia, maiorana, rosmarinum, iua, & in tali balneo infirmus commoretur.

CVRA DOLORIS SCIATICI.

IN cura doloris sciatici non fit repercussio à principio debent tamen remedia esse magis fortia, ideo emplastra & aliæ unctiones sint fortiores ex eo, quod materia est profunda, et uirtus medicaminum non potest, nisi cum difficultate ad locum peruenire, Auicenna laudat phlebotomiam brachij diuersiuam, qua facta aduertatur si fit rubedo in urina, et si sic fiat phlebotomia uenæ sciaticæ, quæ est prope clauiculã pedis in parte syluestri. Si sit materia phlegmatica fiat uomitus, dummodo corpus sit ad ipsum paratum. Inũgamus etiam cum oleis appropriatis. Fiant etiã suppositoria, & clysteria acuta, et fortia, ut propter dolorẽ materia diuertatur, et attrahatur à partibus superioribus ad partes inferiores, et sic diuertatur à suo cursu ad iuncturas, caueã-

tur tamen huiusmodi in corpore delicato timentes excoriationem. Emplastrum quod describit Rasis est uesicatiuum & cauterizatiuum, attrahit enim materiam ab inferiori parte ad superficiem: Item stercus columbinū conteratur, & cum decoctione farinæ superponatur pro cauterio. Et in omnibus alijs cura est eadē cū cura podagræ, de qua dictū est, quare ibi recurre, quare, etc.

CVRA GIBBOSITATIS.

QVANDO *gibbositas prouenit à materia phlegmatica, descendente à cerebro, tunc eius cura est, cura spasmi, & cura paralysis, et ideo factis euacuationibus, & digestionibus debet postea talis materia resolui. Et optima resolutiua sunt, sicut acorus conditus, cōfectio diacori, confectio plirisarcoticon, oleum de euphorbio pro unctione, quod describit Auicenna in capite de gibbositate, et remittit nos ad capitulum de paralysi, et debemus à principio in hac cura esse solliciti, quia quanto magis confirmatur difficilior efficitur cura, sed quando est confirmata, ut infirmis complaceamus aliqua tentamus sine spe curationis. Si autem ab apostemate proueniat curetur cura apostematis, saltē talia emplastra sint fortioris impressionis, quia materia est profunda, quare, &c.*

CVRA VARICVM.

CVRA *huiusmodi ægritudinis est, sicut cura melācholiæ, oportet digerere, & eam euacuare cum his,*

quæ

quæ appropriata humori melancholico, & remoueatur causa antecedés cum phlebotomia basilicæ, quæ sit cum foramine lato, & corpus sit exercitatum, ut permisceatur sanguis subtilis cum grosso, & cum digestiuis appropriatis prædicto humori, uidelicet cum syrupo de thymo, de epithymo, de fumoterræ, de pomis euacuando, postea cum pilulis indis, sicut dictum est in capite de melancholia, etiam cum pilulis de fumoterræ, & hoc frequenter faciendum est, ut bene talis humor euacuetur, qui est causa antecedens uaricum. In regimine aút cibi, et potus, abstinere debet à leguminibus carnibus, salsis, caulibus, & aliis generantibus melancholiam, sicut est uinum, grossum, spissum & nigrum, & hoc regimen cõtinetur pluribus diebus, deinde euacuetur causa coniuncta phlebotomando uená, et permittatur totus sanguis exire pluribus uicibus, ut bis, uel ter, & non una uice tantum in die usquequo uena inaniatur, postea semper attendamus ne iterũ fiat aggregatio euacuádo à basilica. Modus auté quo chirurgici utuntur in extrahendo sanguiné est, quia primo excoriant pellé, et excarnant bene uená, et ligãt eam cũ filo usque ad locũ tumidũ, et sic incidũt ut sanguiné extrahant paulatim, qui est in parte inferiori, & sanguis à parte superiori non potest amplius descendere, postea cauterizát, ut fiat cscara, ut non amplius fluat sanguis. Et si diceretur illa tibia non nutriretur, quia sanguis per eum non potest trásire. Responde, quod sunt aliqui rami per quos transit sanguis quare nutritur. Recordor ego de quodam scholare Alamano adolescenti pulcherrimo, qui patiebatur hanc ægritudinem, & non præcedétibus euacuationibus

& alijs se cōmisit in manibus unius empirici, qui extraxit sanguinē, et clausit uenas, et quia corpus non erat mundificatū, passus est illinc ad paucos dies febrē quartanā pestilentialē, et mortuus est, et hoc fuit, quia natura erat consueta per illa loca transmittere superfluitates, quibus retentis, et putrefactis secutus est effectus dictus, ideo cauere debemus à tali nisi seruato prius ordine debito iuxta Hippocratis sententiā sexta aphorismorū illo. Hæmorroides sanari antiquas, si non una dimissa fuerit multum periculum est hydropisim, aut phthisim, aut maniam fieri, &c.

CARA ELEPHANTIAE.

ELEPHANTIA *est eadem ægritudo, quæ uarices, id est, utraque fit ab eadem materia, nisi quod hác faciens est subtilior, et spargitur per multas uenas, causans tumorem in tibijs, ideo præcedentibus prædictis digestiuis euacua cum pilulis de hermodactylis, et pluribus uicibus euacuando prohibeantur à generantibus sanguinem grossum: Item utátur uomitu in principio, utemur repercussiuis cū aloe, acatia, aceto, hipochistidos: Item ualet phlebotomia extrahendo à contrario si materia fuerit sanguinea. Et si assuescat portare calceos de pelle canis erit bonum, ut pes stet strictus. Item ualet decocto caulium, & aliarū rerum prædictarum, & fiat balneum, ut fiat resolutio illius materiæ. Et mirabile remedium ad elephantiá. i. tumorē in tibijs, uel in manibus, uel ad quēlibet alium tumorē est tale. Accipiatur lixiuium ex cineribus quercus, et si acetū forte imponatur*

1581. 20. octob. nota q affui in quodā cōsilio cuiusdā de Labiena, seu Lobiana, q erat sup facie, [illegible], seu corpe toto maculis [illegible] lati veluti folia hedere sparsim sine inde. q erat coloris rubei ad nigred. aliquali [illegible], cū tumore aliquali [illegible], & equali quali [illegible] capiebat macula. & cū [illegible] quadā. Et inter alia recordatū fuit q decoctio herbe Reginæ, & herbe d. virga aurea [illegible]. & q in cacio curādo multū [illegible].

imponatur erit melius, et cũ eo misceatur boccale unũ uini albi aromatici, & ex his fomentetur locus cũ spongia, postea cum eisdem spongijs sic madefactis fricetur locus ab inferius ad superius si est in tibijs, deinde accipiantur folia ebuli, & cum eis locus cooperiatur et emplastretur cum eis, quia maxime ualent, exiccant enim illam materiam grossam, facientem tumorẽ, uel aliud, et est mirabile. Accipiatur lapis marmoreus, uel silex, uel saxum uiuum, & igneatur, postea irroretur aceto fortissimo, postea teneat tibiam, siue locum tumefactũ supra fumum illius lapidis, suprapposito panno loco, ut melius fumus accipiatur, & uidebitur quod sudabit, quia illa materia dissoluetur, et hoc expertũ est, &c.

CARA VLCERATIONIS CVTIS.

PRO cura uide Rasim, & nota quod litargirium aurem est singularissimum ad omnia ulcera, & ad maculas delendas, cuius compositionem ponit. Seruitor, mirabiliter etiam ualet ad pustulas faciei, & ad choleras facta prius debita euacuatione causæ antecedentis cum phlebotomia, & alijs requisitis, Et ego cum istis liberaui quẽdam fratrem sancti Dominici de obseruantia, qui habeat has choleras adeo quod uidebatur leprosus, qua de re alij fratres uolebant eum separare ab eis, et potest hoc modo fieri descriptio. Recipe litargirij aurei. ℥. i. cõterantur, et infundantur in aceto forti, et dimittatur per diem & noctem, uel per dies, duos remouendo primũ acetum & ponatur aliud, & ita abijciendo singulis quatuor uel sex diebus nisi sit albificatum, quod gratius

redditur, & tunc non oportet quod maneat in infusione in aceto, cuius albificatio fit duobus modis, uno modo fit cum sale in quadraginta diebus, ut ponitur à Seruitore, postea dissoluatur in mortario cum aceto, quantum sufficit inspissabitur, & secundum quod inspissabitur, addatur de oleo uiolato ad sufficientiam, et iterum dissoluatur cum ipso oleo, & ducatur in mortario cum pistello inspissabitur adhuc, & iterato ponatur de aceto, & fiat ut prius una uice oleum uiolatum continuãdo per spacium duarum, uel trium horarum, & si fiat hoc sub sole conuenientius erit, ulterius addatur camphoræ subtilissimæ pulverizatæ ʒ.i. postea usui reserue tur, lauetur locus cum decoctione maluarum, fumiterræ, lapatij, uiolarum, matrum uiolarum, aduertendo, quod balneum infectum abijciatur, & cum dicto litargirio liberaui quandam mulierem habentem intensissimum ardorem in uulua, per tres uel quatuor dies, & per applicationem istius bis uel ter fuit liberata, quare, &c.

CVRA DOLORVM IN MEMbris manifestis.

NOTA *quod dolor, qui fit in membris exterioribus potest causari, uel à causa interiori, uel exteriori, sicut à casu, & percussione, uel similibus, uel à mala complexione sine materia, uel cum materia, ut calida, frigida, cum postemate uel à solutione continuitatis. Ad propositum Rasis ponit curam, quando dolor fit à materia calida, uel frigida. Secundo nota, quod doloris*

loris prouenientis à materia calida signa sunt, rubedo, calor, pruritus, &c. Et si sit cũ duricie uel tumore, loci apostema calidum futurum significat, sed quando fit à causa frigida, sunt priuatio rubedinis, & caliditatis, & est stupor, & fuscendo, grauitas, & formicatio, hæc autem cum affuerint paralasim, uel mortificationem significat coloris, oportet ergo ægrum interrogare ubi dolor accidat. s. uel in pede, uel in manu, si sit ex percussione, uel si aliquid acciderit supra mẽbrũ, uel diu supra cũ iacuerit, siue ab alia cã extrinseca. Si uero nõ fit à cã extrinseca dẽt cõsiderari locus coloris, an sit rubicũdior reliqua parte corporis, quia si sic dẽt curare ex medica mine apostematis calidi. s. cũ oleis frigidis, ut uiolato ro sarũ, & similibus, & in tali casu conuenit phlebotomia. Si enim sic in pedibus fiat in manibus, & econtra. Si fiat ex exiccatione, & membrorũ non fuerit rubeũ, nec calidum, sed continue offuscatur, & exiccatur, debet distillari aqua calida ab alto, ratio quia humectat, deinde inungatur ex oleo, & cera, &c. Quando autem dolor fit à materia frigida, et si locus apparet grossior, & ad tactum frigidus fricandus sæpe erit, ut fiat rarefactio pororũ, deinde debet fieri embrocatio ex aqua de coctionis chamomillæ, samsuci, & sticados arabici, ratio quia resoluit materiã frigidã, postea inungatur cum oleo de cheiri citrino, uel cũ oleo costino, uel de lilio, & similibus, ratio patet. Regimen, & dieta debet subtiliari quo ad quantitatem, ut calor naturalis reddatur potentior ad resoluendum, & debet uti multo exercitio, quia calefacit, et resoluit, debet etiã sudare in balneo, & si prædicta nõ sufficiunt debet fieri euacuatio cum

medicinis euacuantibus materiam phlegmaticam, ut cum pilulis de hermodactylis, uel cum pilulis fetidis, uel cum medicina de turbith, & si membrum sentitur frigidum, debet fricari, deinde inungi ex oleo costino, sambucino, de been, & similibus, & si adhuc ista non sufficiunt, debet inungi cum unguentis, de quibus dictum est in capite de paralysi, donec sequatur sanitas, ratio quia sunt fortis uirtutis, quare, &c.

DECOCTIO COMMVNIS.

Recipe prunorum thamarindorum, sebesten, uiolarum, & hordei ana partes æquales cum aqua fontium, quátum sufficit, fiat decoctio.

Deco capitalis. ... fol. 8.

DECOCTIO PECTORALIS.

Recipe ficuum siccarum, iuiubarum, liquiritiæ, capillorum ueneris, uiolarũ, ana partes æquales cum aqua, ut supra fiat decoctio. Et ego addo passularum enucleatarum, & bene pinguium ad pondus omnium.

DECOCTIO CARMINATIVA.

Recipe seminis anisi, seminis fœniculi, seminis dauci, seminis siseleos ana partes æquales. Et ego addo seminis cymini, ad pondus aliorum.

Marci Gatinariæ de curis ægritudinum ... *Liber Finis.*

1591. 23. Maij.

GENTILIS DE FVLGINEO
introductorium practicæ de Febribus.

INCLINATVS *multorum precibus, ut supra primam quarti canonis, receptas facerem: uobis meis dilectis, qui multum in studio laboratis, post 34. meæ practicæ annum, & post quartum lecturæ meæ cæterisq; in uniuerso proficere uolentibus decreui scientiæ utiliora scribere medicinæ. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen. Primo super tractatum ephemerarum, & primo super capitulo de febre ephemera causata ex angustia, initium faciam.*

DE FEBRE EPHEMERA CAVSATA EX ANGVSTIA.

QVIA *hæc febris maxime quantum est ex sui natura indiget alterantibus, ideo consueuerunt aliqui facere pomum quod sequitur. Recipe rosarum rubearum electuarium istius anni ʒ.iij. uiolarum, nenupharis, ana ʒ.ii. utriusque sandalorum ana ʒ.i. camphoræ grana. 4. seminis papaueris albi conquassati. ʒ 4. puluerizantur omnia, & fiant de isto puluere due partes, quarum una ponatur in panno lineo delicato, & ligetur in modum pilæ, et de alia medietate fiat unus sacculus, & ista ambo madefiant in epithemate quòd sequitur. Recipe aquæ rosatæ electæ, nenupharis ana lib.s. aquæ acetosæ, aquæ endiuiæ aquæ cucumeris, aquæ cucurbitæ, aquæ bugloss. ana ℥.ij. aceti albi ℥.s. sandalorum, alborum & rubeorum ana ʒ.ii. succi pomorum acetosorum*

facta

albi ligati in pecia, & in d[ict]o [de]c[oct]o infundatur prius p[er] spatiu[m] [illegible] [illegible], ut virtus sua in eo deponat[ur], vel ad eo usq[ue] bulliat aliquantulu[m].

facta residentia.℥.i.camphore ℈.ii.fiat epithima, made fiant in hoc pila et sacculus, et regioni cordis applicẽtur Item alteretur aer cũ aceto & aqua mistis, quæ in camera ab alto aspergantur, & cũ eadem madefiant, parietes cameræ. Item per cameram spargantur folia uitis albæ, & folia salicis, cannæ cũ corticibus, Itẽ aer potest alterare cũ cãphora, uel fiat cataplasma cũ aliquo uase perforat subtiliter infundo quòd uas suspendatur in camera, & supponatur peluis in aqua guttatim cadat aqua. Et peluis sit plena folijs dictis. Itẽ omnia dicta possunt fieri in æstate magnæ caliditatis ad alterandum aerem promagnatibus tempore sanitatis.

DE FEBRE EPHEMERA
causata ex uigilijs.

Ex *uigilijs prouocatur somnus sic. Recipe succi crassulæ maioris, succi lactucæ, succi portulacæ, succi solatri facta residentia ana ℥.s. aquæ rosatæ, aquæ nenupharis ʒ.ij. utriusq; sandalorum alborum, et rubeorum ana ʒ.i seminis papaueris albi fortiter conquassati ʒ.iij. summitatũ solatri ℥.s. si uis fortius prouocare, adde succi foliorum mãdragoræ ʒ.ii. Et iterum si fortius, adde opij masticis ana ʒ.s. applicatur super frontem, & tempora, et in pulsibus brachiorũ cũ pãnis inde factis. Et nota quòd aliqui addũt acetum, quod si addatur sit ualde parũ, quia prouocat uigilias, ut infra dicetur, similiter quia tẽpus nõ semper est optimũ si non potes habere succos, habeas aquas simplices uel mixtas, nã idem faciũt. Nota quod inter omnes herbas quæ ad hoc ualent ualet nemitha & celidonia. s. agrestis & est secretum, &*

ualet

ualet in phrenesi multum. Et sit fortiter fronti & tépo ribus linita. Item ad idé ualet unguentũ quod sequitur. Recipe olei nenupharis, olei mádragoræ, olei papaueris. ℥.s. seminis papaueris albi fortiter conquassati ana ʒ.ij. et debet conquassari ad parté, quia mistũ cũ alijs nó potest cóquassari, opij thebaici ʒ.s. croci ℈.i, & ponitur ad remouédũ malitiá mandragoræ & opij. ceræ nouæ ʒ.ij. fiat unguentũ cursibile, cũ quo lineantur pãni linei & applicetur téporibus, & super uenas quæ in frõte, uel ungatur pánus lineus cũ unguento populeon & applicetur, uel sic. Recipe lactis mulieris habétis feminá ʒ.ij. albumina ouorũ.ij. seminis papaueris albi fortiter conquassati unc.i. misce. uel sic. Recipe farinæ seminis papau. albi lib.s. aquæ unc.i. aceti albi ʒ.ij. albumina ouorũ fortiter agitata, ij. lactis mulieris quod sufficit, & fiat emplastrũ quod tepidum ponatur super frõté. Ité aliqui fomentant prius fronté & tépora ad aperiendum poros, ut possint melius intrare somnifera. Et hoc faciunt cum spongia infusa in decoctione uiolarum florum nenupharis, seminis papaueris albi, qua fomentata ponuntur remedia antedicta, Vel id. Recipe cassiæ ligneæ ʒ.i. croci ℈.s. opij. ℈.i. fiat puluis, & incorporetur cum sirupo uel suco papauerum, uel cum aliquibus aquis, uel succis, uel oleis antedictis, et super frõté et tépora applicétur. Ité odoret pomũ mandragoræ et alia similia, et flores salicis, & folia uitis. Item prouocetur cum cibis & potibus, ut sunt lac amigdalarũ addendo semen papaueris albi & fiat sic. Recipe amigdalarum dulcium excorticatarum lib.s. seminis papaueris albi unc.s. conterantur cũ aqua frigida cocta, quia

cruda

cruda opilaret & propinetur, addunt aliqui uinũ quod non laudo. uinum de se bene prouocat somnum mittẽdo uapores ad caput, sed non debet dari habentibus acutas nec patientibus dolorem capiti, nec mentis permistionẽ ut habetur tertio techni. Item Recipe conseruæ uiolarũ cõseruæ nenupharis ana ℥.s. seminis papaueris albi. ʒ.i. seminis hyoscyami. ʒ i. panis zuccari. quar. s. misce. Itẽ dissoluatur opium in uino, & bibatur ut utuntur latrones, qui associantur iter agentibus, ut ipsos possint deprædari. Item si bibatur succus mandragoræ uel hyoscyami. Sed excitatiuum est acetum fortissimũ odorare, quia fortis odor aceti mordicat, & titilat caruncular narium, & tendit ad partem cerebri, causando ibi motũ, & excitando, & etiam ueniendo ad uenas, ratione suæ frigiditatis & subtilitatis substantiæ, reprimunt uapores siue fumos. Item fortis ligatio, et sternutatio fortis: ualet ad prouocandum uigilias. Item si potes prouocare somnum cum prouocatiuis ab extra, fugias prouocatiua ab intra.

DE FEBRE EPHEMERA CAVSATA *ab euacuatione superflua.*

VENTER *constipetur cum cibis & potibus, & cum medicaminibus, tam simplicibus, quàm compositis, ab intra & ab extra applicatis. Cibaria facta sint de farina uolatili frumenti multum subtili, cum lacte amigdalarum, & post bulliaut simul. Item cibaria facta de carnibus electis boni nutrimenti fortiter tritis, cum quibus admisceatur amilum, ut esset zelaticium spissum,*

ſpiſſum in pauca tamen quantitate, & ſit in principio fluxus, ut aggregetur & adunetur. Item coquantur cũ carnibus & brodijs res ſtipticæ, ſicut pira cottana ſorbæ neſpulæ, corna immatura. Vel ſumatur berberis hypochiſtidos, acatiæ, ſanguinis draconis, ſemis citoniorũ, uel corticum mirabolanorum à quibus prius expreſſa ſit gumoſitas, & euacuata quòd fit in balneo Mariæ, de quo fiet mentio inferius. Poteſt etiam decoqui corallus, ualde bene ablutus quater uel quinquies cum aqua tepida cum carnibus antedictis. Item oua dura cocta fortiter cum aceto reſtringunt. Item coquantur cibaria in aqua ciſternæ, uel pluuiali, in qua bulliat ſpodiũ electum. Item potus ad hoc eſt aqua ferrata, & ſi ſit pluuialis præualet, quæ aqua fit extinguendo ferrum nouies uel pluries: quæ poſtea coletur, & calibs præualet. Item uinum ſtipticum groſſum de torculari, in quo ponatur panis albus bene coctus, & aſſatus, uel coctanũ. Item ſtrupus de ribes detur cum aqua ferrata, & non cum uino. Item in principio menſæ accipiatur aliquod ſtipticum de fructibus ſtipticis coctis uel crudis, tamen in parua quantitate, quòd ſi fructus non habes, ſumas panem toreſactum album & infundatur in uino groſſo dicto ante & ipſa competenter remollita ſpargatur iſto puluere. ℞ interiorum cinnamomi electi. ℥.i. coriandri præparati. ʒ.i. panis zuch. ʒ.6. ponas de iſto puluere ſuper toſtam & comedat ter uel quater in introitu menſæ, poſt bibat ualde modicum. Item poteſt patiens maſticare uitellũ oui in quo fundatur iſte puluis. ℞ maſticis. ʒ.ij. ſandalorum, draganti, boliar. ana. ʒ.i. interiorum cinamomi electi. ʒ.i.s. fiat puluis ſubtlis

tilis, de isto puluere sumat quantum capere potuerit cum tribus digitis, et infundatur in uno ouo & transgluttiat. Item medicinæ simplices quæ ualent contra fluxũ sunt, sicut coagulum leporis, uel hedi sumatur. ℨ.ij.cum ℥.i.aquæ plantaginis tepidæ detur in potu stomacho ieiuno. Item caseus antiquus & durus, à quo tota salsedo & remota, quòd fit sic, lauetur caseus cum aqua calida uel tepida & per frustra parua, quinquies uel 9. iste caseus ministretur cum cibis frigidis de pasta, & pasta cũ uitellis ouorum. ut dictus est superius. Tertium est theriacha recens propter opium, quæ si recens non inueniatur, sumatur theriacæ. ℨ.i.opij.gra.5.ministretur cum aqua plantaginis tepida, uel cum uino grosso de torculari. Item castaneæ torrefactæ comestæ in parua quantitate. Item lentes excorticatæ, fortiter coctæ, & postea in patellis bulitæ cum pinguedine renum mõtonis, & ministratæ cum pauco aceto. Quintum est sanguis montonis sine sale, & aliqua pinguedine. Sextũ est sanguis turturis antiquus, datus in potu cum uino grosso de torculari, & non coquatur sanguis. Septimum est semen nasturtij & absinthij integrum in sartagine ministratum cum lacte acetoso, in quo ferrũ uel lapides igniti sint extincti. Octauum est lac acetosum in quo lapilli, uel ferrum ignitum est extinctum, cũ quo coquatur aliquid de stipiticis iam dictis, & addictis floribus cameleuntæ pulverizatis. ℨ.i.uel.ii.& ministrátur ieiuno stomacho. Item hic puluis est bonus. Recipe carabe coraliorũ utriusq; anteræ seminis plantaginis. seminis ro. bedeguari, ana. ℨ.i.spodij, sanguinis draconis lapidis emathitis, ana. ℨ.s.omnium sandalorum ana. ℈.i.panis

zucha.

zucha. ʒ.ii.fiat puluis subtilis cribelatus. Item alia ap plicantur,ab extra & primo sero lauentur plantæ pedũ,& uolæ manus,& circa umbilicũ,& renes,ponuntur flores cameleuntæ, & dissoluũtur cũ aqua plãtaginis,et uino torculari,et si flores nõ habeãtur,accipiãtur radices eius & cum isto lauentur. Sed ab extra applicandum est uentosa magna,si potens est patiens eã tolerare,sine scarificatione super umbilicũ, et aliqui in utroq; latere ponũt uentosas paruas uel mediocres,si uirtus potest ea tolerare,istud non est bonũ,quoniã grauat mẽbra principalia. Tertiũ lauare extrema cũ decoctione rosarũ rubearum electarum,folijs uitis,folijs salicis cannæ,& ipsis locis, fiat fortis fricatio cũ panno lineo albo,ita quòd nihil madiũ,remaneat ĩ porositatibus,et post intret lectum,& habeat linteamina alba,aquibus confricatione & calefatione sit remota frigiditas actualis,& sit quasi tepida,& sit bene coopertus,& sudet si poterit. Quartum aliqui faciunt suppositoria Rasis in nono almansoris,& sunt talia. Recipe thuris albi,olibani,licij,croci,gumi arabici ana ʒ.i opij. ʒ. ii.informentur collyria & supponatur, sæpe sum expertus & non inueni effectum ratione solidatis,& duriciei istius collyrij. Item possunt ab extra applicari emplastra. Recipe succi nespolorum,succi citoniorum,succi cerearum,succi sorbarum,succi plantaginis sine residentia,ana.quarta,i.aquæ rosatæ factæ de stiptidibus libra.s.thuris masticis ana ʒ.s. sanguinis draconis boli arme. ana. ʒ. 6. florũ cameleũtæ. ʒ. iij.acaciæ hypocisthydos ana. ʒ.iij. rosarũ rubearũ, ʒ.s. misce pro emplastro & potest sic fieri. Recipe medulam panis assati fortiter,secundum quanti-

quantitatem quam uolueris facere emplastrum, & infunde eam prædictis pulueribus, & si uis addre uinum de turculari, adde, & post super asperge puluerem mastıcis & calidum applica super stomachum, & intestina gracilia, & genitalia inter duos pannos lineos, & liga, & potes addere farinam lentium si non habes panē al. ad inspissandū emplastrum. Item aliud emplastrū. Recipe thuris, masticis, storacis calamitæ. ana. ℥. s. sangu. draconis, boli armeni, terræ sigillatæ, hypochistidos, acaciæ. ana. ʒ. ij. corallorum rub. ʒ. i. interiorum cinnamomi electi. ʒ. i. s. terbentinæ. ʒ. s. picis naualis quòd sufficit. fiat emplastrum cum pistello calido, addito olei nardini, olei masticis quòd sufficit, & fiat emplastrum in lōgitudine et latitudine uētris ab umbilico infra. Et alıud ponatur super stomacum. Recipe masticis. ℥. i. coralli. rubei. ʒ. ii corticum citri, ʒ. iij. puluerizentur, & fiat emplastrum ad modum supra adductum, ad modū sicuti gallici. Item aliqui faciunt suffumigationem cū sola perforata & cum aceto fortissimo, interponentes pineas ardentes, cadentes, & recipitur fumus per annum Electuarium aliud. Recipe de corticibus citri cū zuccharo conditi, minutim incisi, de carnibus citoniorum cum zuccharo conditorum, conseruæ rosarum antiquæ ana. ℥. s. buglossæ antiquæ, ʒ. ij. interiorū cinnamomi electi. florum cameleuntæ. ana. ʒ. ı. s. coralli albi, & rubri, fortissime abluti in aqua calida nouies, id intellige de aliis mineralibus, nam abluūtur ut terrestreitas & malas sapor remoueatur ana. ʒ. s. sanguinis draconis. ʒ. ij. san. al. & rub. coriandri preparati. acatiæ hypocistidos ana. ʒ. ı. panis zucchari lib. s. aquæ buglossæ,

succis

ſucci citoniorū ana quod ſufficit, ſiat electuarium per bolos, & ſi uis deauretur uel in toto, uel in parte. Item in tenaſmone quando patiens ſurgit de ſella tergat annum cum bombace, & poſt pone bombacem intinctū in hoc quod ſequitur. Recipe olei roſati antiqui unc.i. uitella ouorum agitata fortiter 2. opii ſubtiliter pulueri zati ℥.ii. miſceantur & tepefiant ratione ſenſibilitatis membri, in quo intingatur bombax bene carminatum quod ponatur intus ab intra quantum poterit impingui. Item in fluxu uentris poſſunt dari in principio clyſtera, ita quod non imponatur de ſale. Et poſtea in proceſſu dari clyſteria reſtringentia, quæ poſſunt fieri de ſuccis & medicinis antedictis.

De febre Ephemera cauſata ex ſincopis.

CVRATVR *ſincopis ex cibo & potu & aliis medicaminibus. Cibus qui maxime ualet in ſincopi & defectione uirtutis ex aqua carnis, quæ ſic fit. Recipe caponem bene pinguem, & faſianum ſiue perdicem, quod ſi uenter fuerit laxus, adde turtures duas, ſeruato ſanguine turturarū ad partem, & fac bullire & deſpumare, & tota pinguedo abiiciatur, & fruſtatim ponatur in amphora, & coquas oſſa cum medulla, & poſtea ſi febris afferit, ponatur aquæ roſatæ, aquæ bugloſſæ ana quar.i. & ſi febris non fuerit, ponatur loco eius uini albi electi quar.i. & ſi uenter fuerit nimis laxus, ponatur de ſanguine turturis & ſi fuerit diues, ponatur ligni aloes ℥.i. floren. de florentia xx, uel xxx, uel 40 iuxta poſſibilitatem quam habet, & obſtruatur amphora, &*

X ponatur

ponatur in cacabo pleno aqua, et caueas quod nõ natet ſed ſtet infra quam, & ſupponatur ignis, & tota nocte bulliat, & ordinetur quod aqua calida ſit in alio uaſe iuxta cacabum, ita quod ſicut conſumitur aqua cacabi cum alia aqua calida poſſet impleri, & craſtino ſubtrahatur aqua a cacabo, ita quod ſine igne aqua a cacabo abijciatur unde aliter ſi extraheretur, frangeretur amphora, & poſtquam res erunt ibi liquefactæ comprimantur, & exiens miniſtretur patienti. unde talis aqua debet poni in uaſe mundo, & quando patienti uolueris miniſtrare, miſce cum parte una brodi alterius, & tepidũ miniſtretur. Itẽ ſcias quod in ſincope ualet uſus pulueris, qui ſequitur cum cibis miniſtratus, de quibus cibarijs parũ nutrit multum, et ſunt teſticuli gallorum qui nunquã calcauerũt, oua ſorbilia, perdices, faſiani, & alia contrita & molita, ex quibus cibaria fiunt ſorbilia, uel collaticinia de quibus dicit Hippocrates facilius eſt repleri potu quam cibo. ℞ecipe cora. al. & ru. tripliciter in aqua tepida ablutorum, & fortiter defricatorũ, ana ʒ. ij. ligni aloes ʒ. i. been albi & ru. doronici ana ʒ. i. s. interioris cinamomi electi, coriandri præparati, ſpodij fini, raſuræ eboris, ſchœnanti ſandalorum albo et ru. muſcatelini ana ʒ. s. uel ℥. s. cacabræ ſirici crudi ana ʒ. ij. hyacintorum, ſmaragdorum, ſaphirorũ, electorũ ana ʒ. s. & ℈ i. oſſis de corde cerui interius & exterius purgati ℥. s. margaritarum orientalium bene clararum & lucidarũ perforatarũ et non perforatarũ fortiter ablutarum ʒ. iij. pannorum auri & argenti puri, ana 15. numero, panis zuc. ad pondus omnium, terantur lapides in mortario marmoreo, et cribellẽtur per ſindonẽ
duplica

duplicatum ut deueniat puluis ſubtilis, qui conſeruetur in pixide bene munda. Iſte puluis uocatur cordialis, eo quod membra ſpiritualia confortat & generat ſpiritus & facias quod teneatur in apotheca. Et ſi patiens eſt diues adde ambræ griſeæ ligni aloes ana ℈.i. uel s. auripari et puri argenti limatorũ ana ʒ.iiij. Et Cibaria ſuper aſparguntur iſto puluere & de iſto puluere poteſt fieri electuariũ cordiale quod ſequitur. Recipe pulueris cordialis ʒ.i. uel ʒ.ij. ſecundum quod eſt diues, corticũ citri conditi ℥.s. conſeruæ ro. conſeruæ bugloſſæ, conſeruæ boraginis ana ʒ.ij. acetoſæ ʒ.s. coriãdri præparati ℈.ij. panis zuc. quar. i. fiat electuariũ in modũ zucchari roſ. aromatizatum cum aqua roſ. de damaſco, quod deauretur cum pánis auri quãtum uolueris. Nota quod aqua roſ. non competit in ſincopi de repletione ſpirituũ cõculcatorũ ad intus ſecundum Auic. tertio canone cap. de ſincopi, & ſias quod ibi loquatur eſt ſtricte. Nam ab extra bene competere poteſt, ſpargendo ſuper faciem, & extremitates ſed in iſto caſu competit fortis fricatio extremitatũ. Competit etiam in ſincopi talis ſacculus. Recipe ſeminis utriuſq; ozimi ana ʒ.s. ſe. citranguli. ʒ.ij. coriandri præparati, ſe. acetoſe ana ʒ.iij. ſeminis citoniorum ʒ. ii. roſ. ru. elect. florum meliſſæ ana ℥.s. florum boraginis & bugloſſæ ana ʒ.ij. utriuſque ſandali, ana ʒ.s. fiat ſacculus ad modũ cordis, & aſperſus aqua roſ. et uino electo cordi applicetur. Iſte ſacculus multũ confortat cordis ſubſtantiũ & ſpirituum & ideo debet quaſi in omni ſincopi miniſtrari quàm citius poſſumus.

De febre Ephemera causata ex opilatione.

OPILATIONES actuales possunt curari cum sirupo acetoso, sirupus acetosus est duplex, quidam est cõ positus & quidam simplex in simplici intrant tantum tria.s.acetum aqua & zucharũ. Et ille est duplex, multe acetositatis in quo tantum intrat de aceto sicut de aqua ut. Recipe aceti, aquæ electæ ana partes 8. zucchari partes 12. Alius est paruæ acetositatis ut. Recipe aceti partes iii. aquæ partes 5. zucchari partes 12. Alius est compositus, istum uidebitis in secundo tractatu huius libri. Nota quod ubi est opilatio, non debet administrari zuch. notabili quantitate. Insuper tamen unũ caueas, si des zuch. des cum cibis abstersiuis & mundificatiuis ut, ordeato. Et caueas, ne des zuccharũ cum cibis opilatiuis ut amylo. Item aqua ordei quædam est multi ordei. Alia est mediocris, quæ est pluris ordei plus nutrit, & sic fit. Recipe ordei mundi partem unam, aquæ partes x. buliat usque quod ordeum crepet. Alia est pauci ordei ut. Recipe ordei mundi partem unam aquæ partes 26. bulliant donec crepet ordeum. Alia est mediocris ut. Recipe ordei mundi partem unam, aquæ partes. iii. bulliant usque dum ordeum fuerit crepatum.

De febre Ephemera causata ex nauseatiua satietate.

TVNC indigemus stomachum confortare cum remedijs applicatis ad intus & ab extra. Ab extra primo fiat sacculus qui sequitur. Recipe mentæ siccæ, absin

thij

thii maioranæ melissæ ana unc.s·rof·ru·electarum par tem·i·anisi,marathri,carui,ameos,dauci, siseleos ana. unc.i·masti·drac.2·spicænardi unc.i.s.corticum citranguli fortiter conquassati drac.3·coriádri præparati,coralli, rubei ana drac.i.conquassatis omnibus, fiat sacculus pro stomacho· Item Recipe laudani puri masticis ana unc.i.galan·zedoariæ ameos gar· ana drac·i & si est diues,ponas de ligno aloes drac.s·mētæ, absinthij siccarum ana drac·2.interiorum cinnamomi drac·2·storacis calamitæ drac·iij. terebenthine drac.s.picis naualis quod sufficit,fiat emplastrum cū pistello calido et ī mortario,addendo olei nard.mast. ana quod sufficit,fiat emplastrū pro stomaco.Itē aliud,est pro papauere·Recipe succi absinthij, mentæ ana.quar·s·aceti unc.s.aqua ro. drac·2.medullæ panis albi assati quar·i·infundatur panis calidus in succis prædictis, et addito puluere thuris masti·ana drac·2.applicentur inter 2.pannos lineos,et super stomachū eligetur ibidē·Itē possumus facere cerotum ad idē·Recipe olei masticis,olei absinthij ana unc.s· thuris masticis ana drac·i.ceræ nouæ·drac·2.fiat unguētum cursibile, & quando erit ab igne depositum adde gar.subtiliter puluerizatorum & ungatur stomachus. ·Ad hoc ualet tragea grossa quæ sequitur.Recipe gingi. alb. rasi unc.i.galange unc.i·s.& si patiens non dubitaret amara, zedoariæ drac. iii· coriandri confecti anisi confecti ana, quar·s fisticorum, pinearum ana quar·i. anisi nouelli,quar·i·carui.drac·i·incidantur incidenda, & addatur panis zuc·incisi unc·i.& ponas drac· iii. floris cinnamomi & conficias trageam qua utatur sine potu· Item ad confortandum stomachum ualent potus

diuersi,ut potus uernaciæ et uinum ex cipro,uel uinum saluiaticum,uel aqua ardens,uel claretum electum, tamen in modica quantitate. Et si febris non adsit, Recipe gingi.electi quar.s.cinamomi electi.℥.ii. gariofilorũ, galãgæ anna.ʒ.iii. spicænardi.ʒ.i.folij schinãthi.ʒ.i.s. cardamomi cubebarum domesticarũ,ana.ʒ.i. fiat puluis subtilis qui cõseruetur in sacculo dealuta, de quo puluere sumant.ʒ.6.in medio quareno uini odoriferi & ponatur panis zucchari quar.s.ad grossum pondus,& fiat claretũ in manica uel in sacculo colando, & potest addi piperis lõgi drach.iii.nucis mus.℥.i. Nota quòd tu potes facere optimũ claretũ ponendo ad partem gar.et spicænardi,& transeat per alias species primo, & post transibit per gar.& spicã nardi. Itẽ post cibum sumat duos bolos cottani uel piri cocti, cui super aspergatur tragea statim dicẽda,uel de puluere clareti, uel sumat post cibũ tostam,balneatã in clareto, uel utatur gingi. uiridi confecto, qui portatur de cipro. uel gingi.indico, quòd portatur de india.uel stomachi confortatiuũ Gal. cuius recepta ponitur in antidotario, uel si sit phlegmaticus,diatrion pipereon, uinũ saluiatũ confortat stomachũ.Et est simplex & cõpositum.in simplici ponuntur. ii.M.saluiæ,in.5.angistaris uini,et idẽ præcipitur stare in uase xii.diebus.In cõposito ponuntur similiter M. duo saluiæ & species quæ sequuntur. Recipe galangæ electæ. quar.i.gar.electorum.℥.i.spicæ nardi.℥.i.pulucrizentur subtiliter & cribellentur & ponantur in sacco de panno lineo,non nimis spisso,et saccus non restringatur nimis. & cum istis pulueribus imponatur lapillus,qui saccum teneat suspensum in medio uasis. Nota

etiam

etiam quòd isti pulueres non debent poni simul cum saluia, sed postquã saluia fuerit interposita per xx. uel 25. dies. Itẽ nota quòd isti pulueres sufficiunt ad, saluiariã nisi uolueris magis artificialiter facere addendo thymi & epithymi ana. ℥. s. Item potes addere alia habentia proprietatem ad mẽbra diuersa, si sit lapsus ad aliquod mẽbrorum interiorũ, ubi competat, sicut leprosis potest poni serpens, si sit lapsus in cerebro betonica. si sit lapsus in splene, scolopendria. Item nota quòd in febre Ephimera causata ex nauseatiua sacietate confert uomitus, ideo prouocandus est cum immissione digiti, uel cum immissione plumarũ gallinæ intinctarum in liquore, qui sequitur. Recipe seminis atriplicis fortiter conquassati drach. ii. bulliant fortiter in una quar. aquæ ad consumptionẽ medieta. & colletur et collaturæ addatur, siue infundatur olei oliuæ quar. s. aceti. ℥. i. & patiens bibat de isto tepido in uno haustu quantũ bibere poterit sine anhelitus respiratione. Et post stet per unam horam uel circa, & post mittat digitum intinctum prædicto liquore uel plumã gallinæ profunde. Et nota quòd nunc raro uomitu utimur, ideo nõ pono uomitus fortes, noto hic bonũ emplastrum resoluẽs apostemata dura, primo scrofulas quòd ponit Gal. in catageni. Recipe sinapis urticæ aristolo. longæ furfuris spumæ maris, boli ar. ana. conficiantur cum oleo antiquo quòd sufficit.

De febre Ephemera causata ab apostemate.

PRIMO debet apostema resolui cum hoc unguento quòd sequitur & etiã ualet ad herniam uentosam.

Recipe origani, calamenti abrotani parietariæ, saluiæ pimpinellæ ana. M.i. anisi maratri, antos ana unc.s. camomillæ hispanicæ, melissæ ana unc.s. coquãtur omnia perfecte, & colentur, colaturæ sit lib.i. & colatura inspissetur addendo mellis quar.i. sepi hyrcini unc.ii. uini albi unc.i. aceti unc.s. & fiat unguentum bene molle. & resoluantur apostemata in principio secundo apostemata possunt curari cũ unguento quod sequitur. Rec. medullæ panis albi quar.s. olei ro. aquæ fontis ana quar. i. misce fortiter agitãdo, et ponatur super lentũ ignẽ, et cõtinue agitãdo bulliãt usq; ad cõsummationẽ olei, & fiat emplastrũ bene molle, et ualet bubonibus. Itẽ possunt mutari apostemata cum hoc unguento quod sequitur. Rec. maluæ bismalue. cardonis benedicti herbæ uiole ana M.i. radic. lilii quar.s. fari. fœnugr. farinæ seminis lini ana unc.s.: carycarũ pinguiũ unc.s: butyri recẽtis quater abluti exungie porci recentis ana quod sufficit ad incorporãdum & fiat emplastrum molle quia eo melius maturatur: Aperitiuum bonum, Rec. calcis uiuæ unc.i. tartari. uncie .iii. incorporentur sapone gallicano, uel cũ saliua hominis uiui, & conseruetur usui, et cum fuit maturum, aperi cum phlebotomo quia præualet quã medicina Caustica. Et facta apertione cũ phlebotomo applica plumaciolos cum albumine oui et uitello et oleo ros. immissa prius tẽta, ut locus stet apertus, dum tamẽ nõ exeat multum sanguinis. Quod si stulte aperueris, et multũ sanguinis exiuerit, pone in albumine ouorum puluerẽ istum. Recipe sang. dra. boli ar. terræ sigillatæ ana unc.s. balaustiarum acatiæ mumiæ hypocisthidos ana ʒ.ii. uel unc.ii. nucis cipressi siccæ. ʒ.ii.

thuris

thuris, masticis, ana ʒ .ij.s. fiat puluis, et si uis potes addere sang. hominis, cōbusti. unc.i. pilorū leporis cōbustorū unc.s. in isto puluere potes ponere aloë, myrrhā, corallū specialiter si fuerit supra caput. Et nota quòd chirurgicus sine isto puluere stare non debet: et si indigeat mundificatione, teneat mundificatiuum quod sequitur. Recipe farinæ frumenti uolatilis. quar.s. uitellorū ouorū .iiij. olei ro.℥ .s. mellis unc.vi. succi apij, unc.i. ponatur super ignē, et bulliāt continue agitando, quousque fiat aliqualiter spissum in modum unguenti, bene fluxibilis & bene præseruat à fistulis quo mundificato consolida, et cicatriza cum unguento de lithargyrio bene mirato uel fiat sic. Recipe lithargyri unc.ij. olei ro. aceti ru. & bene grossi ana. libr.s. ponatur in mortario de plumbo ibidem & agitetur continue per tres horas, & si non sufficiunt, & acetum et oleum adde ana. cōtinue agitando, et fiat unguentum in modum mellis, et de isto appone solum bis in die & sic curabis apostema, apparens tantum per uiā congestionis, uel deriuationis. Et cura scliroticis apostematis ignoratur ab auctoribus, ideo eam non pono.

De febre causata ex solidate & frigore.

IN hac febre sudor prouocatur secundum aliquos sic. Recipe florum chamomillæ utriusque, sticados, anthos puri ana. quar.s. origani, calamēti, pullegij ana.℥. i. anisi. unc.s. bulliant omnia in uino electo et aqua ana quòd sufficit. Ponatur ista decoctio in cucurbita, siue una uel duabus, uel in alijs, calida, & obturentur bene,

& ponatur ab utroque latere ſub pannis, ita quòd non tangat patientē, ſed patiens poſſit ſe mouere de uno latere ad aliud, & patiens ſit bene coopertus tenendo caput extra pannos, poteſt etiā prouocari cum unguentis & oleis aperitiuis, ut Recipe olei de anetho, olei meliloti, ana. lib. ij. bulliant in iſtis oleis iſta quæ ſequuntur, ut. Recipe origani calamenti pulegij utriuſque ſaluiæ ana. ℥. s. exprimātur et colētur. Et inde tota ſpina dorſi à capite uſq; ad caudā ungatur, et cooperiatur bene patiens. Itē uolunt alij quòd patiens inuoluatur in folijs ebuli.

De febre ephemera cauſata ex ebrietate.

EBRIETAS curatur quinque modis, primo cum narcoticis & ſtupefactiuis, non approbo hoc, ſecūdo cum uomitu, hoc approbo in diſpoſitis & uomere cōſuetis in alijs non, tertio cum alterantibus caliditatem uini, & cum potu aquæ frigidæ, & cum ſucco citrāguli uel cū ſucco alterius pomi, quarto cū prohibentibus uapores aſcēdere ad caput, ut eſt coriādrum, citonia, pira, & alia ſtiptica. Quinto cum ualentibus à tota proprietate, et iſta ſunt emperica, ut eſt ſuccus caulium ru. carnes pingues porci recentis. Itē qui comedit pulmonē arietis in tota die non ebriatur. Item. Recipe pulueris hirundinis combuſtæ in olla bene lutata in furno, & id ualet multum ad præſeruandum ab ebrietate.

De febre Ephemera cauſata ex cibo.

EPITHEMATA ualent ad calorē hepatis. Recipe aquæ endiuiæ aquæ roſ. aquæ nenupharis ana. lib. s.

lib.s.aquæ cucurbitæ,aquæ cucumeris ana.quar.i.succi lactucæ,succi portulacæ ana. quar.s.rof.ru.electarũ.℥.s.sanguinis al.et ru.ana. drac.ij.spodij fini.drac.i. aceti fini al.℥.s.fiat epithema,et potest addi succi sumitatum solatri, si uis fortius infrigidare, et si iterũ uis fortius infrigidare adde cãphoræ drac.s.Nota quòd aliqui utũtur succo solatri,& ego non utor nisi in casu desperato, sed solatri cum toto,quia in substãtia solatri est aliquid stipticum per quòd reprimitur sæua uirtus solatri.

De febribus putridis, rubrica, & cura.

CIRCA capitulum febriũ,putridarũ, & est capitulum septimum secundi tractatus in cura taliũ Auicenna laudat clysteria quia oportet uentrem laxare minorando, ideo notandũ quòd clysteria sunt duplicia, multiplicia, quia aliud est ea mollificatiuũ,et fit sic. Recipe maluæ, bis maluæ,uiol.mercurialis,brãcæ ursinæ,ana.m.i.senectionis,radicum lilii ana.quar.s.fiat decoctio in aqua, in qua dissoluatur cassiæ fistulæ,mũdæ,pinguis.℥.i.olei uio.℥.ij.fiat clystere,et nõ ponitur sal. Aliud mollificatiuũ ut. Recipe maluæ, bis maluæ, uiol.mercurialis,siclæ, brãcæ ursinæ,ana.M.i.anisi.marathri.carui.ana drac. ij.tritici furfuris.p.i. succi,siclæ, quar.i. et fiat decoctio, in qua dissoluatur cassiæ fistulæ,pinguis,mundæ.℥.i.salis cõis.drac.iij.Quod si uis magis mundificatiuũ, salis geme drac.uel loco salis,olei uiolati.℥. ij. Et nota quòd in omnibus clysteribus ponitur cassia fistula ad hoc ut nõ retineatur decoctio in intestinis.Et ultra nota,quòd ubi nõ habeas bismaluã,utere radicibus alteæ,quæ secũdum

dum aliquos bis malua uocatur, & nõ est uerum: secun dum aliquos & melius est species maluæ quæ crescit in altum ad longitudinem. viij. palmorum uel plus, & ista est duplex: alia est quæ portat flores ru. alia quæ albos ut ro. Aliud est clystere alteratiuum. Recipe scariolæ, lactucæ: rostri porcini, foliorum salicis, ana. M. i. succi melonis indi. quar. s. florum, chamomillæ. unc. i. prunorum damascenorum num. xx. Hordei quar. s. fiat decoctio in qua dissoluatur cassiæ fistulæ mundæ. unc. i. olei uiolati: olei nenupharis ana. unc. s. quòd si herbas non inuenias. Recipe aquæ cucumeris: aquæ cucurbitæ: aquæ nenupharis, aquæ endiuiæ, ana. lib. s. furfuris. p. i. Itẽ ut supra fiat clystere ad quar. s. Aliud attractiuũ. Recipe herbarum. v. cõium, quæ sunt malua, bismalua, uiol. siclæ, mercurialis & si non habeas bismaluam, ponas brancham ursinã ana. M. i. agarici electi, ʒ. ij. anisi, marathri, carui, ana. ʒ. iij. furfuris. p. i. fiat decoctio, in qua dissoluatur cassiæ fistulæ, pinguis mundæ. unc. i. hiere picræ. s. uel benedicta, uel electuarij succi ros. uel omnium istorum ana. ʒ. ij. uel alterius eorum. ʒ. vi. uel duorum simul ana. ʒ. iij. mellis ros. uel cõis, ana. unc. i. uel unc. s. olei uiolati. unc. ij. salis cõis. drac. iij. uel loco eius salis gẽmæ. drac. i. fiat clystere, & caueas quòd sal semper ponderetur, quia quanto magis ponitur de sale tanto magis pũgit intestina. Nota quòd in clysteribus, ubi est debilitas intestinorum, potest poni mentæ siccæ, absinthii ana. dra. i. uel drac. ii. Item potest fieri clystere constrictiuum, cum constrictiuis frigidis, stipticis, & in talibus non ponas cassiam fistulam, nec alias medicinas laxatiuas, nec sal. & si posueris ibi olera, ponas in modi

ca

ca quantitate, et ſint olera conſtrictiua, et caueas quòd clyſtere detur in parua quantitate, ne grauentur inteſtina. Item potes facere clyſteria confortatiua cum rebus confortantibus, ut brodio caponis, uel perdicis, aliqualiter per decoctionem inſpiſſatis, uel alterius, in quo nil ponas de ſale, uel de oleo, nec de laxatiuis: & detur etiã in parua quantitate ad quar. s. ne uirtus cõtentiua grauetur, & poteſt addi unum uel duo uitella ouorum fortiter agitata, & caueas quòd ſolum ſint tepida & non declinent ad aliam partem extremi, frigiditatis uel caliditatis. Clyſtere conſtrictiuum poteſt ſic fieri. Recipe radicum cameleuntæ, pirorum, cotonorum, immaturorum, cornearum, ſorbarum, neſpularũ, fortiter cõquaſſatarum ana. unc. i. uel quar. s. mentæ ſiccæ, abſinthii ana. drac. ii. acaciæ hypociſtidos ana. drac. i. aquæ ciſternæ, aquæ roſ. factæ de ſtipitibus roſ. ana quar. i. s. fiat decoctio, in qua diſſoluatur coaguli leporũ uel ædi. drac. iii. ſepi hyrcini uel montonis, de renibus drac. ii. ſyrupi de ribes drac. ii. ſang. drac. boli ar. ſubtiliter pulueriza torum, ana drac. ii. maſticis unc. s. fiat clyſtere ad lib. s. Itẽ nota circa id capitulum quòd iuleb eſt duplex, paruæ commiſtionis & multæ, paruæ eſt ubi ponitur una pars zucchari & 9. aquæ: multæ ubi ponitur tantum de zuccharo quantum de aqua, & econtra. Vbi nota quòd iuleb poteſt fieri alteratiuũ, & digeſtiuũ, uel conſtrictiuum, uel laxatiuum, & hoc fit accipiendo aquas appropriatas ad hoc, & medicinas ad hoc ualentes cũ zuccharo, ut dictum eſt, & coquantur & colentur. Et tunc utatur iuleb compoſito de quo mentio fiet in capitulis ſequentibus particularibus de cura febris. Nota quòd

quòd eodem modo poteſt fieri hydromel cum melle & aqua ſolum, & uocatur hydromel ſimplex. Itē oximel ut. Recipe aquæ lib. iii. mellis lib. i. aceti lib. s. & ponatur ad ignem, & coletur quando bene fuerit diſputatū. Et ſcias quia multi dubitant recipere clyſtere. Ideo alii prouocant cum ſuppoſitoriis, quorum quædam ſunt debilia, quædam fortia. Debilia quædam fiunt cum melle & ſale ut. Recipe mel unc. i. & bulliat uſque ad eius conſumptionem, & addito ſale ſubtiliter pulueriżato drac. ii. informetur ſuppoſitorium. Nota quòd in delicatis et habētibus inteſtina ſenſibilia, ſufficit iniectio cū bombace intincto in melle crudo. Aliud poteſt fieri de lardo duro. Aliud de candela facta de ſepo montonis addito parum de ſale in parte anteriori, quòd infundatur in oleo cōi, poſt miniſtretur, Aliud fit de trunco caulis intincto in cyſti fellis montonis. Item in pueris de pediis intinctis in oleo, uel nuce intincta in melle. Item fiunt alia fortiora quæ ſunt. Recipe ſal tritum infra pellem axungiæ porcinæ in modum ſuppoſitorii, et ſubmitte, uel. Recipe mellis & ſalis, ut prius dictum eſt, & adde eſulæ ℈. i. uel ſtercoris muris pulueriżati drac. s. uel diagridii ℈. s. uel colocynthidæ drac. s. et inunge cū oleo in capite ſuppoſitorii et ſupponatur. Aliud fit de ſapone duro. Aliud de ſalgēma. Aliud eſt ſuppoſitorium attractiuū, ut. Rec. mellis hieræ picræ, g. ana. unc. s. benedicta, poteſt poni loco eius ſalis cōis drac. iii. uel ſtercoris muris drac. ii. colocynthidæ drac. i. fiat ſuppoſitoriū quod cum filo ligetur, & talia fiunt in habentibus uirtutem debilē, & ligatur, ut cum ſufficienter ſteterit intus, poſſit extrahi. Item caueas ut nō adminiſtres ſup-

poſitorium

positorium nisi prius sit inunctum oleo. Item quis pōt laxare uentrem cum cibis sumptis in introitu mēsæ, ut si dantur ficus siccæ et albæ sunt meliores aliis, quare si duo uel tres impleātur medulla carthami, melius laxat et specialiter phlegma, et id ualet habētibus pectus multum plenum de phlegmate. Ad idem ualet usus racemorum in introitu mēsæ, quòd si sicci fuerint non tantum nocent, quātum recentes. Et si recentes fuerint, et steterint collecti tribus uel quatuor diebus, sunt meliores. Item pruna damascena nu. x. quæ prius madefiant in aqua tepida per unā horā. Item ualent iuiubæ, sebesten, et tamarindi sicut pruna ministrata. Item ad idē cerasa recētia, uel sicca, recētia tamē plus ualēt in habētibus stomachū colericū, et dulcia in habētib. stomachū phlegmaticū. Itē fructuū sorbiliū succus, et cassiæ fistulæ quæ cōpetit in principio mēsæ siue sint recentes siue sicci. Sed sicci prius debēt temperari in aqua tepida uel calida. Similiter ualet ad hoc portio panis furfurei continuata in introitu mensæ. Itē ualet ad hoc dicta Alexandrina de qua facit Gale. mētionē, secundo aphoris. Quibuscunque iuuenibus: &c. Et sunt proprie porri cū melle, quæ dicta duo facit primo incitat appetitū & laxat uentrem, & ideo carnes salsæ uel pisces salsi cōiter dantur in principio mensæ, uel aletha. Et ualet usus herbarum, spinachiæ, siclæ, bletæ, maluæ, uiolæ, mercurialis, omnia ista condita febricitantibus data cum lacte amigdalarum, laxant uentrem. Et si uis cum lardo porci ueteris. Quod si fortius uis laxare, adde senæ pul. drac. i. Item caueas quòd ubi humores fuerint salsi, uel colerici non des siclas uel blitas, nec carnes, nec pisces,

salsos.

ſalſos. Item ualet ad hoc comedere panem furfureum. Item poteſt uenter laxari cum potibus, & ſpecialiter in colica, primo cum brodio galli antiqui ut. Reci. Gallum antiquum quatuor uel octo annorũ, uel antiquiorẽ ſi inuenire poteris, habentis pedes, & roſtrum croceos, & fac decoqui, & quando erit pluſquã ſemicoctus, extrahe cum de brodio, & pone in eius uentre polipodij quercini, non antiqui ſed recentis, conquaſſati quar. s. uel unc. s. & fac iterum ipſum decoqui in eodem brodio uſquequo ſit perfecte coctus, & poſtea da brodium. Secundo ad idem ualet brodium uaccæ, uel bouis, et ſpecialiter in arenulis renum, non tamen ſit nimis pinguis: iſta .n. laxant ſui uiſcoſitate, et non ſint nimis coctæ iſtæ carnes. Item ualet ad hoc potus aquæ expreſſæ poſt paruam decoctionẽ mercurialis, ut M. i. pone in parua quãtitate aquæ, & poſtquam bullierit abijciatur mercurialis ab iſta aqua, & ponatur in paropſide, & ibidem exprimatur & quod inde manabit potui miniſtretur. Quarto ualet ad idẽ potus. ℥. i. caſſiæ fiſtulæ pinguis mũdæ, diſſolutæ in brodio pullæ, uel cicerum parum bulitorum, uel lentiũ, uel in brodio carnis porcinæ, uel bouis, uel uacinæ, ſine ſale. Quod ſi fortius uis laxare infunde ſenæ mundæ, ex ſtipitibus & ſe. pul. ʒ. i. Item ſi uis fortius, turbit bene gumoſi purgati ʒ. i. uel ʒ. s. zingi. ℈. i. Item aliqui ribaldi diſſoluunt radicem irios uel grana uel folia cataputiæ, uel diagridij, uel eſulam, & miniſtrant in potu, & male, quia ſine digeſtione medicãtur. Item poſſumus miniſtrare medicinas in liquida ſubſtãtia, uel in ſolida. In liquida ſubſtantia oportet dari, ſi materia fuerit in ſtomacho uel in uijs propinquis. In

ſolida

ſolida ſubſtantia, et hoc dupliciter, quia uel in forma electuarij, uel pilularum. In pilulis, ſi materia eſt remota, & ſpecialiter in capite tibijs uel brachijs, et debet in principio noctis dari. In forma electuarij debet dari, ſi materia ſit in partibus mediis, etiam in renibus, & debet miniſtrari in medio noctis. Aduerte tamen quòd nullam medicinam concedas, apoſtemate exiſtente in partibus pectoralibus, ſed operari cum phlebotomiis uel unguentis uel cum aliis ad hoc appropriatis. Nota quòd antequàm des medicinam, oportet te ſcire utrum patiens habeat ſomnũ profundum uel non, quia ſi habeat ſomnum profundum, oportet, quòd excitetur poſtquam dormuerit per unã horam, uel dormiat antequàm recipiat medicinas magnum ſomnum. Itẽ poteſt ſumi in ſubſtantia liquida in forma clareti quòd ſic fit. Recipe pul. clareti ſuperius poſiti ʒ.s. foliorũ ſenæ mũdatorũ à ſtipitibus. ℥.i. turbit gumoſi purgati ℥.s. zingi. ʒ.ii. diagridii uel ſcãmoneæ ʒ.s. ſi uis colerã euacuare, ſi phlegma. eſulæ ʒ.s. polipodii quercini fortiter cõquaſſati ℥.s. thimi. epithymi. ana. ʒ.ii. ſpicæ nar. ℈.ii. conquaſſanda conquaſſentur, & ponatur in manicã, et addito pul. zucchari quar. i. uini electi competentis quantitatis, fiat claretum. Quod ſi uis prouocatiuum magis eſſe urinæ, adde cretæ marinæ, tribuli marini. ana. ℥.s. ſe mi lii ſolis ʒ.ii. aniſi ʒ.i. & uſui conſeruetur & da mane unum plenum poculum, & ſi laxat ſufficienter da diebus alternatim. ſ. uno die et alio non. Et ſi non laxat ſufficienter, augmenta quãtitatem. Quod ſi nimis: minuas quãtitatem: nam ducere oportet quater uel quinquies: & caue ne poſt aſſumptionem clareti dormiat, quia iſta

ſunt ſatis calida de ſe. Item poteſt laxare cum adminiſtratione colaturæ, tũc cibus ſtatim eſt ſumẽdus. Aliud eſt quòd dicimus apozima, quòd ſi purgare intendis phlegma. Recipe corizolæ fumi terræ, ana unc. i. polipodij quercini fortiter conquaſſati, ſucci ſcabioſæ, ſucci, lapacij, acuti, facta reſidentia ana. unc. s. quòd ſi ſuccos nõ habeas, ſumas aquas ana. ʒ. ij. agarici albi electi. ʒ. iij. fiat decoctio in aqua in qua diſſoluatur caſſiæ fiſtulæ. unc. s. turbit bene purgati gumoſi. ʒ. s. zingi. albi. ℈. i. fiat potus qui datur tepidus in aurora, illa colatura debet ducere mediocriter. Et ſi uis quòd fortius operetur, diſſolue in ea benedictæ, uel diacarthami ʒ. ij. uel iij. & fiat potus. Item ſi intendis purgare choleram ut in tertiana. Recipe florum boraginis, uiolarum, buglоſſæ, nenupharis ana. drac. s. prunorum damaſceni, iuiubarũ, ſebeſten. ana. drac. xx. aquæ endiuiæ, uel ſucci lactucæ facta reſidentia, uel capilli ue. unc. s. ſeminis melonum. ʒ. ij. fiat decoctio, in qua diſſoluatur caſſiæ fiſtulæ unc. i. electuarij de ſucco roſa. drac. ii. fiat potus, qui tepidus detur in aurora. Et ſi amara non dubitet, loco eius detur rheubarbari electi per noctem temperati in aqua endiuiæ drac. i. ſpicæ nardi drac. s. uel ℈. i. Itẽ ſi purgare intenditis melancholicum humorem. Recipe florum uiolæ, boraginis, uel bugloſſæ, antos puri. ana unc. s. polypodij quercini fortiter conquaſſati, ariſtolochiæ ro. ana. drac. iii. aniſi drac. i. foliorum ſene munde à ſtipitibus & ſe. unc. i. thymi epithymi ana drac. i. s. fiat decoctio in aqua in qua diſſoluatur medulla caſſiæ fiſtulæ unc. i. tamarindorũ pinguium, mannæ granatæ ana drac. iii. fiat potus quòd ſi uis fortius laxare adde lapidis

dis hæmatitis quinquies prius abluti ℈.i. Itē nota quòd in istis colaturis parum utor mirobolanis, quia pauci inueniuntur boni. unde omnis eorum uirtus uetustate est consumpta. Item ex causa quam assignat Aui. cap. de cura fe. pu. in uniuersali circa finem capituli, in parte illa mirobalanorum uero, quia post laxationē habēt constringere, unde in casu quo uolemus euacuare choleram existente in stomacho possumus cum citrinis & hoc si intestina & stomachus essent debilia, ratione raræ complexionis uel compositionis. Et nota in melancholia & phlegmate & melancholia simul chebulis be liricis cōmuniter utimur. Quod si eis uti uolueris debes extrahere uirtutem ab eis et abiicere substātiam. quod fit tripliciter, primo cum balneo quod sic fit. Recipe corticum mirobalanorum quibus uis uti in quantitate quæ tibi uidebitur, quòd si mirobalani sint antiqui accipias maiorē quantitatem, & conteras fortiter & post infundas in aqua tepida per horā.i. uel per duas, quousque uideas supernatare gumositatem & uiscositatē, quod cum uideris impone in isto uase frustum filtri, quo manabit aqua subtilis & grossum remanebit, sicut fit in lacte uirginali. Secundo potes uitutem eorum sic habere. Recipe unctuositatem supernatantē in aqua & gumositatem, & in colatura ponas siccū in aqua tepida. Tertio contere cortices, & pone in aqua ad lentum ignem, postea quando inceperit feruere, depone, & cola, & colaturam ministra. Vel Recipe cortices & infunde in decoctione, & stent per noctem, & in crastinum colentur fortiter & fricentur & colatura ministretur. Et quòd dico de mirobalanis

dico de turbit. Item de agarico, & colocynthide, & aliis laxatiuis quorum uirtutem tantum modo uis habere. Item ſcias quòd in iſtis medicinis nõ pono ſcamoneam, eſulam, nec alias medicinas fortiter eradicatiuas, cum multum naturam moleſtent, quia ſolum Auicen. uult quòd materia minoretur in principio, ideo eis nõ iubeo uti, ſed in curis particularibus docebo modum. Itẽ uenter poteſt laxari cum ſyrupis digeſtiuis quibus utor in morbis cronicis, ſeu quando uolo temptare naturã, ſeu quando patiens abominatur loqui de medicina laxatiua, uel quando patiens eſt debilis, & oportet quòd paulatim laxetur. Et modus faciendi eſt talis. Capiantur herbæ, flores, ſe, et alia appropriata illi paſſioni de quibus omnibus fiat una decoctio. Et ſi cum ſyrupo uis facere digeſtiuum, fac digeſtiuum de medietate huius decoctionis, addito zuccharo, uel melle, ſecundum quod uis, & in alia medietate decoctionis temperentur laxatiua appropriata humori euacuando tota nocte, & in craſtino iſta laxatiua fricentur et exprimantur taliter, quòd tota uirtus laxatiuorum remaneat, poſt adde zuccharum uel mel & clarifica: et ille eſt unus modus pro delicatis. Item alius modus reperitur, una pars decoctionis clarificetur & dulcoretur, et poſt ponantur laxatiua pulchra in ſacco lineo delicato non multum compreſſo & inde coletur, & ſacculus reſideat in fundo late ligato. Item eſt alius modus. ſ. quòd infundantur pulueres in ſacculo, & ponatur in amprora, agitetur quando debet miniſtrari, & aqua cum qua miſcetur debet eſſe in æquali quantitate, & debet dari in aurora. Item aqua quæ miſcetur cum ſyrupis, debet eſſe bullita cum aliqui-

aliquibus appropriatis, ut cum ciceribus ru. uel hordeo uel lentibus, uel ſcolopendria, uel betonica, ſiue cum capillis uene. uel cum aliis diureticis. Item intelligas quòd aqua quæ miniſtratur in digeſtiuis, debet dari in maiori quantitate. Et exemplar fit ſic in materia phlegmatica. Recipe radicum quinque herbarum cōium, & ſi materia non ſit multum uiſcoſa ſint teneræ, quòd ſi indigeat forti caliditate in digerendo, cape nō teneras, ſed magis antiquas, & craſſiores radices, apij, pentafilon, cum toto boraginis, bugloſſæ, cum toto fumiterræ, corigiolæ, ſcabioſæ, betonicæ, lapacij, acuti, adiantos, capillorum ueneris, et alias eis ſimiles ana. M. i. aniſi, carui, ana. ʒ. ij. florum utriuſque ſticados, boraginis, & bugloſſæ unc. s. & fiat decoctio, in qua in fine decoctionis ponantur aromatica, ut ſpica nardi, uel ſpodij, uel ſanguinis uel alia in quantitate in qua uidebitur expedire, in cuius medietate decoctionis ponatur zuccari lib. i. s. ſecūdum quòd uis facere ſyrupum, & fiat ſyrupus cum diligentia clarificatus, & iſte eſt digeſtiuus. Et in alia parte decoctionis infundatur quod ſequitur. Recipe foliculorū ſenæ mundatæ à ſtipitibus & ſe ʒ. ij. agarici electi ʒ. iij. turbit gummoſi electi. ʒ. i. zingi. albi. ʒ. ij. eſulæ ʒ. i. thymi, epithymi. ana. ʒ. ij. temperentur per noctem in dicta decoctione, & fricentur, & fiat, ut dictum eſt, ſyrupus, addendo zucchari lib. s. Item poteſt uenter laxari cum pomo laxatiuo. Recipe pomum & incide per medium & remoue cor et loco cordis pone diagridij maſticis ana ʒ. i. poſtea coniunge partes pomi et inuolue pomum in ſtupis madefactis in aqua, & ad coquendū pone ſub cineribus calidis, lento igne, & quando erit co-

ctum abiice quod inter remansit, si est aliquid, post ministra, & da parum aquæ tepidæ ad bibendum ieiuno stomacho, uel uini bene lymphati tepidi & loco pomi, fiat in cotano, uel piro uel ficu. Item idem potest fieri de drac.ij.rheubarbari uel drac.iii. uel de drac.ij.turbit zingi.albi.drac.i.uel de drac.i.esulæ.uel de drac.s. quia nimis esset drac.i. Item potest fieri fructus laxatiuus ut docet Palladius de agricultura, sicut sunt ficus, pira, poma, & cæteri, & fructus naturam linientes, unde perfora stipitem arborum cum grosso terebello, & postea impleas id foramen de diagridio, uel de alijs medicinis fortibus, & postea obtura foramen ab extra taliter ut uirtus medicinæ exterius non respiret, & hoc in uere est faciendum, & fructus qui inde nascentur erunt laxatiui. Item uinum decoctionis radicum ebuli uel florum, uel granorum eius est laxatiuum, & quanto maior est quantitas, tanto magis laxat. Item uinum decoctionis alchechengi, aliter dicitur solatrum, & uentrem soluit, & urinam prouocat, in casu quo patiens non possit urinare, quod fit sic, duo uel tria uel quatuor poma, uel plura alchechengi terantur, & cum uino distemperentur, & tepidum ministretur. Item uinum decoctionis yringorum uidelicet contra lapidem, & soluit urinam. Item glis pulverizatus amotis alis & capite, dissolutus cum uino albo uidelicet. Item potes uentrem laxare cum unguentis inungendo uolas manuum, uel plantas pedum: in exitu balnei cum oleo colochynthidæ quod prouocat uomitum & laxat uentrem, tamen hoc non fiat nisi materia digesta. Item ad uomendum & egerendum, menstrua prouocandum,

unguentū

unguentum ſequens uidelicet, ſi orificio ſtomachi, umbilico, & regioni matricis apponatur. Recipe aloes, unc. i. fellis taurini quòd ſufficit, diſſoluatur in modum unguenti ſuper ignem. Ad idem ualet oleum catapuciarum, quod fit de ſemine catapuciæ, ſicut oleum amigdalarum dulcium. Item ad idem ualet oleum ſambucinum quod fit de medulla ſambuci, & non de floribus, ſed antequam utaris ſit materia digeſta. Item ſoluitur uenter cum electuario de ſucco roſato cuius unc. s. ducit quinquies. Item diaprunis unc. s. ducit quater, diaturbit boni benedictam drac. v. ducunt quater uel quinquies. Ducunt melancholiam. Hiera Rufini Hieralogodion, Hierodoricon, empericon, anacardinum, quorum unc. s. in mediocri laxitate ducunt quater. Et receptæ iſtæ ſunt poſitæ in Antoditario Nicolai, & aliæ ab iſtis & licet dicatur quòd euacuant phlegma, poſſunt tamen recte euacuare choleram, & fit ſic. Recipe pulueris diadragãti frigidi, carnium citoniorum, cum zucchàro conditorum unc. iij. uel drac. iij. zingi. al. unc. s. medullæ chartami unc. s. turbit gumoſi & purgati unc. i. diagridij unc. s. mannæ granatæ, uiolæ, roſa. ana. quar. i. panis zucchari lib. i. s. fiat electuarium in bolis ponderantibus drac. s. & laxabit ſexies. Item poteſt fieri aliud quod communiter uocatur tabula laxatiua. Recipe corticum citri cum zuccharo conditi fortiter conquaſſati, conſeruæ roſa. conſeruæ boraginis & bugloſſæ ana. ℥. i. turbit electi diagridij eſulæ ana. ʒ. s. zingi. albi. ʒ. iij. gumi ara. liquiritiæ mundæ ana. ʒ. ij. pulueris diadraganti fri. drac. iij. zucchari quòd ſufficit fiat electuarium in tabula. Item põt uen-

ter laxari cum pilulis factis uel quæ possunt fieri de electuariis hic positis cum additione alicuius, uel plurium conseruarum ut conseruæ uiol. boraginis, buglossæ, nenupharis & aliarum. Item sunt aliæ pilulæ positæ in antoditario Nicolai, sicut aureæ coctiæ, & aliæ de quibus hic non facio mentionem. Item potest uenter laxari cum medicis puluerizatis ex simplicibus appropriatis humori euacuãdo, ut si uolumus euacuare phlegma facimus puluerem de turbit cum medietate sui de zingi. ut. Recipe turbit ℥. i. zingi. ℥. s. uel esulæ pulueriżatæ. ℈. in materia cholerica. Recipe rheubar. subtiliter pulueriżati. ℥. i. diagridij uel masticis grosso non triti grana tria. Item in melancholica. Recipe florum senæ subtiliter pulueriżatæ. ℥. i. uel ℥. ij. possunt isti pulueres administrari cum brodijs simplicibus in introitu mensæ, uel cum cibis. Nota tamen quòd si potes ministrare laxatiuum aliter, quàm in pulueribus, nolo quòd facias nisi necessitate cogente, ut quia aliquando oportet quòd medicus decipiat patientem, quia attrahunt per modum eradicationis, sed solum minoratiue in principio ministro electuaria in solida subiecta, & dissoluo in aqua cicerum ru. & fortiter attrahunt, & ita hæc sufficiant in generali laxatiuis.

De cibatione febricitantium.

SCIAS quod tenuissima dieta hodiernis temporibus non ministratur nisi raro propter debilitatem uirtutis. unde Hippo. in primo apho. in tenuibus diætis peccant ægrotantes, et quicquid acciderit de morte infirmi impu-

imputaretur medico, ſi bene non miniſtramus. Iſta ſunt cibaria febricitantium zuch. roſ. in habentibus uentrem laxum, uel zucharum uio. in habentibus uentrem conſtipatum, & loco iſtius poſſunt dari roſ. conditæ uel uiolæ cum zucharo, & fit ſic. Recipe conſeruæ roſ. conſeruæ uiolarũ ana. ℥. i. panis zuchari. ℥. ii. primo ponitur. ℥. i. cõſeruæ in fractorio ligneo et bene miſce, & poſt ponitur alia. ℥. groſſo modo trita, & cũ modica aqua roſ. deſuper aromatizetur & in pixide lata ſeruetur uſui, & detur coclear. i. cum tribus coclearibus aquæ bullitæ infrigidatæ. Secundo poteſt dari malũ granatum, quòd ſi acetoſum fuerit, lauetur cum aqua dulci. Et ſi acetoſum fuerit ualde, lauetur cũ aqua tepida, ne noceat partibus pectoris, & ut non cauſet tuſſim, & poſt deſuper ſpargatur panis zuchari, aqua abiecta prius. Et ſi fuerit dulce ſufficit lauare cum aqua frigida ſemel. & poſt ſpargi parũ de zucharo. Et ſi fuerit muzum, lauetur cũ aqua tepida, & ſpargatur zucharũ deſuper. Tertio poteſt miniſtrari medulla panis furfurei, ſi uenter fuerit cõſtipatus, uel albi, ſi uenter fuerit laxus, quæ debet tribus uel quatuor uicibus in aqua tepida refrigerata ablui et poteſt miniſtrari in quãtitate ſufficienti. Quarto poteſt miniſtrari cibus de hordeo qui eſt duplex, quidã uocatur ptiſſana quidã hordeatũ. Nota quòd ptiſſana quædã eſt pauci nutrimenti & fit ſic. Recipe hordei partẽ. i. aquæ partes xx. buliant & coquantur ad conſumationẽ tertiæ partis ſic quòd rtmaneat maior pars. Alia eſt multi nutrimenti ut. Recipe hordei partẽ. i. aquæ partes x. buliant uſque ad conſumationẽ medietatis. Alia eſt mediocris ut. Recipe hordei partem. i. aquæ

partes

partes 15. bulliát aliæ, & debet miniſtrari frigida niſi ſint impedimenta, ut eſt ſtrictura partium pectoraliũ in qua debet tepida miniſtrari. Vbi ſciendum quod ſi nolueris fortiter abſtergere, & mundificare debet eſſe hordeum cum cortice, ſi autem parum, debet eſſe depilatũ. Ité nota quod iſtæ ptiſſanæ poſſunt tripliciter fieri, primo in amphora & quanto magis tenuis, tanto citius bulliet, et cũ minori periculo, cauẽdo tamen quòd ignis continue teneatur facta ebullitione, et in principio fiat paulatim & os obturetur bene. Secũdo bulliendo in lari ubi coquitur panis. Alio modo poteſt fieri in uaſe duplici, ut quod amphora ubi eſt poſita cũ ordeo, ponatur in cacabo pleno aqua & fiat ignis ſub cacabo. ſecundum quòd ſuperius dixi, docẽdo facere aquam carnis. Nota quod ptiſſana eſt duplex. ſ. ſimplex et compoſita. ſed cõpoſita eſt iſta in qua additur aliquid appropriatum ægritudini ultra ordeum, & ſi ſit ſtrictura pectoris additur liquiri. raſa uel capil. uene. uua paſſa, uel ficus ſiccæ. ſi ſit oppilatio in ſplene, radices capparis, ſcolopendria, & cicorea. Si uolumus quod ſit prouocatiuum urinæ, quando eſt quaſi cocta admiſce cicera ru. uel ſemina frigida maiora contuſa, & ſpecialiter ſemina melonũ & ſic de alijs ut ſunt pruna iuiubæ ſebeſten. Hordeatum ſit tripliciter. primo: Recipe hordei mundi quar. ſ. lauetur fortiter manducendo, & ſi aliquid ſupernatat, abijciatur, & ponatur ad temperandum in aqua tepida tota nocte, & in craſtino coletur ab iſta aqua, & ponatur ad abluendum in alia aqua, & bulliat uſque quò incipiat crepare, & iterum coletur & ponatur in mortario, & fortiter teratur, & cũ pauco lacte amygdalarum

dalarum dissoluatur, & coletur comprimendo per stamineam, & addito lacte amygdalarum superponatur igni, & bulliat fortiter, ac si esset bos continue agitando, ne aduretur, & ponatur in paropside & ponatur zuccharum, nisi morbus fuerit cum opilatione. Et istud proprie appellatur christordei. Aliter. Rec. hordei mũdi a corticibus, prius stet ĩ aqua clara tota nocte, demane coletur, et buliatur in aqua usque quo crepetur, post colletur & buliatur cum lacte amygdalarum usque ad perfectam consumptionem. Istud uocatur hordeum cũ toto, uel integrum. Aliter. Recipe farinam hordei bene cribratam, et ponatur sine alio in pastillo, postea decoquatur in furno quandiu panis alius stabit, & cũ lacte amygdalarum talis pastillus coquatur, & ut dictũ est superius cum zuc. ministretur. Auenatum sit dupliciter primo sic. Recipe auenã mundam a corticibus quantumuis, & temperetur cum aqua cali. post fac eam bullire quousq; incipiat crepare, & cola eam, & pone in mortario, & dissolue cum lacte amygdalarum, & cola per colatorium, & adde lactis amygdalarum quòd sufficit, coquatur continue agitando usque ad consumptione medietatis, & ministra cum zucharo, ut prius. Secundo modo fit sicut hordeatum in secundo modo dictũ. Et fit alius cibus de partibus substãtialibus furfuris cũ lacte amygdalarũ qui coquitur usq; ad spissitudinẽ, & ministratur, ut alia superius dicta. Et si patiens abhorreat ista cibaria propter dulcedinẽ possunt poni super grana malorum granatorum prius abluta. Secundo fit cibus de oleribus ut. Recipe spinachia boraginem atriplicem & alias herbas similiter appropriata, ut dictũ

est

est superius in capitulo de cura febrium putridarum in uniuersali, & electæ et mundæ prius bulliantur, et post colentur, & colatæ scindantur, & coquantur cũ lactæ amygdalarũ quod sufficit. Et si patiens non diligit quia dulce, infundatur desuper uinum malorũ granatorum uel aceti. Tertio potest fieri alius cibus de cucurbita. Recipe cucur. uiridis antequàm semen amiserit, & frustatim incide grosso modo, et postea bullias cũ pauca aqua undis duabus, & coletur, & colata fortiter exprimatur inter duo incisoria, & posita subtiliter cõtundatur, & cum lacte amygdalarum coquatur, & continue agitetur, & non tanto lacte indiget sicut alia cibaria prius dicta, quòd si ratione dul. abhorreat detur cu m succo malorum granatorũ, uel cũ succo uuæ acerbæ nouiter expressæ uel in acresta gratelarum. Quarto fit cibus de frumento qui dicitur amylo quem cibũ non laudo in fe. pu. maxime uenter constipato. Sed ubi dubitaretur fluxus uentris, bene, laudo, uel ubi indigemus multo nutriente, fit sic. Recipe amylum quantũuis, dissoluatur inter manus in aqua tepida & permittatur residere, & postea aqua super natans abiiciatur, & quod in fundo residet, coquatur cũ lacte amygdalarũ, et detur cũ zucharo ut hordeatum, uel cum granis granatorum, ut prius dictum est. Vel sic coquatur farina frumenti cum lacte amygdalarũ, & detur cum zucharo, ut hordeatum, uel cũ granis granatorũ, ut prius dictũ est. Vel sic, coquatur farina frumenti cũ lacte amygdalarum ubi caremus amylo & ualet ut amydũ, uerum amydũ magis constipat & nutrit, & datur ut amydũ. Item fit cibus de simula. fit enim de granis frumẽti semimolitis et

fit

ſic. Recipe frumenti quantum uis & ponatur in molendino nouiter picato, taliter quòd non perfecte moletur ſed granum per medium diuidatur, uel quaſi, & farina per zancaturum abiiciatur & poſt cribelletur, & partes mediocres non nimis groſſæ, nec nimis minutæ, dicuntur ſimula. Et præparatur, ſic, lauetur cũ.vi.uel.viii.aquis ita quod partes terreæ uel arenoſæ abiiciantur, uel lapidoſæ quæ ibi remãſerunt de molẽdino poſt. coquatur cum lacte amygdalarũ ut amylum continue, & miniſtretur ut ipſum. Quinto modo fiunt purettæ ex pura aqua leguminũ, & ſpecialiter cicerũ ru. in partibus frigidis, uel piſorũ al. uel in partibus cal.lentium. Et iſta puretta eſt duplex, quædã ſimplex, quædã compoſita. Simplex. Recipe aquæ puræ decoctionis leguminum quantũ uis, poſtquã bulierit una unda, & addito butyro recenti, uel oleo ubi fe. non eſt, ubi autem eſt febris, acreſta addatur, & detur. Compoſita eſt talit. Recipe aquæ puræ decoctionis leguminũ quantum uis, & adde appropriata ut petroſelinũ. ſampſucũ, ſaluiã, hyſopum minutim inciſa. zingi. & croci et alia & buliãtur unda una, & quando uis ab igne deponere cõdiatur cũ oleo uel butyro uel acreſta & detur. Sexto fit cibus de amygdalis, qui eſt quadruplex. quidã fit cum aqua frigida ut. Recipe amygdalarum excorticatarum quantũ uis, terantur fortiter, & diſſoluantur in aqua frigida, & colentur exprimendo per pannum album, & id non approbo ratione aquæ frigidæ quæ oppilat. Aliter fit cum aqua primo bulita eodem modo, & id magis approbo, dum tamen non diu ſteterit factum, quia in parua mora ſpecialiter in æſtate corrũperetur, et in fe. de

bet dimitti per pausam antequam detur, & unctuositas quæ supernatat debet cũ pluma subdici, uel alio modo amoueri, et post ministrari, quia omnẽ oleaginosum est unctuosum, et omnem unctuosum sicut conseruat ignem, ita calorem febris. Aliter fit sic. Recipe amygdalarũ excorticatarum lib. i. ponantur in mortario et dissoluãtur cum parua aqua prius buliat et refrigerata, et postea terantur fortissime et post per stamineam coletur fortissime, taliter quòd id quod inde remanebit, sit spissum sicut butyrũ, uel caseus recens: & iste cibus colandus ponitur super iuncos rotundos, ut quòd subtile est isthinc exeat. Et nõ est cibus papauerum, et appellatur butyrum de amygdalis. Alius cibus potest fieri de amygdalis qui uocatur condea, sic, primo bulatur aqua et cum ista dissoluantur amygdalæ, et post coletur et addito petro. parum grosso modo inciso, uel aliud parũ de appropriatis, superius dictis, in puretta uel similibus, et buliatur quousque incipiat inspissari, & aliquid postquam bulitum est ponũt intus oua mollia prius bulita in aqua, et despumata. Fit etiã aliter cibus de pasta qui dicitur macaron, et ueniũt de Sardinia, et quandoq; de Cathelonea, et fiũt de farina subtili frumenti, et emplastatur talis farina, et addito parum fermenti, non fermentata equaliter, ita quòd pasta non sit azyma, neq; perfecte fermentata, et post extenditur in modum paruarum uirgularum super mensam aliam, & ista exiccatur per ipsam et coquitur. ut sic. Recipe istius conditæ quantum uis, et totum integrum ponatur infra lac amygdalarum et cum lacte buliatur. Septimũ sit cibus de pullis quẽ nõ doceo facere sed præuideatur, quod antequam

tequam coquatur ſteterint aliquo tẽpore mortui, et in fe. nõ poneas carneas ſalſas ſed loco earum pone aggreſtam cum toto uel ſuccum aggreſtæ, uel acetum uel oculum lactucæ, ponas in uentre pulli, uel ſemina frigida ſi magis uis infrigidare. Et nota quod aggreſta non debet decoqui cum pullis, niſi quãdo ab igne deponitur aliter enim totum brodium denigraretur. Octauo ſit cibus de paruis auibus de ureni. et nota quòd illæ aues quãto habẽt roſtrũ magis gracile, tanto ſunt meliores, quia tales magis paſcuntur nutrimentum ſubtile: & ideo ſunt paucarum ſuperfluitatum. Nota quod debẽt ſic parari ponantur in aqua tepida, quando plumata fuerint, & ſtent per pauſam, poſt aſſentur, et lardẽtur cum carne ſalſa, et decoctæ ponãtur in agreſta, quæ ſi non habeatur in aceto et aqua ro. ana. Nono ſit cibus de extremitatibus porci iuuenis auricula, roſtro, pedibus, et cauda debent tamen multum decoqui, et miniſtrantur pro tãto, quia ſunt paucarum ſuperfluitatum. Et nota quod iſtæ carnes primo debẽt bulliri poſt extrahi ab iſta aqua, et in alia aqua decoqui, addẽdo petroſelinũ et alia appropriata. Et ſi dãtur cerebella hœdi, caueatur quod uẽter ſit mundus. Decimo ſit cibus de perdicibus iuuenibus, et alijs auibus mediocribus, et iuuenibus gall. cãpeſtribus quæ omnia poſſunt decoqui in aqua et aliquãdo aſſantur. Nota tamẽ quod ſtãte fe. non debent aſſari, quia humidæ dietæ omnibus ſe cõferunt, niſi in magna uirtutis debilitate, uel apetitu proſtrato. Nã tunc conceduntur cum aceto, uel acreſta, uel aqua ro. ana. uel cum ſucco citrãguli et aqua roſ. ana uel cum ſucco limonum et aqua roſ. & ponatur parum de ſale uel nihl. Et

dantur

dantur pisces parui de locis petrosis, non arenosis, uel lacunosis, sed de aquis currentibus cũ paruis squamis, quia tales sunt paucarum superfluitatum, ut sunt regeti, pagoli, parui, & ij in aqua cum herbis appropriatis coquantur, uel si appetitus prostratus est, decoquantur in craticula & cum acresta, uel succis supradictis ministrentur. Si fe. fuerit phlegmatica ponantur herbæ ut sampsucus petro. hyssopus et similia, et uinum album, et in craticula conceduntur assati, & impleti herbis appropriatis. Vndecimo fit cibus de ouis gallinarum recentibus, et in æstate non darem solum uitellum qui est cali. sed totum quia est temperatum: uitellus enim calidus est, et album est fri. et concedimus cum acresta, uel cum aceto, et ubi non habemus illa, damus cũ uino granatorum multum cum aqua repressorum. Et damus lactucam, et quandoque cucumeres, sed raro ratione uiscositatis. Caue tamen quòd non sit acetum fortis acetositatis, quia partibus pectoralibus nocet, et debet dari cum aqua ros. uel cum aqua cocta, siue frigida. Duodecimo medicus tenetur dare uinum propter duo, primo quia patiẽs habent appetitum inordinatum et tunc oportet quòd nitatur decipere patientem. Sed stãte, fe. loco uini debet dari uinum malorum granatorum, ita quòd sint viii. partes aquæ et. i. uini malorum granatorum, uel detur acetum in paruissima quantitate, aqua multa commistum, uel detur uinum de torculari grossum multæ aquæ mixtum, uel uinum de cerasis, uel de moris. Secundo cogitur medicus dare uinum cum uirtus deficit, et spiritus resoluuntur, et fe. stat et tunc da uinum album uel rubeum, si patiens id magis diligit, et

infun-

datur in ipso medulla panis recentis, dum exit de furno, & permittatur quod uinum imbibatur in pane, & post tale uinum coletur, & cum multa aqua ministretur, & si panem non habeas, fac ut sequitur. Recipe aquæ dulcis electæ bullientis partes. ʒ. uini pal meij al. partem. i. misce in amphora quæ ponatur in aqua frigida ad refrigerandum, & id uinum sic detur, uel si uis secundum casus exigentiam misceatur magis de ista aqua. Et nota quod tale uinum debet stare diu mistum cum aqua, & conferunt etiam ista in cura fe. hecticæ, &c.

De cura febrium acutarum.

CIRCA *capitulum de cura febrium acutarum in speciali, quod dictum est de cura fe. putridarum & ci batione oportet rememorari, & maxime indigemus hic alterantibus quæ dicta sunt in principio huius capituli ex parte ciborum epithematum, & medecinarum & specialiter in hoc casu indigemus assiduatione in ore & gutture cum rebus prohibētibus ex frigiditate, quod fit sic. Recipe quatuor seminū frigidorum minorum, se minis acetosæ, seminis psilij se. citoniorum fortiter con quassatorum ana ʒ. ij. seminis bambacis indicæ ʒ. i. suc ci liquiritiæ. ℈. i. fiāt parui sacculi in latitudine delicati ad modum amygdalarum qui sacculi balneentur in mu cilagine quæ sequitur. Recipe seminum immediate dictorum ana ʒ. ij. conquassentur fortissime, et infundan tur in aquis. s. ros. nenupharis & capil. uene. cucurbitæ, cucu. et alijs similibus, uel illis quas habere poteris quæ*

aquæ et ſemina poſtaquam ſteterint per horam, uidebis ſupernatare mucilaginē, quā collige, et balnea ibidē ſacculos cū illa tenta antedictos, et pone in ore patiētis, et poſt quā parū ſteterit abiice, & remitte ut tēperētur, et pone id in ore & ita cōtinua uſque ad oris ſufficiētē humiditatē. Aliter ſic. Recipe panē ſiliginis licet Auic. ponat ſimulam quia ſiligo magis eſt frigida, tamen nō omnes diligunt comedere ſiliginē, et in iſto caſu. Recipe panē ſiliginis uel frumenti ſatis furfurei, ſi uenter fuerit cōſtipatus, uel albus ſi uēter fuerit laxus, et laua ipſum in tribus aquis, poſt infunde in lacte acetoſo cū multa aqua prius bulita, et refrigerata, et pone in ore patiētis, et ſugat ſuccū paulatine, uel infunde panē, ut dictū eſt in ſucco uuæ acerbæ cum aqua quæ ſufficit, quē ſuccū Aui. appellat aquā agreſtæ. Itē ad idē. Recipe citrāgulū et abiice corticē, et poſt per quadros diuide, et pone in aqua prius bulita, et ibi ſtet per pauſam, poſt patiens ſugat ſuccum ſi non habes citrangulum, limonū partē adhibe loco eius modo dicto. Vel in fe. phlegmatica pomū dulce, in cholerica acetoſum capiatur & ſcindatur fruſtatim et refrigeretur in aqua frigida bulita & miniſtretur, & ſubiecta, & cortex abijciatur, et ſolus ſuccus trāſglutiatur. Ad idem ualet malum granatū. Ad idē mora ſemimatura, & refrigerata in aqua bullita frigida, & ſuccus trāſglutiatur, & ſubiecta abijciatur. Itē in pauperibus conſueui miniſtrare ſtipitē lactucæ uel portulacā, uel fruſtum cucumeris refrigeratū in aqua, quæ teneatur in ore, ut quādoq; ſecundū caſus exigentiā facio cum aqua miſceri acetum. Sed patiens lauet prius os quam iſtis utatur cum aceto & aqua, uel

cum aqua & uino malorum granatorum sic. Recipe aquæ fontis partes x. aceti partem i. & si dubites acetũ lædere partes pectoris, utaris loco supradictorum iuleb'uio. uel ros. Item potest sic fieri. Recipe poma, pira, & alios fructus frigidos boni odoris, & per medium incidantur, & frustratim ponantur in aliquo uase, & aqua ro. super aspergatur cum camphora uel cum sandalis, & addito aceto quod sufficit, uel uino nisi dubitaretur de sincopi odoretur. Item lauẽtur & epitimentur extrema, & specialiter supra uenas pulsatiles cum aquis frigidis. s. cucurbitæ cucu. end. lactucæ, nenufaris, melonis, & similibus, uel cum succis frigidis eorundem uel similibus, Item irorentur extrema ab alto irrorationibus in frigidatiuis, et fiat continuatio per pausam. Pomum ad odorandum in fe. acutissima. Recipe sanda. ru. & muscatelini ana ʒ. ii. ros. ru. ʒ. s. antos puri. ʒ. s. croci. ℈. i. conquassentur omnia & misceantur, & fiat pomũ cum pano blisito. Vel aliter. Recipe ros. ru. florum uiolarum nenu. san. muscatelini. ana ʒ. s. camphoræ. g. 5. cere al. modicum fiat pomum perforatum in medio. Vel aliter. Recipe de omnibus conquassatis superius ponantur in sindone mundo in modum pilæ, uel in pãno lineo usitato, & infundantur in aqua ro. tepida & in manu teneatur & odoretur Epitema cor. in fe. acuta. Recipe mucilaginis seminis psillij ʒ. ij. citoniorum ʒ. ij. aquæ nenu. quar. s. aquæ acetosæ aquæ buglossæ succi pomorum acetosorum facta residentia ana quar. i. aceti albi ʒ. v. omnium sandalorum se. citri. ʒ. v. camphoræ g. v. fiat epitema.

Cura contra typum.

REMEDIVM typi applicatur ab intus & ab extra: ab extra primo quod patiens coperiatur bene cum pannis cali. secundo quod fricentur extrema cum pannis lineis, fricatione tamen non aducēte dolorem in mēbro fricato, tertio quod ligentur extrema ligatione forti in inducente dolorē nimium in mēbro ligato. Et calefiant tegulæ & bono uino aſpergātur & pāno inuoluātur & applicētur plātis pedum taliter quod patiens cō buri non poſſit. Vel ſedatur oleis, unguentis, quibus ungitur ſpina dorſi, et talia ſunt duplicia, quædam ſunt domeſtica, alia naturam uiolantia. Domeſtica ſunt oleum laurinum & oleum camomillæ, uel oleum amygdalarum amararum, & componi poſſunt cum coſto, ruta, dauco, ſiſileos, ſilero mōtano, et ſimilibus. Violentantia naturā ſunt quæ ſiunt ex medicnis rubificātibus, ut ſunt ſinapis, euphorbium, piper, pyretrum, aſſa fetida et ſimilia, ex quibus ſimplicibus et cōpoſitis, pluribus uel paucis poteſt fieri unguētum uel oleum tripliciter. Primo ſic bulliant dicta, ebulitione una, ut ſua ſiccitate nō adurātur, et poſt deponātur ab iſta aqua, & bulliāt in oleo uſquequo uirtus remaneat in ipſo. Secundo ſic buliāt antedicta in aqua donec aqua acquiſiuerit eorum uirtutē, et poſt exprimendo colentur, et abiiciātur & illi aquæ ſic expreſſæ admiſcetur oleum, uel ſimul cū aqua oleum buliatur. Tertio ſic & melius, iſta ponātur in amphora cum oleo & buliant in duplici uaſe ut ſuperius dictum eſt & iſte modus eſt melior. Quod ſi unguētum

tum facere uolueris. Recipe dictorum pulmẽtorũ ℥.ij. olei ℥.i. ceræ quod sufficit fiat unguentũ lẽto igne uel. Recipe pulueris dictorum ℥.s. olei quar.s. fiat unguentũ. Per applicata ab extera est dictũ. Sed applicata ab intus quadrupliciter rememorentur. Nã quædam sunt quæ materiã typi consumunt. Alia sunt quæ ipsam ex plendo uentrẽ laxant. Alia sunt quæ materiã incarcerãt. Alia quæ utroque modo. Prima sunt ut costũ et olibanũ potata, et similia cũ uino puro, uel succus eorundẽ potetur cum uino uel per se. Secunda sunt ut agaricũ potatum quod paratur sic. Recipe agarici electi ʒ.iij. bulliat in aqua quod sufficit fricetur & comprimatur fortiter, ut uirtus remaneat in uino uel aqua & ministretur. Ad idem ualẽt alia euacuantia humorẽ propriũ facientẽ quartanã. Tertia sunt ut opium, semẽ hyoscyami, quæ opilãt uias, & materiã incarcerant, si dentur ante typum per duas horas in dosi ʒ.s. Quarta utro que modo ualent, sunt pilulæ positæ ab Aui. sed non dãtur nisi digesta materia ut. Recipe theriacæ magnæ ʒ. iij. uel. ij. fiant pilulæ nouem, quarum tres dentur ante typum per duas horas. Et nota quod illæ pilulæ non debent dari, nisi materia digesta, & pro magna parte euacuata. Item sunt aliæ pilulæ. Recipe storacis calamitæ opij mirrhæ oppopanacis pulueri̇zentur subtiliter & addito butyro quantum sufficit, fiant pilulæ quarum tres per duas horas ante typum dentur. Item aliæ. Recipe oppo. castorei dauci, assæ fetidæ, piretri ana drac. ij. oppij thebaci quod sufficit, fiant pill. & dentur tres ante typum per duas horas & in tribus ʒ. sunt nouem pill. & quanto maiores, tanto fortius, operantur.

Decoquitur ſerpillum & de decoctione bibat unum plenum copellum calidum, & patiens teneat faciem copertam ſuper decoctione. Vel ſic. Recipe ſucci matricariæ ℥.i. olei de lilio quar.i. capiantur ſimul, et ſpina dorſi ungatur ante inſultum rigoris.

De ſudore ſuperfluo.

SVDOR reſtringitur cum ingroſſantibus materiam ab extra, et infrigidantibus aerem. infrigidantia aerem dicta ſunt in principio huius operis. Ingroſſantia materiam ſequuntur, applicentur panni ſine fricatione actu frigidi. Secundo quod ungatur cutis cum oleis infrigidantibus, ut cum oleo roſ. confortato cum oleo mirti. & oleo de ſalice, et oleo de balauſtiis. Tertio ungatur cutis cum oleo de oliuis immaturis quibus admiſceãtur iſti ſucci, citoniorum macinatorum, et pomorum immaturorum. prunellorum, ſorbarum, neſpulorum et aliorum ſimilium fructuũ et roſæ & balauſtiæ & charabæ, quod quanto magis tranſparens eſt tanto eſt melius, & gallæ perforatæ et nuc. cipreſſi, et acatiæ et hypociſtidos et ſimilia cum quibus olea ſimplicia uel compoſita poſita ſunt. Quarto lauetur cutis cum aceto et agreſta, uel cũ decoctione ſtipticorum dictorum, uel cum ſucco ſalicis, ſemperuiuæ plantaginis uel nenupharis. Quinto emplaſtretur cutis cum mucilaginibus frigidis, quibus adatur gummi arabici quod ſufficit. Sexto applicando niuem ſuper extrema, ſi habeatur, & ubi nõ habeatur, applicentur res maioris frigiditatis ſicut nix cum quibus emplaſtrentur extrema ſuper uenas pulſatiles, ut eſt ſuccus mandragoræ hyoſcymi opium ſemper

uiua et ſimilia.et loco huius,quia talia multum debilitant uirtutem et uirtus iam eſt debilitata per ſudorem ſuperfluum,facio ſemper ſpargere aquam frigidam ab alto ſuper uenas pulſatiles brachiorum et id continuetur quouſque ſufficiat. Vel madefiant panni linei in aqua roſ.uel uenupharis.et pannus madefactus ponatur ſuper patientem.

De cura fluxus ſanguinis narium.

OPORTET ut prohibeatur uenire specialiter in cauſone quia per ipſum euacuantur multi ſpiritus,& prohibetur cum miniſtratis ab extra,aut ab intus. Ab intra ſicut ſunt cibus & potus frigidi ingroſſantes ſanguinem. potus, ut acetum miſtum cum aquis frigidis,ut eſt aqua roſ. aqua end. aqua plantaginis, & de capilliſue.aqua portulacæ aqua cucur. Cibi ut lactucæ, portulacæ & ſimilia. Aut cum miniſtratis ab extra.quod fit.vi.modis.primo applicando remedia ſuper locum unde fluit ſanguis, ut ſi fluat ab hepate ponantur epithemata infrigidata ſuper hepar. ſi a ſplene cognoſcitur per narem ſiniſtram emittentem ſanguinem & dolor ſentitur in ſiniſtro latere, & ponuntur epithemata ſuper ſplenem,& iſta epithemata ſuperius poſita ſunt. Secundo applicando remedia ſuper locum per quem tranſit, ut ponatur uentoſa ſuper latus per quod tranſit, ut ſi fluat ab hepate ponatur ſuper hypocondrium dextrum uel fiat apertio uenæ groſſæ quæ eſt intra duas ſpatulas, uel applicentur ſuper ſpatulas pannus madefactus in aquis, & ſuccis fri-

gidis, et aceto, et circunuoluatur collo. Et in hoc casu ualet inter omnia succus bursæ pastoris uel sanguinariæ. Tertio applicando remedia super locum immediate. s. super temporibus et fronte. & in hoc casu ualet emplastrum quod sequitur. Recipe terræ sigillatæ. sanguinis dra. mumiæ ana ℥. s. gallarum perforatarum acaciæ hypocisthidos nuc. cipressi ana ʒ. ii. pulnerizentur omnia subtiliter & dissoluantur cum albumine oui bene agitato et succu bursæ pastoris ana, quod sufficit & adde camphoræ ʒ. s. & fiat emplastrum quod applicetur fronti & temporibus, uel ponuntur intra nares coagulum leporis, siue hœdi in modum tentæ. Item aliqui accipiunt fabam torrefactam et super locum apponunt. Item aliqui accipiunt stercus asini, alij porci sed melius est stercus capræ & ponunt intra nares sic. Recipe stercus asini & ponatur inter pannum lineum album, & fiant tēta ligando fortiter extremitates. Itē ualet fricatio fortis in extremitatibus uel phlebotomia de saphenis uel de uena brachij, uel applicetur in uiris acetum mistum cū aqua frigida in testiculis, et in mulieribus in mamillis. Caue tamen circa operationes istorū membrorū specialiter testiū. Alia restringunt a tota specie, ut hematites, iaspis et corallus. Quarto restringūt aliqui cum caracteribus de sanguine proprio factis et hoc est hypocrisis, quare non do fidem, neque in formam pono. Item Rasis dicit quod gypsum distemperatum cū albumine oui appositū cum tenta est tantæ adderentiæ quod cum aqua tepida uix potest amoueri, uel habeatur succus arnaglossæ, uel uirgæ pastoris uel succus stercoris asini uel porci, & destilletur in nare unde manat, restringit

fortiter

fortiter. Vel si fiat emplastrum cum succis prædictis, et tela aranea. super frontem, uel puluis boli armeni, cum canula insufflatus in naribus, sed tunc patiens teneat os plenum aqua & non recipiat anhelitum. Emplastrũ factũ de argilla pistata cũ aceto super frontẽ, & testiculos applicatum, restringit fluxũ sanguinis nariũ.

De cura nomitus superflui.

CRETICVS uomitus non abscinditur. Scias tamen quod medicina uomitiua est duplex, quædam est debilis ut. Reci. aquæ tepidæ quãtũ uis, et adde partes duas aceti, madefiat digitus in istis, et ponatur in ore, et id sufficit in cõsuetis. In nõ cõsuetis. Reci. aquæ tepidæ ciathos. ij. olei cõis. ℥. i. ace. ℥. s. bibat quãtũ bibere poterit, et post stet per pausam. et superueniente nausea ĩmittat digitũ in antedictis, uel plumã, et uomat. Itẽ aliud fortius. Rec. semis attriplicis uel raph. uel utriusq; conquassati. ℥. i. uel. ℥. s. secũdum quod uis facere forciua, & bulliant in uno quartirolo aquæ, in qua post ebullitionẽ, aqua existente tepida, infundatur olei cõis. ℥. i. s. aceti. ℥. i. & bibat patiens quãtum poterit in uno haustu, et postquã per horã steterit, imponat digitũ, uel plumã in ore id fit difficulter uomentibus post cibũ, qui sit unctuosus. Et pro uomitu debili, recurratur superius in cap. de feb. causata ex nauseatiua sacietate. Sed fortis prouocatio fit. Recip. ellebori al. quia niger magis educit per secessum. ʒ. ij. cõquassentur fortiter, et bulliatur in una libra aquæ et semis, et in colatura infundatur olei cõis. ℥. i. aceti. ℥. s. et detur. Alius et est uomitus me-

diocris

diocris & fit ſic. Recipe raphanũ unum, & incide per medium, & intus immitte ellebori al. quantum uolueris, et ſtet ſub terra. x. dieb. et poſt abiiciatur elleborũ, et raphanos fortirer conquaſſetur & bulliatur in lib. i. s. aquæ, & poſt coletur, & in colatura addatur olei & aceti, ut dictum eſt, &, detur. Nota quod uomitus in diſpoſitis debet prouocari poſt cibum, & licet aliæ euacuationes debeant fieri ante cibum, uomitus tamen debet fieri poſt, quia tunc ſtomachus magis grauatur, & ſic uomitus facilius procurator. Semper poſt uomitũ conforta ſtomachum, & ablue os cum aqua tepida, & faciem cum frigida. Ad uomitum reſtringendum. Reci. ſucci malorum granatorum muzorum quar. iij. ſucci mentæ. quar. i. ſumach pulueri zati. ʒ. s. coquantur, & colentur, & miniſtrentur cum ʒ. i. zucchari. Ad idẽ. Recipe balauſtiarum, boli armeni, ſumach. maſticis ana. ʒ. i. fiat puluis ſubtilis, poſtea ponatur ſuper fruſtũ panis ad modum ſcuti, & demergatur in aceto, & ſuccus prædictus ponatur deſuper uel miſceatur faciendo emplaſtrum. Emplaſtrum ad idem. Recipe panis torrefacti & infuſi in aceto lib. s. ſumach, balauſtiarum corticum granatorum, boli armeni ana ʒ. ii. aceti unc. s. aqua roſ. quod ſufficit ad incorporandũ, & fiat emplaſtrum. Ad idem. Recipe gar. un. s. coquantur in unc. ii. aquæ ciſternæ & admiſceatur unc. i. maſticis calefiat, et detur. in potu. Ad idem. Recipe, galliæ xyloaloes gar. ana. partes æquales ſumatur eorum puluis cum aqua granatorum, ut uoluit Auicen. tertio cano. fen. tertia, tractatu quinto capitulo de cura uomitus abſolute.

Cura

Cura fluxus uentris.

CVRA fluxus uentris require ſuperius in cap.de cura fe.pu.ſ.ubi poſui clyſtere reſtrictiuũ, & recurratur etiam ſupra capitulo de febre ephemera cauſata ex euacuatione ſuperflua, ubi ſicut dixi ad hoc ualét létes excorticatæ. Item ad hoc ualent piſa al.& coriandrum & alia legumina parata cum duplici aqua, & torrefacta, cum axungia recenti renum muntonis. Ad reſtringendum fluxum uentris ualet ſyrupus de ribes, citoniorum, mirtillorum, aqua plantaginis, ſumach, & hoc ante cibũ. Ad idem decoquatur hepar hœduli in aqua roſ.uel acreſta, & cum oleo mirtino torrefiat, & modico acreſtæ.

Cura ſitis ſuperflue.

SITIS ſuperflua oportet quod curetur cum applicatis ab extra & ab intus. Ab extra ſuper caput ſpecialiter, ſi proueniat à caliditate cerebri, niſi fuerit quod prohibeat, ut uirtutis debilitas, ſicut olea frigida cũ quibus caput inungatur, ſiue ſint ſimplicia ſiue ſint cõpoſita. Recepta in ore ſunt almoroſuch.i. tamarindi quod non laudo, quia ſui acetoſitate cauſant ſtuporem in dentibus. Sed loco eius dantur pruna, iuiubæ, uel ſebeſten, uel ſuccos ſcriptos ſuperius, uel iſtas pilulas poneré in ore, quæ labendo tranſglutiantur. Reccipe cõſeruæ uiolarum, conſeruæ nenu. conſeruæ bugloſſæ. conſeruæ capil.uen.ana· ʒ.ij. ſucci liquiritiæ, ℈.i. zuccharũ cãdi. ſubtiliter pulueriza· ʒ.i.penidiorum. ʒ.iij.cõmiſce omnia,

nia,& fiant pilulæ quæ teneantur sub lingua,et super aspergatur puluis zucchari uel liquiritiæ,et si materias uolumus ingrossare,quando nimis est subtilis,descendēs per uiam rheumatismi, potest addi se. papaueris albi fortiter conquassati drac.1.s.

Cura profunditatis somni.

IN profundatione somni oportet uigilias prouocare sicut cū odoribus prouocantibus uirtutē aīalē,facientibus sternutare, sicut etiam sunt pulueres immittēdo plumā,uel paleā in naribus, uel cum forti strepitu,uel euulsione pilorū:et portando noua displicentia,uel cum instrumentis musicis dissonantibus, uel cū strepitu & tumultu.Secundo cum ligatione extremitatū dolorosa nisi sit causa prohibens,ut apostemata in mēbro quod ligari debet.Tertio diuertendo materiam à capite cum clysteribus, uel cū suppositorijs superius positis.Quarto cū uentosa uel phlebotomia facta in uena grossa quæ est inter spatulas.Quinto cū odoratione aceti fortis.Sexto cum sternutatorijs factis de puluere piperis uel euphorbij quibus potest addi aliquid staphisagrie, et ista debent applicari cum interuallis,et non nimis cōtinue.

De grauitate & dolore capitis.

OPORTET quod diuertatur materia cū fricationibus incipiendo à debili tendendo ad fortem, trahēdo semper inferius, uel cum suppositorijs, uel clysteribus attractiuis superius positis. Secundo applicatur fronti

saccu-

ſacculus qui ſequitur. Reci.roſ.electarum partem.i. florum chamomillæ ʒ.i.meliloti,betonicæ, nenupharis ana ʒ.iij.antos puri.ʒ.ij.ſe.papaueris al.fortiter conquaſſati ʒ.i.s.conquaſſentur omnia et fiat ſacculus pro fronte qui cum aqua roſ.aſpergatur & fronti tepidus applicetur.Iſte ſacculus ualet in grauitate capitis cauſata ab humore uaporoſo. Quod ſi dolor capitis fuerit ab humore peccante,uel ſui mala qualitate,uel ſui ſubtilitate, uel caliditate,ungatur caput raſum cum oleis infrigidantibus poſitis ſupra.ſ.nenupha.cucur. Tertio odoret folia ſalicis uitis al.florũ nenuph.& alia temperate frigida,ut poma.Item, in materia calida etiam poteſt fieri tali, ſacculus. Reci. florũ chamomillæ quar. s.meliloti.unc.i.uiolarum terreſtrium.℥.s.conquaſſentur & fiat ſacculus ad longitudinẽ palme.In materia cal.fit ſic,ſed in materia fr.fit de ſticados et camomilla.

De inquietudine habentium ſe.

CIRCA *inquietudinem habentium feb. ualet ad hoc odorare frigida olea domeſtica, ut nenuph. uel loco eius melius eſt ut intingatur tẽta bombacis in illis oleis, & ponatur in naribus, Secundo applicare temporibus infrigidantia nota,ſimplicia uel compoſita,ſuperius poſita in cap.de ephe.cauſata ex uigilijs. Tertio odorare ſolatrum, uel alias res intenſæ frigiditatis, ut mandragoram,et ſimilia, ſuper aſperſa ab alto cum aqua roſ.Quarto ſi non fuerit quod prohibeat,ut opilatio fortis,uel apoſtema quia ubi eſt apoſtema in interioribus, ſemper eſt inquietudo,uidelicet ſyrupus papa.uel meus*

quæ

quæ lambendo ſumitur de papa. Cuius Recepta ſumitur ſic. Recipe carnium uuarum paſſularum bene pinguium, iuiube, ſebeſten, ana. quar.s. conquaſſentur in tribus quartis aquæ dulcis uſq; ad quar.i. et colentur, & colaturæ addantur ſemina papa.albi conquaſſata. ℥.s.mucilaginis, ſeminis pſilly mucilaginis ſeminis citoniorũ ana ʒ.ij.& fiat loch.& ualent truſe recitate & alia uirtutẽ fatigantia in tantũ quod æger petat quietẽ,et ideo quãdo patiens eſt inquietus primo induatur, et uadat per domũ ſi poterit ut uirtus fatigetur, et fatigatus quieſcat. Vltimo ualet lauare manus,faciem, & extrema cum aquis frigidis,& eſſe in lecto bene ſtrato ad uoluntatem patientis,paroxyſmo maxime ſtante in declinatione,&c.

De cura doloris uentris & ſtomachi.

SI fiat ex cholera aſcendente orificium ſtomachi, miniſtrentur ſtomachũ confortantia et cholerã reprimentia,ut mala granata, ut dictũ eſt ſuperius.uel ſyrupus acetoſus,uel ſuccus uuæ acerbæ,uel ſuccus citri,uel citranguli, uel ſuccus limonum. Si dolor ſtomachi uel uentris fiat ex uentoſitate, intingatur pannus lineus in aqua feruenti,et fortiter compreſſus ponatur deſuper. Et ponatur filum crudum, & bene compreſſum poſtquam bullierit ſuper appoſitum ualet.

De cura tuſſis in febri.

CVRATVR cum iſtis pilulis. Reci.iiij.ſeminũ frigidorũ m.ana.ʒ.i.cãphoræ.g.v.draganti gumi arabici

bici ana. ʒ.s. succi liquiritiæ. ℈.i. coriandri præparati. ʒ.v. penidiorũ. ʒ.ij. mucilaginis seminis psillij citoniorũ, syrupi uio. ana. quod sufficit, fiant pilulæ in modum fabæ aliquantulũ cõpressæ, quæ ponantur sub lingua: Item ad idem ualet fustaneũ ceratũ. Recipe mucilaginis seminis psillii & citoniorum ana. ʒ.ij. gummi ara. ʒ.i. succi portulacæ. ℥.i.s. olei sisamini olei amygdalarũ dulciũ, olei uio. ana. quod sufficit fiat pannus inceratus ad quãtitatem pectoris & ponatur super partẽ pectoris & adde assungiam gallinæ & cuniculi recentis, & butyri re. quater abluti & alia resumptiua, quæ dicentur in capitulo de hectica, &c.

De asperitate linguæ.

QVIA *lingua aspera potest esse propter humorem superfluum, ideo debet os prius lauari cum aqua aceto, uel cum aqua & uino uel cum aqua et iuleb uio. uel ro: secundum casus exigentiam, & post debet mundari cum cocleari argenteo, uel canula, uel baculo, de salice uel brusco, uel tergi cum panno lineo, & aliqui consueuerunt facere cum scarlato ru. intincto prius in humiditatibus prius dictis. Scias tamen quod Auicẽ. præcepit sal applicari linguæ, quod non laudo nisi per sal intelligatur zuccharum candi. quia super aspersum in puluere remouet siccitatẽ linguæ. Quod si lingua fuerit propter calorem adurentem nigra, ualet ad hoc sacculus mucilaginum & alia superius posita in cap. de cura febris hecticæ in speciali. Volens remouere sternutationes comprimat bene uenas pulsatiles brachiorum.*

De destru-

De destructione appetitus.

DESTRVCTIO *appetitus quandoque est causa humiditas existens in stomacho, ad quã ualet uomitus et solutio uentris quæ dicta sunt superius, et quãdoque est causa humor rheumaticus de capite descendẽs ad stomachũ, ad quem ualet loch de papa, superius positum, & quandoque fit ex debilitate uirtutis quæ confortanda est cum pul. cordiali & alijs superius positis. Et specialiter ad hoc ualet odorare odores bonos frigidos, temperatos, superius positos, ut odor pomorum. Et secundo ualet ad hoc diacitonite cum speciebus, uel poma condita. uel persica, uel cerasa, uel pruna, uel pira. Cortex citri cõditi cũ zuc. ualet. uel cotana cõdita cũ melle. Itẽ cibaria et alia à patiẽte prius desiderata, in parua tamẽ quantitate. Itẽ ualet ad hoc cibus lombardorum uel gelata facta cum piscibus electis, uel cũ hedo, uel cum ariete, uel cum pedibus & rostri porci, uel sua tempore uituli, uel cum pullis & perdicibus, & similibus. Item ualet ad hoc almo roglasia uel amorosatus. i. cibaria acetosa. Item nebulæ obletæ in cuius appositione intrat zuccharum. Item ualet ad hoc emplastrum quod sequitur. Reci. carniũ citoniorum infusorum per noctem in aqua ros. & parum aceti lib. s. aloes sucotrini ℥. ij. san. ru. corali ru. ana. ℥. i. s. succi absinthii facta residentia unc. s. aquæ ros. quod sufficit fiat emplastrum, & supra stomachum ponatur. Sacculus ad idẽ. Recipe ros. ru. unc. i. absinthij mentẽ siccarum. ana. ℥. iij. corali ru. san. ru. coriandri præparati ana drac. i.*

corticũ

corticum citranguli fortiter conquassati unc. s. fiāt duo parui sacculi, & ponantur super stomachum.

De Bolismo.

IN bolismo ualet odorare terram sigillatam. bolū armenum aspersa aqua ros. & aceto, & ponere pannū cali. super orificium stomachi. quod si etiam accidat ut non habeat, nec quod odoret, capiat bolum de scabiosa, quia ad hoc ualet.

De appetitu canino.

IN canino appetitu ualet comedere unctuosa & pinguia ut. Recipe pinguedinem renum hedi cactam, conteratur fortissime, & ponatur super tostam panis, & præsentetur igni, & super aspergatur zuccharum, & detur. Itē potest fieri de pinguedine mōtonis, caponis, gallinæ. In pauperibus de pinguedine porci, & si cares pinguedine, des brodium cum oleo.

De destructione anhelitus.

DESTRVCTIO anhelitus si fiat ex oppilatione, utatur conserua radicum enulæ campanæ, uel cōserua radicum yreos, uel unguentis resolutiuis quæ dicentur in tractatu de hectica. Ad hoc ualet fustaneum inceratum, superius positum, capitulo de tussi: quæ destructio anhelitus, si fiat ex opilatione phlegmatis grossi sine febre, potest curari per usum gentianæ quæ continuetur omnibus diebus ad quantitatem duarum. ʒ.

omni die & non bibat postea, si poterit. In asperitate uocis, ualet succus caulinum, per se potatus, omni mane continuatus. viiij. diebus.

De frigiditate extremitatum.

In frigiditate extremitatũ, lateres antiquos ignitos applica plantis pedum & uolis manuũ, ut dictũ est cap. typi. Idem potes facere cũ incisorijs calidis, inuolutis in pannis lineis. Item fac calefieri uinum, cũ quo calefiant extrema. Itẽ fiant fricationes trahentes, uel applica plantis pedum, & manibus uas æneũ plenũ aqua calida. Itẽ in diuitibus in quibus frigiditas extremitatũ durauit, fiat pomũ de aurichalco uacuũ quod teneatur in manibus, in cuius medio teneatur artificialiter ferrũ ardens, uel lapillus ignitus, uel fiat uesica de aurichalco, quæ aqua calida impleatur, uel decoctione herbarũ calidarum. Et nota quod aurichalcum est æs, igne multo & medicinis ad colorẽ auri deductũ, quod fiat ut sequitur. Reci. laminas cupri, quod si uis, audacter capias laminas de antiquo caldario, tamen melius est si fuerit cuprum uerũ, ignientur tripliciter, totiens extinguantur in urina, in qua sal & tartarum fuerint resoluta, & totiens ut squamuis suis mundetur, deinde frustatim incidatur ad quantitatem paruorũ turnensium de quibus sumatur. viij. usuales quæ sunt. ʒ. iij. quibus præparatis. Recipe lapidis calaminaris boni & electi citrini. 8. tartari, uini albi. ℥. viij. furfuris carbonis psillij uel salicum uel populi, corticũ ouorum ana unc. ij. fiant pulueres quæ incorporentur cũ melle despumato ad modum

dum pastæ, cui frusta de prædictis laminibus incisa immergantur quantum est possibile, & totum simul ponatur in crucibulum, & optime uas obturetur cum bona argilla & undique circundetur, & in uase dimittatur unum foramem etc. Argilla artificialiter sic fit, habeatur terra cribellata & pistetur percutiendo cum baculis, & addatur stercus porci. Item Recipe prunorum damascenorum fiat decoctio & remoliantur per noctem, & tamarindorum, & postea exprimantur de mane, & addatur cassiæ fistulæ mundæ ℥.i. digridij.g. iij. masticis grana.ij. fiat potus.i.quar.&c.

De feb. cholerica.

CVRA *eius uersatur circa tres intentiones non negligendo mineram, nam in digestiuis præcipitur poni appropriata. Primo uersatur circa oppilationem tollendam. Secundo circa malam qualitatem materiæ tollendam, quæ est grossities uel uiscositas, uel subtilitas. Tertio circa discrasiam febris. unde tria sunt huius febris tertianæ membra, periodica, continua, & causon. Vnde circa periodicã ordinatur talis syrupus. Recipe endiuiæ nouellæ, nõ lotæ lactis portulacæ, scariolæ lentiginis aquæ currentis capill. uene. rostri porcini hepaticæ scolopendriæ an. M. i. quatuor semi. frigidorum maiorum, & minorum conquassatorum, ana. unc. s. florum uiolarum boraginis nenupharis, ana unc. s. papa. albi conquassati, drac. iij. uini uel aceti quod sufficit zucchari quart. i. fiat syrupus cum diligentia in æstate ad libr. 1. in hyeme ad quart.*

Sem. ma. q. Sem. min. q.
v. semina maiora sunt cucurbitæ. cucumerum. melonũ: citruli. Minora sunt endiuiæ: scariolæ: portulacæ: lactucæ, & quandoque supponit pro generibus singolorum, & non pro singulis generum. Et si fuerit in hepate, sicut fit, ut plurimum, & ponuntur in syrupis san. al. & ru. ana. ʒ. i. Et si in splene, scolopêdriæ, & cicoreæ. ana. quar. s. Et si in uijs urinalibus corizolæ quar. s. uel semelunis non mundatorum. ℥. s. & sic de similibus. In hyeme non habemus herbas, & delicati etiam nolunt sumere syrupum, & ideo loco eorum damus iuleb & fit sic. Recipe end. aquæ ne capillis ueneris, aquæ cucur. aquæ cucu. ana. quar. s. aquæ. rosf. aquæ buglossæ. ana. unc. i. zucc. lib. s. fiat iuleb. Et si melius uis operari sumas succos & additis alijs fiat iuleb uel syrupum faciant. tamen ana succi residentiam potest addi san. al. et ru. ana. ʒ. s. laxatiuum. Recipe syrupi uio. unc. i. diagridij. ℈. s. masticis: grana v. misce & ministretur, &c.

De digestiuis tertianæ continuæ.

DIGESTIVVM *tertianæ continuæ conuenit cum digestiuo causonis, & debet lyphari cum decoctione quæ sequitur. Recipe hordei quar. i. quatuor seminum frigidorum maiorum & minorum conquassatorum ana. unc. s. & bulliant duabus undis & coletur, & usui reseruetur, & detur frigidum in æstate, in hyeme calidum. Digestiuum causonis. Recipe lactis ungulæ caballinæ, lentiginis, aquæ currentis ana. M. i. succi cucur. cucu. succi melonis facta residentia, aquæ end. ana. quar. i. san. al. et ru. ana. ʒ. ij. quatuor seminũ frigidorũ*

maiorum

maiorum & minorum mundatorum, ſeminis papa. al. ana. unc. s. bulliant modo dicto, & miniſtretur epithema. Recipe ligni, aloes, oſſis de corde cerui. ʒ. ij. termẽtillæ. ſe. baſiliconis, foliorum nucis maiorum deſiccatorum ana. ʒ. i. s. camphoræ. unc. s. puluerizentur & cum aquis temperatis & frigidis fiat epithema.

De digeſtiuis tertianæ notæ.

DIGESTIVVM *tertianæ notæ. Recipe. ℣. radicum cõmunium ana. M. i. endiuiæ lactucæ & aliarum ſuperius poſitarũ. ana. unc. s. ſeminis melonis. unc. s. quatuor ſeminum frigidorum maiorum & minorũ ana unc. s. et pone alia ſicut ponũtur in tertiana pura. Digeſtiuum tertianæ periodicæ. Recipe. ℣. radicum cõmunium apij pentafillon lapatij acuti boraginis & bugloſſæ omnium cum toto fumiterræ ſcabioſæ roſtri porcini ſcolopendriæ cicoreæ hyſopi capil. uen. utriuſque ſaluiæ origani calamenti ana. M. i. corigiolæ tribuli marini cete marinæ, radicum ariſtolochiæ ro. radicum ireos radicum acori, conquaſſentur ana. quar. s. aniſi carui maratri ameos ſe. bruſi. ſe. aſparagi. ſe. urticæ. ana. ʒ. ij. ſe. ozimi latorum foliorum. ʒ. i. florum anthos utriuſq; ſticados: florum bugloſſæ ana, unc. s. galangæ. ʒ. ij. ſpic. nardi ʒ. i. mell. ſcillitici mell. roſ. ana. quar. s. zucchari quar. iij. temperẽtur radices in forti aceto, per quatuor horas, & fiat ſyrupus. Laxatiuum ſe. phlegmaticæ. Recipe hierepicre. g. ʒ. ij. agarici albi electi ʒ. i. uel loco eius turbit bene gũmoſi purgati ʒ. s. gingi. albi. ℈. i. eſulæ. g. iij. maſticis g. i. pul. miſce cũ ſucco abſinthij, quod*

quinq rad. coes 3que.

si non potest haberi fiat cum oximelle quod sufficit, & fiant pilulæ & sint.vi.in ℥. duabus. Et quia hæc febris ut plurimum est adherens stomacho, ideo melius curatur cum pilulis quam cum alijs.

De digestiuis tertianæ cholericæ:

DIGESTIVVM *tertianæ cholericæ. Recipe lactis dulcis quar.i.end.scariolæ portulacæ ungulæ cab: sumitatum papa.albi.ana.quar.i.quatuor seminum frigidorum maiorum & minorum,ana unc.s.florum uio. & neuph. ana. ℥. v.uini malorum granatorum unc.ij. zucchari lib.i.fiat sirupus ad lib.i.s.uel iuleb. Rec.aquæ endiuiæ aquæ portulacæ aquæ nenuph. ana lib.s. uini malorum granatorum quar.s.sand.ru.subtiliter puluerizatorum unc.s. panis zucchari unc.v. fiat iuleb qui sumatur per aliquot dies. Vel. Recipe syrupi acetosi simplicis quar.i.syrupi de nenuphare,syrupi de papa. ana quar.i.s.misce.Clystere sic fit. Recipe maluæ, bismaluæ,uio. brancæ ursinæ mercurialis,ana M. anisi.i. unc.s.fiat decoctio in qua dissoluatur succus siclæ, unc. ij.mell.ros.olei uiol.ana quar.s.salis gemmæ.drac.i.cassiæ fistulæ unc.i.s.hieræpicræ,ga.drac.v.fiat,clystere ad quar.v.Euacuatiuum tertianæ notæ. Recipe succi ros. simplicium unc.i.turbit bene gummosi & mundi.drac. v.diagridij macis ana.grana iij.mel.ros.unc. v.omnibus pul.& mistis cum unc.ij.aquæ fluentis,& totum ducatur,& in aurora tepidum ministretur..Aliud euacuatiuum tertiana notæ. Recipe turbit.℥.i.diagridij grana.iij.masticis.g.ij.puluerizentur & incorporentur cũ melle*

melle ros. uel cum unc. ij. aquæ feruentis. Vel. Recipe agarici albi bene frangibilis drac. i. zingi. drac. γ. diagridij, masticis ana. g. iij. puluerizentur & incorporentur cum melle ros.

Digestiuum quartanæ causatæ à fe. sanguinis.

DIGESTIVVM quartanæ causatæ à feb. sanguinis, quæ est ex melancholia naturali. Recipe boraginis cũ toto buglossæ cũ toto, antos acetosæ summitatum lupuli end. hortulanæ fumiterræ scabiosæ scolopendriæ cicoreæ capil. uene. ana. M. i. corticũ radicũ capparis brusci asparagi, mediani corticis frassini, genestræ, ana. ℥. i. thymi epythimi florũ antos. tamarisci, ana. ℥. γ. seminũ melonũ mundatorũ, ℥. γ. mel. ros. ℥. i. s. aceti passularũ. ℥. ij. zuc. lib. γ. fiat syrupus ad lib. i. Et nota quod in quartana causata ex adustione potest fieri syrupus antedictus addendo tamen nasturtij aquatiei lentiginis aquæ currentis ana ℥. i. aquæ borag. aquæ buglos. uel succi eorũdẽ facta residẽtia, quar. γ. Isti syrupi limphẽtur cũ aqua decoctionis florũ boraginis et buglossæ:

Digestiuum quartanæ causatæ ex adustione melancholiæ.

DIGESTIVVM quartanæ causatæ ex adustione. Recip. γ. radicũ cõium ana M. i. fumiterræ cicoreæ, corigiolæ mediani corticũ tamarisci fraxini & genestæ, radicũ capparis scabiosæ lapacij acuri eupatorij calamenti hyssopi ana quar. i. florum tamarisci.

unc. s. cassiæ ligneæ, ameos assari, carui, seminis apij, hyoscyami ana. ʒ. iij. quatuor seminum frigidorum mũdatorum unc. i. utriusque sticados ana. unc. s. spicæ nar. unc. i. mellis, scyllitici ana. quar. s. aceti al. quar. s. zuc. quar. iij. fiat syrupus ad lib. i. bene clarificatus. Iste syrupus lĩphetur cũ aqua decoctionis cicerũ ru. et anisi.

De digestiuis quartanæ causatæ ex adustione choleræ.

DIGESTIVVM *quartanæ causatæ ex adustione choleræ. Recipe end. nouellæ non lotæ, adiãthos summitatum lupuli capillorum uene. scolopendriæ cicoreæ. utriusq; hepaticæ ana. M. i. polypodij quercini fortiter conquassati, corticum radicum capparis, mediani corticum fraxini tamarisci et genestæ ana unc. i. se. quatuor frigidorum ana unc. s. se. urticæ se. acetosæ, portulacæ, ana drac. ij. prunorũ damascenorũ, iuiubæ sebestẽ ana xx. liquiri. rasæ ʒ. iij. florũ uio. borag. et buglossæ florũ antos florũ tamarisci ana un. s. mel. ros. uio. mel. antos ana unc. s. aceti albi quar. v. zuc. albi lib. s. fiat syrupus ad lib. i. iste syrupus lymphetur cum aqua decoctionis adiantos uio. florum boraginis, cui cõmisce serum caprinum tantum quantum de decoctione, et caueatur quod serum non sit corruptum sua mora. sed de nocte stet sub diuo & mane sumatur ut dictum est. Laxatiuum non pono hic quia super proposui in capitulo de fe. putrida. Quod si uis diuersificare capiantur appropriata debilia uel fortia secundum quod expedit posita ab Auic. in fine capituli de feb. quartana, ut agaricum turbit*

uel quicquid placet. Inquit Galenus ſanauit gentē plurimā a quartana dedi eis in potu poſt digeſtionem aliqualem materiæ primo medicinam minoratiuam, ſecūdo poſt digeſſi materiam, quæ ſi radicari poſſit eradicetur, ſi non minoretur, & minorando, ſemper euacuetur. Et pro maiori parte euacuata præcipiatur phlobotomari, ſi materia ſit in ſplene de baſilica ſiniſtræ manus, ſi in epatæ deſtræ manus, & poſtea ante paroxyſmū per tres uel quatuor horas. Recipe teriacæ drac. i. & cum ℥.i. ſucci mentæ miſta detur in potu, & hoc continuetur per tres paroxyſmos, & ante quēlibet paroxyſmum ſcilicet die antecedente paroxyſmum fiat phlebotomia prima ſcilicet ut dictum eſt. ſecundo fiat de ſaphena reſpiciente mineram, tertio fiat de ſaluatela manus reſpiciēte minerā. iſta ſæpe expertus ſum. & iuueni affectum in corpore fortis uirtutis, in quo etiam poteſt eradicari cum forti medicina.

De cura tertianæ per empirica.

MULTI experimentatores uel truſatores ſe dicunt curare tertianam cum pomo, quem diuidunt in tres partes, in uno fruſto ſcribunt. Chriſtus uincit, in ſecundo Chriſtus regnat, in tertio Chriſtus imperat. Aliter pater eſt pax. filius eſt uirtus. ſpirituſſanctuss eſt remediū ſanctitatis. Iſta uerba ſunt maximæ auctoritatis, et debēt ſumi īfra tres dies paroxyſmales, tribus horis ante acceſſionē, primo ſumendo id in quo eſt ſcriptū pater eſt pax. Idem faciunt cum foliis ſalue, unde tales uſurpant honorem naturæ, quia hoc facit natura.

De febre

De febrhe hectica.

IAM sciuisti quod membra possunt carere humidi atibus, quatuor, primo propter defectũ nutrimenti, ut patet in arboribus quæ in æstate deficiunt ratione sicci atis, secundo ex alteratione nutriméti, ut in arboribus transplantatis in alia terra quæ nõ nutriũtur, ut solent, & si nutriuntur quandoque nõ fructificant tertio ex de fectu uirtutis nõ potentis trahere nutrimentum, ut pa tet in arboribus in hieme, quarum uirtus debilitatur, & sopitur, quia tunc non nutriunt neque nutriuntur, quarto ex, nocuméto in radice, ut in arboribus in corde, uero, in hominibus. unde ex nocumento in corde, po test causari hectica ut est ira, & amor heroicus, qua re oportet ut obseruetur, quod fit cum applicatis ab ex tra, quæ sunt superius posita, in principio huius opusculi in cap. fe. ephi. causata ex sincopi. Potest ẽt fieri ex cibis qui licet generaliter sint tacti superius in cap. de ciba tione febris ĩ generali; hic est tamẽ principaliter sciédũ primo circa aerem, quod licet aer frigidus sit eis magni iuuamenti, tamen hieme quia frigiditas hiemis est mor tificans, ideo aer cum igne tunc est ad temperamentum reducendus, non quod ipsi approximentur igni. Item in digent aere uaporoso, non succo, & hæc fiunt ordinãdo in domibus quod abeant in stufis quæ sint remissæ calidi tatis. cibaria hecticona debent esse facilis digestionis, & generantia bonum chimum, frigida & humida, summe cocta, inter quæ sunt pisces testuosi. ut cancri fluuiales, qui aliter uocantur scoranciæ, cancri marini camarate

mari-

marinæ ru. limaciæ, & specialiter urgentes ad ru. quæ in uere inueniuntur in uineis uel hortis, et testudines nemorales specialiter, quæ nutriuntur in uiridarijs, & nũquam utuntur aquis. Nutrientia in magna quantitate eis debent dari summe cocta, quia facilius a natura alterátur. Cancri marini parui facilius digeruntur quam magni degẽtes in alijs aquis, sunt parui nutrimenti & multarũ superfluitatũ, specialiter tartucæ, in aquis degẽter sunt uenenosæ. Puli perdices phasiani capones & similia quæ granis nutriuntur debent pro cibo eorũ sic nutriri. Recipe furmenti boni ponderis electi mensurá uná, ponatur ad coquendum, bulliat una unda. Et addátur ranæ aquaticæ a tibijs & a capite mũdatis. 100. uel 50. secundum quod uidebitur iuxta quantitem frumenti. Et bulliant cum frumento usque ad diminutionẽ carnium, & post cola & ex isto frumento nutriantur pulli, & alia. 8. uuel 9. diebus & post dentur præparata ut debet hecticis. Loco ranarũ potest uti limacijs, et alijs superius positis. quæ cum coquuntur purgentur a suis superfluitatibus, & lauentur in aqua frigida & cum sale & cineribus, & post iterum lauentur cũ una uel duabus aquis frigidis, et post fortiter exprimantur, & ponantur ad coquendum cum frumento, ut dictum est. Mensura frumenti sit talis quod sæpe possit renouari ista decoctio saltim de v. in v. diebus, ne frumentum putrefiat. Pulli etiam competunt, qui relinquunt matrẽ, hœdi parui, agnus medij anni, uituli lactantes, cuniculi, quando iam extra nidum ire incipiunt. Potus eorũ quando comedunt sit uiuũ electum, uinũ competit propter appetitũ & uirtutis debilitatem, et debet esse bene maturũ

maturum, ut eius calliditas abscindatur, quando non comedunt bibant iuleb ros. uel uio. uel ro. cũ multa aqua, datũ secundũ casus exigentiã. Et aqua cocta præparata cum cancris fluuialibus ut docet Auic. electuarium in hectica. Recipe consolidæ ma. unc. ʒ. conseruæ ro. conseruæ buglossæ, conseruæ nenu. an. unc. corticũ citri cõditi cum zuc. candi. ana ℥.i. penidiarum ℥.ii. succi liquiritiæ, magaritarum orientalium ablutarum hyacintorum smaragdorum saphirorum ana ʒ.s. uuarum passarum mundatarum ℥.s. balaustiarum seminis papa. albi conquassati fortiter boliar. coriãdri præparati rosru. electarum quatuor seminum frigidorum maiorum & minorum ana ʒ.iij. seminis acetosæ ʒ.ij. pistacearum re. ʒ.i. gummi ara. et draganti infusorum per tres horas in aqua nenu. et aceto ʒ.ii. ossis de corde cerui intus & exterius purgati numero iij. san. al. & ru. & muscatellini ana ʒ.i. carabe spodij ana ʒ.ij. camphoræ ℈.i. auri de florentia limati subtiliter, prius in igne purgati florenũ unũ, carnium testudinum coctarum & præparatarum per uiã expressionis exiccatarum ℥.ij. quod si non habes testudines, sumas limacias, uel testiculos gallorum ℥.ij. panis zuc. quod sufficit, fiat electuarium per bolos cum aqua ro. buglo. & aqua facta de corticibus citri ana quod sufficit quod deauretur cum pannis auri puri, & aqua facta de sanguine humano per uiã destilationis. Vnguentum resumptiuum hecticorum. Recipe oleorum uio. nenuph. sisamini amygdalarum dulcium cucur. & papa. albi. ana ℥.s. medullæ cruris bouis, axungiæ porci recentis, axungiæ gallinæ ana ʒ.s. butyri recentis quinquies abluti ʒ.iij. ceræ nouæ quo sufficit fiat

unguen-

unguentum fluxibile lento igne cui poteſt addi ſan.al. ru.ana.ʒ.s.& ſpecialiter in hectica cum febre. Iſto unguento ungantur omnia mẽbra et iuncturæ cũ aliquali fricatione & ſpecialiter ut ſtet uirtus cum iſto unguento ne tranſeat. Et poſt balneum exigens ſi ſudet eius cutis exiccetur cum pannis lineis, de lino delicato, & molli, quia magis eſt frigidus quam de canabo. Et mulgeatur lac ſpecialiter in pectoralibus et dorſo, & poſt pauſam ungatur cum oleis fratris, ut nenuph. uiol. de cucurbita camphora, & poſt pauſam ungatur unguento antedicto. Balneum hecticorum Recipe 5. uel 6. capita mũtonum. uel plura bene pinguia bulliãt in una aqua, & deſpumẽtur, & poſt ponantur in alia cuius quantitas ſit pro balneo, & iſta bulliant uſque ad oſſium ſeparationem poſtea iſta abiiciantur, & in ea aqua infundantur ſummitates uitis albæ cannæ ſalicis populi mirti cotani ana M.iij. radicum maluæ, bis maluæ conquaſſate ana M.ij. roſ. florum uiol. nenuph. ana partes 2. & unica unda bulliant, poſtea dimittantur tepeſieri & ibidẽ hecticus balneetur ut debet. ſ. poſt cibi digeſtionem in prima cibi digeſtione & ſæpe parum tamen moretur in balneatione quouſque plantæ pedum incipiant rugari. Clyſtere alteratiuum conſolida mundificando, quod ualet contra fluxum uentris in hecticis & in excoriatione inteſtinorum. Recipe ſucci portulacæ, ſucci plantaginis facta reſidentia ana quar. 5. aquæ pluuialis ferratæ quar. s. adipis renum capræ ℥.i. uitella ouorum mollia parum ſuper laterem torrefacta 2. fiat clyſtere. Nota ſigna quæ ponit Auic. de facie. Hippo. curuitas unguium, & elongatio: caſus pilorum ſunt ſupra mortem ſignifica-

significatiua, & si sputum supra prunas steterit positũ feteat, uel si sputum est ĩ aliquo uase in aqua mũda excreatum, fundum petat cum baculo agitando, & sicut sanies maneat mortem propinquam significat. quod si inflentur tibiæ & fluxus uentris superuenerit, non diu uiuere potest, ideo loquendo & comedendo moriuntur, & in talibus cauendum est, quod eorum capita uel collum nullatenus moueátur, ne eorum uitæ terminus anticipet. Modica enim aeris interceptio eos suffocat, & in hoc multi errant, qui culcitras desuptus remouent, quod non possunt mori, quandiu iacebunt supra culcitram & per eius remotionem citius moriuntur.

De fe. pestilentiali.

IN fe. pestilentiali quandoque accidit aeris corruptio in sua qualitate tantũ, aut in sui substantia tantũ, aut in sui substantia & qualitate simul. Corruptio quæ accidit in aere a qualitate sui tantũ, est plurimũ causa ægritudinis, ut tenasmonis dysenteriæ squinantiæ apoplexiæ phrenesis, morbili uariole et aliarum passionum teste Hippo. tertio aphorismorum ponente aeri combinationes esse causas multarum ægritudinum, & iste corruptiones possunt esse causa fe. Corruptio quæ accidit in substãtia aeris potissime est causa fe. pestei. potest autẽ substantia aeris corrumpi a causa superiori principaliter, quia corpora superiora regunt inferiora. uel a causa inferiori tantum, quia corruptio si fiat cõcurrentibus istis & simul maxime est causa febris pesti. que fe. communicat multum hominibus & nõ omni homini. sed in corpo

corporibus dispositis . aut ratione plectoriæ in corpore existētis.aut ratione debilitatis uirtutis, quæ est quādo que debilis ratione ætatis,ut infantibus,qui quanto ap propinquant principiis generationis , tanto debiliores sunt.& in senibus qui quanto tendunt ad seniū plus debiliores existunt.aut dabilis etiam aliter ut in corporibus debilis statutæ,aut compositionis raræ. aut est debi lis per ægritudinem quæ præcessit,uel aliquid aliud,talium enim corpora singulariter pestilentiam patiūtur. Signa autem ponit quando animalia moriuntur dome stica,ut gatti, canes prognosticāt mortem pestiferā pro pe esse.Et nota quod ipsas fe.pestilētiales nos cito inter ficientes communicantur bubones ut plurimus & alia apostematum genera,quæ diuersis partibus corporis cō tingunt , secundum quod humores ad diuersas corporis partes mittuntur,unde licet cor in istis fe.principaliter patiatur,tamē possibile est quod humores superflui fuerint in hepate,qui mittuntur ad inguina. uel in cerebro quæ retro mittuntur ad aures,si in corde ad subassellas, uel ad alia membra magis remota,uel ad tibias uel bra chia ex quibus humoribus sic dispersis fiūt bubones,car bunculi,et alia genera apostematū,secundū quod humo res sunt diuersi quæ quanto a corde remotiora sunt,tan to salubriora,& per communes de aliis membris principalibus.Et sciendum quod in corporibus humidis ma gis abundant.sed corpora calida & sicca,nisi præ seruē tur citius cadunt in pestilentiā, quia uenæ in eis sunt la tiores & magis apertæ.In tēpore pestilentiæ adiuuabat mori desperatio , multoties dicendo quod hoc erat ultio diuina secundo confidentia,quā multi habent de absolu

tione

tione peccatorum ad pœnam et culpam, & propter hoc multi eligebant plus mori quam uiuere. tertio propter malos seruitores quia morbi cõtigiosi sunt, & unus alteri nõ uult seruire nec necesse applicare, quarto propter malam imaginationem quia credunt toxicatos haustu aquæ toxicatæ, quam, dicebant a gẽtibus toxicare quã pluribus. quinto malum regimen quia gẽtes satis bona de mortuis habentes odiebant se, & propter hoc augumentabatur in corporibus eorum humor, similiter sumptio cibi horis non consuetis, ut de nocte. uel nimis mane. s. statim quando surgebant in quo natura multum grauabatur· sexto propter coitum excessiuum quia uirtutem debilitat, erat eis uenenum. Septimo propter assumptionem medicinarum, nam uirtutes debilitabantur, & uiæ aperiebantur, & sic mouebantur hospite lutato & optime.

De cura fe. dictarum.

IN cura harum fe. intentio generalis est exiccare tam in fe. quàm in non fe. In fe. autem oportet exiccare quæ exiccatio fit phlebotomia, & solutione uentris, uel applicatis ab extra, exiccatio per phlebotomiam, uel fit in sanis, uel infectis, quæ facienda non est nisi materia fuerit uincens & sanguinea, quæ ex proprijs signis cognoscitur. Et antequam nos faciamus, exeat malum aerem, & uadat ad bonum, nã animalia cauernosa hoc faciunt similiter aerea, dimittunt enim sui naturali industria nidos et cauernas, et fugiunt ad aerẽ temperatũ. Phlebotomia quæ cõpetit talibus esse debet ĩ parua quantitate

quantitate & sæpe nisi magna necessitate cogente, ne uirtus debilitetur, et ut uirtus earum pestilentiæ magis possit resistere nocumento, et specialiter quod fiat de uena per quã san. nociuus melius euacuari possit, quod cognoscitur per industriam medici, ex signis sumptis ex dispositione præsenti ipsius phlebotomandi. unde præsciatur si sentit grauitatem uel nocumentum in aliquo mẽbro & sciatur de qua uena consueuit phlebotomari & præuideatur urina. et similia, quia si aperiatur uena, quæ non debet euacuabitur bonus sanguis & malus remanebit et uirtus debilitabitur, quod dictum de phlebotomia in summa idẽ intelligatur de solutione uẽtris, circa quã laudat Auic. teriacã uel mitridatũ cũ bona regimine ministratũ. Cũ regimine bono potest dupliciter intelligi, primo cũ regimine bono. i. cũ debita ministratione. vi. reum non naturalium, uel cum regimine bono. i. cum bono directiuo. s. cum aqua acetosæ uel cum aqua buglossæ quæ aquæ dirigunt uirtutẽ melãcholiæ ad cor & laudat Aui. aloe quod sic fiat. Recipe aloes succotrini quater abluti ℥.s. croci or. ʒ.i. myrrhæ ʒ.ii. fiant de ʒ.ii. septẽ pillulæ in æstate sumantur cum succo cauliũ ru. & in hieme cum uino odorifero. Et sciendũ quod istæ pillulæ sunt sumẽdæ ieiuno stomacho cũ mel. ro. ℥.s. alia die theriacæ. ʒ.s. uel mithridati. ʒ.i. cũ aqua buglo. uel acetosæ quod sufficit ad dissoluẽdũ ut possit penetrare, & alia die de pillulis iã dictis. Omni autẽ die post assumptionem istarum sumatur circiter ʒ.i. pillularum quæ sequuntur. Recipe boli ar. ℥.s. camphoræ. ℈.i. aceti uel aquæ ro. ana quod sufficit fiant pillulæ sicut dictum est de ʒ.ii. septem & sumantur cum dies tres. Potes etiam

facere pillulas alias quæ ſequuntur. Recipe boli ar.℥.i. roſ.ſpodij fini ana.ʒ,ij,carabe.ʒ.i. camphoræ.ʒ.s.fiant pillulæ cum aceto & aqua roſ.quod ſufficit.Item pillulæ non debent dari niſi corpore mundo quia iſtæ opilant uias,ne materia peſtilentialis poſſit ingredi.Vnde ſcien dum quod pillulæ de bolo duo operantur primo exiccāt quia bolus frigidus eſt & ſiccus, & ſtipticus. Secundo uias cordis claudunt propter quod non tam malus aer faciliter attingit cor. Cum applicatis ab extra poteſt aer rectificari,ut ſequitur. Primo habeas domum cuius foramina & feneſtræ ſint clauſæ omnino demptis illis per quas intrat lux,quæ turbido uitro interpo ſito claudantur. Item non egrediatur foras poſt occaſum ſolis, nec ſurgat ante ortum ſolis. Item antequam ſurgat,faciat fieri ignem de lignis ſiccis, cum fumantibus in camera.ſ.de uitibus iunipero, cipreſſo lauro,roſ marino,pino & lignis amygdalarum uel auellanæ,et ſimilum, & ſpecialiter de lignis aromaticis ſi habere potes.Et flamma conſumpta & aere exiccato.Recipe ʒ. uel 4.trociſcos & comburre ſupra carbones ignitos dictorum lignorum quibus aer aromatizetur ſic. Rec. ligni aloes, ambræ griſeæ miſci fini ana ʒ.i. thuris maſticis coſti dul.gar.interiorum cinamomi, amygdalarū amararum ſchinanti ana ℥.s.florum lauri, origani,calamenti,pulegij,hiſopi,utriuſq; ſaluiæ,ſanſuci, utriuſq; ſticados ana ʒ.iij.nucis cipreſſi,ſauinæ, radicum acori, ireos,galiæ,aſſari ana ʒ.i.croci.ʒ.ij.laudant ℥.s.terben tinæ mell.ana quod ſufficit, fiant trochiſci ʒ.ij.ſeruentur,et aer in die ter rectificetur. Aere ſic mundificato, ſternatur domus cū ſummitatibus arborum populi,ſali

cis

cis, mirti, parietes domus irrorentur cum aqua roſ. & aceto, & oportet quantum poterit pilam de ſtupis, uel ſpongia infuſam in aceto, & aqua roſ. & camphora quam odoret. Vitet enim motũ per quem oportet anhelitum magnificari. Exercitium enim licet caloré naturalem excitet, & ſuperfluitates conſumat, cum neceſſe ſit cordi euentatio, multum nocet. Sirupus contra peſtilentiá. Recipe ſucci bugloſſæ ſucci meliſſæ uel earundé aquarum ſucci acetoſæ facta reſidentia ana quar. i. aquæ ro. aquæ endiuiæ ana lib. s. aceti albi ℥. ij. camphoræ ʒ. i. ſanda. alb. & ru. ana ʒ. ij. panis zucchari, quar. tres, fiat iuleb clarificatum perfecte.

De regimine peſtilentiæ quod debetur ægris tantum.

REGIMEN *peſtilentiæ quod debetur ægris tátũ pars huius regiminis, aut debetur febricitantibus tantum. aut debetur febricitátibus et apoſtemoſis ſimul. Febricitantibus tantum ſubueniatur, quia citius commoriũtur aliјs, quibus ſubuenitur ut ſequitur. Sirupus. Recipe ſucci boraginis, & buglo. et acetoſæ ſucci pomorum facta reſidentia, aquæ nenuph. aquæ ro. aquæ end. ana quar. i. ſucci meliſſæ ℥. i. ſandalorum alborũ et ru. ana ʒ. i. coriandri præparati ʒ. i. roſ. ru. ℥. cáphoræ ʒ. s. aceti electi ℥. ii. panis zuc. quar. iii. s. & debet mitti unũ coclear de rob. uel ſirupo qui ſequitur utatur illo ſirupo mane & ſero cum aqua bullita prius. Item odoret ſpongias ſupradictas in aquis prædictis infuſas, & domus ueletur fructibus odoriferis frigidis, & extremi-*

tatibus arborum, rorationes non nimis fortes fiant. Itē fiant fricationes in extremitatibus debiles. Itē dentur trochisci de cāphora quos ponit Aui. in quinto, dentur mane & sero in introitu lecti cū aqua acetosæ. Item bibat iuleb alexandrinum cum multa aqua mistū quādo cunque sitiunt. Quod si iuleb nō habuerit, detur eis multus potus aquæ frigidæ prius bullitæ post refrigeratæ. Electuarium ad idem. Recipe conseruæ boraginis. conseruæ nenuph. conseruæ bug. conseruæ ros. ana. ʒ .ii. corticum citri conditi cum zuc. ℥. s. coriandri præparati seminis acetosæ sand. al. & ru. ana ʒ. v. rasuræ eboris, carabæ boli ar. spodij ana ʒ. v. camphoræ ℈. i. pannorum auri puri 7. numero panis zuc. quod sufficit fiat cōditū ad modum zuc. ros. cum aqua ro. electa aromatizata. Itē ualet rob de sumach, uel de succo agrestæ, uel limonum uel granatorum & similia, quæ debet dari post assumptionem trochiscorum de camphora dictorum. Febrientibus & apostemosis subueniatur ut dictum est. Sed dando quod adueniente apostemate, quacūq; hora, fuerit fiat phlebotomia de uena eiusdem partis, ut si est in emunctorijs capitis de cephalica, si cordis de mediana si hepatis uel splenis, de saphenis quia mederi in ualde acutis, si necesse fuerit &c. Et si apostema nenerit ad augumentum laudo primo non excepta digestione materiæ quod fiat scarificatio super apostemate in duabus uel in tribus partibus cōtiguis. s. ubi apparet eminētia. Et postponatur super scarificationē culus galli uiui depilatus, ut atrahat fumos uenenosos, & materiā uenenosam, quo facto apostema maturetur, & curetur ut dictū est superius in cap. de eph. causata apostemate. Ali

qui

qui applicant alia cepas et ſimilia cauſtica,& non laudo cum naturæ inferant terrorē & membro nocumentum. Aliqui applicant uentoſam, ſed quia per eā fit fortis attractio, ideo magis laudarem culum galli, ſi non eſſet apoſtemata nimis periculoſum. unde tali tēpore non eſt fienda ergo afflictio niſi urgente neceſſitate.

De regimine fe. prædictarum quod debetur ſanis & ægris.

REGIMEN peſtilentiæ quod debetur ſanis & ægris ſimul, eſt quoniam pars regiminis quæ iſtis debetur poſt haberi ex ſupradictis regiminibus. Excepto quod trochiſci quibus aer aromatizatur non ſunt tales ſicut ſuperiores, ſed tales ut ſequitur. Recipe ſan. al. & ru. ana ℥.s. mirtillorum, nucis cipreſſi, uel foliorum eorundē. pſidie uel balauſtie, hypociſthidos ana ℥.i. fiant trochiſci cum ſirupo de ribes & ſucco citoniorum ana quod ſufficit qui ponantur ſuper carbones ignitos de tamariſo uel rebus ſiccis. Cibaria eorum ſint acetoſa, ſiue ſint de carnibus. ſiue de piſcibus ſine ſpeciebus, niſi ſaluo cum croco uel cinamomo electo, & comedat parum & multotiens quia talia cibaria in quantitate ſunt nociua, in qualitate ualent.

De cura uariolarum.

QVANDO accidit ebullitio in ſanguine ſecundū ſemitam putredinis propter quam fiunt putredines uariollarum & morbilli, et aliæ infectiones cutis, ac ſi fo-

lia rubea parua essent sparsa super cutem, uel alia quæ uulgariter dicimus cossi, & est infectio ac si pulices momordissent cutẽ. Et illæ infectiones cutis sunt diuersorũ modorũ, & habent diuersum modum prouentus, sicut uariolæ, & eorum cura est eadẽ cum cura uariolarum. Oportet autem quod cura illarum diuersificetur secundum diuersitatem temporum: principium autem est cũ incipiunt apparere, augumentum ex quo incipiunt apparere usquequo sint maturæ, declinatio ex quo sunt maturæ usquequo crusta desuper tenderit & apparent uestigia, & perfecte dolent. De statu non facio mentionem, quia status est in principio saltim quantum ad accidentia. Sciendũm quod in processu curæ specialiter stãdum est in præseruatione quorundam membrorum. specialiter, gutturis, narium, oris, & specialiter membrorũ interiorũ & ideo potest fieri phlebotomia de mediana. si ætas non patiatur phlebotomiam uenæ, & natura expellat sanguinem de naribus, utile est. Quod si natura non fecerit, per artem potest fieri. Laudo tamen quod hoc uirtus tolerare possit, ut ætas 9. uel. 15. annorum. secundo dantur cibaria, cum quibus uirtus confortetur que sint frigida, repercusiua sua stipticitate a membris interioribus materiam sanguineã ingrossantia, & nõ bibant uinũ. Potus eorum si iuleb uel rob. Tertio teneatur uenter laxus in augumento, si uariola non cito oriatur patiens cal. teneatur, & inuoluatur in pãno de scarlatto ru. et ab intus teneatur rectus cũ lactucis, portulacis & similibus, & aceto debili. Item si ista non sufficiant dẽtur ab extra epithemata aliqualiter calida, uel fiat hæc potio. Recipe aquæ fen. aquæ brussi, aque aspa

rigi

ragi ana ℥.ij.aquæ apij.℥.i.anisi carui.seminis mellonũ, ana ʒ.ij.zuch.quar.i.quo utatur mane & sero,uel una de decoctionibus quas ponit Auic.in forma.Quod si suf ficienter appareát regnantur cum cibis superius narra tis ab Auic.& sirupo de altori.i.de palma silueſtri,& similibus quæ ponit Auic.et cũ succis,et rob,notis quæ ponit Auic.In declinatione cũ sunt maturæ grossæ, de bent cũ acu rũpi aurea ,sic quod cũ dicta acu a duabus lateribus uel tribus,secundũ quod uariolæ est quantitas magna uel parua perforetur,et dimittatur quod sanies sine aliqua expressione exeat,postquam manauerit sua uiter cũ cotano exiccetur sine quacunque uioléntia uel mala expressione ,paruæ autem uariolæ postquã sunt maturæ.soluantur cum eo quod sequitur.Recipe corti- cũ assari,mediani,corticum tamarise,lentium excorti- catarum prius bullitarum in duabus aquis ana ℥.s. cro ci.ʒ.i san.al.et rubeorum ana ʒ.i.cãphoræ.ʒ.s.salis cõ munis ℥.i.s.bullliant omnia fortiter in aqua ros. quãtũ sufficit , cũ ista decoctione fiat salitio paruarũ uiolarũ . Duabus conditionibus obseruatis primo quod non saliã tur ante complementum maturationis . Secundo quod non elongetur salitio ab eis quæ ruptæ sunt, ita quod in uia media ponatur bombax uel pannus lineus ,qui non permittat salitum attingere eas.Quod si uariolæ ulcerá tur,ut quia panus fricauit uel quia locum scalpsit tunc confert applicatio unguẽti al.camphorati & aliorũ po situm ab Auic.in 5.Alchool.uel sief ad præseruandum oculum a nocumonto uariolarum,morbilli,& aliorũ si milium . Recipe pulpæ granorum granatorum expres- sorum prius,ita quod parũ remaneat de humiditate su

mach, mirtillorum, coriandri præparati ana ʒ.iij. ceruſſæ ʒ.s. croci camphoræ ana ℈.s, aquæ roſ. aquæ coriandri, aquæ ſumach ana quod ſufficit, cōquaſſatis prius cō quaſſatis, & diſſoluantur in mortario cum aquis prædictis, poſt colentur & cum colatura iterum diſſoluatur ceruſa, crocus, & camphora, & iterum coletur & de colatura ponantur in oculi duæ uel tres guttæ ſepe. Et ſi non habeas quam mirtilli nec coriandri loco eorum. Recipe ſucci memitæ facta reſidentia, & aquæ plantaginis ana cum aqua roſ. uel imponatur oculis oleum ro. ut dicit Auic. Epithema ad præſeruandum nares. Recipe roſ. ru. ʒ.ij. ſan. al. ru. ana. ʒ.s. fiat epithema & ſupponatur, & ualet id cerotum. Recipe fectis auri & argenti ana ʒ.s. ceruſſæ. ʒ.i. olei de feſtucis olei roſ. ceræ albæ nouæ quod ſufficit, fiat cerotum de quo in modum tētæ imponatur naribus. Vel immutatur ſæpe naribus oleum de feſtucis, uel odoret ſemper acetum uel rob agreſtæ. Gargariſma pro conſeruatione oris et gutturis. Recipe diamoron ſirupi de ribes ana ℥.s. aceti ru. groſſi ℥.i. aquæ decoctionis lentium excorticatarum ℥.ij. miſce & fiat gargariſma, quod ſemper actu frigidū gargarizetur. Quod ſi de dolore oris & gutturis conqueratur ſugatur rob de ribes, uel de limonibus, uel rob factum de moris, & ſimilia. Et ſi ſentit gargariſmata ſoluere continuum uel cauſare excoriationem, non gargarizet ſed paulíſper ſugat. Pro præſeruatione pulmonis ualet, licet ſit ſtatim dictum id quod ſequitur. Recipe lentium excorticatarum, cicerum rub. in duabus aquis prius bullitorū ana ℥.ij. ſumach, ℥.s. ſeminis papaueris albi, fortiter conquaſſati ℥.iij. bulliant fortiter cū aqua

rof. quod sufficit cum pauco aceto usque ad spissitudiné, & coletur, & de isto sic præparatum fiat potio. De có seruatione intestinorum & aliorum membrorum interiorum. Intestina conseruantur cum usu almusi .i. ciborum acetosorum, qui semper in parua quantitate sunt ministrandi, & cum stipticis, & cum syrupo de ribes, et cum trochisis de spodio quorum duæ receptæ sunt positæ in quinto, & ultima est melior, & ipse ponit modũ ministrandi. Ad curam uestigiorum uariolarũ fit aqua quæ sequitur. Recipe pedis uituli radicum serpẽtariæ ana li.s. florum fabarum lib.1.s. conquassentur & ponantur in alembicho addita aqua rof. & aqua limonũ ana quar.i. & fiat aqua destillata cum qua lauetur facies. Vnguentum ad idem. Recipe amyli, sarcocollæ, draganti cerussæ, litargyri, masticis ana drac.s. unguenti albi camphorati, unguenti citrini ana quar.i. unguẽti fusci unc.i. aquæ rosa. quar. s. incorporẽtur omnia in modum unguenti, cum quo facies de nocte inungatur. Aliud unguentum ad idem. Recipe axungiæ gallinæ, axungiæ porci recentis ana unc.i. Mucilaginis draganti, gummi arabici ana drac.iij. aquæ florum fabarum, aquæ limonum ana unc. s. misce in modum unguenti. Aliud unguentum. Recipe radicum serpentariæ, cicerum excorticatorum, risi amyli cerussæ, saponi gallici uel gualici decoctorum in furno in olla noua, cooperta, temperatorum per noctem in aqua limonũ boraginis ana un.s. axungiæ asini, axungiæ porci recentis ana. ℥. iij. pul. puluerizentur, & misce cum aqua florum fabarum quantum sufficit ad modum unguenti, cũ quo de nocte ungatur facies & de mane lauetur cum aqua in

qua

qua decoctæ ſint uiolæ. uel cum aqua in aqua diſſolutũ & bullitum ſit furfur. Secretum contra morfeam, colocynthis diſtemperata cum aqua florũ fabarum ſumme ualet. Item ad idem aqua albuminis per ſe, uel cum colocynthide diſtemperata. Et hic eſt huius operis finis laudabilis. Amen.

Hic aũt Auctor citatur sup.ª a Galinaria pagina 116. & pag. 75. citat et Cesare Landulphũ, et citat Gordonij opa. q. gde Gordo. ut vr apte in suo pmio lib. floruit anno 305. m c. id e. 1305. & citat Et. pag.ª 98. citat Franc.cum sfortiã Ducẽ Mediolani, que Familia floruit c.ª anũ 1460. ~~adique~~ p qd cõprehedit, & Galinaria, & Astariũ, ac Lãdulphũ vixisse in illo tempis spatio c.ª 1305 & 1460. ut 1490.

BLASII ASTIARII PAPIENSIS
Liber de Curandis Febribus.

Cura tertianæ Puræ interpolatæ & continuæ.

PRO *cura tertianæ puræ interpolatæ et cõtinuæ, cum iſta non differant, niſi ſecundum magis & minus ſeptem ſunt habendæ intentiones. Quarum prima eſt debita adminiſtratio regiminis in ſex rebus non naturalibus. Secunda uentris lenitio. Tertia materiæ digeſtio. Quarta ipſius materiæ digeſtæ euacuatio. Quinta prouocatio urinæ, aut ſudoris. Sexta alteratio caloris febrilis remanentis poſt euacuationem materiæ, ſimiliter confortatio membrorum. Septima & ultima correctio accidẽtium, ut plurimum cum tali febre euenientium. Quantum ad primam intentionem, incipiẽdo primo ab aere, debet uitari aer calidus & ſiccus, & præcipue in tempore æſtatis, unde pro tunc non competit accendere ignem in camera, imò multotiens expedit aerem ipſum artificialiter alterare ad frigiditatem & humiditatem, unde conuenit aſpergere in camera de aqua roſarum cnm ſandalis & aceto, aut cum aqua communi, & aceto, ſi patiens eſſet pauper: Item in*

camera

camera sternantur folia uitium, salicum, & similium rerum, infrigidantium & humectantium, ante cubile & circa cubile. Nam prædicta competunt ratione alterationis aeris ad frigiditatem et humiditatem, etiam ratione odoris, et confortant cor, hepar, et cerebrum. Color etiam multum delectat ratione uiriditatis, et propter humiditatem suam. Et hæc de aere sufficiant dicta. Circa cibum et potum. cibi qui conceduntur sunt ptisana hordei, panis tritus cum brodio pulli, aut butyro recenti, prout magis infirmis libet, ut Hippocrates testatur prima aphorismorum aphorismo illo: Parum deterior cibus & potus &c. Item panatella similiter cum brodio pulli, aut butyro ut supra, sed prius conuenit lauare panem cum aqua calida, bis, aut ter, & hoc ut remoueatur uirtus fermenti, quæ calida est, unde panis inde remanet frigidus, & iste est modus positus ab Auicenna secundo canonum, capitulo proprio de pane: Item conceditur far hordei colatum, aut non colatum. Conceditur etiam amylum nisi timeatur oppilatio, quia ipsum est oppilatiuum, testante Auicenna prima tertij capitulo de cura maniæ caninæ. Olera etiam conueniunt quæ sunt frigida & humida, ut cucurbita, dummodo non timeatur de cholica, quia maxime à proprietate generat cholicam, ut idem Auicenna testatur 16. tertij tract. quarto, capitulo de cholica, similiter lactuca, portulaca, endiuia, malua, blites, spinachia, & similia quæ sunt frigida & humida. Carnes quæ conceduntur sunt sicut carnes auium minutarum degentium in pratis, & in arboribus, non in aquis, nec sint habentes colla, &

[illegible] possem butyrum [illegible] sit unctuosus ac pinguis, taliaq[ue] sunt facile inflamabilia, & ut huius [illegible] febri accedere possent [illegible] ideo [illegible] hoc [illegible] pinguia calida q[uæ] sint, & crassa ac oppilatiua.

la & rostra longa. Cóceduntur etiam carnes pullorũ. præcipue extremitates, & pullæ magis laudãtur apud Arabes, ut habetur ab Auicenna prima quarti capitulo de cibatione febricitantium in generali. Competũt etiam carnes uituli, & præcipuæ hœdi cum sit frigidior & humidior. Competunt etiam extremitates animaliũ quadrupedũ, & præcipue in declinatione, quoniã uersus statũ diæta debet procedere subtiliãdo. Pisces ẽt qui cõcedũtur, sunt pisces petrosi et parui. Cõcedũtur ẽt lucij, et persici, et similiter pisces qui sunt de bonis aquis & currentibus. Conuenies etiam est dare dictos pisces potius elixatos quàm assatos, quia humidæ dietæ omnibus febrientibus conferunt, ut Hippo. prima aphoris. Conceduntur etiam oua recentia, præcipue uitelli, cum sint maxime digestibiles. Si uolunt insalatucium, detur lactuca cum aceto, uel agresta, sine oleo, cum pauco sale, similiter etiam portulaca. Si uolunt gelatinã, quia aliquando appetitus est prostratus, possumus facere cũ carnibus pullorum, uel hœdi, pedibus uitulorum, cum uino non uinoso, & sine speciebus, cum modico aceti, et sacchari fini. Fructus sint sicut pruna, & hoc propter causam iam dictam, similiter melones indi, citruli, granata dulcia, acetosa, & muza, illa tamen dulcia ubi esset febris ualde acuta, credo esse uitanda, licet Auicen. concedat in cap. de cura tertianæ puræ. Causa est quia multoties nocet acuitas habentibus febres, ut Auicẽ. secundo canone cap. proprio. Gale. etiam in terapeutica ad Glauconem, & Nicolus sermone secũdo, cura præsenti uidetur concedere poma, maxime acetosa, aut muza, sed dicit Nicolus quod melius esset differre usque ad apparatio-

apparationem digestionis, & Gentilis super cap. de cura putridæ in generali super illo canone: Et omnis uirtus &c. Dicit quod conceditur ad lasciuiam febricitantium, & administrantur decocta elixando, aut assando secūdum uarias medici intentiones. Si. n. uis plus humectare elixa, si plus à putrefactione prohibere assa. Conceduntur etiam arantij, limones non salsi, uitentur fructus qui sunt facile corruptibiles, sicut cerasa, etiam qui sunt stiptici sicut pira, & citonia. Circa potum detur aqua hordei, iulep uiolarum, uinum granatorum permixtum cum aqua hordei, prohibetur etiam uinū, nisi in declinatione, & ideo digesta materia potest exhiberi, & tale debet esse album, & pauci coloris, & limphatum secundum proportionem quæ tibi uidetur. Circa motum & quietem, debent uti tranquillitate corporis & quiete, quia motus de se inflammat, & est causa caloris, ideo ab ipso caueatur. Somnus et uigilia potius declinent ad somnum quam ad uigiliam, quia somnus attestatur quieti & uigilia motui, & sit somnus de nocte potius quàm de die, nisi adueniret de nocte paroxismus in cuius principio caueat à somno quantum possibile est, nisi propter aliquam necessitatis causam, ut puta si abstinendo uiolenter à dorminatione, multum inflammaretur & esset dubium de hetica, aut de arefactione, in quo casu in omni tempore & in principio sinas dormire, ut Auic. in cap. de cura putridæ in generali, in declinatione tamen talis somnus multū iuuat. Inanitio & repletio. Dieta debet esse subtilis respectu eius quod conceditur tempore sanitatis, & debet procedere gradatim subtiliando usque ad statum, prout supra dictum

ctum est. Et quamuis Auicenna dicat, quod in tempore status sufficiat cibus, ut aqua hordei, & succus granatorum dulcium, & muzorum, uel syrupus acetosus, uerumtamen nunc non competit ita subtilis dieta, cum isto tempore corpora non sint ita robusta sicut tempore antiquo, etiam propter consuetudiné comedendi magis nunc quàm tunc, etiá propter uitare infamiá uulgi & medicorú, ne si perirent dicerét, quod sunt ex fame consumpti. Quantitas & tempus cibationis non determinate possunt mensurari, sed stant in æstimatiua medici, ut habetur à Nicolo sermone secundo, summa secunda cap. 12. & 13. accidentia animæ procurent trá quillitatem, uitent quantum possunt iram & furorem quia inflammant. Et hæc quantum ad primam sufficiant intentionem. Secunda intentio quæ est lenitio uentris, quæ multum necessaria est in qualibet febre putri sic cópletur, aut per clysteria lenitiua, quæ sunt magis dilecta & secura, aut per ea quæ per os sumuntur. clystere communiter fit sic. Recipe cassiæ electæ nouiter extractæ, unc. i. pulueris sacchari, unc. s. olei uiolarú unc. iij. salis communis triti ʒ. i. cú decoctione maluarum, matrú uiolarum, & blitis lib. i. in dicta decoctione dissoluantur prædicta, & fiat clystere. Sed si quis nó posset facere expésas de cassia electa, capiat de illa quæ est in uase. Lenitiuum per os. Recipe cassiæ electæ nouiter extractæ, unc. i. tabelletur, & cum saccharo fiat bolus, uel dissoluatur cum aqua endiuiæ decoctione cómuni, addendo syrupi uiolati, unc. s. uel unc. i. & fiat potio, & multis infirmis magis placet ut detur actu frigida quam calida, sed si quis abborret cassiam, detur de dia-

diaprunis non solutiui in eadem dosi si patiens esset diues, detur diamannæ, unc.ij. uel unc.i.s. Tertia intentio quæ est digestio, perficitur dando syrupum acetosum simplicem, licet Nicolus uideatur ipsum prohibere in materia multũ subtili, & hoc dicit capitulo isto ex opinione aliorum, & in capitulo de causone ex propria opinione, nisi sit permixtus cum syrupo uiolarum. Ego autem non habeo hunc respectum in dando istum syrupũ materia existente subtili, quia syrupi exhibentur maxime cum aquis appropriatis, ut endiuiæ, cicorij, buglossæ, & credo quod tempore Nicoli exhiberentur sine aquis, quæ duplici intentione exhibentur. Prima ut syrupus sit gratior, pulchrior, ac penetrabilior, quia ut plurimum sunt uiscosi, cum fiant ex melle & saccharo, unde Mesue distinctione. 6. ubi loquitur de oxymelle simplici, quod dicitur ab eo purum secheniabin, dicit, quod ponitur aqua propterea quia iuuat ad penetrationem, conferet etiam syrupus uiolarum, & de endiuia, fiat ergo sic. Rec. syrupũ uiolarum, ℥.i. syrupi acetosi ℥.s. aquarũ endiuiæ, ℥.ij. cicoreæ uel buglossæ, unc.i. misce. Quarta intentio est euacuatio, si materia fuerit mixta cũ sanguine statim fiat phlebotomia & nõ differatur, sed si materia in principio nõ sit permixta, sed in processu postea permisceatur, quod cognosces ex urina &c. dimittatur in principio et fiat in processu, præmissa uẽtris lenitione saltẽ cũ clysteri. Quãtitas sanguinis extrahẽdi stat in æstimatiua medici considerãtis ætatẽ, uirtutẽ etc. uena quæ phlebotomatur sit cõmunis, aut basilica, sed communis potius. Laudatur euacuatio cũ medicina solutiua, quando materia est separata à sanguine,

Syrupus.

Phlotomia uenæ cõis aut basilicæ.

guine, aut non ſit multũ permixta, aut ubi non ſit mixta & non potuiſſet tota per phlebotomiam educi completur cum rhabarbaro, uel alijs ſolutiuis faciendo ſic.

Pharmacũ.

Recipe rhabarbari electi & mundi ʒ. ij. aut ʒ. iij. ſpicæ parum, incidantur minutim. & infundantur in aquis endiuiæ cicoreæ, & bugloſſæ ana quantum ſufficit, ponendo uini albi odoriferi ſubtilis parum, uidelicet, ʒ ij uel ʒ. iij. ſinantur in infuſione per horas decem, deinde fortis fiat expreſſio cui addatur diaprunis non ſolutiui ℥. s. diaprunis ſimplicis, aut electuarium roſarũ Meſue, ʒ. ij. aut iij. ſecundũ corporum diuerſitatẽ, ſyrupus uiolarũ, ℥. s. & fiat potio, poſtea hora debita fiat lauatiuũ, & hæc euacuatio cum medicina ſolutiua, licet cõueniat digeſta materia, uerum etiam materia non exiſtente digeſta, ubi timeremus de furioſitate materiæ, aut multitudine, minoratiuæ conueniret, & ſi non eradicatiuæ, & ubi æger ſit pauper loco rhabarbari augeatur doſis aliorum ſolutiuorum, ſecundum doctrinam Meſue in antidotario dando, ʒ. iii. uel iii. s. uel 4. uel 4. s. Quinta intentio eſt prouocatio urinæ, aut ſudoris, & iſta intentio cõpletur exhibendo in potu, ſyrupum acetoſum ſimplicem cum emulſione ſeminũ cõium frigidarũ, ana unc. i. s. aquæ end. ℥. iii, uel 4. et detur in potu in aurora, aut loco eius poteſt exhiberi ſyrupus acetoſus de radicibus, & iſte eſt in cõi uſu. Poteſt etiam exhiberi aqua hordei ſubtilis cum modico ſacchari, & ſi uolumus ſudorem prouocare, talis aqua exhibeatur calida, & infirmus ſtet pannis coopertus, poſtea dormiat ſi poſſibile eſt, in declinatione tamen paroxiſmi & ſic melius prouocabitur ſudor. Sexta intentio quæ eſt alteratio cali-

ditatis

ditatis febrilis, & confortatio membrorum laxorum, uim propter debilitatem acquisitam ex resolutione spirituum ex calore febrili, tũ propter euacuationes præcedentes naturaliter, aut artificialiter factas. In hoc.n. casu Nicolus in cap.istius curæ uidetur concedere aquã frigidam quæ tamen exhibenda est in multa quantitate, stantibus conditionibus requisitis, de quibus dictum est in cap. de cura putridæ in generali. Ad hanc etiam intentionem laudantur trochis. de camphora, uerũ quia dictum fuit in cap. proxime allegato Auicẽnæ dũ erat sermo de trochiscis, hodierno tẽpore cecidit eorũ usus, & hoc propter abominationem, & ideo, ut tunc dictũ fuit, administrantur in forma pilulari. Possset ergo fieri sic. Recipe pulueris trochiscorum de camphora, ʒ.i. cũ syrupo ros. uel endiuia quantũ sufficit, fiant pilulæ tres, deinde post dictas pilulas dentur aquarum endiuiæ, & cicoreæ ana, unc.ij.s. Item ad hanc intentionem ualet syrupus ros. qui ut solet administratur in die sequenti post medicinam solutiuam, & cum aquis appropriatis de quibus dictum est, et iste syrupus debet esse factus ex rosis siccis, non recentibus sicut cõiter solet teneri ab aromatarijs quia est magis confortatiuus, uel loco syrupi rosarum detur saccharum rosarum antiquũ ad quãtitatem, unc.s. uel de diacitoniten cum saccharo sine speciebus, uel de confectione triasandalorum, & iste est in communi usu & exhibent practici, drach.ij. uel circiter in mane donec ægritudo sit remota, aliquãdo etiam loco eius datur confectio diarhodon Abbatis, uel decoctio cõis, de qua habetur decoctio in antoditario, sed ista est magis in usu, & ista confectio diarhodon exhi-

betur cōiter magis à practicis quando timemus de oppilatione. Ab extra poſſunt alterari membra, & cōfortari ſicut hepar, & cor ſic faciendo. Primo ad cor epithema. Reci. aquarum roſarū unc. vi. uel vij. bugloſſæ, unc. ij. ſandalorum omnium, dico notanter omniū propter diuerſitatem medicorum, corallorum alborum et rubeorum, oſſis de corde cerui ana. ℈. i. croci ℈. i. cāphoræ. g. v. uel vi. dummodo non ſit uigilia, aceti, al. ʒ. i. s. uel ij. fiat epithema cum panno de ſcarlato, uel ſindone, uel lino, & cordi applicetur. Pro hepate fiat ſic. Reci. aquarum end. unc. vi. uel viii. roſarum unc. ij. ſandalorum omnium ʒ. i. pulueris ſpicenardi ℈. s. ut cōſeruetur uirtus hepatis, camphoræ gra. vi. niſi timeatur uigilia, aceti albi. ʒ. ij. miſce pro hepate. Et nota quod iſta epithemata debēt adminiſtrari ſtomacho ieiuno, et nō exiſtente repletione in ſtomacho, ut habetur à Raſi. 10. cōtinentis, capite de cura hecticæ, poſtea tempore cibi remoueantur, & poſſunt adminiſtrari bis in die, uidelicet ante prandium, & ante cœnam. Et modus adminiſtrādi eſt hic. Capiantur illi liquores et in eis infundatur pānus lineus, uel aliter ut dixi, poſtea exprimatur & teneatur intra palmas manuū, deinde fricatur manibus, ut actualis frigiditas remoueatur, & ſic fiat de corde et reiteretur tribus uel quatuor uicibus, & hæc de hac intentione. Septima & ultima intentio, quæ eſt cura accidentium, paucis expediam, quia accidentia quæ maxime coniunguntur in hac febre ſunt, aſperitas linguæ, ſitis inſtantia, uigiliarum, dolor capitis. Iccirco incipiendo primo à ſiccitate linguæ, & ſi multa poſſint adduci remedia inter cætera, & præcipue quæ ſunt in uſu, ſunt

ſicut

ſicut pruna ſicca madefacta in aqua & in ore retenta, ſimiliter ceraſa acetoſa ſicca. Item ſæpe lauare os cum aqua hordei, aut aqua cocta ſimplici, aut aqua recenti ſimplici, uel non cocta quando ſcis quod nō deglutiret. Item confert tenere de mucilagine pſilij in ore in ſacculo paruo reiterando. ſ. ut ſæpe madefacias in aqua hordei, aut cocta, iſta multū conferunt, ut dicit Auicē. in principio curæ putredinis in generali. Sitis autē remouetur etiam per prædicta medicamina, etiam capiendo de granatis, & de ſucco arancij. Et quando iſta nō ſufficiunt exhibenda eſt aqua, ſicut eſt aqua hordei ſecundum uarias intentiones, ut habetur capitulo de cura putridæ in generali, & debet dari in multa quātitate pro uice, aliqui etiam concedunt amarenatum. Dolor capitis remouetur cum fricatione extremitatum, & earū ligatura, etiam cum earum infuſione in aqua calida, et hoc eſt in uſu apud practicantes. Et quando iſta nō cōferunt, adminiſtrentur uētoſæ ſiccæ in ſpatulis. Inſtantia uigiliarū remouetur faciendo inunctionē ad tēpora & ad plantos pedum cū unguento populeone, & eſt uſuale, & facimus ad ſomnū prouocandum, & ſit actu frigidum. Itē apud me ſolet fieri inunctio ad intra nares cum oleo uiolato, & nenupharino ana. partes æquales, puta ana. unc. s. & oleum lactucæ magis laudatur ab auctoribus, & præcipue ab Auicenna. Item ualet lotio tibiarū & brachiorū cum aqua decoctionis infraſcriptæ ualet. Reci. maluarū, lactucarū, foliorū uiolarū, uitiū, & ſalicum ana. M. i. decoquātur in una ſitula aquæ uel circa, duodecim bullitionibus uel circa, & cū iſta decoctione ſimul cum corpulētia dictorum fiat lo-

tio,accipiẽdo fumũ per nares,et hoc fiat quãdo intendimus prouocare ſomnum.Et quando iſta non ſufficerẽt, & uellemus facere magis ſomniferum, addatur in dicta decoctione de corticibus capitum papaueris. M.i. uel circa,anethi.M.s.quia facit ad prouocandum ſomnum,ut ſecundo canone,capite proprio,et cũ hoc etiam corrigit nocumentum narcoticatis corticum prædictorum.Et ſi iſta non ſufficiunt, detur ſyrupus de papauere cum aqua frigida,ſecundum modum Gentilis,capite de cura febrium acutarum, cuius doſis eſt, unc. i.s. Sed iſta narcotica cum adminiſtrantur,debent adminiſtrari cum cautela.Et quando alia non ſufficiunt ſecundũ doctrinam Meſue in ſuo tractatu de conſolatione medicinarum,intentione tertia,capite. 3. & canone.6.et debent adminiſtrari corpore exiſtente mundificato, et nõ impuro, et non immediate poſt cibum,ſed duas horas uel circa,ſed conditiones quæ habent obſeruari conſiderentur in dicto cap.ad quod me offero.Caueatur etiam ne corpus cui adhibetur,ſit cerebri nimis debilis et frigidi, ne per tale ſomniferum dormiret dormitatione perpetua: Item quod non patiatur catharrum, cuius materia ſit contenta in pectore, quia tunc prohibetur ſecundum ſententiam Auicennæ, capite de catharro. Et hæc de cura iſta quare,etc.

De cura tertianæ non puræ.

PRO cura tertianæ non puræ,hæc:n.cura diuerſificatur à cura tertianæ puræ in differentijs nouem poſitis ab Auic.ad quas quidem recurrendum eſt,diuerſificatur

catur etiam talis cura ſecundum maiorem aut minorẽ elongationem à tertiana pura, prout dictum fuit circa declarationem textus Auicennæ, uerumtamen ut modus ſpecialiter habeatur, & clarior magis, ordinatur cura hoc modo, uidelicet diſcurrendo per ſeptem intentiones habendas, quarum prima, erit adminiſtratio regiminis in ſex rebus non naturalibus. Secunda uentris lenitio. Tertia, digeſtio. Quarta euacuatio. Quinta, prouocatio urinæ, aut ſudoris. Sexta membrorum confortatio. Septima, correctio quorundam accidentium, & ultimo narrabuntur multa quæ cum proprietate occulta uidentur magis iuuare quàm cum manifeſta. Quantum ad primam intentionem, incipiendo primo ab aere breuiter expediendo, aer debet eſſe minus frigidus, & minus humidus quàm in cura prædicta, & in tempore hyemali ſit decliuis ad aliquam caliditatem ſecundum Nicolaum, & ideo tunc temporis non eſſet inconueniẽs aliquando accendere ignem in camera pro aliquo temporis ſpacio in aliqua parte diei. Cibi ſint ſicut ptiſana hordeacea cum ſaccharo, panatella cum butyro recenti, aut cum brodio pulli, aut aliarum carnium laudabilium: Item far hordei, non autem frumenti, quia tale far eſt oppilatiuum, ut Gentilis ſuper prima tertij, capitulo de mania canina: Item poteſt concedi amygdalatum, dummodo non eſſet profunditas ſomni, quia amygdalæ ſunt multum uaporoſæ et ſomnum inducũt: Item poſſent fieri fercula ex bliti, boragine, petroſelio, & ſimilibus, quod quidem petroſelium multũ confert in his ferculis, cum ſit multum aperitiuum, & ſubtilia tiuum materierũ groſſarũ, ſed prius tamen materia di-

gesta & aliqualiter euacuata. Pisces sint petrosi, boni, sicut dictum fuit in cura tertianæ puræ: Item conceduntur oua sorbilia & recentia, præcipue in declinatione, etiam in aliјs tẽporibus intentione habita conseruationi uirtutis, ut Gale. in terapeutica ad Glauconẽ, & ut recitat Conciliator in differẽtia 110. in adiuncto secundo, ita etiã quod in causone concedũtur, & ista oua debent esse recentia. unde Mesue cap. de cura tussis, dicit quod oua debent esse illius diei. Cõceduntur carnes perdicum, pullorũ phasianorũ, et aliarũ carniũ de quibus supra facta est mentio in cura tertianæ puræ: Item possent concedi carnes leporis iuuenis. Laudantur etiã cappares, & asparagi conditi cũ aceto, sed prius digesta et euacuata materia: passulæ etiã sine granis sunt laudatæ. Potus sit aqua hordei cum saccharo, uel sine, prout magis libet infirmis, in qua sint decoctæ radices fœniculi, et petroselini qui sint lauati in aqua, aut uino albo. In declinatione uero conceditur uinũ albũ subtile medium inter antiquum & nouum, & sit leue et bene limphatũ, plus et minus secũdum potẽtiã uini, et secũdum naturã infirmi & eius consuetudinẽ. In declinatione etiã conuenit brodiũ cicerũ rubeorũ. In tẽporibus autẽ ante declinationẽ etiã concedi posset tale uinũ, habẽdo considerationem ad consuetudinẽ ipsius infirmi, aut ad naturã stomachi, uidelicet si esset debilis propter complexionem frigidã. Motus & quies, aliquis motus lenis est conueniens in die quietis, non autem tempore paroxysmi & corpore potente tolera eũ. Et ubi non posset tolerare, loco talis exercitij fiant fricationes, & præcipue extremitatum, uidelicet tibiarum & brachiorũ,

postea

postea leniter pectinetur caput. Et hæ fiát ante cibum, stomacho ieiuno,& prius habito uentris beneficio naturaliter aut artificialiter. inanitio & repletio. Cibatio uniuersalis in quantitate continua sit maior quàm in tertiana pura. Cibatio tamen particularis & secundũ quantitatem discretam sit minor. Exemplum primi damus cibum grossiorem, & in maiori quantitate,& in toto tempore morbi in tertiana non pura, puta carnes pullorum quas exhibemus à principio usque ad statum exclusiue, ubi in tertiana pura loco eius daremus ptisanã hordei. Exẽplũ secũdi,ĩ tertiana pura cibamus omni die, in non pura una die sic, alia die non, secundum sententiam Galeni in terapeuticis ad Glauconẽ, et Auic. in cap. proprio. Dico etiam quod consideranda est uirtus, consueto, ætas, regio, forma, & reliqua. Accidẽtia animæ, uitet iram, tristitiam, suspicionem, cogitationes malas,& horribiles, sed in summa temperate gaudeat & bene speret de salute sua. Et hæc de prima intẽtione. Secunda intentio quæ est uentris lenitio. Ista quidẽ perficitur cum clysteribus, aut cum medicinis quæ sumuntur per os, clystere fit ut infra. Recipe cassiæ electæ nouiter extractæ, ʒ.s. hieræ simplicis Gale. ℥.s. olei uio.& chamemellini. ana. ℥.i.s. mellis rosati colati. ℥.i. uel. i.s. salis triti. unc. i. cum decoctione maluarum mercurialis, foliorũ blitis, fiat clystere, hoc enim clystere dicitur esse acutum respectu clysteris quod cõpetit in tertiana pura,& quæ quidem clysteria acuta sunt cõuenientia in tertiana non pura, ut patet ex sententia Auicẽ. Si uolumus lenire per os fiat sic. Recipe cassiæ electæ nouiter extractæ drac. vi. diapheniconis. ʒ. ij. uel. iij. misce

& cum saccharo fiat bolus. Si in forma potabili, dissol-
uatur cũ decoctione cómuni, hæc enim medicina ultra
hoc quòd sit lenitiua, est etiã euacuatiua materiæ pro-
prie, quæ quidẽ euacuatio minoratiua, cõfert in tali fe
bre cõsiderata multitudine, materiæ, sicut dictũ fuit in
declaratione textus. Tertia intentio quæ est digestio.
Ista quidem perficitur exhibendo talem syrupum uide-
licet. Recipe syrupi acetosi simplicis, unc.i. mellis ros.
colati.℥.s. aquarũ endiuiæ.℥.i. buglossæ.℥.i. misce. In pro
cessu post digestionem materiæ, & aliqualem euacua-
tionẽ cõpetit syrupus fortior prædicto, uidelicet syrup.
de bisantijs cum aceto, si materia sit uiscosa, aut multũ
mixta cum cholera, aut syrupus acetosus compositus,
cuius quantitatis sit, unc.i. mellis rosati colati. unc.s. Et
ubi materia non esset multum uiscosa, posset exhiberi
syrupus de bisantijs sine aceto, permiscendo secum mel
rosatum, quod quidem conceditur ut puto quia abster-
git phlegma, cuius minera est in stomacho. Vbi tamen
febris esset ualde intensa, ut puta non esset multũ elon
gata à tertiana pura, posset dimittere mel rosatum, &
exhibere syrupos prædictos, maxime syrupũ acetosum
simplicem, cum habeat omnes intentiones quas quæri
mus, ut uirtutem incisiuam, subtiliatiuam, & digesti-
uam, prout supra in capite uniuersali de cura febrium
putridarum. Quarta intentio est euacuatio quæ com-
pletur sic, uidelicet faciendo phlebotomiam si expedit,
ut puta si urinæ essent grossæ, & subrubeæ sicut dictũ
fuit circa declarationem textus Auicẽnæ, prius tamẽ
fiat lenitio uentris saltem cum clysteri, quod pro tunc
nõ sit acutũ, sed tantũmõ lenitiuũ, postea uero fiat eua
cuatio

cuatio cum medicina solutiua prius existente materia perfecte digesta, quæ euacuatio sit eradicatiua ubi per phlebotomiam tota materia nõ esset euacuata, aut ubi esset materia separata à sanguine, quia per phlebotomiam non esset educenda, cum ista esset inepta euacuationi. Medicina autem conueniens in dicto casu, ualet ad eradicandum materiam antecedentem tertianæ non puræ. Et si plures possent describi medicinæ ad hoc propositum, inter cæteras uidetur esse conueniens ista, & est. Recipe rehubar. electi & mundi ʒ.ij. spicæ parum, incidantur minutim, & infundantur in aquis endiuiæ, buglossæ, & absinthij ana quantum sufficit, addendo uini albi odoriferi parum puta ʒ.ii. uel iij. dimittantur in infusione per horas duas, deinde infundantur agarici electi ʒ.ij zinziberis.℈.ii. dimittantur in infusione per horas octo, deinde fortis fiat expressio, cui addatur diacatholiconis uel cassiæ nouiter extracte ℥.s. diapheniconis ʒ.ij. uel ij.s. plus tamen & minus, habendo cõsiderationem ad ætatẽ & alia, et fiat potio, addẽdo sirupum uiolarum unc.i. ut si esset tempus estiuum. Nota licet communiter fiat infusio rheubarbari & agarici diuisim, ego tamen simul facio propter maiorem commixtionem, & quia agaricus est molior præpono rheubarbarum, post addo agaricum, ut in exemplo dicto. Aliquando ad euitandum expensas infirmorũ, aut ad complacentiam eorum, dimittimus rheubarbarum, & agaricum, & solum damus electuarium diapheniconis, sed tunc damus maiorem dosim de eo, gratia exempli à ʒ.iiii. usq; ad v. Aliqui sunt qui pertrãseunt usq; ad 7. unde Mesue dicit, dosis eius est à ʒ.s. usque ad 7.

go autem non pertanſeo ʒ.s. poſtea uero detur lauatiuum completa operatione medicinæ quod fit ex aqua hordei. Et ubi febris non ſit multum intenſa & nõ fuerit elongata multum à tertiana pura, cũ hordeo dicta facio addere parum aniſorum confectorũ, ut ponit Nicolaus ſermone ſecundo, capitulo de canonibus generalibus. Die uero ſequenti poteſt exhibere ſirupus roſarum ual ſaccharum roſarum, cum aqua abſinthij, aut ubi febris fuerit elongata apuritate, præcipue tempore hyemali poteſt exhiberi ʒ.i. mithridati cum ʒ.ij. ſacchari roſarũ. Quinta intentio quæ eſt prouocatio urinæ, aut ſudoris, ad hanc intentionem paucis expediendo, confert aqua hordei, in qua ſint decoctione radices apij aut petroſelini, & iſta aqua cum fuerit actu calida detur ad quãtitatẽ ℥.6. uel circa. Et ubi natura magis inclinaret ad ſudorem quàm ad euacuationem per uias urinæ, cõueniens eſſe t poſt decentem coopertura m pannorũ ut inclinaretur ad dormitionem, quia tunc melius operaretur & debet exhiberi temporibus debitis, non exiſtente ſtomacho repleto ex cibo ſed uacuo. Sexta intentio quæ eſt confortatio membrorũ quæ laxa ſunt, præcipue poſt euacuationes naturales, aut artificiales, omittendo multas medicinas quæ poſſunt deſcribi, narrabuntur ſuccincte & breuiter aliqua quæ ſunt magis uſualia, & præcipue apud me, quorum quædã ſunt quæ exhibeãtur per interius, et quædã per exterius, per ĩterius conueniunt trochiſ. de roſis, et eupatorio, præcipue quãdo timemus caſum in hydropiſim propter oppilationem quæ plurimum cõiungitur in huiuſmodi febre, et doſis eius ſit ʒ.i. in aurora ſtomacho ieiuno præcedentibus euacuationibus

bus. Et quia trochiscisci sunt abominabiles, reducantur forma pillulari cum aliquo conuenienti sirupo, ut cũ sirupo de bisantijs, aut de eupatorio, sumendo post assumptionẽ earũ de aquis endiuiæ, & absinthij. an. ʒ. ij. s. uel detur sirupus consuetus loco prædictarum aquarum, secundum quod magis placet infirmis. Itẽ ad hanc intentionẽ confert administratio aromatici rosa. decoctione cõmuni & Gabrielis, ad quantitatem ʒ. ij. in hora scilicet suprascripta, & similiter sumendo, aut sirupum suum cõsuetum, aut aquas prædictas. Et si timeremus de caliditate epatis, possemus ordinare medicinã ut infra. Recipe specierum aromatici rosarum decoctione cõmuni, aut Gabrielis specierũ diarhodon Abbatis ana ʒ. s. pellicularum stomachorum gallinarum præparatarũ. ʒ. i. pulueris hepatis adip. id est, lupi ℈. ij. sacchari albi quod sufficit dissoluti in aquis endiuiæ, et absinthii ana, quantum sufficit, fiat confectio in morsellis, et de ista cõfectione sumat tempore debito iã dicto ad quantitatem ʒ. ii. Ab extra uero fiat unctio cum oleo de mastice, aut de spica, aut utrisque simul ungendo stomachum, & alias partes uentris, usque ad hipocondrium dextrum, et sit oleum actu calidum. Possunt etiam fieri fomentationes ex aqua decoctionis florũ chamomillæ, summitatũ absinthii cum modico spicænardi, & cinnamomi electi grosso modico contusi, addendo etiã modicum uini albi subtilis et odoriferi, quæ decoctio bulliat donec consumpta sit quinta pars uel circa, ĩ ista decoctione madefiãt spongiæ fortiter expressæ inter duo incisoria, postea inuoluta petia linea superponatur stomacho, reiterando ter uel quater stomacho ieiuno, et aliis cõditionibus, po

stea

ſtea exiccetur leuiter cũ panno lineo calido, deinde fiãt unctiones cũ dictis oleis, & ubi cõiungeretur uentoſitas dolorẽ cauſans, in prædicta decoctione, adantur ſemina aniſi feniculi, et ſimiliũ uentoſitatẽ reſoluẽtiũ. Septima intentio eſt correctio accidentiũ quorundã, quorũ quædã ſunt quæ communiter ſolent magis accidere, ut puta proſtratio appetitus & profunditas ſomni. Ad hãc.n.intẽtionẽ, et primo quantũ ad incitandũ apetitũ ualent cappares conditæ cũ aceto, de quibus dictũ eſt in tentione prima. Item oliuæ conditæ ſed bene maſticatæ propter earũ uiſcoſitatem & difficultatẽ in digerendo: Itẽ aliquãdo poſſet adminiſtrari de diacitoniten cũ ſaccharo ſine ſpeciebus, dando ʒ.ii.uel circa ſingulis uicibus et ante aſſumptionẽ cibi ſaltẽ per horam: Itẽ poteſt fieri inunctio cũ oleis ſupraſciptis, addẽdo de oleo mentæ, et citoniorũ æquales partes. Quãtũ uero ad profunditatẽ ſomni omiſſis multis remedijs ab alijs auctoribus præcipue ab Aui.cap.de cura ſubeth poſitis, confert odorare acetum cælidum, fiat ergo ſic: accipiatur ſpõgia & infundatur in aceto calido, et teneatur ad nares ad odorandum. Itẽ ſi lauetur facies ex dicto aceto multum cõfert, aut accipiẽdo pennã gallinæ & intingendo in aceto, et tãgẽdo angulos lacrymales domeſticos. Vltimo reſtat ut narrẽtur aliqua ab auctoribus medicinæ poſita quæ magis uidentur à proprietate iuuare, quã à qualitate manifeſta, quorũ aliqua ſunt quæ ab intra, aliqua quæ ab extra approximantur. De his.n.quæ per interius ſumuntur, ſunt ſicut radices plãtaginis, ſi ſumantur, tres numero, et exhibeantur ſtomacho ieiuno ante horã acceſſionis, hoc.n.narrat Nicolus ſermone ſecũdo diſtin-

distinctione tertia, summæ secundæ, cap. 8. auctoritate fidelis experimẽtatoris: Itẽ laudatur singulariter succus plãtaginis qui sit depuratus et colatus ad quãtitẽ. ℥. iij. et tribus ciuibus ante accessionẽ, & dicit Franc. de Pedimonio auctoritate Alexandri, quod statim liberat et quod est expertus. Ego autẽ nunquã expertus sum, Itẽ laudatur chamomilla à Galeno in tertio de simplici medicina, et à Serapione in suo de simplicibus, cap. pro de chamomilla, et dicit Nicolus in prædictis locis, cap. tamen nono circa finẽ capituli, quod debet exhiberi succus florum chamomillæ à ℥. i. usque ad ij. & sit depuratus, clarificatus, et permixtus cum saccharo, & puluere liquiritiæ, & ubi flores essent sicci, & nõ posset haberi succus, infundantur in brodio, aut in aqua lactis, uel endiuiæ. Et ego dedi multos flores intinctos in aqua simplici et faciendo decoctionẽ de eis, præcipue quando febris erat coniuncta cum dolore, quia Serapio loco allegato dicit, quod est de fortibus sedatiuis dolorũ, et præcipuæ etiã debet conuenire quando febris nõ fuerit multum intẽsa. Per exterius narrat etiã Nicolus loco allegato. s. cap. 8. auctoritate aliorũ, quod si capiatur urtica maior trita cum multo sale, et ligetur super tẽpora, et pulsus brachiorum, statim curat tertianã. Est aliud remedium ab extra, ut narrat auctor pandectarum, ét ponitur ab Auic. secundo canone, et aucto pandectarũ dicit auctoritate Dioscoridis, quod si capiatur tela aranea cum aliquo unguento, ut dici Auic. cum aliquibus emplastris & super tempora, & pulsus brachiorum ponatur quod curat. Et hæc de hac cura, quare &c.

Cura

Cura causonidis.

In cura causonidis pauca dicenda sunt, cum eis cura sit proxima curæ tertianæ de qua supra dictum est. Differt tamen curatio quantũ ad aliqua, uidelicet quãtum ad alterantia, quæ debent esse fortiora in hac febre Item quantum ad lenitioné uentris, quæ debet esse maior propter maiorem siccitatem uentris, & cum rebus magis infrigidantibus. Item quantum ad subtiliationẽ regiminis, quæ debet esse maior propter maioré febrem Item quantum ad euacuationem materiei.s. minoratiuá proprie, à qua frequentius inchoandum est, propter causam dictam in declaratione curæ, secundum Auicẽnam, ualet propter furiositatem materiæ. Veruntamẽ ut clarius habeatur modus curandi condescendo ad specialia, & primo quantum ad sex res non naturales, aer debet esse decliuis ad maiorem frigiditatem, alterando ipsum modo dicto in cura tertianæ puræ, & frequẽtius renouentur ista alterantia, & quæ sint ex rebus magis frigidis. Cibi sint sicut capitulo præhabito dictũ fuit, et specialiter conuenit ptisana hordei, & panis lotus in aqua pluries, & cum multa quantitate aquæ exhibitus, ut facilius deglutiri possit, quam ea quæ sunt masticabilia, ut faciliter ab infirmis accipiantur. Item cõfert panis lotus, ut dictum est deinde componendo cum eo de uino granatorum, talis.n. cibus est multum conueniens, quia est multum mitigatiuus, & extinctiuus caloris febrilis. Olera uero sunt ea quæ supra capite de tertiana dicta sunt, & inter ea multum confert portulaca, siue

fuerit

fuerit præparata cum aceto, siue nõ secundũ infirmorũ complacentiá. Carnes etiam conceduntur propter timorẽ casus uirtutis, ut carnes pullorum, alteratæ cum rebus frigidis, ut succum arantii, limonum, agresta, succo granatorũ muzorũ, aut acetosorum, nõ autẽ dulcium, propter causam capi. præhabito dictá. Et nota quod cibi debent exhiberi actualiter frigidi. Item possent alteri secundum modum meum consuetum. ponendo in uentre dictarum pullarum lactucá, portulacam &c. Fructus concessi sunt qui dicti sunt capite præhabito, ut poma arantia, granata muza, aut acetosa. Item dicit Nicolus quod possunt exhiberi uuæ, quæ nõ sint dulces, & sunt illæ quæ maturantur in fine autumni & hieme. Potus sit sicut aqua hordei, uinum granatorum acetosorũ uel muzorum, singulariter uel cõmixtim cũ aqua hordei. Item iulep cum dicta aqua, siue uiolarum siue rosarum, uinum tamen aliquãdo conceditur, scilicet in declinatione, aut in aliis temporibrs habendo respectum ad uirtutẽ, et sit album debile, & bene limphatum: Motus &c. abstineat se ab omni motu & fricatione, præcipue fortibus, sed utatur quiete. Somnus etc. procuret dormitionẽ satis longá, & uitet uigilias, nisi in casu iniquo accidit profunditas somni, sicut dictũ est ĩ expositione capituli. inanitio &c. dieta debet esse subtilis, & subtilior quàm in tertiana, siue interpolata, siue continua Accidentia animæ, bene speret de salute sua, gaudeat quantum possibile est. Quantum ad medicinalia summatim expediẽdo, primum quod habet medicus facere cum occurrit infirmio, & ordinato debito remine, debet lenire uentrẽ cum clysteri, quod debet esse magis frigidũ quá

in cura

in cura tertianæ prædictæ, unde decoctione clysteris de qua supra, addantur sicut pruna uiolæ, tamarindi, & similia infrigidãtia magis. Si fiat lenitio uẽtris per me dicinas, quæ sumuntur per os, communiter datur decoctio ex tamarindis, uiolis prunis, & similibus rebus, in quibus dissoluatur cassia, aut fiat sic secundum modum meum consuetum, etiam in alijs febribus inflammatiuis. Si fiat lenitio per os, ordinatur isto modo: Recipe cassiæ electæ nouiter extractæ unc. i. dissoluatur in aqua endiuiæ, & fiat potio, addendo sirupi uiolarum unc. i. et si expedit ut fiat phlebotomia, fiat ex communi uena aut basilica, prius tamen uentris lenitio. Sed ubi materia sit separata à sanguine post lenitionem prędictam, euacuetur materia illa à principio differendo saltẽ per diem post lenitionem. Et hæc minoratio materiæ proprie debet fieri non expectata digestione, propter causam dictam in declaratione texti. Ista autem euacuatio fit cum medicinis, de quibus facta fuit mentio supra, scilicet cum clectuario rosato Mesue, cũ electuario succi rosarum, & cum rheubarbaro, & hoc in causone noto, scilicet à phlegmate salso, & addatur cum rheubarbaro infusio agarici, postea minorata materia debemus digerere residuum, ut illa possi eredicatiue euacuari, quamuis raro euacuetur, quia plurimum per crisim euacuetur. Digestiua uero sint paucis expediẽdo sirupus acetosus cum sirupo uiolarum, uel oxisacchara quæ in paucis differt à sirupo acetoso, & est res grata infirmis, propter granata acetosa, quæ ingrediuntur in eo. Si expedit digesta materia euacuare, artificialiter euacuetur, cum medicinis sæpe narratis, & natura incli

nante

nante ad uomitum adiuuetur beneficio medici. Postea sit intentio nostra ad cofortandum membra & hoc cú confectionibus triasandali & cum aqua frigida in multa quantitate exhibita, prius obseruati suprascriptis cõditionibus. Item etiam alterando cum epithematibus frigidis, secundum modum datum in capite de cura tertianæ. Deinde succurramus accidentibus, uidelicet instátiæ uigiliarum asperitati linguæ, siti uehementi, dolori capitis, & huiusmodi, quibus prouidendú est secúdum modú in alijs capitibus declaratum. Et quia quádoque solet aduenire fluxus uẽtris cui Auic. docet succurrere cum trochiscis de spodio, cui addatur sirupus rosatus de rosis siccis, prout alias dictum est, aut loco eius detur sirupus de citonijs, uel de succo acetosæ, uel de granatis, aut de ribes, & in hoc casu tunc dimittatur iulep, & saccharú quantú possibile est, quia faciliter cóuertitur in choleram, & cum hoc est solutiuum, ut Auicenna secundo canone de saccharo, & hæc de cura causonidis dicta sufficiant, & quare &c.

Cura febris sanguinis.

IN cura febris sanguinis, in qua medicum oportet esse sollicitú cum sit ægritudo acuta, & in qua magna est sollicitudo habenda, secundum sententiá Hippoc. 2. regiminis acutorum, uolens medicú esse sollicitum circa ægritudines acutas, unde Rasis. 10. cótinẽtis dicit febricitátes, et præcipue acute, non solum oportet eos uisitare, sed cótinue eis assistere. Specialiter ero ad ipsam cõdescẽdẽdo, primo ordinabitur debita regiminis admi

nistratio, quæ debet esse tendens ad frigidum, et aliqualiter ad siccitatẽ, secundo uidebitur qualis debet esse cura, quantum ad medicinalia. Quantum ad primum, incipiendo primo ab aere, debet esse ad frigidum & siccũ declinans, unde Galenus 9. terape. docet alterare cameram terrestrem in qua forte fenestre sunt septentrioni expositæ, & debet locus alterari cum rebus frigidis odoriferis, ut cum rosis, folijs salicum & uitium, & in summa fiat secundum modum dictum in capite de cura tertianæ puræ. Cibi sint sicut ptisana hordei, & panatella cõdita ut supra, conceditur etiam amygdalum, sed prius debet expumari eius unctuosum, & dũmodo nõ fuerit profunditas somni, & hoc propter causam in alijs cap. dictã, uidelicet in capite de cura tertianæ, potest ẽt cõcedi far ordei colatum, aut non colatum. Olera quæ conueniunt, sunt ut lactucæ, quæ secundum Gentilẽ appellantur ab Auicenna, olus benedictum conuenit acetosa, spinachia, endiua, & cucurbite alterate cũ aceto, aut agresta, conceduntur etiam lentes cum aceto, sed dicit Nicolus, quod debent esse excorticatæ, aut coctæ in duabus aquis, primã aquam abijciendo. Carnes etiã possunt concedi, sicut dicit Nicolus auctoritate Serapionis & maxime in declinatione, etiam in quocunque alio tẽpore stante debilitate uirtutis, sed debent esse alteratæ secundum modum dictũ in cura causonis. Fructus sunt sicut melones Indi, et cucumeres, ut ponit Auicenna Item conceduntur pruna matura in modica quantitate, natura existente sicca, natura uero existente non sicca, fructus qui conceduntur sunt, sicut granata acetosa aut muza, conceduntur etiam pira de seni, id est, de illa

con-

contrata & iſta conceduntur ab Auicenna, apud quẽ etiam conceduntur pira de ſeni, ſimiliter granata, aut acetoſa, aut odorifera, ſecũdũ quod auctores diuerſimo de exponunt conceduntur etiam iububæ apud Auicen ná. Nota de iububis, quia oritur dubitatio, quia Auicẽ na in præſenti cura laudat iuiubas, & ſecundo canone, capite proprio dicit, quod in nulla conueniunt ægritudi ne, ſolue ſi uis. Potus ſit ſicut aqua hordei, uel uinũ gra natorũ, uel aqua ſimplex cocta, permixta cũ dicto ui- no, aut cum iulep roſarũ uel uiolarum, uinum uero con ceditur in declinatione à Serapione, etiã in quolibet tẽ pore in quo uideamus, quod oportet ſubuenire uirtuti, et ſit uinũ pauciferũ & bene limphatum. Motus &c. Abſtineant ab omni motu quãtũ poſſibile eſt, ita quod uitent multam locutionem & crebrã reuolutionẽ de la- tere ad latus. Nam dicit Raſis 16. continentis. Motus reſuſcitat febrem, & incendit eã ſicut folijs ignem. Som nus &c. uitent ſomnũ & uigiliam ſuperfluam, nã ſom nus laxat caput, & totum corpus grauat, uigiliæ uero impediunt digeſtionẽ cibi & potus, ut habetur ad Hip- poc. 2. regiminis auctorũ Menſura autem ſomni & ui giliæ ſtat in æſtimatiua medici conſiderantis ætatem cõ ſuetudinẽ uirtutẽ, & reliqua conſiderãda, & ſit lectus de coto, ſiue corio inflato more zurcarum, aut ſecundũ quendam ſolet fieri ſic, uidelicet accipiantur pelles, & tenantur ſub dorſo, uel accipiendo coopertorium pellis, cuius charta ſit inter linteamen, & dorſum, & ſint linteamina munda, & ſæpe remoueantur, ut dicit Nicolus ſermone 2 ſumma 3. titulo 2. ſiue 3. ſcilicet de dieta febrium acutarum. Culcitra ſit leuis, et ſtet cũ

capite eleuato, & facie omnino discooperta, & stet magis super latus dextrũ quàm sinistrum. Inanitio & repletio. Dieta debet esse subtilis, et subtilior quã in alijs tẽporibus, debet esse in statu, & uersus statum, habẽdo tamen respectum ad uirtutẽ & consuetudinẽ, unde licet antiquitus subtilius dietarent quã nunc, hoc accidit plerũque, quia hodierno die homines sunt dediti magis luxui & gulæ, etiã fortasse, hoc est, quia à parentibus producti sunt debiliores, propter quas causas, etiã propter uitare infamiam, grossius nunc dietamus, ut ponit Nicolus summa 1. sermone 2. titulo 1. capite 9. ſ. de dieta uniuersali. In declinatione uero, scilicet respectu aliorum temporum uberius est reficiendum, secundum doctrinam Serapionis, & hoc secundum quantitatem cibi in dicto tempore debẽt esse minus frigidi quam in alijs temporibus præcedentibus, tum propter phlebotomiã magnam plurimum necessariã, tum propter regimen præcedens multum frigidũ, timetur ne materia cõuertatur ad naturã phlegmaticã. Accidentia animæ uitent furorẽ, irã, tristitiã, sed inclinetur ad gaudium, & lætitiã moderate, et bene speret de salute sua, Cura quãtum ad medicinalia consistit in intentionibus infrascriptis, nam si febris sanguinis. fiat de sanguine non putrefacto duplex tantum sufficit intentio. Quarum prima est euacuatio per phlebotomiã usq; ad sincopim, ut ferè omnes auctores assentiunt, quãuis tamen paritio in ea sit melior, ut statim dicetur. Alia intentio est alteratio quæ fit per potũ aquæ frigidæ in multa quantitate exhibite stantibus conditionibus requisitis, de quibus sæpe dictum est, nã hæ duo scilicet phlebotomia de qua dictũ est,

est supra, & similiter potus aquæ frigidæ excusant quã doq; à cura alia, ut uult Auic. Si uero fuerit febris sanguinis, de sanguine putrefacto, ultra prædictas intentiones sunt multæ aliæ habendæ, quarum prima est uẽtris lenitio, secunda digestio ipsius humoris, uidelicet ingrossatio eius si fuerit subtilis, aut eius subtiliatio si fuerit grossus, tertia est euacuatio humoris derelicti post phlebotomiam, aut humoris sanguinem ipsum reddentis immundum, quarta est rectificatio putrefactionis, quinta pororũ apertio, et resolutio uaporũ, sexta alteratio caloris febrilis, septima & ultima correctio quorundã accidentium prima intentio, scilicet lenitio uentris, cõpletur per clysteria, aut per administrationẽ lenitiuorũ. s. cassia, tamarindis, & similium, de quibus dictum fuit in curis antecedentibus, & quæ lenitio regulariter operando debet præcedere phlebotomiam, coacte tamen aliquando præponenda est, & incipiendum est statim à phlebotomia, quando propter multã sanguinis repletionẽ timeretur de subita infirmi suffocatione. Secũda intentio quæ est digestio, completur per medicinas istas, uidelicet per administrationẽ sirupi acetosi, cum aqua endiuiæ sanguine existente grosso. Sanguine uero existente subtili, detur sicut sirupi de iuiubis cũ aquæ acetosæ, uel portulacæ, ut detur rob id est, decoctio de lentibus, quam Auicenna describit, uel dentur lente decoctæ cũ aceto, prout etiam ponit Auicenna. Tertia intentio est euacuatio humoris permixti cum sanguine non euacuati per phlebotomiã. Ita quidem intentio completur per administrationem medicinarum appropriatarum tali humori, licet ut plurimum sit colericus, & propterea

Auicenna concedit mirobolanos citrinos, & in quo casu posset concedi rheumbarbarũ in infusione, ueruntamen quia etiã potest reddi immundus per præsentiam aliorum humorum, ut puta phlegmatis, aut melãcholiæ ideo possunt euacuari prædicti humores cum medicinis appropriatis, ut in phlegmate cũ mirobolanis chebulis. et in melancholia cum indis, aut cũ epithemo ut alij cõcedunt, per prius tamen habetur menti, ut fiat euacuatio per phlebotomiã, stantibus conditionibus, consentiẽtibus, maxime de uirtute & ætate, ubi autem non posset fieri phlebotomia, loco eius apponantur uentose cum sacrificatione, & licet phlebotomia debet fieri usque ad sincopim, tamen in sanguine nõ putrido quam putrido ut fere omnes auctores uolunt, ueruntamen partitio in ea est melior, ut dicit Nicolus in capite proprio de cura febris sanguinis, & in summa 2. tract. primi capituli 8. dicit quod moderni plus contentantur de tali phlebotomia partita in plures uices, quia corpora fortasse nũc sunt debiliora, non potentia sustinere talẽ phlebotomiã usq; ad sincopim, & ita moderno tempore in practica hoc obseruatur. Quantitas autẽ sanguinis extrahendi consistit in æstimatiua medici, qui habet mensurare sanguinis quantitatem cum sua bona coniectura, sicut dicit Nicolus in prædicta cura. Quarta intentio quæ est rectificatio putrefactionis sanginis, et ista, ut uult Auicẽna, fit per administrationẽ succi granatorum, scilicet acetosorum, uel muzorum, aut ut credo loco eius posset administrari succus arantij, uel agrestæ, & similia. Quinta intentio quæ est apertio pororum & resolutio uaporũ perficitur per fricationes debitas, & per admi-

nistra-

niſtrationem ſirupi acetoſi, cum aqua endiuiæ, uel capil lorũ ueneris, uel cũ aqua radicum fœniculi, uel petroſilij, dicit Gentilis, ſi expedit, hoc eſt, ſi febris fuerit remiſſa, quia prohibentur ab Auicẽna aperitiua, quæ ducũt ad ebullitionem ſanguinis. Sexta intentio eſt alteratio caliditatis febrilis, & iſta cõpletur per adminiſtrationẽ medicinarum, de quibus dictum fuit in capitulis præcedentibus, præcipue in capite de cura cauſonidis. Septima intentio, eſt correctio accidentium coniunctorũ cũ ipſa febri ſanguinis, quæ ſunt iſta, uidelicet dolor capitis, profunditas ſomni ut plurimum, & quandoque inſtãtiæ uigiliarum. Item fluxus ſanguinis ſuperfluus ex naribus, pro quorum cura recurratur ad proprias ſen, & propria capitula poſita ab Auicen. in lib. 3. de quibus accidẽtibus aliqualiter Auicen. in ſen prima quarti mentionem facit, capite de cura febris ſanguinis, ad quod habeatur recurſus ſi placet, quare &c.

Cura febris phlegmaticæ.

CVRA febris phlegmaticæ, et primo interpolatæ, ſecundo continuæ. Cura interpolatæ, primo quantum ad debitum regimen in ſex rebus non naturalibus, incipiendo ab aere. Aer debet eſſe ſubtilis & clarus, & propterea feneſtre debent eſſe apertæ, prouideatur tamen ne aer frigidus, occurrẽs corpori oppilet poroſitates. Cauſa huius eſt quia ut plurimũ in febre phlegmatica: præcipue ĩ principio, ſiue uniuerſali, ſiue particulari calor præfocatur ſub materia, quæ eſt groſſa et frigida

& ideo propter præsentiam aeris lucidi & clari, cũ spiritus sint de natura lucis, spiritus & calor naturalis mouentur ad exteriora, & sic surgit calor naturalis à suffocatione materiæ, debet etiã esse decliuis ad caliditatẽ & siccitatẽ, cum materia sit frigida & humida, & ideo confert tẽpore hyemali accendere ignem in camera, & cum lignis odoriferis, ut uidelicet iuniperi, rosmarini &c. Cibi sint sicut panatella cum brodio pulli, aut pultes cum phurfure. Item brodium cicerum in declinatione uniuersali, & similiter cicera rubra, conceduntur etiam caules, & porri materia existente frigida multũ ut puta phlegmate uitreo, aut acetoso. Item blites & spinachia cum gariopholis, aut cinnamomo, aut pipere cõdita, in materia multum frigida iã dicta. Itẽ fœniculus, petrosilium & similia. Qui quidem cibi & similiter totũ regimen diuersificandum est secundum diuersitatem specierũ phlegmatis, etiam secundum diuersitatem temporum morbi. Secundum diuersitatem specierũ phlegmatis, quia calidiores cibi conueniunt phlegmati uitreo, aut acetoso quàm salso, aut dulci secũdum etiã diuersitatem temporum, sicut cibi calidiores in principio quàm in augmento, aut statu. Conceduntur etiam pisces saliti, & oua mollia. Item carnes pullorum, gallinarum, & similium, de quibus satis dictum est in cura tertianæ non puræ, & hoc præcipue habendo considerationem ad uirtutem consuetudinem, & alia sæpe dicta. Fructu sint sicut passulæ, amygdalæ, capperes condite, oliuæ condite, rapæ. Potus sit uinum album, subtile, debile, et bene limphatum cũ aqua cocta, et ubi timeatur de debilitate capitis, & consequenter de uaporatione ui-

ni,

ni,loco eius detur aqua ſacchari cocta,aut aqua hordei cum radice fœniculi,aut petroſilij. Motus &c. Exercitium conuenit,& ubi non poſſit fieri loco eius fiant fricationes,incipiendo ab inferioribus & tendendo ad ſuperiora. Somnus &c. Somnus dicit Auicenna, debet eſſe æqualis uigilijs. Hoc debet intelligi quod effectum, uidelelicet ut tantus ſit ſomnus quoad effectum, quod iuuet ad digeſtionem materiæ,et cibi,& uigilia ſit tanta,quod iuuet ad reſolutionem. Aliquando tamẽuigiliæ debent ſeparare ſomnum, aliquando econtra,et hoc propter diuerſas neceſſitates,quãdoque corpori occurrẽtes. Inanitio &c. Vitetur omnis,omnis repletio ſuperflua,& nauſeatiua ſatietas,dieta tamen debet eſſe groſſior quam in tertiana pura,& hoc propter longitudinẽ morbi,minus tamen groſſa cõpetit quàm in cura quartanæ,cum quartana de ſe ſit prolixior, & dieta debet procedere ſubtiliando à principio uſque ad ſtatum, & quod in principio ſit groſſior, & procedendo uerſus ſtatum ſit ſubtilior, habendo tamen ſemper reſpectum ad uirtutem præcipue,& alia ſæpe narrata quæ à medico ſunt conſideranda. Accidentia animæ. gaudeat & lætetur,ac bene ſperet de ſalute ſua. Aliquando tamen conuenit patientem prouocare ad irã, quia ſuſcitatur calor naturalis faciens ad reſolutionem materiæ. Et hæc eſt ſufficiant quantum ad debitum regimen in ſex rebus non naturalibus. Cura per medicinalia perficitur ſex intentionibus,prima eſt lenitio uentris, ſecunda digeſtio,tertia euacuatio, quarta membrorum confortatio,quinta correctio accidentium, ſexta medicinarũ à proprietate ualentia narratio. Prima intentio per-

ficitur

Cly. ficitur clysteri lenitiuo, de quo in alijs capitulis, præcipue cap. de tertiana non pura dictum est, addendo ut illic dicebatur de hiera simplici, aut bene dicta simplici, Lenitt. scilicet, drac. iij. uel circa: Item per os cum cassia &c. ut in alijs capitulis dictum fuit. Et fac si possibile est, ut omni die assellet bis. s. mane et sero sponte, aut cũ clysteri, uel suppositorio, ut dicit Nicolus. Secunda intẽtio Sy. est digestio, hæc. n. cõpletur cum syrupis digestiuis, qui debent esse diuersi secundum diuersitatem specierum Sy. in phleg. uitreo, & acetoso. phlegmatis, nam in phlegmate uitreo, aut acetoso conuenit dare oxymel simplex, tamen dico non esse continuandũ omni die solum, quia ducit ad hydropisim, ut uidi & mortui sunt, ut dicit Auerrois, & ideo permisceatur cum melle rosarum. Et ubi timeremus de caliditate febrili, præcipue in homine calidæ complexionis, & tempus esset æstiuum loco oxymellis detur syrupus acetosus, aut oxisacchara, et præcipue in phlegmate salso, in quo propter permixtionem choleræ uult Auicenna, quod si euacuetur, permisceatur cũ medicina solutiua, syrupus uiolarum, mel, uiolæ, conditæ, quæ etiam sunt digestiua choleræ, & similiter potest dici quo ad intentionem digestionis. Sed talis syrupus non mihi placet, quia ad nauseã præparat propter uiolã quæ est nauseatiua, ut testatur Auic. 13. 3. cap. de cura apostematũ calidorum stomachi, modo in febre phlegmatica plurimũ accidit nausea, imò quãdoque uomitus superfluus, cui auctores præcipue Serapio docet succurrere, ut patebit in intentione quinta, ideo non est bene tutum eum administrare, sed possumus ad alios syrupos frigidos trãscendere, de quibus statim dictum fuit nec tradatur oblinioni

obliuioni administratio syruporum frigidorum, in casibus statim narratis & omittere administrationem syruporum calidorum, quia præparāt ad febres, licet respiciant multum causam quæ à prædominio est frigida, cum omne phlegma sit frigidum, siue dulce, siue salsum, & remouere causam & augere multum febrem, forte febris & febricitans peribunt, ut dicit Nicolus anctoritate Galeni capite 1. ad Glauc. Debent igitur digestiua diuersificari secundum multa à medico consideranda, maxime consideratione habita ad materiam, quia alia sunt digestiua phlegmatis uitrei, alia mucilaginosi & acetosi, alia salsi, aut dulcis, utputa existente phlegmate mucilaginoso, exhiberetur oxymel simplex, & semper proceditur à debiliori, aut à dosi minori tendēdo in processu ad fortiora, in salso syrupus acetosus. Itē diuersificari debēt syrupi secūdum diuersitatem temporum morbi uniuersalium, exempli gratia, si in principio damus oxymel simplex, in processu detur oxymel de radicibus, siue compositum. In phlegmate uero dulci, aut salso, si in principio damus syrupum acetosum simplicē, in processu dabimus syrupum de bisantijs, cū aceto, aut cum syrupo acetoso simplici, et cum aquis conueniētibus, ut endiuiæ, absinthij, aut fœniculi, & similium. Tertia intētio est euacuatio, et ista cōpletur per euacuātia materiā propriā, quæ materia si fuerit sanguini cōmixta, uel etiā esset separata, & cum ea coniungeretur sanguinis repletio in corpore, tunc in isto casu conueniens esset phlebotomia, materia uero separata à sanguine, et non existente repletione sanguinis, ipsa existente aliqualiter digesta, aut etiam ipsa existente omnino cruda,

digestiua phlegmatis mucilaginosi:

dig° in p°.

dig° in processu.

dig° in phlegmate dul. aut salso.

in p°.
in processu.

Phlebotomia

da, sed multum superflua, ita quod timeretur de suffocatione caloris naturalis, tunc competit euacuatio cũ medicinis appropriatis solutiuis, quæ euacuatio debet esse minoratiua. Ipsa uero existente perfecte digesta cõueniens est euacuatio eradicatiua. Medicinæ cũ quibus fiunt dictæ euacuationes sunt, sicut agaricus, et turbith, quos multum laudat Auerrois & Guiliermus, dicit quod habet proprietatem curandi febrem phlegmaticam. Cum ergo minorare intendimus, fiat sic. Reci. cassiæ electæ, unc. i. dissoluatur in decoctione liquiritiæ, et passularũ, & fœniculi, addendo in dicta decoctione agarici electi & mundi ʒ. i. zinziberis. ℈. i. aut loco agarici exhibeatur turbith in simili dosi et cum eodem correctiuo. Item dicit Nicolus quod de conuenientibus solutiuis sæpe sumendis, sunt pilulæ stomatichæ cum turbith, positæ à Mesue in antidotario suo. Item posset dari de diaphenicone. ʒ. iij. uel iiij. et hoc maxime ubi esset phlegma salsum, quia respicit tale phlegma & cholerã, ut notum est, et loco eius posset exhiberi unc. i. cassiæ fistulæ, & cum rheubarbaro, et agarico ana ʒ. s. ita quod materia paulatim euacuetur, & in multis uicibus, & per interualla, & non subito procedatur, & à dosi similiter incipiendo minori tendendo ad maiorem, & hæc fuit sententia Isaac. Conueuit etiam euacuatio per uomitum, præcipue natura inclinante ad eum, nam dicit Auic. quod est uehementis iuuamẽti et ultimi huic ægritudini, et debet esse ante paroxysmum per aliquod temporis spacium, cum in principio paroxysmi rara accidat, quod possit uomitus prouocari, quia æger grauatur frigore, secundum plurimum & somno à corporis

gra-

grauitate. Ea uero quæ conueniunt ad uomitum prouocandum, sunt sicut aqua decoctionis raphani aut syrupus acetosus, in quo raphanus sit infusus, cuius dosis sit, unc. iij. tepidus, aut detur aqua tepida in multa quantitate cum unc. i. oxymel simplicis, et hoc est multũ usuale, & in dicta aqua posset poni ad decoquendum de semine anethi, quod quidem iuuaret ad uomitum cum sit uomitus prouocatiuum, ut habet Auic. secundo canone, capite proprio uult tamen quod uomitus non fiat usq; ad. 7. diem, ita quod materia receperit aliquã digestionem, aliter posset nocere agitando materiam crudam, & illam educendo, et ubi talis uomitus laboriose fieret, posset esse causa debilitatis stomachi, & attractionis materiæ ad stomachum, & consequenter apostematis in eo. Vbi uero uomitus fieret in principio paroxysmi, natura inclinante ad eum, non retineatur nisi fatiget & debilitet ut dicit Auicen. & ut uult Gale. in terape. ad Glauconem, uomitus. n. iuuantior est post administrationem ciborum, & post repletionem eorum, qui cibi sint iuuantes ad uomitum, incisiui & subtiliatiui, nam plures per talem uomitum semel factum sunt liberati. Cum uero est conueniens euacuatio per urinam, aut sudorem, incipiendo à medicinis debilioribus ad fortiores, post tendendo, ita quod quando ægritudo peruenerit ad statum possumus dare trochis. de eupatorio, ut uoluit Rasis in diuisionibus, & Auic. in prouocatione urinæ laudat trochiscos de absinthio. Ad prouocationem uero sudoris cõpetit euaporatio facta cũ aqua calida. s. tam actualiter quàm uirtualiter, ut facta cum chamomilla & similibus, & de modis prouocationis sudoris,

&

& urinæ ſatis dictum eſt ſupra. Quarta intentio completur per ea quæ confortant ſtomachum & alia membra: de quibus quædam ſunt quæ per interius adminiſtrantur. Per interius ſunt, ſicut cōfectio de xyloaloes, aromaticum gariophilatum, aromaticum roſatum, & iſtud eſt in communi uſu. Item theriaca antiqua, & mithridatum, quod ſecurius adminiſtratur, diatrion, pipereon, ſed iſta non conueniunt in tempore æſtiuo, in complexione calida, & in ætate iuuentutis, ut dicit Nicolus de mente Haly abbatis. Item laudatur mel roſarum, aut ſaccharum roſarum, aut dentur trochiſci de roſis permixti cum melle roſato, aut ſaccharo roſato. Ab extra uero fiat inunctio circa regionem ſtomachi ex oleo nardino, aut maſtichino, & ſunt in uſu. Quinta intentio quæ eſt accidentium correctio, & quæ ſunt, ut dolor capitis, uomitus ſuperfluus: proſtratio appetitus, cacexia, fluxus uentris ſuperfluus, debilitas uirtutis quæ plurimum ſuccedit fluxui, frigus ualde intéſum in principio paroxyſmi, præcipue in phlegmate uitreo, uel acetoſo, completur ſi fuerit dolor capitis, ponendo extrema in aqua calida quantū ſufferri poteſt in aqua ſit decocta chamomilla & ſimilia. Item fiāt fricationes extremorum doloroſæ, & ligaturæ eorundem. Itē applicentur uentoſæ ſiccæ ſpatulis. Si uero accidens fuerit uomitus ſuperfluus, exhibeatur ſyrupus de citoniijs, aut de menta, aut de mina citoniorum cū ſpeciebus, & iſta multum ſunt in uſu, & aliquando datur ſine ſpeciebus quando timetur de calore febrili. Appetitus uero proſtratio, ut dicit Auic. remouetur per exhibitionem decoctionis uini, abſinthij, dactylorum & meliloti, quod

quidem

quidem medicamen potest exhiberi per interius, & per exterius, sed istud non est in usu, sed istud quod apud me est in usu, est administratio oliuarum conditarum, sed bene masticentur, quia difficilis sunt digestionis. Item credo nō esse inutile si exhiberentur una uel duæ anclu dæ abijciendo bene ab eis sal per ablutionē earū in aceto uel uino. Fluxus uentris qui prouenit propter debilitatē hepatis in isto casu, Auic. cōcedit semen cuscutæ. Ego uero laudo passulas cū arillis, sed bene masticētur. Si uero fluxus fuerit propter debilitatē stomachi, confert mastix et anisum. Si propter debilitatē splenis, conuenit scolopēdria. Si uero fuerit debilitas uirtutis, quæ sequatur fluxū uentris, exhibeātur pulli assati pro cibis suis, et administrētur boni odores, quia multū uiuificāt uirtutē. Si fuerit cacexia, quæ plurimū accidit propter debilitatē stomachi, et oppilationē hepatis, unde non sit bona digestio, in isto casu cōueniūt sicut trochisci de lacca, diacurcuma, etiā multum est in usu. Modus administrationis est ut madefacias in aliqua aqua conuenienti aliquā nebulam, et in ea inuolue diacurcuma et sumat æger in modū pilularū. Si uero fuerit frigus intensum uitetur cū exhibitione decoctionis seminis apij, aut detur ozimū gariophilatū, aut theriaca antiqua, uel mithridatū. Ab extra uero fiat inunctio toti corpori, præcipue circa spinā dorsi cum oleo de costo, aut similibus oleis calidis. Sexta intētio cōpletur exhibēdo sicut ozimū gariophilatū, aut pētaphilon, siue mille folium, & proprie folia eius. Itē dicitur quod sanguis asini acceptus ex auricula eius, dādo tres guttas, uel quator cū ℥. ij. aquæ ante parox. per horā unā, quod deficit febris, ut dicit

dicit Rasis. 18. continentis. Item dicit Gordonius quod gentiana bibita ante paroxysmum cũ uino calido multum operatur contra hanc febrem. Gentilis autem super cap. de cura phlegmaticæ continuæ dicit, quod usus succi apij syrupizati cum saccharo confert, ita quod uidit quendam liberatum à febre phlegmatica interpolata, quæ durauerat per spacium sex mensium, & quod ille adolescens erat phlegmaticus, & dosis eius est, unc. i.s. Cura uero phlegmaticæ continuæ est, sicut cura interpolata quantũ ad regimen & res naturales, sed differunt in hoc quia omnia debent esse minoris frigiditatis propter calorem febris esse remissiorẽ, quare, &c.

Cura sincopalis humorosæ.

PRO cura sincopalis humorosæ breuiter sunt tres habendæ intentiones, quarum prima est regimen in sex rebus non naturalibus, secunda uentris lenitio tertia euacuatio materiæ cõis, & propriæ quæ secundũ quosdã medicinæ auctores perficitur per solas fricationes, & secundum alios completur per pharmacũ solutiuũ euacuans materiam propriam, prius tamen præcedẽte digestione. Quantum ad primam intentionem, & primo quantum ad aerem diuersificatur secundum diuersitatem temporũ anni, nã in æstate debet esse decliuis ad frigidum, in hyeme ad calidum, in alijs autem temporibus ad temperamentum, ut Nicolus auctoritate Galeni. 12. terap. & sit luminosior et clarior cuius causa de se nota est. Cibi à principio usq; ad septimã diem sint, sicut mellicratum cum hyssopo uirtute consentiẽte,
non

non consentiente uero uirtute dáda est ptissana hordei, & aqua decoctionis pulli, ut dicit Nicolus, et ita moderno tempore hoc obseruatur, et ideo deuenimus usque ad pullam contusam, uel saltem usq; ad far hordei. Et ita credo quod uitelli ouorum possint concedi, ut patebit in cap. febris sincopalis minutæ, quia prouenit à cholera in corporibus cholericis, in quibus est timor quod dicti uitelli ouorum corrumpantur, qui quidē timor non sic est in febri sincopali humorosa. Et ipsos ego aliquando exhibui infusos, & conquassatos in uino permixtos cū aqua buglossæ, ex quo cibo consecutus sum magnū honorem et iuuamentum. Pro potu licet Serapio omnino prohibeat uinum, et loco eius concedat aquā mellis cum hyssopo, uerū secūdum sniam plurimorū auctorem, & præcipue Auic. in cap. proprio conceditur uinū à principio, & præcipue in senibus, non stante timore de agitatione materiæ, et hoc propter sincopim molestā trahens ad se curā, sit tamen uinum debile, aut limphatū cū aqua cocta. Vbi tamen febris esset ualde intensa, ut Auic. loco præall. & Rasis 10. continentis, uinū tunc debet prohiberi, et loco eius cócedit Nicolus aquā bugl. cū saccharo, posset etiā administrari aqua hordei, cum radice apij, fœniculi. petrosilij, secundū modum dictum in cap. de cura tertianæ non puræ. Circa motū, uitēt oēs motus, ne propter materiæ agitationē fortior fiat sincopis, fricationes tamen conueniunt ut patebit, Circa somnū, uitetur somnus superfluus, quia prohibet materiam à resolutione, uitentur quoque uigiliæ superfluæ, quia uirtutē prosternunt. Nocet etiā somnus in hora sincopis, præcipitur uigilare, ut uult Auic. 11. tertij cap. de

EE *sincopi,*

ſincopi,et ideo ſit ſomnus minor uigilia. Circa inanitionem &c. uitet patiẽs oẽm repletionẽ,ſimiliter nauſeatiuã ſatietatem. Circa accidentia aĩæ,adhæreat gaudio & lætitiæ,uitet triſtitiã,timorem,ſollicitudinẽ,et ſuſpicionẽ.Secunda intentio cõpletur per clyſteria, quæ ſunt iuuatiua ualde in hac ægritudine,quæ & qualia debeãt eſſe, & quibus, & quõ perficiantur ſatis patet expræhabitis capitulis. Tertia intentio eſt euacuatio materiæ propriæ,in hac etiam diuerſificantur auctores medicinæ,nã Gale. 12.terap.et Auic. cap. iſto uolunt quod euacuatio fiat per fricationes,quæ debent eſſe gradatæ, incipiendo à debilioribus tendendo ad fortiores,et debet fieri cum mantili aſpero,abradente cutẽ,ut dicit Auic. & incipiendo à cruribus & coxis tendendo ad ſuperiora,& ſimiliter fricando crura incipiendo ab humeris, tendendo uerſus pedes. Et de modo fricationis recurrendũ eſt ad Auic.et Auer.in 7.collegit,et in capite de cura febris phlegmaticæ. Quidam uero aliter uoluere,de quorum numero fuit Alex.et Raſis. 16. cõtinentis uolentes euacuationem fiendam eſſe cũ pharmaco ſolutiuo,à quo dicit Nicolus honorabilius et tutius eſt deſiſtere, tamen ut ipſe magis aſſerit ſupra, conſiderãda ſunt climata in hoc, ita quod in regionibus calidis humore phlegmatico exiſtente, et etiã mucilaginoſo, purgatio fieri poſſet cum pharmaco ſolutiuo,et maxime ut quidã dicunt in duobus caſibus, quorũ primus,eſt uirtute exiſtente forti,tolerante hanc euacuationem,ſecundus caſus ubi materia eſſet in uijs ductuum, aut in uijs ſatis propinquis euacuationi,in quibus caſibus debet eſſe medicina ſolutiua fortis & debilis,fortis in uirtute, debi-

lis in dosi, et sit partita in plures uices, prius tamē præcedere debet digestiuum, quod ut dicit Nicolus debet esse oxymel simplex in principio, postea oxymel cōpositū & hmōi. Cura uero sincopalis prouenientis à materia cholerica uitellina, conueniens est euacuatio per uomitum, & uentris solutio, et fricationes debent esse leuiores quam in ea quæ prouenit à materia phlegmatica. Et licet auctores, ut dicunt, relinquāt eam tanquā notam, ego tamen credo quod euacuatio cū pharmaco stantibus casibus supra narratis, multo magis posset cō cedi, præcedente tamen digestione cum syrupo appropriato & conuenienti, ut syrupo acetoso simplici, exhibito cum aqua lupulorum, quia tale est digestiuum bonū in hoc materia ut dicit Nicolus. Et hæc de cura ista.

Cura sincopalis minutæ.

PRO cura sincopalis minutæ cholericæ quinque sunt habendæ intentiones, quarum prima est debita regiminis administratio, secūda uentris lenitio, tertia causæ abscissio, quarta prohibitio fluxus materiæ cholericæ ad stomachum, ex qua frequenter homo incurrit sincopim, quinta est administratio medicinarum confortantium mēbra principalia, & resistentium prauitati materiæ & febri. Quantum ad primā intentionē, & primo quātū ad aerem, aer debet esse frigidus et humidus, et hoc ut cutis inspissetur, et probibeatur spiritus à resolutione, et ut resistatur calori febrili, et qualiter hoc fiat patet ex causis præhabitis, præcipue capitu. de tertiana pura. Cibi uero sint sicut panis de simila infusus in

ſucco grana. et ptiſana hordei, cũ ſucco grana. Cõcedũ tur ẽt carnes ut pullorũ. Itẽ carnes hœdorũ, phaſianorũ et perdicũ, præcipue quia cordiales ſunt, et ad frigidũ declinãtes, ut apparet ab Aui. 11.3. cap. de tremore cordis calido. Cõcedũtur etiã à Gal. 12. terap. uitelli ouorũ qui ſunt facilis digeſtionis, et ut credo melius eſſet infundere in aqua roſarũ, aut ſimplici ante eorũ decoctionẽ, et poſtea cum fuerint decocti preparentur cum aliquibus alterantibus ad frigidũ, ut cũ ſucco arantij, granatorũ acetoſorũ, uel muzorũ, et ſimiliũ, cum quibus carnes dictæ præparantur. Conceduntur etiã piſces, carnes duras habentes. Olera ẽt conceduntur ſicut lactuca huiuſmodi. Fructus qui conceduntur, ſunt ſicut prædicta al. pruna modicæ tamen quantitatis exhibeantur, ne uirtus grauetur. Potus ſit uinum aquoſum nõ uetuſtũ, nec eſt timẽdũ de exhibitione uini propter calorẽ febrilem, quia ut uult Auic. 11. tertij capite de ſincopi. Quãdo aggregãtur febris et ſincopis, tũc ſincopis eſt dignioris curæ. Circa motũ &c. utendum eſt quiete, et euitãdus eſt motus, præcipue fortis, imò etiã uitari debẽt fricationes, et præcipue fortes quæ tamen conceduntur in ſincopali humoroſa. Nam in tali febre nocent, quia attrahunt ſpiritus ad exteriora, & aperiunt poroſitates unde ſpiritus exhalant, et ideo Galen. in loco allegato, uult quod patientes fricandi non ſint, uerũtamen ut uoluit Nicolus in actu ſincopis cõceduntur, cuius cauſam puto eſſe ut ſpiritus qui ſunt ſepulti in corde, in tali tempore ad exteriora trahantur, et non remaneant ſuffocati. Sõnus et uigilia omnino uitentur, ſi ſint ſuperflua, et præcipue uitandus eſt ſomnus in actu ſincopis, ſicut

dictum

dictum est in febre sincopali humorosa. In alijs autem tẽporibus concedi debet, et amplior quàm in febre sincopali humorosa propter cãm satis dictam. Inanitio & repletio superflua nocet, etiam repletio tam cibi quàm potus. Cibus.n.debet esse modicæ quantitatis, et facilis digestionis et partiendus est pluribus uicibus, & in actu sincopis propter accidens molestum remouendum, conceditur cibus. Vnde Gale. loco allegato uoluit quod detur parum panis in quo sit parum uini, quia dicit quod citã facit reditionẽ, siue releuationẽ. Accidẽtia aĩæ. uitet irã & moderato gaudeat, et hæc de regimine. Secunda intentio quæ est uentris lenitio, siue materierũ fecalium eductio, perficitur maxime per clysteria quæ in isto casu sunt ualde iuuatiua, quæ qualiter fieri debeãt, satis patuit in alijs curis. Sed ubi clysteria fieri nõ possunt, præcipue uirtute existente debili, loco clysteriorũ fiant suppositoria sed cõia, quæ minus debilitant, ut Galenus 3. regiminis acutorum cõmẽ. ult. Tertia intẽtio cõpletur per medicinas leues, frigidas et stipticas, membra confortantes quæ sunt, ut uoluit Frãc. de Pedemontium in additionibus Mesue, ut succus rosatus, succus granatorum expressorum cum pulpis suis, tamarindi & rheubarbaro, quod numeratur ab eo in numero medicinarũ frigidarum, quod puto esse paucæ caliditatis. & apud me mirobolani citrini essent meliores in casu isto, et credo quod melius esset exhibere aliquod digestiuum prius, si ægritudo traheret inducias ad se. Et si auctores non fecerint mentionẽ de digestiuis, hoc cõtingit propter uenenositatẽ & furiositatem materiæ, quæ non expectat digestionem, et ita credo quod minorata

materia & consequenter expectante digestioné, quod si in reliquum uolumus digestiuum exhibere illud esset, ut syrupus acetositatis citri, oxisacchara, syrupus aceto sus simplex, uel de succo acetosæ, et cum aquis appropriatis, et cicoreæ, et end. &c. Quarta intentio cópletur dando pané infusum in uino granatorum acetosorum, aut muzorum, uel in succo arantij, et talis panis debet esse assus in principio paroxysmi, uel ante paroxysmú. Quinta intentio cópletur per medicinas, quarú quædá per interius, quædá per exterius administrantur. Per interius est, ut confectio triasandali, et saccharum rosatum, et hmói quæ sunt in cói usu apud modernos. Per exterius uero, ut dicit Auicé. oportet ut hepithimetur pectus. s. circa partes cordis ex aqua rosarum, & sandalis, & de modo faciendi satis habitum est in capite de cura causonidis, quare &c.

Cura quartanæ puræ.

PRO cura quartanæ puræ, siue ueræ septé erunt intentiones habendæ. Quarum prima, est debita regiminis administratio. Secunda, uentris lenitio. Tertia digestio. Quarta, digesti euacuatio. Quinta, mébrorum cófortatio. Sexta, accidentium correctio. Septima, enumerabuntur quædá medicinæ ab auctoribus positæ à proprietate conferentes. Quantum uero ad primam, incipiédo primo ab aere, aer debet esse calidus et humidus, ideo non debent igni appropinquari, sed sint sufficienter cooperti pannis. Cibi sint sicut ptisana hordei, ius gallinæ, & ius cicerum in declinatione tamé, præcedé-

tibus digeſtione,& euacuatione in materia. Itẽ carnes pullorum,pullarum,caponum,hœdi,agnorum.Vnde caro mutonis dicitur habere mirabilem proprietatẽ contra melancholiam,ut dicit Nicolus auctoritate Albucaſis lib.de cibis.Et dictæ carnes potius debent eſſe elixatæ quam aſſatæ. Conceduntur etiã piſces petroſi,& oua mollia.olera etiã quæ conceduntur,ſunt ſicut borago,bugloſſa,ſpinachia,blites,et hmõi. Fructus ſunt ſicut amygdalæ,paſſulæ,cappares cõditi,et hmõi. Potus ſit uinum album debile,aut limphatum cũ aqua cocta, non acerbum,nec dulce,nouum,nec uetuſtum,et in fine factis euacuationibus conceditur purum et uetus,ut habetur à Raſi. 10.Almanſoris.Motus & quies.cõpetit deambulare tẽpore quietis,præcipue per loca delectabilia et ante cibum, et emiſſis ſuperfluitatibus primæ & ſecundæ digeſtionis.In die uero paroxyſmi abſtineant à motu,ut quieſcant humores. Somnus et uigilia : adhæreant ſomno magis quam uigiliæ,ſed in principio paroxyſmi abſtineant à ſomno. in declinatione uero ſomnus eſt iuuatiuus ualde. Inanitio & repletio: uitent quoque oẽm repletionẽ ſuperfluã,et nauſeatiuam ſatietatẽ,ſed in die paroxyſmi abſtineãt à cibo,ſi poſſibile eſt,cõſtãte uirtute. Regimen tamen ſit groſſum reſpectu aliarum feb.putrid.et hoc propter longitudinẽ eius,niſi ſit in regimine tentatiuo uſq; ad tres hebdomadas,ut Auicen. dicit.uel per aliquod hmõi tempus poſſumus exhibere hmõi regimen ſubtile,et uni uideremus,non obſtãte tali regimine,ægritudinem non remoueri,nec diminui,ſiue eradicari,tunc utendum eſt regimine ingroſſatiuo propter cauſam dictã.Accidentia aĩæ.gaudeat et lætetur,

unde Auic.laudat multum patienté adhærere delitijs. Rasis tamen.18. continentis, uoluit quod timor subito inductus possit à quartana liberare, puta ægrum subito cum ense inuadendo. Secunda intentio est lenitio uentris, quæ qualiter et cum quibus perficiatur satis patet ex his quæ dicta sunt in alijs curis. inter cætera tamé lenitiua, laudatur à Nicolo cassia fistula dissoluta in aqua decoctionis florũ boraginis, buglossæ, sticados, & hmói. Tertia intentio cõpletur dando syrupum acetosum simplicé, quo quidé sunt contenti practicantes à principio ægritudinis, ut dicit Nicolus, in quo sit permixtum mel rosatum, et credo quod conueniat syrupus de epithimo. In processu uero cõpetit syrupus de bisantijs, quia cum apertione sua etiam iuuat sua humiditate, quæ humiditas multum necessaria est in febre ista, quia oẽs indigẽt humectatione, et ubi calor febrilis esset intensus ualde, præcipue in tẽpore paroxysmi, nõ incõueniens esset administrare secũ syrupũ uiolarũ, quoniá iuuaret sua frigiditate extinguendo calorem febrilé, et iuuaret sua humiditate extinguẽdo siccitaté humoris, et remouẽdo eá. Quarta intentio perficitur per administrationem phlebotomiæ, de basilica sinistra, et dũ extrahitur sanguis, consideretur quis sic color eius, & si sit niger, permittatur exire usque ad quantitatem opportunam, habendo tamen respectum ad uirtutem, si autem rubeus, claudatur uena, ut non ulterius exeat sanguis. talis phlebotomia, non solum à principio, sed etiam ab auctoribus conceditur in processu, & ab Auicenna cõceditur in principio, ut quando propter usum medicinarum calidarũ supercalefactus esset sanguis, aut ex calore febrili intẽ-

so,

so, aut peccare propter retentionem hæmorroidarũ, aut menstruorum fluere solitorum. Vnde in tali casu cõueniret phlebotomia parua tamen, & facta in saluatella sinistra, quia talis minus debilitaret uirtutem, quàm phlebotomia brachij, ut apparet ex dictis Gentilis undecima tertij super caput de cura uniuersali tremoris cordis, etiam ex dictis ab Auic. tertia quarti capite de cura lepræ. In secundo autem casu .s. si fuerit retentio hæmorroidarum, aut mẽstruorum, conueniens est phlebotomia in saphenis ambabus, aut saltẽ in una, et quæ etiam phlebotomia sit parua, ne nimis debilitetur uirtus considerata prolixitate ægritudinis. In euacuatione uero per pharmacum solutiuũ, ubi intendamus minorare materiam, conuenit dare. ℥.i. diacatholiconis aut. ℥.i. aquæ lactis cum saccharo in qua infundantur. ʒ.i. folliculorum senæ, & hoc quidem est multum usuale apud modernos practicantes. Et ubi timeremus multũ de caliditate intensa, præcipue tempore æstiuo, conueniret dare aquam lactis solam, aut decoctionem mirobalanorum chebulorum, & indorum, & hæc euacuatio debet esse in pluribus uicibus, ut ait Serapio & Rasis decimo Almansoris, ne euacuetur subtile, et remaneat grossum. Cum tamen materia fuerit digesta, possumus euacuare eradicatiue, euacuando in pluribus uicibus, & non in una die solũ. Laudatur etiã ab Auic. euacuatio per uomitum. Inquit .n. Auicẽ. uomitus quidem in principio paroxysmi, aut alleuiat paroxysmũ, aut eradicat eum, & hoc si talis uomitus fiat ad educendũ materiam cõem existentem in stomacho, potest etiam fieri quocunque tempore. Si uero fiat ad educendum materiam

riam propriam, ſecurius eſt ipſum facere poſt digeſtionem, ſicut facto ſolutiuo per uentrem. Conceditur etiá in proceſſu ægritudinis euacuatio per urinam & ſudorem. Quinta intentio: breuiter concludendo recurrendum eſt ad proprias ſen. pro corde ad undecimam, pro ſtomacho ad decimamtertiam, pro hepate ad decimam quartá, pro ſplene ad decimáquintá, et ſic de alijs. Sexta intentio quæ eſt accidentium correctio, quorũ accidentium magis moleſtũ eſt frigus, ſiue rigor ualidus. Ad cuius accidentis remotionẽ, et ſi plura medicamina ab auctoribus medicinæ ſint poſita, inter cætera dicit Nicolus fiat inunctio ad ſpinam dorſi apud ignem magnũ, ex theriaca ſex annorũ uel circa cum qua ſint permixta, parum ſpicenardi, et gariophili, et calami, apud ignẽ cum uino uel oleo, inungatur locus dictus. Et aliqui faciunt dicto loco inunctionem cum oleo rutaceo, aut coſtino. Per interius uero exhibeatur theriaca antiqua, aut mithridatum, aut confectio diatrion pipereon, aut confectio de aſſa, ſed non eſt in uſu. Et iſta quidem medicamina non debent adminiſtrari, niſi digeſta materia, aliter eſſet timor ne componeretur quartana cum quartana, ut dicit Auicẽ. & Gale. in lib. de prognoſticatione, narrat hiſtoriam de Eudemo Romano, ad hoc propoſitum uide eum. Septima intentio completur per medicinas quæ à proprietate conferunt, & ſunt ſicut radices plátaginis quatuor, datæ in potu cum unc. iiij. uini, & tantundum aquæ, ut dicit Serapio: Laudatur etiam pentaphilon & ſimiliter millefolium. Dioſcorides etiá dicit, quod ſi ſumantur ſeptem cimices in faba, in potu cum uino quod curant quartanam, Dicit etiam Nicolus,

lus, quod si fiat inunctio ex sanguine asini circa spiná dorsi quod curat quartanam. Dicit etiá quod habuit à fide digno, quod si capiatur æs nouum nunquam tamen elaboratum, et nouē diebus igniatur, & totidē extinguatur in succo chelidoniæ, deinde ex eo fiat annulus qui in digito annulari manus sinistræ teneatur, quod curat quartaná. Multa alia et infinita ponũtur ab auctoribus præcipue à Nicolo quæ gratia breuitatis omitto, &c.

Cura quartanæ non puræ.

PRO cura quartanæ non puræ, Primo uidebitur qualis debet esse cura, quantum ad regimē in sex rebus non naturalibus. Secundo ad medicinalia deueniemus. Quãtum ad dietam in cura quartanæ non puræ, factæ, per adustionem humorum, qualiscunque fuerit dieta, debet declinare plus ad humidũ, et minus ad calidum. Et ubi fuerit à sanguine adusto, uel cholera adusta, eēt maior indigentia in infrigidatione, incipiendo ergo ab aere, aer debet esse humidior. Et si fuerit à sanguine adusto, uel cholera adusta, aer debet esse frigidior quam in quartana, proueniente à phlegmate adusto, aut melácholia naturali adusta. Cibi sint sicut ptisana hordei, far hordei, amygdalatum. Olera sint, sicut blites, borago, lactuca in cholera adusta. Carnes sint sicut pullorũ gallinorũ, caponũ, phasianorũ, perdicũ, turturũ, et qualearũ, hæc oĩa à Nicolo cõceduntur: Item alæ anserum & anatum: Item carnes hœdi, et agni annualis, castrati iuuenis: Item hepata gallinarum, testiculi gallorum nondum coeuntium: Item laudatur pisces petrosi. Et si placet

placet facere epulum gratum infirmis, quod in colore est album, capiantur pulpæ dictarum carnium. s. pullorum uel piscium, & contundantur, deinde cum lacte amygdalarum dulcium, & cum saccharo, simul cũ brodio leuiter decoquendo fiat deinde epulum. Et si placet condire cũ speciebus, præcipue in illa quæ est phlegmatica in qua habenda est consideratio de confortatione stomachi, & præcipue de eius digestiua. Species sunt sicut cynnamomum in modica quantitate. Fructus qui possunt exhiberi, sunt sicut passulæ, cappares conditæ, amygdalæ mundæ, melones, & persica in cholera adusta. Persica quidem sunt concessa ab Auicen. nisi timeatur putrefactio. Melones nisi timeatur prouocatio urinæ. Potus sit uinũ albũ lene, et cũ aqua cocta limphatũ, considerata uirtute et consuetudine. Motus et quies. Motus debet esse paruus respectu quartanæ non ueræ. Somnus &c. Somnus debet esse prolixior uigilia. Inanitio etc. Dieta debet esse minus grossa, præcipue in phlegmatica, uel cholerica quæ ut plurimũ sunt minoris durationis respectu aliarũ. Accidẽtia aĩæ. Gaudiũ et moderata lætitia cõueniunt. Circa medicinalia condescẽdẽdo breuiter. Si fuerit à phlegmatæ adusto: primo præcedat uẽtris lenitio, quæ et qualiter fieri debet, satis dictũ est. Post deueniendum est ad digestionem materiæ, dando oxymel simplex, permixtũ cum melle rosato colato, uel loco eius detur syrupus acetosus de saccharo ubi timeretur de calore febrili. In processu uero syrupũ acetosum cõpositũ cũ aquis appropriatis, puta scolopẽdriæ apij, fœniculi, et similiũ. Digesta uero materia fiat euacuatio cum decoctione polypodij, epithymi, & turbit,

Cly.

Dig.

aut

aut agarico, in qua dissoluatur cassia fistula, uel diacatholicon. Et dosis eorum stat in æstimatiua medici, habendo considerationem ad ætatem &c. Item loco dictæ medicinæ posset administrari electuarium indum, quod quidem est in usu, & cum decoctione passularum scolopendriæ, sticados & similium. aut loco eius aliqui dant de diasene, sed non est in usu in Papia. Conceditur etiam euacuatio per uomitum, & est utilis in hoc casu & quæ fit cum oximelle simplici, dissoluto in aqua decoctionis seminis anethi. Confortatio stomachi fit tam per interius quam per exterius administrata. Per interius cum aromatico rosato descriptione communi, aut Gabrielis, & est multum in usu, aut cum saccharo rosato, aut melle rosato, aut cum aromatico gariophilato, sed est parum in usu. Ab extra uero fiat inunctio cum oleo masticino, aut nardino. Si uero fuerit ex cholera adusta præsuppposita uentris lenitione, que fit ex decoctione prunorum, uiolarum, in qua dissoluatur cassia fistula, uel mannæ, uel diacatholiconis ℥.i. sirupus uiolarum. ℥. s. uel circa. Digestio autem fit cum sirupo acetoso simplici, aut oxisacchara addendo de sirupo uiolato, propter humectationem suam, sicut superius dictum est. Omnes enim istæ quaternæ indigēt humectatione, ut dicit Nicolus capite de cura quartanæ cõtinuæ, auctoritate Guilielmi, uoluit quod non negligenda sit humectatio, quia calida quartana obtundit, & siccitatem materiæ melancholicæ destruit. Euacuatio fit postea cum infusione mirobolanorum citrin. & indorum, in aquis endiuiæ, fumiterræ, & buglossæ, aut in aqua lactis quæ dicitur mater infusionum à me capite proprio. Et ut uult. Auicenna

cenna, ubi caliditas esset uiolenta, posset sola aqua lactis administrari, nisi in eo in quo stomachus esset remollitus, aut in eo dominaretur humor frigidus, & humidus, tunc enim non datur aqua lactis, ut uult Auicenna. Et ubi esset opus phlebotomia, puta quia materia esset sanguini mixta, tunc posset fieri de basilica manus sinistræ, secundum quod dictum est in cura quartanæ de sanguine adusto. Si uero fuerit ex sanguine adusto, prius facta lenitione uentris fiat phlebotomia ex basilica manus sinistræ, deinde pro residuo materiæ derelictæ, illam digeres cum sirupo conuenienti, dicto in cura quartanæ prouenientis à cholera, postea detur solutiuum tale: Recipe cassiæ fistulæ, diacatholiconis ana. ℥.5. uel ana. ʒ.5. cum decoctione passularum, liquiritiæ, capilli ueneris, scolopendriæ, fumiterræ, florum buglossæ, & boraginis, in qua quidem decoctione dissoluantur prædictæ medicinæ, scilicet cassia, & diacatholicon, & hæc quidem medicina satis est conueniens, & sufficiens in casu illo in quo uult Auicenna, quod euacuatio sit leuis, subtilis, & debilis. Si melancholia fuerit naturalis adusta, quamuis illa nunquam aut raro reperiatur, cura eius est sicut cura quartanæ ueræ, addendo humectantia & remissiora calefacientia. Cura quartanæ continuæ est, sicut cura interpolatæ, uerum differt in tribus. Quorum primum est quantum ad infrigidationem, quæ debet esse maior propter assiduitatem caloris febrilis. Secundum est quod phlebotomia plus & audacius conceditur quam interpolata, & est magis necessaria, scilicet ubiq;, ut dicit Nicolus: Tertium est circa administrationem regiminis, quod debet esse

esse subtilius, quia est breuioris terminationis. Item uniuersaliter debet esse minus calidum propter causam dictam scilicet propter assiduitatem febris, et sic est finis.

Cura febris hecticæ.

CVRA hecticæ consistit in duabus intentionibus generalibus, quarum prima est debita administratio rerum non naturalium, secunda est administratio medicinarum conferentium hecticæ.

Quantum ad primam incipiẽdo ab aere, aer in æstate debet esse decliuis ad frigidum, ut uult Rasis 10. Almansoris, & qualiter fiat satis patet ex alijs capitulis. Cibi sint sicut panis infusus in aqua frigida, aut sit lotus in ea bis uel ter, & postea infusus in uino albo delectabili, & bene limphato: item confert ptisana hordei, et carnes sint sicut hœdi, phasianorum, perdicum, paruarum auium, & pullorum, & præcipue alæ prædictarũ auium, & testiculi gallorum nondum coentium in lacte nutritorum, & sine lacte: Item carnes caponum nutritorũ ex amylo & frumento. Pisces petrosi & nati in bonis aquis dulcibus: Item cãcri fluuiales, testudines, limaciæ, & ranæ: Item oua sorbilia, præcipue in aqua decocta: Item caseus recens non salitus: Item lac, nõ existẽte febre putrida coniũcta, ut dicit Serapio, de quo lacte infra magis dicetur. Olera sint sicut lactuca portulaca, blitis, cucurbita, malua, & spinachia, & similia. Fructus sint sicut cerasa, pruna, mora, persica, granata, præcipue muza, melones ĩdi, cucumeres, citruli, poma arãtia fic. humidæ, uua bene matura, sed in parua tamẽ quãtitate. Potus sit aqua hordei, aut uinũ albũ, debile, subtile,

le, clarum aromaticum, & cum aqua limphatũ, et tã cibi quàm potus debẽt esse actualiter frigidi, & plus declinantes ad humidum quam ad frigidũ, quia in febre ista plus indigemus humectatione quàm infrigidatione ut uult Auerrois 2. colliget. Motus et quies: uitetur motus utatur quiete, aliquis tàmen motus paruus et mitis ante cibum cõueniens est, & similiter lenis fricatio, præcipue cum intendimus somnũ prouocare, quia iuuat, ut Rasis dicit loco præallegato. Somnus & uigilia, somnus debet esse prolixus, unde Auic. dicit, quod oportet ut hecticus declinet ad quietẽ, tranquilitatẽ. s. animi & somnum, & uitet quãtum potest instantiã uigiliarum. Inanitio & repletio. uitet repletionẽ superfluã, etiã ieiuniũ & ideo uult Auicenna, non debet tolerare famem, aut sitim. Dieta tamen debet magis declinare ad grossum quam ad subtile, propter prolixitatem morbi, sed quia uirtus est debilis, non potest regulare multã quantitatem cibi in una uice, ideo oportet partire in multis uicibus, ut puta ter in die naturali, & cœna debet esse amplior prandio, & debent cibi esse facilis digestionis, boni nutrimenti, tamen faciliter dissolubilis in corpore. Accidentia animæ. gaudeat & lætetur moderate. Secunda intentio principalis, quæ est circa medicinalia conuenientia, quatuor habet intentiones, quarum prima est ad causam febris hecticæ, nõ neglecta tamen febre, secunda est ad hecticam febrem, prout hectica est, tertia est ad dispositiones cõplicatas cum ipsa febre hectica, quarta est ad accidentia cõiuncta cum causa. Prima intentio completur per ea quæ contrariantur ipsi causæ, ut si fuerit ulcus in pulmone, aut in pectore, sicut

cut

cut contigit in phthisi debent remoueri ipsa ulcera non negligendo tamen curationem febris hecticæ. Et similiter si fuerit tristitia quod administretur contrarium, scilicet lætitia. Si fuerit ira remoueatur cum patientia, ut dixit Isaac, & sic intelligendo de alijs causis, de quibus esset prolixum narrare. Secunda intentio cõpletur per medicinas frigidas & humidas, & quãuis Auicẽna cõcedat trochiscos de camphora, qui sunt sicci, intelligi debet, quod non admittãtur soli, sed mixti cum aliqua re humectante: ut cum sirupo uiolarum, aut simili, ut uult Nicolus. Ad hãc etiam intentionẽ confert aqua hordei cocta cum cancris fluuialibus, & modus faciendi eã est, ut accipiantur cancri fluuiales recentes, & euellantur cortices, & extrema ab eis, & abluantur cũ aqua frigida, cinere, & sale tribus uicibus, et plus donec remoueatur ab eis ille odor grauis, deinde lauentur iterum cum aqua frigida sola, postea conterantur & coquantur cũ aqua hordei excorticati, dosis istius aquæ est lib. 5. Ad hanc intentionem ualet sicut iulep uiolatũ, sirupus uiolarũ, sirupus de papauere, & ista possunt administrari permiscendo cum aqua frigida, aut cum aqua endiuiæ: Item laudatur sirupus de iuiubis, Itẽ electuariũ restauratiuũ descriptum à Gordonio, & multa alia restauratiua. Electuaria sunt descripta à practicis, præcipue à modernis de quibus esset lõgum dicere, sed inter cætera apud practicos modernos, & excellẽtes uiros laudatur unum electuariũ descriptum à Frãcisco de pede mõtiũ quod dicit esse expertũ, & confert tã in hectica febrili quã in hectica senectutis, hæc.n. electuaria restauratiua iuuãt, propterea quod ultra hoc quod humectãt, ẽt re-

ſtaurant, unde Auic. uult quod omnes medicinæ quæ cõ ueniunt in tali febre hectica, ſint frigide & humidæ, & cum hoc nutritiuæ. Item in hac intentione multum con fert lac humanum quod ſugitur ab ubere, aut lac aſini num, quod apud aliquod magis commendatur propter humiditatem ſuam, & eius ſubtilitatem, unde faciliter trãſit in nutrimentum, & debet eligi aſina iuuenis, quæ ſit in colore flaua propinqua partui per duos uel tres mẽſes, & eius lac ſit bonæ ſubſtantiæ, quod cognoſcitur cum deſtillatur ſuper unguẽ, aut ſpeculum, quia non ex tenditur uerſus latera. & debet nutriri aſina ex herbis frigidis & humidis, ſicut endiua, lactuca, & ſimilibus, doſis eius ſit incipiendo primo à pauca doſi, ut Auicẽn. dicit ℥. x. poſtea deueniendo uſq; ad 30. Franc. de Pede montiũ, incipit à quãtitate ℥. iij. & poſtea aſcendit uſq; ad ℥. iiij. aliqui à principio incipiunt à quantitate ℥ij. et poſtea aſcendunt uſq; ad lib. s. & ego do. ℥. iij. uſq; ad 4. & debet dari ſtomacho ieiuno, & cauſa propter quã experitur in modica quantitate, eſt ne ſequatur læſio corporis, et ſequatur febris putrida. Signa aũt læſionis ſunt augmẽtũ, ſitis, anguſtia, anhelitus, & calores rece pti apparent, quæ quidem accidentia quando ſciuntur, tunc abſtinendum eſt à lacte, & etiam eſt abſtinendum ab eo ubi febris putrida coniuncta fuerit, ſicut ſupra di ctum fuit niſi lac eſſet factum acetoſum, & eſſet prius extractum butyrum. Modus autem faciendi lac aceto ſum eſt poſitus ab Auicenna, capitulo de cura phthiſis & debet ſumi ſtomacho ieiuno, & debet eſſe nouiter mulctum ab ubere ne corrũpatur. Ab extra ualet in unctio facta dorſum cum oleo uiolato, & iſtud commu

niter

niter est in usu apud me. Item laudat Franciscus de- Pedemontium quoddã cerotum, quod dicit esse expertum, cuius descriptio uideatur ab eo. Item confert epithima ad pectus frigidũ uirtualiter, nõ tamen actualiter, ut dicit Nicolus, debet administrari ante cibum, et Rasis dicit loco superius allegato, laudatur ab auctore balneum ex aqua frigida, sed ut dictum est de mẽte Gẽtilis in capitulo de cura putridarum in generali apud modernos non est in usu. Tertia intentio est ad dispositiones complicitas cum ipsa febre, quarum inter cæteras plurimũ reperitur febris putrida, unde in casu isto interdum oportet administrare solutiua, quæ non conueniunt in cura hecticæ, ut hectica est, cum sit immaterialis, sed ratione putridæ quæ plurimum causatur propter indigestionem, ex qua aggregantur superfluitates multæ, quæ sunt à corpore euacuandæ, sed non cũ pharmaco solutiuo forti, propter timorẽ exiccationis, & debilitatis uirtutis, sed cum pharmaco solutiuo debili & leni euacuandum est, qualia sunt cassia, manna, mirabolani, qui licet sint sicci, tamen laudantur ab Isaac, sed puto quod debent esse permixti cum medicinis lenitiuis dictis, aut cum sirupo uiolato.

Quarta intentio est correctio accidentium coniunctorum cum ipsa febre hectica, quæ ut plurimũ sunt sicut sincopis, fluxus uentris, & tussis, unde si fuerit sincopis curatur dando aquam carnium hœdi, aut aliarum carnium laudabilium supra scriptarum, & permiscẽdo succum de succo pomorum macianorum, & similiũ, ut puta de succo granatorũ, & cũ decima parte uini odoriferi, aut ut dicit Serapio, detur uitellus oui sorbillis, &

roretur facies sæpe cum aqua rosarum. Fluxus uentris curatur exhibēdo in potu lac acetosum à quo extractū est butyrū, et similiter exhibendo in potu trochiscos de spodio constrictiuos, ut dicit Rasis loco sæpe allegato. Et ubi modo esset uentris stipticitas leniatur uēter cum māna, aut cassia, aut cū decoctione prunorū et sintiliū, aut fiat clystere ex brodio pulli, aut uitellis ouorum cū saccharo rubro, et oleo uiolato, el tale clystere est singularissimū, et ego frequenter utor, habita intentione ad restaurandum liniendū, infrigidandū, & humectandū. Tussis curatur, si fuerit secundū quod plurimū cōtingit cōplicita cū fluxu uentris, tunc detur sirupus myrtinus, & teneat sæpe in ore diadragantum lambendo.

Cura hecticæ senectutis.

CVRA huius consistit in duabus intentionibus generalibus, quarum prima est circa debitum regimen, secunda est circa administrationē medicinarum. Prima intentio, aer debet esse calidus & humidus, et quomodo fiat, satis dictum est in cap. de cura quartanæ. Cibi sint calidi & humidi, facilis digestionis, uelocis descensionis à stomacho, & facilis penetrationis ad membra non habentes superfluam uiscositatem oppilantem, & sint multi nutrimenti, & isti sint, sicut carnes pullorum, & uitelli ouorum, lac humanum quod ab ubere sugitur, aut lac asininum, lac enim multum ab auctoribus commendatur, quod tamen debet esse decoctum cum lapidibus fluuialibus ignitis, tale enim dicit Auicenna, esse ultimi nutrimēti, & carnes suprascriptæ possunt præ-

parari

parari cũ aliquibus ſpeciebus, puta cum cinnamomo ga riophilis, et ſimilibus, ut iuuetur digeſtiua membrorũ naturaliũ, ut ſtomachi & hepatis, unde cibaria taliter præparata melius digeruntur, & tales ſpecies laudantur à Nicolo auctoritate Conſtantini. Potus ſit uinũ debile, ſubtile, odoriferum, nõ nimis antiquum, ne corpus deſiccet, et ſit paucæ quantitatis, ne nimis grauetur ſtomachus. Motus & quies. modicus motus & facilis, & paulatim factus in loco amœno eſt conueniens. Somnus et uigilia. Vitet uigiliã præcipue ſuperfluã, quãtum poteſt & adhæreat ſomno, quoniã iuuat humectando, nõ tamen ſit nimis ſuperfluus. Inanitio & repletio. abſtineat à fame et ſiti, & ieiunio, ſit tamen cibus modicæ quãtitatis, ita quod nõ ſumatur multa quãtitas cibi in una uice, ſed partiatur in multis uicibus, et abſtineat à coitu. Accidentia animæ. gaudeat & lætetur, & forte aliqua ira cõuenit, ut dicit Nicolus. Secunda intentio quæ eſt debita adminiſtratio medicinarum, in ea cõueniunt medicinæ quæ calefaciunt, incipiendo ſemper à debiloribus & aſcendẽdo ad fortiores, medicinæ leues ſunt ſicut mel, aut mel roſarum, fortiores ſunt ſicut zinziber cõditũ, & ad hoc fortiores ſunt ſicut diamuſcus, theriaca, & mithridatum. Ab extra uero fiat inunctio ad uentrẽ cum oleo maſticino, aut nardino. De his etiam quæ per interius ſumuntur, laudãtur clyſteria facta ex decoctione capitum & pedum agni, permiſcendo ſecum de chamomilla, anetho, et ſimilibus, et decoquendo in dicta decoctione, poſtea ponendo de oleo ſiſamino, aut de amygdalis dulcibus, quando dictũ oleum non poteſt haberi, nã talia clyſteria quæ ſunt calida et humida, & re

ſtauratiua, laudâtur à Serapione, & etiam ab Auicen. & ſimilibus clyſteribus ego uſus ſum in Auguſtino de Biſcaſſis Papiæ & liberatus eſt. Laudantur etiam balnea facta cũ chamomilla, & ſimilibus à Serapione poſitis, & ego feci addere in dicto balneo de capitibus & inteſtinis agni, & inueni multum iuuare, & multum impinguare, & ſic eſt finis hecticæ ſenectutis.

Cura febris peſtilentialis.

CVRA febris peſtilentialis in duabus conſiſtit intentionibus generalibus. Quarum prima eſt circa debitam adminiſtrationem in ſex rebus nõ naturalibus. Secunda eſt circa adminiſtrationem medicinarum conferentium in curatione eius, quamuis parum reſpiciat illam, iuxta doctrinam Auicennæ in principio capituli ſignorum febris huius dicens: Hæc febris eſt quieta exterius, conturbans interius, ſecundum plurimum perdominans. Prima intentio debet eſſe decliuis ad frigidum, & potius ad ſiccum quàm ad humidum, ut reſiſtatur putrefactioni aeris & eius malignitati, fiat ergo ſic roretur camera, aut locus habitationis ex aceto et aqua & præcipue roſarũ, & cum ſandalis, & cum camphora, niſi uehemens eſſet inſtãtia uigiliarum, aut multum timeretur de proſtratione appetitus, quæ diſpoſitio ſæpe cõtingit ĩ patiẽtibus febrẽ peſtilẽtialẽ, in quo caſu uitanda tunc eſſet camphora iuxta poſſibile, quia deijcit appetitum, cõuenit etiam ponere in camera de folijs ſalicum, & uitium, iuxta modum poſitum in alijs capitulis, maxime in capitulo de cura tertianæ puræ, & ut

dicit

dicit Nicolus, bonum eſt, ut infirmus tranſportetur de una camera ad aliã odoriferam; et poſtea camera recti ficetur ſecundum modum dictũ. Cibi debent eſſe facilis digeſtionis propter debilitatem uirtutis, quæ communi ter cõiungitur propter uenenoſitatem materiæ, et ideo debent eſſe tales, ut poſſent bene digeri, unde cibi qui cõ ceduntur in hac ægritudine, primo incipiendo à pane, cum ſit in cõmuni uſu magis quã alij cibi, & ferè in om ni ægritudine debet eſſe panis de bona farina, & bene fermentatus, et in quo tẽpore fermentationis ponatur parum aceti. Fercula ſint ſicut ptiſana hordei, & pana tella, prius bene lauando panem, ter, aut bis, ſecundum modum dictum alias, præcipue in cura tertianæ puræ. Item laudatur ferè ab omnibus auctoribus medicinæ lac acetoſum à quo eſt extractũ butyrũ. Carnes quæ cõ ceduntur ſunt, ſicut carnes hœdi, aut uituli, aut uitulæ lactãtis. Itẽ carnes pullorum, phaſianorum, perdicum, auium paruarum, & minutarum, & debent eſſe dictæ carnes præparatæ aſſando & non elixando, nec debent eſſe multum pingues & unctuoſæ, nam elixa & unctuo ſa uitari debent quantum poſſibile eſt ut dicit Nicolus & debent eſſe præparatæ cũ aceto ſeu cum alijs rebus acetoſis, ut cũ agreſta ſicut arantij, aut limonũ, & ſimi lium, & debent comedi actu frigidæ, omnes enim cibi et etiam potus, ut dicit Nicolus debent eſſe actu frigidi. Olera quæ conueniunt ſunt ſicut blites, endiuia, lactuca portulaca, cicorea, & acetoſa præcipue, & iſta etiam conueniret præparare cum rebus dictis acetoſis, conce duntur etiam uitelli ouorum ſimiliter præparati cum aceto, & alijs rebus acetoſis dictis, ut uult Raſis in

diuisionibus. Fructus qui cóceduntur sunt sicut limones pruna, arantia, succus citri, granata, muza, aut acetosa pruna mediocriter matura. Ista tamen debent sumi in modica quátitate & sæpe, nisi aliquod accidens impedierit, ut dicit Fran. de Pede montium. Potus sit aqua hordei actu frigida, & cũ succis prædictis, ut granatorũ & similium, ut dicit Franc. de Pede montium, & ut dicit, sint in quantitate multa, ne eorum paucitate infláment, & sitim augeant, nisi fuerit quod prohibeat. Item, ut dicit Auicenna conuenit acetum mixtum cũ aqua frigida. Item aqua frigida multa & subito bibita in una uice, aut pluribus uicibus: illa. n. ut dicit, est iuuatiua ualde, pauca autẽ frequenter bibita fortasse nocet & est quia excitat caliditatẽ, & non extinguit sicut facit aqua plurima, tamẽ ut puto hoc debet intelligi, quod datur aqua in multa quantitate ratione medicinæ. non autẽ ratione potus permixti cum cibo, quoniam talis aqua in multa quátitate exhibita sua grauitate faceret descendere cibum indigestum. Conceditur etiam uinum granatorum cum aqua ueri frigoris à Gulielmo in practica sua, conceditur etiam à Rasi uinum album odoriferum, cui sit admixtum quintuplum aquæ frigidæ dulcis, & hoc indiuisionibus. Franciscus de Pede montiũ dicit, quod uinum debet esse album, acerbum permixtũ secundum quod exigit dispositio febris, & tolerat dispositio stomachi, & ubi non reperiretur uinum album, dicit Nicolus, quod loco eius posset dari uinum rubeũ põticum & odoriferum. Motus et quies. quiescat æger & non moueatur quátum possibile est, ne necessitas attrahendi aerem malum pestilentialem augetur. Somnus

&

& uigilia. dicit Nicolus, quod debent uitare uigilias, et pro posse dormiant in loco odorificato, nisi accidés profunditatis somni dormitioni contradixerit. Franc. auté de Pede montium in hoc aliqualiter uidetur aduersari Nicolo, quia dicit quod parum dormiant, & magis uigilent ut caliditas interior ad extrema trahatur. Sed pro concordia puto esse dicendum quod quilibet procesſit cum æstimatiua sua, habendo considerationé ad uirtutem, ætatem &c. Inanitio & repletio. uitari debet repletio superflua, unde Aui. dicit, quod cibi multi sunt mali, quia ex eis fit additio materiæ morbi, debet tamé se abstinere à fame, ut uult Guilielmus, qui etiam uult quod omni die æger habeat lenitionem uentris sint ergo cibi paucæ quantitatis in una uice, & cibetur pluribus uicibus in die naturali, ut fiat nouorum spirituum regeneratio quæ est necessaria propter corruptionem festinam quam recipiunt, unde spiritus non sufficiunt pro sustentatione uirtutis, & ideo ut fiat eorum regeneratio necessarius est cibus in parua quantitate, ut dictum est, & facilis digestionis, et cogendus est patiens, et inuitandus ad sumendú cibum, nam dicit Auic. et restaurentur ad comedendum, id est, inuitentur, & cogátur, & postea subiungit, & plurimi eorú qui uiriliter comedunt, & uiolenter, & si non appetunt absoluútur & uiuunt. Accidentia animi. caueat à malis, et suspectuosis passionibus animi teneatur in spe bona cú gaudio & lætitia, & annunciatione rerum delectabilium, & præsentia delectorú, & etiam illorum qui liberati sunt à pestilentia. Cura quantum ad medicinalia consistit in sex intentionibus, quarum prima est alteratio

caloris

caloris febrilis, secunda est confortatio membrorũ principalium. maxime cordis et spiritus, et eorum depuratio, tertia est euacuatio materiæ peccantis, quarta est digestio ipsius, quinta est diuersio uaporũ à corde, & pororum apertio, sexta est accidentium correctio. Primæ duæ intentiones complentur dando in potu trochiscos de cãphora cum acetositate citri, ut dicit Rasis decimo Almansoris, quos trochiscos etiam laudat Auic. & ubi non haberes acetositatem citri, loco eius capiantur aliqui succi frigidi, utputa granatorum acetosorum, & similium. Aut, ut uult Auic. detur cum aqua ros. Itẽ ad hanc intẽtionẽ, conuenit saccharum ros. confectio tria sandali, et ista debent dari à principio usque ad finẽ, nã licet nõ cõueniant stiptica à principio febris putridæ, ut uult Auic. in capite putridarum in generali, in febre tamen pestilentiali gratia exiccationis humiditatis superfluæ putrefactæ, aut aptæ putrefieri, et gratia etiam putrefactionis mẽbrorum principalium, & spirituum conueniunt dicta stiptica. Idẽ dicit Nicolus, quod istæ duæ intentiones primæ non sunt postponẽdæ, imò à principio usq; ad finem impleri debent quantum est possibile. Ab extra uero conuenit epithema factum ex aqua ros. & aqua buglos. cum sandalis, & in summa fiat sicut dictum est in alijs capitulis, et præcipue in cura causonidis. Tertia intentio quæ est euacuatio materiæ, cõpletur cum euacuatione quæ debet esse eradicatiua, nisi debilitas uirtutis dissentiret, quæ ut plurimũ accidit in febre pestilẽtiali propter uenenositatem materiæ, ex qua uirtus debilitatur, sed ubi uirtus, permitteret esse fiendã eradicatiua. sicut si esset in ma-

teria

teria furiosa, fiat: sufficiat igitur considerata uirtutis debilitate, euacuatio minoratiua, non quidem parua, sed sufficiens, aut saltē quoad bonā partē materiæ era dicet, siue talis euacuatio fiat cum phlebotomia, seu cū pharmacia, et talis euacuatio debet fieri cū medicina respiciente materiā propriā, et non solū cum medicina leniente, quod satis Auic. dedit intelligere cum dixit: oportet ut incipiatur in eo ad euacuādū, nō dicit leniē dū, nec digerendū, conueniens est igitur euacuatio materiæ propriæ à principio, et non expectata digestione. Vnde si materia fuerit sanguinea, aut sanguini cōmixta, fiat phlebotomia, et primo de basilica dextra, deinde de sinistra, iuxta doctrinam Auic. 11. tertij, capite de cura ægritudinū cordis in generali. Nam phlebotomia facta primo ex basilica dextra, euacuat repletionē existentem circa cor, facta uero ex sinistra, euacuat uapores existentes circa cor, debet tamen ante phlebotomiam præmitti clystere lenitiuum, ex regula generali habita ab auctoribus medicinæ, & præcipue ab Auic. qui uult quod stante necessitate phlebotomādi et pharmaciæ. s. lenitiuæ, præmitti debet pharmacia. s. lænitiua, & quia intentione habita ad leniendum clysteria sunt magis dilecta, ut Auic. dicit, capite de cura putridarum in generali, ideo clystere lenitiuum primo præmittendum est. Si uero materia fuerit alia à sanguine, aut à sanguine separata, tunc fiat euacuatio cū medicinis respicientibus materiam propriam, quæ medicinæ tamen sint benedictæ. ut dicit Nicolus auctoritate Auenzoar. Vnde in materia cholerica fiat euacuatio cū rheub. et māna. Si uero fuerit materia phlegmatica, euacues

euacues cum agarico, præcipue quia attrahit materiã à membris ſpiritualibus: unde Auic. in de uiribus cordis, connumerat agaricum inter medicinas cordiales. Si uero materia fuerit melancholia, euacuetur cum ſena, polipodio, hepithimo, aut mirobolanis indis. Et ſi materia fuerit aduſta, euacuetur cũ rheubarbaro, et fumo terræ, et aqua caſei. Et ſi materia fuerit mixta euacuetur cum ſuis medicinis, permiſcendo eas adinuicem ſecundum diuerſitatem materierum mixtarũ, poſtea minorata materia deueniendum eſt ad aliã intentionẽ, ut infra. Quarta intentio eſt digeſtio materiæ quæ remanſit poſt euacuationem minoratiuam. et completur digerendo digeſtiua ſint diuerſa ſecundum diuerſitatẽ materiæ, taliter tamen quod quodlibet digeſtiuum recipiat acetum, ut dicit Nicolus, & etiam de alijs medicinis reſiſtentibus putrefactioni, de quibus dictum eſt ſupra, de digeſtiuis autem conuenientibus ſunt ſicut ſyrupus de acetoſitate citri, & ſyrupus acetoſus ſimplex, quem Fran. de Pede montium ponit pro digeſtiuo, & quem ego facio adminiſtrare ferè in omni materia digerendo, poſtmodũ digeſta materia reſtat euacuare reſiduum eius in totum, uel ſecundum partem, ut uirtus permittit, & neceſſitas exigit. Quinta intentio eſt diuerſio materiæ ad exteriora, quæ præcipue uidetur eſſe conueniens, ut uult Auic. quando patiens deuenit ad hoc ut hypocondria eius tendantur, & extrema infrigidentur, & prolongantur uigiliæ, & ſit permixtio mẽtis, & uidemus pectus et quod eſt ſupra ipſum eleuari, tunc autem dicit, neceſſe eſt adminiſtrare regimen, trahens caliditatem ad exteriora cũ fricationibus & ca-
lefactio ni-

lefactionibus, & similibus, ut diuertantur uapores qui retinentur in membris spiritualibus & alijs membris interioribus causantibus prædicta accidentia. Sexta intentio est correctio accidentium quæ ut plurimũ coniunguntur cũ febre pestilentiali, & ista sunt sicut uermes propter fugam eorum à materia uenenosa, et propter eorum generationem ex materia putrefacta & corrupta: Itẽ prostratio appetitus propter malas materias & corruptas iñ stomacho existentes: Item sincopis peopter destructionem & corruptionem spirituum à materia uenenosa. Si igitur fuerint uermes fiat clystere ex decoctione sebesten: Item detur decoctio de cornu cerui adusto, quod est multũ usuale, præcipue apud me. Item conuenit sorbire aliquid aceti tempore somni ex sententia Auic. cap. de signis uermiũ. Si fuerit prostratio appetitus, fiat sicut dictum est in cura febris phlegmaticæ. Si fuerit sincopis fiat sicut dictum est in capite de cura febris sincopalis, & sic est finis.

Cura uariolarum, & morbillorum.

CARA uariolarum & morbillorum, qui morbilli apud Auic. dicuntur uariolæ cholericæ, consistit in duabus intentionibus generalibus, quarum prima est circa debitam administrationem in sex rebus non naturalibus, secunda est circa medicinalia. Prima intẽtio in principio & ante apparitionem earũ, aer debet esse temperatus, aut ad frigiditatem decliuis, ubi inquietudo aut inflammatio esset uehemens, cum autem apparere inceperint, & similiter in processu earum custodiendus

Curo an appãtione.

illis appãtib.

diendus eſt patiens ab aere frigido, & ingegniandũ eſt ut ſtet coopertus cũ pannis, præcipue coloris rubei, maxime de ſcarlato, nam in eis eſt proprietas extendendi materias calidas ad exteriora cum frequẽter aſpiciuntur, non ſit tamen coopertum talis quod grauet infirmum, aut ipſum debilitet, ſed iſtud quod de aere calido dicitur conuenire poſt apparitionem carũ debet intelligi, niſi patienti acciderit tremor, et ſincopis, et cum magna inflammatione calor febrilis, quia tunc ponendus eſſet patiens in aere frigido, ut cor eius temperetur. Cibi ſunt diuerſificandi ſecundum diuerſitatem temporũ morbi, nam in principio ante apparitionem earum conueniunt ſicut lentes excorticatæ, & decoctæ cum aceto. ptiſſana hordei, amylum, lactucæ cum aceto, aut cũ agreſta, portulacæ, cucurbitæ, & in dicto tempore uitentur carnes, & uitelli ouorum ſorbilium, donec febris omnino mitigetur, ut uult Raſis uigeſimo continentis, niſi ut dicit Nicolus, caſus uirtutis exigeret, quo caſu tunc conceduntur, ſed præparentur cum agreſta, aut ſimilibus acetoſis. Potus in dicto tempore .ſ. principij ante earũ apparitionẽ ſit, ſicut aqua hordei, aut iulep uiolatum, aut roſatum, & in ſumma conueniunt cibi & potus dicta in cura febris peſtilentialis, tamen ante cibos dictos, conuenit præponere aliquos cibos ad leniendum, ut ſpinachia, et ſimilia, ut exhibẽdo ſicut caſſiam, & mannam, & ſimilia, utputa infuſionem prunorum, nam ut dicit Auic. oportet, ut in principio natura ſit lenis, eſt enim eius lenitio iuuatiua ualde ſit conſtrictio eſt nociua ualde. Ad hanc intẽtionem .ſ. lenitionẽ, uentris, ultra prædictas medicinas ſingulariſſime ualẽt

tamarin-

tamarindi, qui multum ab auctoribus cõmendati sunt in hac cura in intentione euacuationis, & lenitionis uẽtris, & præcipue ab Auic. quia cum hoc quod sunt lenitiui, sunt etiam extinctiui caloris, & ebullitionis materiæ sedatiui. post etiam earum apparitionem et in tẽpore declinationis febris, conueniunt cibi tẽperati, aut ad aliquam caliditatem declinantes, unde tunc conueniunt carnes auium laudabilium, ut pullorum & pullarum, & similium laudantur, etiam tunc uitelli ouorũ sorbilium. Et potus conueniens per tũc sit uinum albũ potius quàm rubeum, ut uult Nicolus, quãuis Francis. de Pede montium uideatur laudare rubeum. ego autem utor albo, & adhæreo in hoc opinioni Nicoli, quoniam est magis aperitiuum, & cæteris paribus minus calidum, & sit permixtũ cũ aqua calida cocta, uinum tamen ante earum apparitionẽ non debet dari, si patiens potest ab eo excusari, quod si nõ, in dicto tẽpore. s. principij, ante earum apparitionẽ, sit rubeum & stipticum, ut dicit Nicolus, post etiam apparitionem dictorũ morbillorũ, et uariolarũ, uitãdi sunt cibi & potus lenitiui, nã ut uoluit Rasis 20. continentis, post eorum exitũ nullo modo exhibẽdũ est aliquid mollitiuũ quia sæpe in fine morbi accidit fluxus uentris, ut testantur auctores medicinæ, præcipue Rasis loco allegato, et frequenter apud me uisum est in experientia. Motus & quies. Motus temperatus et in aere tẽperato factus, et ubi nõ flẽt uenti in principio morbi. et similiter in declinatione conuenit, et similiter fricatio sub coopertura pãnorum facta, quia poros aperit, et uapores excludit, & materiam ad exitũ præparat, ut dicit Nicolus: Sõ-

nus &

In declinat.

Cibus.

Potus.

nus & uigilia. Somnus ſit temperatus ante apparitionem earum, ſed quando incipiunt apparere minuatur ſomnus propter cauſam notã, & augeatur uigilia. Inanitio & repletio. Vitetur repletio ſuperflua, tã cibi quàm potus, & uitetur coitus. Accidentia animi. Vitetur ſollicitudo, triſtitia, ira, furor, licet forte aliqualis ira parua poſt earum apparitionem non eſſet illaudabilis, ſtudeat tamen pro poſſe gaudere. Quantũ ad medicinalia, cura conſiſtit in quatuor intentionibus generalibus, quarum prima eſt ad cauſam, ſiue materiam morbi, ſecunda eſt ad morbum, tertia eſt ad accidentia applicata, quarta eſt cuſtodia quorundam membrorum à nocumento eorum. Prima intentio quæ eſt ad cauſam ſiue materiam, ſtat in tribus intentionibus, quarum prima eſt ad æquationem ſiue ad digeſtionem materiæ, ſecunda eſt ad euacuationem eius, tertia eſt ad diuerſionem materiæ ad exteriora. Prima intẽtio primæ intentionis generalis quæ eſt digeſtio materiæ, diuerſificari debet ſecundum diuerſitatem temporum morbi, quantum .ſ. ad principium eius .ſ. ante apparitionem uariolarum, uel morbillorum, & quantum ad temporis proceſſum et apparitionem earum, nam ante apparitionem earum ſyrupus digeſtiuus qui conuenit debet eſſe ingroſſatiuus materiæ faciẽtis morbum, & prohibitiuus ebullitionis materiæ, unde in caſu iſto ſanguine exiſtente ſubtili & cholerico, uel in quo dominatur cholera, & proprie in morbillis & non exiſtẽte materia furioſa quæ poſſit expectare digeſtionem, fiat digeſtio cum infrigidantibus, & inſpiſſantibus ſanguinem, in quo caſu concedit. Auic. ſyrupum de dactylis immaturis,

Syrupi ante appitiãd.

immaturis, qui ſyrupus apud nos non reperitur, et ideo ut puto loco eius poteſt exhiberi ſyrupus de iuiubis, aut de ſucco acetoſo, aut de acetoſitate citri. & iſti duo ſunt multum uſuales apud modernos practicos, poteſt etiã dari ſicut ſyrupus de ribes, aut ſyrupus roſarũ, aut ſyrupus de granatis acetoſis, et cum aquis conueniẽtibus, ut portulacæ, lactucæ, & ſimilium. Si uero ſanguis fuerit groſſus &c. præcipue ante tempus apparitionis eorum, in quo caſu Franc. de Pede montium, concedit decoctionem fœniculi, & aniſi, credo quod loco iſtius decoctionis conueniret ſyrupus de biſantijs, quo ego cõiter utor in caſu iſto & ſine aceto, propter timorem fluxus uentris, & excoriationis inteſtinorum. Aquæ quæ poſſunt permiſceri cum dicto ſyrupo, ſunt ſicut aqua endiuiæ, fœniculi, & ſimilium, diuerſificando eas in caliditate maiori, aut minori ſecundum diuerſitatem corporis in complexione eorum, & ſecundum diuerſitatem materiæ in minori aut maiori groſſitie, et ſecundum diuerſum graduum caloris febrilis, & in caſu iſto. ſ. poſt apparitionem eorum & earum, & ſimiliter in principio apparitionis eorum & earum, laudatur ab Aui. inter cæteras medicinas una decoctio, quæ eſt multum in uſu apud practicos modernos, & præcipue apud me, & quæ eſt ſecunda ab eo poſita, et quæ ut dicit expellit caliditatẽ à partibus cordis, & prohibet pulſum cordis, & hoc facit expellendo materias ad exteriora, hæc tamen exhibitio prouocantium, & aperientium debet fieri poſt phlebotomiam, ſi phlebotomia expedit, id eſt, conſentiãt particularia de phlebotomia fiẽda, ut uirtus ætas &c. oportet etiã præceſſiſſe lenitionẽ uẽtris, ut di-

cit Rasis loco allegato, debent etiam hæc prouocatiua diuersificari secundum intentionem & remissionem febris, ut satis dictum est, & secundum diuersam dispositionem pororũ corporis in apparitione & constrictione eorum, & secundum diuersitatem materiæ in subtilitate & grossitie eius, ut dicit Nicolus. Secunda intẽtio est euacuatio, quæ quantum ad opus, & intentionẽ medici debet esse prima, quia cum materia sit sanguinea, aut sanguini cõmixta, & ut præsupponitur apta per phlebotomiam euacuari, ideo ab ea incipiendũ est, nisi natura per se euacuet per nares, aut hæmorrhoidas, aut menstrua, & stantibus conditionibus requisitis, & consentientibus ad eam, ut uirtus, ætas &c. & ubi non posset fieri phlebotomia, ponantur sanguisugæ proprie in natibus, spatulis, & dorso, uel ponantur uentosæ super spatulas cum scarificatione, & hoc est magis usuale & securum. Spacium uero temporis ad quod possumus peruenire ad faciendum phlebotomiam, non potest punctualiter assignari, nã Auic. dicit quod spacium phlebotomiæ est usque ad quartum diem, tamen aliquando fit in secundo die, aut tertio, aut primo, ideo medicus debet esse sollicitus ad phlebotomandum ante eorum apparitionem, quia post eorum apparitionẽ nõ est phlebotomia necessaria. Et eam Auic. & Rasis pro tunc prohibent, nisi uehemens fuerit repletio, & dominium materiæ superfluentis, dicit Auicẽ. tunc. n. phlebotomatur quantitate quæ exiccet, id est, educat illud superfluum, ita quod quasi uidetur uelle quod non fiat phlebotomia magna, & quæ phlebotomia uidetur conuenire respectu causæ antecedentis solum, & non respe

ctu

ctu causæ cōiunctæ, quia traheretur ad interiora, et illud dicitur de phlebotomia. s. quod stāte repletione conuenit phlebotamia nō obstāte tēpore apparitionis earū et respectu materiæ antecedētis. Idē puto esse dicēdum de euacuatione cū pharmaco solutiuo respiciēte materiā propriā. s. cholericā permixtam cū sanguine, et quæ per phlebotomiā perfecte euacuari non poterit, talis. n. euacuatio debet fieri cū facilitate, puta cū māna, tamarindis, et similibus, prout cōcedunt auctores medicinæ, et ego multotiēs deuenio ad exhibitionē rheubarbari in infusione. et hoc fuit in magistro Carolo de Caruis fratre phisici ducis Orliensis, et à paucis diebus citra dedi in substātia filiæ paruæ Ioannis de Biscosis, et sic aliter operatus sum in alijs, inter cæteras tamen medicinas laudantur tamarindi prædicti, quia cum solutione sua sunt sedatiui acuitatis, materiæ cholericæ destructiui, & licet Rasis. 10. Almansoris dicat, quod summopere cauēdum est, post apparitionem uariolarū, et morbillorū, ne detur aliud quod uentrē soluat, hoc ut alias dixi debet intelligi, nisi materia sit superflua sicut de phlebotomia dictū est, et sic etiā dicit Nicolus, uel aliter ut puto posset respōderi, quod Rasis loquitur de solutiuo forti, euacuādo materiā exoluēdo, et hoc propter timorem fluxus, qui cōiter accidit in ista ægritudine, ut dictū est, sed cū medicinis leuibus non inconuenit facere euacuationem, siue morbus fuerit in principio, siue in processu post apparitionē uariolarū, et morbillorū, et præcipue cū tamarindis, nā in principio competit talis euacuatio cum medicinis leuibus, et lenitiuis ad educendum materias feculentas intestinales, & ad mollificandum uenas

Nota de Pharmacia

Nota.

primas, id est, miseriacas, & in processu ad educendum materias quæ remanserunt & non potuerunt perfecte euacuari per phlebotomiam, ut statim dictum est, non existente uero materia superflua. nullo modo competit euacuatio cum medicinis fortibus, nec etiam leuibus in processu post earum apparitionem, ita quod etiam pro tũc cessandum est ab omni euacuatione, ita quod etiam à clysteris, ut dicit Nicolus, quia talia euacuantia diuertunt materiam ad contrarium, & hoc puto esse intelligendum, nisi uentris stipticitas cõiungeretur, quod rarissime accidit, imo ut plurimum coniungitur flaxus uẽtris, qua propter in dicto tẽpore .s. apparitionis earum abstinebnum est ab inunctionibus et emplastris, ut dicit Auicẽ. Et similiter intelligendũ est de oppilationibus, ut uolunt auctores medicinæ, & præcipue Auic. et hic modus curationis obseruatur, præcipue apud practicos modernos. Tertia intentio, siue ultima primæ intentionis generalis, quæ est diuersio materiæ ad exteriora, cõpletur per administrationem rerum calidarũ .s. aeris calidi, aut saltem ad calidũ decliuis, et cum inspectione rerum rubrarum, & cum medicinis prouocantibus, de quibus supra dictum est, maxime cum decoctione facta ab Auicen. quæ est descriptio secunda, de qua facta est mentio in digestione materiæ ad hanc intentionem ualent uentosæ cum scarificatione quas uidi aliquando cõferre multum, maxime in domino Antonio de Barachijs, & Auic. laudat odorare crocum, sed hoc non est in usu, et in hoc tẽpore apparitionis uariolarũ & morbillorum, prohibendus est patiens ab omni re repellente materiam ad interiora & oppilante, & ideo Auicen.

pro

pro tunc probibet dictorum administrationē, quæ quádoque fit febre maxime acuta, utputa ad dorsum cum oleo uiolarum, maxime in pueris ut dictum fuit de mēte Gentilis, super cap. de cura putridarum in generali, propter quam causam in tempore apparitionis eorum, probibeo semper administrationem epithematū super membra principalia, quæ cōiter in febribus administrari solent, nam in administratione prædictarum medicinarum est timor de subita constrictione anhelitus, & de malo fluxu uentris, & de mictu sanguinis, ut uult Auicen. & similiter Rasis 18. continentis. Secunda intentio principalis quæ est ad morbum. s. uariolas, post complementum apparitionis earum in casu isto quinq; sunt habendæ intentiones, quibus parum aut nihil ferè egent morbilli. Quarum prima est maturatio earum. Secunda post earum maturationem aperitio earū. Tertia post aperitionem earū exiccatio, si fuerint magnæ, quia si fuerint paruæ necessaria non est talis exiccatio. Quarta est ut subueniatur ulceri succedenti. Quinta et ultima est curatio uestigiorum earum, & concauitatis earum. Prima intentio quæ est maturatio cum pertrāseunt septimam diem, ut uult Auicenna & in nona die non complete maturátur, oportet quod artificialiter prouideatur, quod fit faciendo decoctionem caricarum, passularum enucleatarum, dactylorum pinguiū, & cum dicta decoctione fomētando eas, est etiam alia decoctio. s. maluarum, altheæ, fœnugræci, seminis lini, & similium, aut ut uoluit Rasis. 18. continentis, suffumigetur facies in locis uariolarum cum aqua calida, in qua decocta sit chamomilla, & ego alias feci fieri

istam decoctionem, in qua infundebantur petiæ lini, et superponebantur locis uariolarum, nam ultra iuuamẽtum maturationis sequebatur iuuamentum sedationis doloris earum. Secunda intentio quæ est eruptio earum post maturationem, ubi à natura non rumpantur, tunc uult Auicenna quod hoc fiat artificialiter, ut cum acubus aureis pungendo in duobus, aut tribus locis, & auferatur ab eis humiditas fluens cum coto leuiter ipsum applicando sine uiolentia & compressione, aut loco puncturæ dictarum acutum incidantur forpicibus, ut quidam faciunt remonendo modicum de pelle earum, ne remaneat in eis materia putrida, sed tota ab eis effluat absque expressione, & hoc frequenter uidi facere, & talis eruptio solum habet fieri in magnis quia paruæ solum indigent exiccatione materierum, post earum apertionem cum remanentia multæ humiditatis & sordiciei, etiam exiccatione indigent. Tertia intentio quæ est exiccatio earum fieri potest multis modis, primo cum aqua salis, in qua est uirtus, croci, ut dicit Auicenna: Item cum aqua decoctionis tamarisci, lentium, & ros. in qua aqua infunditum cotum ponatur super eas, hoc enim maturat & exiccat, ut dicit Auicenna, & eas cadere facit cum uelocitate, talis enim exiccatio ubi fuerint uariolæ magnæ, nõ debet fieri ante maturationem suppurationis, & apertionem, quia tunc uehementer augeret dolorẽ, ut uult Rasis loco allegato. f. 18. continentis: Item ad hanc intentionem exiccationis suffumigatio facta ex tamarisco, est iuuatiua ualde, ut uult Auicen. Item si fiat cum oliuarum folijs desiccat eas, ut dicit Rasis loco

præ-

præallegato. Alius modus exiccationis, ut uult Auicenna, fit per dormitionem patientis super farinam, rizi, milij, fabæ, & hordei, & melius ut ista ponantur implendo culcitram, quæ sit rara ex prædictis rebus ut penetret eorum uirtus, & quando quærimus exiccationem, pro tunc uitandum est oleum quia est malum, ut dicit Auicenna, quia prohibet exiccationem, ueruntamen facta conuenienti exiccatione, ubi cortex uariolarum esset fœdus, qui remansisset desuper in modum escaræ, inunctio multotiens facta cum oleo communi tepido, cum modico croci uidetur esse conueniens, & hoc remedium ponitur à Rasi decimo Almansoris, & ego pluries feci hoc administrare, & uidi conferre & sedare dolorem, & debent prohiberi patientes ne scalpent se, ne remaneant uestigia rupta, & concauitates, ut dicit Nicolus, quæ si remanserint remoueantur secundum modum statim dicendũ. Quarta intentio. s. ulceris curatio, fit cum unguento facto ex cerussa, & albumine oui, & oleo rosarum, aut cum unguento de cerussa: & lithargyrio, ut dicit Aui. Quinta intentio. s. uestigiorum & concauitatum curatio, ad uestigia remouenda conuenit aqua sublimationis pedum uitulorum, radicum serpentariæ & florum fabarum cum aqua rosata, aut aqua limonum, aut citrangulorum etiam conuenit, ut dicit Nicolus, et multa alia sunt ab auctoribus medicinæ posita, præcipue ab Auicẽ. & à Francisco Pede montio, tam simplicia quàm composita, de quibus esset prolixũ narrare. Ad concauitates eorum remouendas, dicit Franciscus de Pede mõtiũ, quod si remãserint nõ replebũtur, quia ul-

 cerauerũt

cerauerunt interiora, ſcilicet cutem & mirach, quæ cũ ſint de radicantibus membris. ſ. ſpermaticis, non reſtaurantur. Nicolus tamen ponit regimen dicens, quod adiuuat regimen impinguantium, & inunctio facta ex carne teſtudinum marinarum aduſtarum, et ſubtiliter tritarum, & mixtarum cum oleo. Tertia intentio generalis quæ eſt circa correctionem accidentium coniunctorum cum uariolis, & morbillis, & licet plures ſint quæ poſſunt coniungi, de quibus eſſet prolixum narrare, tamen tangentur ſolum iſta quæ ut plurimum euenire ſolent, & de quibus cura magis eſt adhibẽda, quæ accidentia ſunt ſicuti inflammatio caloris feb. ſincopis, fluxus uentris, punctio in plantis pedum, aut in palmis manuum. Si igitur fuerit inflammatio, ita quod non obſtante dimiſſione rerum calefacientium, tam intus quàm extra tempore apparitionis earum, iſta inflammatio non minoratur, imò potius augetur poſtquam febris ceſſauit, & iterum redit ſicut prius, in quo hoc caſu tunc redeundum eſt ad phlebotomiam, ſcilicet baſilicæ, aut uenæ communis, aut ſaphenarum, ſi fuerit retentio hæmorrhoidarum, aut menſtruorum, & ad adminiſtrationem infrigidantium ſicut dictum eſt ſupra, et inter cætera ſyrupus uiola. eſt utilis in caſu iſto. Si fuerit fluxus uentris dentur trochiſci de ſpodio cum ſeminibus acetoſæ, & de ſimilibus, ut dicit Raſis in diuiſionibus. Si fuerit ſincopis curetur ſicut dictum fuit in cura febris ſincopalis. Si fuerit punctio plante pedum, aut palmæ manuum, ponantur dicta membra aſſidue in aqua calida, ut dicit Nicolus, et ego uidi multum conferre. Quarta intentio generalis, eſt quorundã

membrorum

membrorum custodia ne ledantur, aut si aliqua ex eis fuerint læsa eorũ læsio remoueatur, quæ sunt sicut oculi sicut sæpe accidit, ne.s.incurrant ophtalmiã, aut aliquod uestigium malum in oculis, propter quod frequenter uisum fuit aliquos amisisse uisum. Est etiam custodiẽdus æger ne incurrat squinantiã, aut ulcus in meri, aut aliquam aliam malã ægritudinẽ in dictis mẽbris, etiam mares quandoque ulcerantur. Item pulmo et mẽbra pectoris ne patiens suffocetur, aut phthisim incurrat, uel aliquã aliã malã ægritudinem. Si igitur timeamus de læsione oculorum omissis multis alijs medicinis ab auctoribus medicinæ positis, præcipue ab Auicẽna, conuenit administrare aquam rosarum, in qua sit infusum sumach, hoc.n.remediũ à multis auctoribus medicinæ est maxime laudatũ, præcipue à Rasi, & ab Auic. et ego utor aliquando hoc medicamine, & sæpe utor aqua rosarum, sine sumach, et facio ponere de scchаro cãdido, nec usque nunc sum usus alio medicamine ad istã intentionnẽ, & facio destillare ad intra oculos cum coto infuso in dicto medicamine, & postea ponendo liquorẽ ad intra oculum, aut cum penna de plumis. Ad guttur fiat gargarisma cum diamoron, & aqua ros. & hoc est in usu, aut cum succo granatorum, & hoc est etiã usuale, & est medicamen satis delectabile, de quo cõmuniter utuntur principes. Et ubi in gutture esset dolor, aut excoriatio, æger non gargarizet, sed ut dicit Nicolus, potius paulatim suget de dicto medicamine unde Auic. dicit, quod quãdo patiens cõqueritur de dolore, quod tunc lãbat de rebus eorũ.s.aliud post aliud. Ad nares ne ulcerentur, Auic. laudat ut extra fiat epithema

super

Nares

ſuper naſum quod ſit factum ex aqua decoctionis roſarũ, ſandalis albis, & rubri, ét cõuenit de dicta decoctione ad intra nares ponere. Itẽ odorare acetum ſolum, et eſt multi iuuamenti, ut dicit Auic. & ubi nares eſſent ulceratæ cõuenit cerotum factum ex oleo uio. dragagãto, et cera, ut dicit Raſis 19. cõtinentis. Pro pectore, & pro pulmone ne lædantur, laudatur loch factum ex lentibus quod non eſt in uſu, ſed loco eius conuenit diadragantum, ut ponit Nicolus, & quo ego ſæpe utor. Et ſic librum de cura febrium abſoluimus.

CAESARIS LANDVLPHI de curis febrium liber.

Nota Auctorem hunc fuisse [illegible] Mariæ Gatinarie ut colligit. in sua practica. sup. [illegible] pagina 25. [illegible] Clausp. [illegible] appellat.

CVRA TERTIANAE PVRAE.

PRO cura recte fienda in tertiana pura, primo ponetur regimen ſex rerum non naturalium. Secundo ponetur regimen medicinalium facientium ad eandem curam. Incipiendo primo ab aere qui debet eſſe frigidus, laudatur ut camera ſit locus terrenus, & non poſita ád intra duos ſolarios. In mane aer expellatur qui fuit tempore nocte incluſus cum flabellis & pannis, & ſi feneſtræ reſpiciant uerſus ſeptẽtrionem, uel uerſus orientem, aer tunc eſt putrior, prout eſt ſententia. Auicẽnæ ſecunda primi, capitulo de cauſis aeris. Camera aſpergatur ſæpe numero cum aqua frigida, aceto, & aqua roſarum. Camera ſit mundata à ſuperfluitatibus, ſternantur folia ſalicum, & uitis. & nenufaris, & roſarum ſed non teneantur in camera in qua manet infirmus

cathedra

cathedra in qua egeritur, aut ſi tenetur remoueatur fœtor cum herbis calidis. Cibi ſint frigidi & humidi, ut lactuca, portulaca, borago, endiuia, bugloſſa acetoſa. Panis ſit infuſus in aqua frigida, & exprimatur bis aut ter. Conuenit ptiſana hordeacea, iuxta ſententiam Hippocratis laudatur ſuper omne genus ferculi. Si poteſt abſtineat à carnibus, & ſi non poteſt, eligantur carnes facile digeſtionis, ut carnes pullorum, aut uitulorum ponendo in uentre pullorum ſemina frigida, aut lactucã, agreſtam, ligentur omnia in petia aliqua. Carnes uituli alterentur cũ ſuccis frigidis. In declinatione cõueniunt uitelli ouorum prius in aqua infuſi, & decoquantur in aqua, & aceto. Piſces petroſi, prius elixati, & poſtea aſſentur, & ſuperaſpergantur cum ſucco aranciorum, uel limonum. Potus ſit uinum album pauciferum, et uinoſum. uerſus declinationẽ miſceatur cum aqua cocta ſimplici. In principio aut ſtatu bibát aquá horedei, et aquá ſacchari, quæ nõ ſolum extinguit ſitim, ſed ẽt abſtergit ſi nõ ualet cõtentari ſolo potu aquæ, detur de uino albo aut ciſolo, & ſi iſte habet ſtomachum fortem, ita quod non percipit acetoſationem, detur cum aqua hordei ſi autẽ acetoſetur, detur cum aqua cocta ſimplici. Sõnus extra paroxyſmum conuenit quia infrigidat & humectat, multæ uigiliæ cauendæ ſunt tẽpore paroxyſmi nõ dormiát, in declinatione cõuenit, ſed in corporibus multæ ſenſibilitatis apud ſtatum cõuenit, prout eſt ſentẽtia Auic. de cura putridarum in generali, dormiat ſuper mataratio, aut ſuper lecto ſub quo ſint pelles, aut linteamina duplicata. Motus laborioſus non conuenit, quia inflammat, quies magis conuenit, utantur dieta

ta tenui & non se repleant, prout Hippocrates secundo aphorismorũ. Corpora non pura &c. non tamen famẽ tolerare debent, detur unus bolus lactucæ, uel aliquid simile. Accidentia animi: caueant ab ira, furore, & rixa gaudium sit tẽperatum, habitet cũ personis sibi gratis & paucis. Quantum ad medicinalia in principio inspiciatur urina si fuerit ignea, citrina, et subtilis. Sed si fuerit satis grossa cum rubedine clara, consentiente uirtute & aliis phlebotometur ex uena cephalica. Sed si sentiret magnã inflãmationẽ in hypocondrio dextro, conuenientior phlebotomia ex basilica, lenitiuo prius præcedente, ut Recipe decoctionis maluarum, matrum uiolarum lib. i. cassiæ nouiter extractæ ℥. i. olei uiol. ℥. ij. pulueris sacchari ʒ. s. salis communis ʒ. ij. sequenti die post phlebotomiã detur lenitiuum per superius, ut Rec. cassiæ nouiter extractæ ʒ. 6. tamarindorũ, si infirmus non habeat stomachum debilem ʒ. iij. cum saccharo fiat bolus. Si timeremus debilitatem stomachi damus ʒ. x. cassiæ. Si in forma potabili. Recipe cassiæ ʒ. x. dissoluatur cum decoctione cõmuni, cui addatur parum sirupi uiolati. Traũsendum est postmodum ad digestiua nõ neglectis clysteribus, ut Recipe sirupi acetosi simplicis ℥. i. sirupi de endiuia ℥. s. aquarum lupulorum, endiuiæ, & buglossæ ana ℥. i. misce. Endiuia habet proprietatem cum hepate, lupulus mundificat sanguinẽ, buglossa cum corde, & ideo in omnibus sirupis administranda est buglossa. Alij sirupi sunt, sirupus uiolatus, sirupus de oxisaccharo. Et si timeremus excoriationẽ intestinorum, cum acetoso admiscemus sirupum uiolatum. Et si infirmus habet debilitatem stomachi, aut ægritudines pectoris,

daremus

daremus loco ſirupi acetoſi, ſirupum de endiuia, poſt ſirupum acetoſum danda eſt aqua hordei, poſt ſirupos apparenti ſigno digeſtionis, danda eſt medicina ſolutiua, ut diaphenicon, diaprunis ſolutiuum, electuariũ de ſucco roſarum, electuarium roſarum Meſue, diamanna, cuius deſcriptionem ponit Meſue, & in uſu nõ habetur electuarium de pſillio, quod etiam non eſt in uſu, diaphenicon non ſolum euacuat cholerã ſed phlegma, et licet tertiana ſit pura, dãdum eſt tamen, quia non euacuat a remotis, quia per indigeſtionẽ multiplicatur in ſtomacho & in miſeraicis phlegma. Compoſitio: Recipe diaprunis non ſolutiui unc. s. diapheniconis ℥. ij. electuarij. ro. Meſue ℥. i. s. miſce, & cum decoctione communi fiat potio, cui addantur ſirupi uiol. unc. i. quia iſta ſolutiua inflammant. Sed ſi ſit diues. Rec. rheu. ℥. iij. ſpicæ parum, infundãtur ĩ aquis endiuiæ, & buglosſæ ana quantũ ſufficit, cui addatur mannæ unc. i. aſſumatur in hora frigidiora diei, & poſt ſex horas aſſumat unc. ij. aquæ hordei cum ſaccharo poſt horã detur prandium leue. Sequenti die: Rec. ſirupi uiolati unc. i. s. ex infuſione roſarum ſiccarum. Si intendimus maiorem confortationem, & præcipue quando euacuatio fuiſſet multa, facta euacuatione fiat intentio remotionis malæ complexionis, ut Recipe diarodon Abbatis, aut deſcriptione cõmuni, aut confectione triaſandali ℥. i. per horas tres ante cibum cum aquis endiuiæ, & cicoreæ. Epithema. Rec. aquæ endiuiæ unc. ° aquæ roſatæ unc. ij. aceti unc. i. triaſandalorum, ſpodij, ſubtiliter inciſorum ana ℥. s. infundantur panni aliqualiter calefacti in manu, & applicanda ſunt per horas duas ante cibum tempore febris uerſus declinationem.

tionem. Rec. diabuglossati, diaboraginati ana ʒ.i. cũ tribus folliculis auri, fiat mixtura quæ administretur cũ aqua bug. Pro prouocatione somni, Rec. foliorũ salicũ, uitis, lactucæ ana m.i. florum anethi. m. s. anethi flores à proprietate prouocant somnum, capitum papaueris albi grosso modo contusorum numero septem, & post cibũ per horã cũ dimidia recipiat infirmus fumũ eleuatũ Si ista non sufficiunt, detur ʒ.i.s. sirupi de papauere cũ aqua simplici, aut fiant unctiones cũ unguẽto populeõ, aut oleo nenufarino. Pro extinctione sitis, colluatur os cum aqua frigida, aut teneat in ore de damascenis.

Cura tertianæ continuæ.

CVRA hæc completur cum intentionibus iam dictis in cura tertianæ interpolatæ puræ, & cum eisdem medicinalibus, sed fortiores sunt istæ intentiones in continua quam interpolata. Primo est fortior intentio ad infrigidandum, quia in ea est maior flamma, & incendium maius, & ideo oportet aerem esse frigidiorem habitando in camera frigidiori, in qua sternantur multa folia frigida, ut salicis, & uitis, & nenupharis, & aspersio aquæ cum multa aqua frigida, & cum notabili quantitate aquæ rosatæ, infundendo etiam linteamina in aqua frigida, quæ appendantur ad parietes cameræ, & sæpe cum flabellis renouetur aer aperiendo fenestras, & hostium in ortu solis, ut nouus aer frigidus ingrediatur. Cibi sint frigidi, & similiter potus &c. Ideo conuenit maior quantitas lactucæ, portulacæ, cucurbitæ cum aceto, uel agresta. Conuenientior erit exhibitio

magnæ

magnæ quantitatis, potus aquæ frigidæ, & magis debemus studere ad subtiliationem dietæ propter morbum esse acutiorem, & omnino dimittatur uinum, quod si concedatur, sit ualde paucæ quantitatis temperatum cum multa aqua recenti, non cocta, si fuerit boni fontis quoniam aqua decoctionem remittitur in sua uirtuali frigiditate, sed ubi dubitamus de nimia eius mora in stomacho; quia aqua frigida plus figitur, & cocta citius labitur, tunc temperetur uinum cum aqua cocta quæ actualiter sit frigida. Carnes dimittãtur si possibile est, & si dentur, si multum alteratæ ad frigidum cum agresta, succo limonum non salsorum, uel arantiorum, aut uino granatorum, faciendo gelatinas, & alia cibaria cum rebus frigidis. Fortior est etiam intentio ad digerendum quia materia faciens continuam, est in obedientior uirtuti, cuius signum est, quia materia interpolatæ expellitur extra uenas, faciens continuam non ideo si interpolatæ semel exhibetur sirup. in continua exhibetur bis, uel exibebimus sirup. acetos. in maiori dosi, aut alium sirupum. Intentio prouocandi urinam etiam est fortior in continua, quia sanguis unctuosus est, & plus infectus, & est maioris quantitatis, & ideo ubi in interpolata sufficiebat aqua hordei subtilis, uel decoctio quatuor seminum communium frigidorum, in cõtinua utemur sirupo acetoso simplici cum decoctione radicis endiuiæ, miscendo lac quatuor seminum communium frigidorum, ut ℞ecipe sirup. acetosi simplicis ℥.i.s. aquarũ endiuiæ, lupulorum, & buglossæ ana ℥.i. uel emulsionis suprascriptæ ℥.iij. & ista prouocatio conuenit quando aliquæ præcesserunt lenitiones. Intentio in leniẽdo

uentrem

uentrem est fortior, quia feces sunt magis exiccate, & maior est timor de raptu choleræ uersus superiora, & per consequens de phrenesi. Maior quantitas foliorum matrum uiolarũ cũ maiore quantitate olei uiol. ponentur in clysteri, ut Rec. foliorum maluarum m.i. matrũ uiolarum m.2. cassiæ nouiter extractæ ℥.i. quæ dissoluatur ĩ decoctione suprascirpta, olei uio. ℥.4. per superius. Reci. cassiæ nouiter extractæ ʒ.vi. tamarin. ℥.s. simul tabellentur cum saccharo fiat bolus. In forma potabili. Recipe diaprunis non solutiui ℥.s. cassiæ ʒ.vi. cum decoctione prunorum tamarindorum fiat potio, à medicinis solutiuis maxime scammoneatis caueamus quantũ est possibile. Et si necesse est, euacuamus cũ medicina solutiua, eo quod natura non tenet crisim facere, ut Recipe rheubarbari ʒ.iij. minutim incisi, infundantur in aqua endiuiæ, & lupulorum ana quantum sufficit, & post 12. horas fiat fortis expressio, in qua dissoluatur mannæ ℥.i. aut diaprunis non solutiui ℥.s. & si non esset copia rheubarbari, fiat ut infra. Recipe myrobolanorũ citrinorum ℥.s. aut ʒ.vi. contundatur & infundantur in aquis endiuiæ, & lupulorum ana quantum sufficit cũ modico passul. aut gũmi arabici, & post 20. aut 24. horas, fiat leuissima expressio omnium, addatur diaprunis non solutiui ℥.s. sirupi uiolati ℥.i. & fiat potio. In die sequenti exhibeatur iste sirupus. Recipe sirupi rosati ℥.s. aquarum endiuiæ ℥.i.s. buglossæ ℥.i. De phlebotomia fiat ut dictum est in cura præcedenti. Epitema ut infra conuenit. Recipe aquæ ros. & aceti ana unc. ij. aquæ endiuiæ ℥.vi. sand. omnium corallorum albi et rubei subtiliter puluerizatorum ana ʒ.i. ligni aloes, et gariophilorum

riophilorum ana ℈.i.camphoræ grana 4.croci.℈. s. uini albi ℥.i.misce, & fiat epithema pro corde. Epithema pro hepate, & unctio pro renibus, et decoctiones somniferæ, et reliqua talia fiant, sicut dictum est, in cura immediate præcedenti.

Cura tertianæ non puræ.

CONSEQVENTER dicendum est de cura febris tertianæ non puræ, quæ causatur ex putredine choleræ permixtæ cum phlegmate, & dicitur tertiana nota maioris famæ, uel causatur ex admixtione melancholiæ cũ phlegmate quæ raro euenit, & dicitur minoris famæ, quia sit hæc febris frequentius à cholera permixta cum phlegmate propter multitudinem eius & uiscositatem, quæ ambo faciunt phlegma faciliter permisceri cũ cholera, ideo de ista principaliter ponetur cura, quemadmodum ponit Auicenna, & primo ponemus succincte regimen sex rerum non naturalium. Secundo ad medicinalia deueniemus. Eligatur primo aer temperatus, & ideo bonũ est habitare in camera situata inter duo solaria, in qua frequenter & maxime in mane remoueatur aer, expellendo aerẽ uaporosum retentum tempore noctis, & non oportet sternere folia plantarum frigidarum, neq; oportet multã facere irrorationẽ cum aqua frigida, & aqua rosata, sed debet teneri camera purgata, & bene mundificata à sordiciebus, ita ut aer sit boni odoris & non fœtidi, & ideo potest suffumigari aliquantulum cum sandalis citrinis, & modico corticum granatorum, ut Recipe sandalorum citrinorũ ʒ.ij. cor-

ticum citri pulverizentur, & incorporentur cum modi co cære uel laudani, & fiát formulæ similes lupinis, quarum una proijciatur super carbones ignitos in mane, eleuabitur fumus boni odoris, qui fumus modico tempore in camera retineatur, remanebit iste aer boni odoris & erit confortatiuus cordi. Cibi sint temperati quales sunt carnes pullorum, hædorum uitulorum, castratorũ iuuenum, perdicum, phasianorum, & auium paruarũ de gentium in uineis & pratis. Fercula sint far panis tritus cum quo post eius decoctionẽ misceatur uitellus oui recẽs, qui prius sit alteratus in aqua per duas horas uel tres ante. Smiliter panis de simila recenter & decẽ ter coctus infusus in brodio carniũ suprascriptarum. Inter olera laudatur blitis, buglossa, borago. Vitent omnes pisces, utãtur capparibus cõditis cũ aceto, & modico uini cocti, utantur brodio cicerũ rubeorũ, potest concedi brodium caulium non multum decoctum. Vinum sit album non potens, uel uiuidi coloris, mixtum cum aqua saccha. ita ut sit una pars uini, & duæ pars aquæ. Et licet Auicenna uituperet cibationẽ fieri à die in hac febre, ideo secundum eum solum in die quietis, & alio die nõ, & hoc sit sumpta tamen indicatione à paroxysmo, qui multum prolongatur in ista febre, sumpta tamẽ indicatione à consuetudine moderni temporis laudo, quod in die quietis bis cibentur, in die autem paroxysmi cibetur semel hora magis quieta, ut in declinatione uel hora quietis in eadem die si haberi poterit, cibetur tamen patiẽs magis sobrie, in die afflictionis quàm in die quietis. Dandum est enim aliquid consuetudini, ut fuit sentẽtia Hippocratis in isto aphorismo. Et quibus semel aut bis,

aut

aut amplius &c. Fuit etiam sentẽtia eiusdẽ in secundo regiminis acutorum. Et non permittas uenas inaniri, quod dictum secundum communiter exponentes intelligitur de morbis chronicis, sed quia hæc febris est chronica gitur &c. Canon tamen est obseruãdus, scilicet quod quãdo intendimus cibare ægrum cibemus taliter, quod inter tempus cibationis, & tẽpus paroxysmi sit spaciũ quinque aut sex horarum. Circa somnum & uigiliã breuiter dicitur sicut de alijs dictum est supra, quod in declinatione paroxysmi cõuenit somnus maxime apud statum in corporibus delicatis. In alijs tẽpore paroxysmi dimittat in die quietis, sit somnus æqualis uigiliæ. Circa motũ & quietẽ, laudatur quod in die quietis deãbulẽt leuiter per cameram si possunt, & fiant fricationes in mane cum pannis tepidis, incipiendo à coxis trahendo uersus inferiora, deinde ascendendo ad humeros, & ad brachia, deueniendo ad partes pectoris, & hypochondriorum, & bene perspice si habeat uentrem, & hypochondria tractabilia, ubi si essent tensa fortior requiretur fricatio, deinde cũ oleo de spica, & de chamomilla, fiat inunctio circa partes istas, & tandem reuertendo cũ istis fricationibus ad coxas, & ad crura. De inanitione & repletione satis constat, quod grossior competit ei dieta quã in tertiana interpolata, uel cõtinua, licet uersus statum sit magis subtilianda quàm in aliis tẽporibus. In accidentibus animi, fiat ut dictum est supra.

Deueniendo igitur ad medicinalia, cum primo occurrit infirmo, inspiciatur si urina sit rubea & grossa, tunc alijs consentientibus fiat phlebotomia ex basilica dextri lateris, uel ex nigra, si basilica haberi non possit, præ

misso tamẽ clysteri lenitiuo summo mane in die quietis et minime acuto. Sequẽti die exhibeatur sirupus ad digestionẽ materiei. ut infra Rec. sirupi acetosi ℥.i. mellis rosati colati ℥.s. aqua endiuiæ, lupulorũ, et buglossæ an. ℥.i. misce, et sumatur duabus uel tribus uicibus. Et poterit postea exhiberi minoratiuũ propter multitudinẽ materiei quæ solet in hac febre peccare, cuius descriptio est hæc Rec. cassiæ nouiter extractæ ʒ.6. diaphenıconis ʒ. ij. misce. & cũ saccaro fiat bolus, uel dissoluatur cum decoctione cõmuni, & fiat potio, quæ administretur in aurora, & post 6. horas. uel 5. damus lauatiuum, ut Recipe aquæ hordei ℥.8. pulueris sacchari primæ coctæ ℥.i. misce, & exhibeatur ante prandiũ per horas 5. hoc lauatiuum non solum conuenit in hac febre, sed etiam in alijs laudatur hoc lauatiuum, quando exhibetur medicina scámoneata, ut agaricus, uel turbit, uel aliæ medicinæ fortes, quia ubi exhiberetur rheubarbarum solum aut mirob. non esset tanta necessitas istius lauatiui. Et die sequenti sumatur sirup, magis aperitiuus, & prouocatiuus, ut infra. Recipe sirupi de duabus radıc. cum aceto ℥.i. mellis ros. colati ℥.s. aquarum endiuiæ, apij, & buglossæ ana ℥.i. misce. Isti sirupi sunt continuádi 4. aut 5. diebus. & in istis diebus interdum debemus uti clysteribus acutis alıqualiter, ut Rec. maluæ, foliorum blitis, mercurialis ana m.i. furfuris, farinæ tritici ℈.iij.s. carthami grosso modo contritı ʒ.s. misce pro decoctione de qua accipitur ℥.xii. & in ea dissoluatur cassiæ nouiter extractæ, hieræ Galeni ana ʒ.ij. olei cómunis ʒ.iij. pulueris sacchari ℥.i. salis ℥.ij. et fiat clystere. Et post assumptionem siruporum potest exhiberi medicına sub hac forma.

Clister.

forma. Recipe diacatholiconis, qui euacuat materias adustas leniendo, unciã semis, diapheniconis ʒ.ij. electuarij indi ʒ.i.s. misce cum decoctione communi fiat potio, quæ cũ debita custodia recipiatur, sicut reliquæ medicinæ solutiuæ. Sequenti die fiat ut infra. Recipe sirup. rosʒ.i.s. aquarum absinthij, buglossæ, & cicoreæ ana ℥.i. misce. Et si febris perseueret ordinetur alius sirupus aperitiuus, ut infra. Rec. sirupi de bisantijs cũ aceto ℥.i. sirupi acetosi cõpositi facti cum radicibus & seminibus cuius descriptio sumetur a Mesue in antidotario ℥.s. aquarum buglossæ, absinthi, & fœniculi ana ℥.s. misce. Quo cõtinuato per tres aut quatuor dies exhibeãtur pillulæ, ut infra. Recipe pillularum aggregatiuarum ex inuentione propria ipsius Mesue ℈.4. reformentur pillulæ 5. & exhibeantur cum modico aquarum, siue sirupis. Istæ pillulæ ut restatur, sunt expertorum iuuamentorum ad feb. antiquas, & ex diuersis generatis humoribus. & educunt suderfluitates choleræ phlegmatis, et multa alia sequuntur iuuamenta posita à Mesue quæ in hoc casu sunt necessaria, uel si placet possumus formare has pilulas. Rec. pillularum aggregatiuarũ ℥.i. rheubarbari electi ℈.i. misce, & cum sirupo de bisantijs fiant pillulæ 5. rheubar. ponitur in hac descriptione quia facit pro confirmatione stomachi et epatis, quæ sunt relaxata et debilitata per medicinas præcedentes, ualent ét ad hãc intentionẽ tam pillulæ aureæ Nicolai, quàm pillulæ aureæ Mesue, sed mihi magis placét pillulæ aggregatiuæ. Et hæc febris, ut testatur Auicenna, solet prolongari ad menses, ut duret circa medietatem anni, ex qua prolongatione corpus perducitur ad hydropisim, de

bilitato hepate. Ideo post usum medicinarũ solutiuarũ, & sirup. bonum est quod infirmus utatur trochiscis de rosis, & eupatorio, uel rheub. uel de absinthio, quorum omnium descriptionẽ ponit Mesue. Magis tamen sunt in usu trochisci de rosis, eupatorio, & de rheubar. descriptio sit ut infra. Rec. trochisci de rosis, et eupatorio ℈. ij. subtiliter pulverizentur, & cum sirup. de bisantijs fiát pillulæ tres, quas recipiát in aurora cum duabus uel tribus unc. aquarũ suprascriptarum. Similis descriptio potest fieri de trochiscis de rheubar. & sunt magis calefactiui, & prouocatiui quam trochisci de rosis & eupatorio, quoniam illis de rheubar. ingreditur rubea tinctorum quæ excellenter est calida & prouocatiua. Habenda est bona diligentia circa stomachum qui solet ex longitudine febris multum debilitari, & ideo potest fieri inunctio secundum modum. Recipe olei masticini unc. i. olei de spicanardi unc. semis, pulueris agariophil. ʒ. ij. misce, pro unctione stomachi ante cibum. Vel potest fieri ut infra. Rec. unguenti seu ceroti Galeni emendantis uitia stomachi ʒ. i. s. & cum eo inungatur stomachus, huius ceroti descriptio habetur à Mesue in antidotario. Pro confortatione omnium membrorum potest fieri cõfectio ut infra. Recipe specierum diarhodõ abbatis ʒ. i. specierum aromatici rosati, descriptione Galeni ʒ. ij. misce, & cum sac. dissoluto in aquis absinthij, & buglossæ fiat confectio in morsellis, ex quibus accipiat patiens morsellum unum, pro qualibet uice per duas horas, uel per tres ante prádiũ, dosis morselli est ʒ. ii. Et cum istis omnibus remediis liberabitur infirmus, si deus uoluerit.

Cura febris sanguinis.

IN hac cura sunt duæ intentiones, prima est debiti regiminis administratio, secunda est medicinalium exhibitio. Quantum ad primā intentionē regimen in sex rebus nō naturalibus declinet ad frigidū, aer sit frigidus, uel alteratus cū rebus frigidis & boni odoris, sicut cū sandalis, camphora, rosis uiolis, cū folijs salicum, cum foliis uitis, uenufaris, & similibus, ut cum aqua rosarū, & aceto. Cibus & potus sint frigidi actualiter & potētialiter, quales sunt cucurbita, endiuia cum aceto, portulaca, borago, & buglossa, quæ sanguinē faciunt bonū & cordialē, ptisana hordei, seu kist, seu ptisana facta ex farina lentium excorticatarum. Potus sit aqua hordei actualiter frigida. Dimittātur oua, carnes & uinū nisi in casu necessitatis propter magnam uirtutis debilitatē, & tunc alterentur carnes pullorū cū rebus infrig. ponēdo lactucas, et frustra cucurbitæ, et pruna damascena in corpore pulli cū decoquitur, et in processu, præmissis phleb. et alijs euacuationibus de quibus dicetur: ponātur in corpore pulli 4. semina frigida maiora. s. melonis, cucur. citrul et cucu. comedūtur expulsa priusaqua quæ est facilis putrefactionis, et oportet ut saliti præparētur cū aceto. In reliquis rebus nō naturalibus fiat sicut dictū est in cura tertianæ cōtinuæ. Quantū ad medecinalia sex sunt habēdæ intētiones pro eius cura, quarū prima, est euacuatio, secunda, est substantiæ sanguinis rectificatio. Tertia, est infrigidatio. Quarta, est mundificatio, Quinta, digestio. Sexta, prouocatio & resolutio. Prima intentio completur cum phlebotomia, & in hoc bene aduertatur, quia si incendium magnū perciperetur

retur in mēbris ſpiritualibus, et in hypocondrio dextro, circa regionē epatis, debet aperiri uena baſilica dextri lateris. Si autem eſſet plenitudo ſanguinis in ambitu totius, et maxime ſi percipiatur inflammatio, & rubedo faciei cum extenſione uenarum, oculorum. & frontis, et temporum, et maxime ſi ſentiatur pulſatio in ipſis tēporibus, tunc fiat phlebotomia ex uena nigra, ſeu ex uena cōmuni: quia euacuat à ſuperioribus & inferioribus et hoc cōſtāte uirtute, ī corpore robuſto naturaliter fiat uſque ad ſincopim, uel uſque ad lipotomiam, et hoc ſi appareat incendium magnum cum magna multitudine ſanguinis, quamuis ſit tutius hac phlebotomiam copioſam ducentē ad ſincopim dimittere, et eam partiri in duas uices, et mane, et ſero, inungatur phlebotomus cū oleo cōmuni, et inungatur uulnus factū in uena cū oleo quoniā propter hoc tardabitur eius cōſolidatio, et ita poterit fieri alia phlebotomia ſine alia percuſſione facta in uena, ante tamē immittatur clyſtere lenitiuū deſcriptū, ut infra. Rec. decoctionis maluarum, & matrum uiolarum lib.i. caſſiæ nouiter extractæ ℥.i. olei uiolarū ℥.iij. pulueris ſacchari ℥.s. ſalis ʒ.ij. miſce pro clyſteri, et in die ſequenti exhibeatur lenitiuum, pro ut infra. Rec. caſſiæ bene pinguis et nouiter extractæ ʒ.6. tamarindorū unc.s. ſimul tabellētur, et cū ſaccharo fiat bolus, uel ſi libet in forma potabili fiat, ut infra Rec. tamarindorū. unc.i. incidant et bulliantur in ſufficiēti quantitate aquarum acetoſæ, fumiteræ, et endiuiæ et ſemper fricētur cū ſpatula, aut manibus, deīde fiat colatura, de qua recipiat unc.iij. et in eis diſſoluantur caſſiæ nouiter extractæ ʒ.x. uel mannæ electæ ℥.i.s. et fiat potio. Se
cunda

cunda intentio quæ est rectificatio sanguinis, complectur hoc modo, si sanguis est grossus cũ rebus ipsum subtiliantibus, cuius grossicies potissime cognoscitur ex sensu uisus, et ex difficili exitu sanguinis extra uenam, stante tamẽ foramine mediocriter lato, et in hoc ualet aqua hordei, syrupus acetosus simplex, aqua endiuiæ, lupulorum, & fumiterræ sic describendo. Rec. syrupi acetosi simplicis unc. i. s. aquarum endiuiæ, lupulorum, & fumiterræ ana unc. i. misce, et si propter dulcedinẽ syrup. læderet infirmum, recipiat unc. vi. de aquis suprascriptis. Si ergo sit subtilis & multũ cholericus, quod ex multa eius spuma, & facili exitu, faciliter cognoscitur, tunc exhibeantur ingrossantia ipsum, qualia sunt inter cætera rob uel syrupus de iuiubis, et syrupus uiolatus, & aqua portulacæ, & aqua decoctionis lentium, abiecta prima decoctione, ut Reci. syrupi de iuiubis unc. i. syrupi uiolati unc. s. aquæ portulacæ unc. iij. uel aquæ decoctionis iuiubarum, aut lentium si placuerit.

Tertia intentio quæ est infrigidatio, completur cum illis de quibus dictum est, & aere frigido, et cum rebus medicinalibus, qualis est aqua hordei, & potus multus aquæ limpidissimæ sumptæ usq; ad sanitatẽ. Quarta intentio, completur cum rebus mundificantibus sanguinem ab humore cholerico, in quem faciliter conuertitur pars unctuosa & subtilis sanguis, & mundificando partem grossam melancholicam, in qua sanguis secundum aliquas eius partes conuertitur, fiat ergo post aliquos syrupos mundificatio cum medicina, ut infra. Recipe mirobolanorum citrinorum. drach. vi. contundantur & infundantur in aquis endiuiæ, lupulorum,

&

& fumiterræ ana quantum sufficit cum modico passul. uel dragaganto, & post 16. uel. 20. horas fiat leuis expressio, cui addatur uel cassiæ nouiter extractæ. ʒ. vi. uel diacatholiconis unc. s. & fiat potio quæ recipiatur in aurora, & parum super ea dormiatur, tardãdo prandium usque ad. 9. uel. 6. horas sine aliquo lauatiuo. Quinta intentio quæ est digestio, completur cum rebus quæ æquant substantiam sanguinis, de quibus dictũ est in secunda intentione, completur etiam cũ rebus prohibentibus putredinem in sangnine, qualia sunt syrupi acetosi simplicis, oxisacchara, rob, uel syrupus de agresta, syrupus de berberis, syrupus de limonibus, aut succus limonum, & arantiorum, & finaliter acetum, & omnis res acetosa prohibet fieri, uel saltem notabiliter intendi ipsam putredinem in sanguine, & propter hoc in ferculis conuenienter exprimitur succus limonum, uel arantiorum, uel parum agrestæ ad intentionem suprascriptam. Sexta quæ est resolutio, completur cum rebus prouocantibus urinam, & sudorem, & dilatantibus poros cutis ad fatilem exitum uaporum, & ideo cõueniũt multum fricationes in casu nostro, & ad prouocationem urinæ, fiat, ut infra. Recipe syrupi acetosi simplicis unc. i. emulsionis quatuor seminum cõium frigidorum maiorum un. ij. aquæ decoctionis radicũ endiuiæ unc. 4. misce. Si etiam ponuntur emulsiones quatuor seminum cõium frigidorum minorum. s. lactucæ, portulacæ, endiuiæ, & scariolæ, erit etiam bonũ. Pro prouocatione sudoris accipiantur unc. vi. uel viij. aquæ hordei calidæ, & si uult aliqualiter eam alterare, seu dulcorare imponatur parum sacchari, sed quanto erit maior

maior eius quantitas, tanto erit melius, & cooperiatur linteaminibus & pannis, & ſtet ſub culcitra, tamen cũ facie diſcooperta, & ponantur uaſa plena aqua calida dulci, circa coxas, circa dorſum, & circa hypocondria, quia ſudor faciliter prouocabitur. De correctione accidentium hic non ſcribitur, propter longitudinem ſermonis, ſed recurratur ad ſupraſcripta inter quæ eſt ſitis, cui blandiri oportet, cum retentione rerum frigidarum, & humidarum in ore, & nihil ſolet eſſe gratius aqua frigida, & quia profunditas ſomni ſolet in hac febre cauſari, propter uapores multos & groſſos, qui eleuantur à ſanguine non ſtimulantes panniculum, ſed oppilationes inducentes meatibus, ſpiritus ſenſitiui & motiui, inter cætera commendatur acetum forte, in quo infundantur ſpongia, & ponatur tempore ſuperflui ſomni ſub naribus, & proijciatur ad intra angulos ocolorũ lachrymales aliquod aliqualiter acre et acutum, ut ſuccus arantij, et limonis, aut modicum uini.

Cura febris phlegmaticæ.

PRO cura febris phlegmaticæ, primo ponetur regimen obſeruandum in ſex rebus non naturalibus, ſecundo deueniemus ad medicinalia. Pro primi expeditione, aer debet declinare ad calidum & ſiccum, et propterea laudatur quod infirmus habitet in camera ſituata inter duo ſolaria, in qua fiat ignis de lignis & folijs iuniperi, et ex lignis et folijs roriſmarini, uel ſaltẽ in defectu illorũ, ex lignis quercus nõ putridis, et poteſt fieri ſuffumigium in camera ſecundũ nomen deſcriptũ. Recipe

cipe corticum citri gariophilorum, nucis muscatæ, thuris, sandaracæ ana unc. i. ligni aloes, macis ana ʒ. s. subtiliter pulueri zentur, & in modico laudani fiant formulæ similes lupinis, ex quibus una, uel due ponantur super carbones ignitos, & hæc potissimum fiant si tempus fuerit frigidum, uel hyemale. Cibi sint temperati ad aliqualem caliditatem declinantes, sicut carnes caponum, gallinarum, iuuenum, perdicum, phasianorum, cuniculorum, lepusculorum, turturum, & turdorum, & reliquarum auium minutarum degentium in rubis & pratis, & uitentur carnes aquaticarum, sicut anserum, & anatum, & similium. Panis sit recens & decenter coctus, factus ex farina frumenti participante aliquali furfure. Pro ferculis utatur panata, pane trito confecto cum uitello oui, prius aliquãtulum infusoni aqua frigida, ex farre, ex rizo, & similibus. Pro oleribus, ualent extremitates fœniculi, buglossæ, boraginis, radices teneræ petroselij, blites cum modico saluie. Vinum sit album subtile non potens, uel sit medij coloris, clarum, boni odoris & saporis, mixtum cum aqua sacchari, plus uel minus secundum potentiam uini, & secundum consuetudinem patientis, uersus principium ægritudinis, minori utatur quantitate uini. In processu autem potest uti aliqua dieta ampliori. Somnus sit æqualis, uel quasi æqualis uigiliæ, ut resolutio fienda in uigilia bene proportionetur digestioni fiendæ tempore somni. uitetur somnus quantum est possibile circa principium paroxysmi, loco motus & exercitij, fiant fricationes cum panno, aliqualiter aspero & calido moderate, incipiendo ad coxas, ascendendo ad hypocondria, ad

dorsum

dorſum, & ad pectus, & poſtremo redeundo ad coxas, & ad crura. De inanitione & repletione, dic iuxta regulas duas, & Galenum primo aphoriſmorū, et iuxta ſententiam Auicennæ in capite de cibatione febricitantium, quod demus incipere à dieta groſſiore deſcendēdo ad ſubtiliorem uſque ad ſtatum, ſed uerum eſt quod in cura tentatiua incipimus à dieta tenui ut poſſit natura uacare ad digeſtionem materiæ peccantis. Quod ſi nobis apparuerit ex poſtpoſitione & tardatione apparitionis ſignorum digeſtionis, ſtatum eſſe notabiliter remotum, à principio debemus ingroſſare, & poſtea ſubtiliare uerſus ſtatum. De accidentibus animæ, patiens moderate gaudeat & lætetur habitando cum dilectis, etiam ſi fuerint mulieres iuuenes, abſtinendo tamen à coitu, neque cadat deceptio propter unam ſentētiam Ariſtotelis in primo problemate quīquageſimo, in quo quæritur propter quid eſt quod coitus confert in ægritudinibus phlegmatis, quam ſententiam ponit Auicē. in 20. tertij in capite de iuuamentis coitus circa principium, quia iſtud eſt uerum, ut ponit Auic. quando corpus habuit caliditatem innatam multam, & fortē ita quod non debilitetur ex emiſſione ſpermatis, & intelligitur iſta ſententia ubi in corporibus non ſint putredines, neque præparatio, ut in ſcabioſis leproſis, & ſibi ſimilibus, & quia huiuſmodi corpora patientia talem febrem ſunt debilia & præparata putredini, igitur, &c. Veniendo ad medicinalia multiplices ſunt habendæ intentiones in cura talis febris, prima eſt uentris lenitio, ſecunda eſt digeſtio, tertia eſt euacuatio, quarta eſt prouocatio, quinta eſt membrorum confortatio, ſexta & ulti-

Pharmacia

ultima est accidentium correctio. Pro prima expeditione, debet primo fieri clystere lenitiuum, ut infra: Recipe foliorum maluarum, blitis paruæ & mercurialis ana. M.i. furfuris. M.s. decoquantur in sufficienti quantitate aquæ, de qua accipe lib.i. cassiæ fistulæ, ℥.i. pulueris sacchari, et mellis rosati ana. unc.s. olei cõis bene maturi. ℥.iij. salis. ʒ.ij. misce pro clysteri. Per superius stantibus materiebus multis in stomacho fiat lenitio, ut infra. Rec. pulpuæ cassiæ. unc.i. uel mãnæ. unc.i.s. sed plus placet cassia, quia est potentior in educendo materias grossas, dissoluantur cũ decoctione passularũ, iuiubarũ, & liquiritiæ, & fiat potio. Et non frequentetur lenitio uentris per superius, ut non nimis mollificetur stomachus. In processu aũt possumus uti clysteribus lenitiuis, sed fortioribus: ut Reci. decoctionis supra scriptæ lib.i. decoquantur in ea carthami grosso modo cõtusi. unc.s: deinde coletur, & in colatura addatur cassiæ fistulæ. ʒ. vi. hieræ picræ simplicis Gale. ʒ.ij. misce. Pro secunda intentione, primo incipiatur à leuioribus: ut Rec. oxymellis simplicis. unc.i. mellis rosati colati, onc.s. aquarũ lupulorũ, buglossi, capilli ueneris. ana. unc.i. misce. Sed in processu possumus uti digestiuis fortioribus: Recipe syrupi de duabus radicibus. s. fœniculi, & petroselini. unc.i. mellis rosati colati. unc.s. aquarũ fœniculi, et buglossæ ana. unc.i.s. misce. Aliud fortius digestiuum: Recipe syrupi de quinque radicibus, uel syrupi acetosi cõpositi, unc.i. mellis rosati colati. unc.s. aquarũ fœniculi, et maratri, seu fœniculi, & apij. ana. unc.i.s. misce. Pro tertia intẽtione, primo dicitur quod nõ debet fieri euacuatio cũ medicinis appropriatis, neq; cũ clysterib. fortibus

bus, nisi transactis tribus diebus, id est, nisi incipiat apparere aliquale signum digestionis, & tunc pro euacuatione minoratiua, laudat Rasis in 10. Almansoris, in cap. de cura febris phlegmaticæ, quam sententiã uidetur imitari Auic. in cap. proprio, medicinã de turbith omni nocte quæ sic describitur: Reci. turbith gũmosi, & arundinosi, zinziberis, et masticis ana. partes æquales, sacchari, ad pondus omnium misce, & subtilissime puluerizentur, de quo puluis accipitur qualibet nocte ℨ.i. cum modico aquæ fœniculi. Vel fiat sic: Reci. agarici trochiscati. ℨ.s. pilularum alefanginarum. ℈.s. misce, & cum melle rosato fiant pilulæ tres, quæ ut innuit Auic. laudãtur sumi debere qualibet nocte. Sed nostris tẽporibus tutius uidetur, quod cũ interpollatione istæ medicinæ minoratiuæ accipiantur, ita quod inter unã, & alterã medient duo uel tres dies, in quibus accipiantur syrupi digestiui, & hoc modo faciendo paulatim digeremus, & paulatim euacuabimus. Si tamen appareret materia notabiliter digesta, uel quasi notabiliter digesta, ita ut possimus uti medicina eradicatiua, fiat sic. Recipe agarici trochiscati. ℨ.ij. rheubarbari electi. ℨ.i. spicæ zinziberis, salis gẽmæ anæ. parũ, minutim incidãtur, et infundantur in aquis fœniculi, & buglossæ, ana. quantum sufficit, cum oxymelle simplici, & post duodecim horas fiat fortis expressio, cui addatur diaphenicõ. ℨ.i. electuarij indi. ℨ.s. diacatholiconis. unc.s. & fiat potio. Item: Recipe pulueris sacchari, unc.i. pro lauatiuo: Item Recipe diabuglossati, & diaboraginati ana. unc.i. s. sacchari ros. ℨ.i. misce pro die sequenti. Et si placeret magis recipere in forma pilulari, fiat ut infra: Reci

pe pi-

(Phlebotomia.

pe pilularum aggregatiuarum descriptione Mesue. ℈.i. misce, & cum syrupo de bisantijs, uel cum oxymelle simplici, fiant pilulæ quinque, uel septem. Sed circa euacuationem fiẽdam per phlebotomiam, dicitur quod in quocunque tempore apparuerit urina rubicunda et grossa, ex qua iudicemus mistionem esse factam sanguinis cũ phlegmate, tunc debet fieri phlebotomia, extrahendo quatuor uel quinque, unc. ex basilica, præmissa tamen uentris lenitione. Sed debemus bene considerare ne cadat deceptio, quia posset ista rubedo apparere propter putredinem phlegmatis magnam, & non propter sanguinis mixtionem, propter quam facta magna ebullitione in phlegmate, & ipsum phlegma ad rubedinem tenderet, & istam putrefactionem maxime cognoscere mus, & ex malo et fœtido odore exeuntium, ut fecum, urinæ, sudoris, & reliquarum talium. Circa prouocationem quæ est quarta intentio, primo est procedẽdum cum lenibus prouocatiuis à principio, postea ad fortiora transcendere debemus iuxta ordinem digestiuorum datum supra, quia ipsa digestiua sunt prouocatiua. Et quando essent præmissæ multæ euacuationes, & appareret notabilis digestio in materia, tunc iuxta sententiã Auicen. in cap. proprio dicitur quod semen urticæ est in hoc casu mirabile, fiat ergo sic: Recipe seminis urticæ ʒ.i. cuscutæ. ʒ.s. subtiliter puluerizẽtur & exhibeã tur cum aliquo de suprascriptis syrupis, aut cum aqua fœniculi uel apij. Gentilis autem in fine capituli de cura phlegmaticæ continuæ multum commendat succum apij syrupizati cum saccharo uel melle, asserens curasse iuuenem phlegmaticum, qui sex mensibus hoc mor-

bo

bo laborauerat. Fiat ergo ut infra: Rec. succi apij bene depurati, facta prius residentia quantitatem quam uolueris, decoquatur et sirupizetur cum sufficienti quantitate sacchari, uel mellis, de hoc exhibetur. unc. i. uel. ij. hora syrupi infirmo. Quinta intentio. Circa quintam debemus esse solliciti de conseruatione stomachi, faciendo inunctiones cum oleis, uel unguentis appropriatis, ut Rec. olei masticini, olei de spica, olei de absinthio ana unc. s. misce, pro unctione stomachi ante cibum: Itē. Recipe ceroti Galeni emendantis uitia stomachi. unc. ij. galliæ alephanginæ ʒ. s. misce pro unctione stomachi, syrupus de succo apij non est dandus ubi infirmus sit dispositus ad epilepsiá, et pōt uti confectione stomaticha, ut infra: Rec. specierum aromatici rosati descriptione Gabrielis, specierum diagalangæ ana ʒ. ij. specierum diarhodon abbatis. ʒ. i. pellicularum interiorum stomachorum gallinarum bene præparatarum. ℈. ij. misce, et cū saccharo quantum sufficit dissoluto in aqua absinthij, & buglossæ, fiat confectio in morsellis. ʒ. ij. de quibus accipiat unum pro qualibet uice per duas horas ante prandium. Quia tamen in hac febre faciliter reiterantur oppilationes, dabimus bis, uel ter in hebdomada, maxime quādo processerunt euacuationes, medicinas quæ partim sint aperitiuæ, partim subtiliatiuæ, & confortatiuæ membrorum naturalium: ut Recipe trochiscorum de absinthio præcipue, uel trochiscorum de rosis, & eupatorio, uel trochisc. de rheubarbaro, capiendo. ℈. ii. de uno istorum trochiscorum & cum melle rosarum, uel syrupo de bisantiis faciendo in pilulis. Sexta intentio. Circa ultimam intentionem duo sunt ac-

cidentia mala, quæ ſolent cōiungi cum iſta febre.ſ.pro funditas ſomni in principio paroxyſmi, et rigor ualde intenſus. Ad prohibendum ſomnum fiat ſicut dictum eſt de febre ſanguinis. Et ad prohibitionem nimij rigoris, aut frigoris, fiat inunctio ſuper totam ſpinā dorſi, ut infra: Recip.olei rutæ.unc.yi.uini maluatici,unc.x. ſimul decoquantur uſq; ad cōſumptionem uini, & in iſto oleo ante aduentum paroxyſmi per aliquantulum tēporis fiat inunctio, ut dictum eſt. Vomitus prouocatus in principio paroxyſmi, non ſolum remittit iſtud accidens calefaciendo, ſed etiam eſt cauſa abbreuiationis paroxyſmi, & de uomitiuis dicatur, ſicut dictum eſt de prouocatiuis, ut incipiēdo primo à leuioribus trāſeūdo, poſtea ad fortiora. Leue fiat, ut infra. Reci.oxymellis ſimplicis unc.i.s.aquæ tepidæ unc.viij.miſce, & deinde prouocetur uomitus cum digito, uel cum penna inūcta oleo. Si fortius, fiat ſic. Rec.decoctionis raphani unc. iij.aquæ tepidæ unc.yi.oxymellis ſimplicis unc.i.miſce, & fiat ut infra. Et fortius fiet ſic. Recipe ſeminis raphani.ʒ.i.ſubtiliter tereatur, & miſceatur cū un.viij. aquæ tepidæ et.℥.i.oxymellis ſimplicis, & ſic eſt finis.

Cura quartanæ.

PRO cura quartane periodicæ, primo ponetur regimen obſeruandum in ſex rebus non naturalibus. Secundo ad medicinalia deueniemus. Aer in quo habitat febricitans declinet ad humidum principaliter, & calidum ſecundum plus uel minus, iuxta diuerſitatem humoris melancholici geniti ex aduſtione ſanguinis chole

Aer.

ræ phlegmatis, uel melancholiæ naturalis, ideo si sit aer frigidus fiat ignis in camera ex lignis salicum, uel populi seu albare, quia iste ignis non multum notabiliter exiccat, sed ponantur uasa plena aqua dulci calida, & clara, à qua eleuentur uapores dulces, qui moderate calefacient, & humectabunt aerem cameræ, & pro bono odore aeris fiant pulueres, uel formæ similes lupinis ex aromatibus sæpe dictis, qui ponantur supra carbones ignitos, quibus addantur uiolæ, et flores nenupharis, ad remittendum superfluum illarum medicinarum odoriferam siccitatem. Circa cibum et potũ uitentur omnia cibaria multiplicatiua humoris melancholici, qualia sunt carnes grossæ & maxime salitæ, omnia genera leguminum, præcipue lentes, omnia olera, excepta lactuca, & buglossa, quia ut est sententia Auerrois quinto colliget, omnia olera generãt humorem melancholicũ, excepta lactuca, & buglossa. Et inter ea maxime uitentur caules, & euitetur caseus antiquus & salitus. Sint igitur cibi temperati, uel declinantes ad aliquam caliditatem, uel humiditatem, quales sunt carnes pullorum, gallinarum iuuenum, caponum perdicum, phasianorum, columborum, turdorum iuuenum, & auiũ minutarum degentium in pratis & arboribus. Et sint istæ elixatæ magis quàm assatæ, oua etiam recentia sorbilia decenter cocta, uel decocta in aqua cum butyro recenti multum conueniunt, & maxime conueniunt brodia pinguia sumpta ex laudabilibus carnibus, & maxime brodia gallinarum, quoniam uehementer tẽperant humores, imò confortant hepar, & impinguant, de cuius debilitate est suspicãdũ propter longitudinẽ febris.

Cib' & potus. cibi fugien. cibi boni. Docum.

Cóueniũt rapæ abiecta prima decoctione, & postea decoque cũ aliqua laudabili carne de suprascriptis. Et cõueniunt carnes castratorum iuuenum unius. s. anni, conueniunt cappares. Cóuenit sinapis dissoluta cũ uino cocto, et uinũ sit parum, & purum, & album, uel modici coloris, subtile et clarum. Sed in sanguinea uel cholerica aliqualiter tẽperetur cum aqua sacchari. Circa somnum et uigiliã. Sónus sit lógus ad humectationẽ corporis, sed ab eo caueatur in principio paroxysmi. De motu & quiete dicitur, quod caueat à motibus corporeis fortibus, et laboriosis exiccantibus, et potissimũ ante uniuersalẽ declinationẽ totius febris. In declinatione uniuersali cum incipiunt paroxysmi notabiliter fieri leuiores, et minus sæuorum accidentiũ, experientia probat, quod ante paroxysmum per aliquod tẽpus, facto forti motu equitãdo, saliendo, multotiens prouocatur sudor, propter quem tollitur paroxysmus, uel notabiliter remittitur, & declinatio ista uniuersalis minoratur. Circa inanitionẽ et repletionẽ, primo laudatur ieiuniũ die paroxysmi, nisi forte in corporibus cholericis, quæ ieiunium tolerare non possunt, et regulariter dieta sit grossior in principio, & in statu apparentibus paroxysmis longioribus et sæuioribus accidentibus dieta notabiliter attenuetur licet in cura tentatiua, aliquando à principio per unam septimanã, uerbi gratia, subtiliamus, & postea ingrossamus, De accidentibus animæ nõ est dubium, quod inter cætera debent euitare terribilia, & tristitiã inducentia, quoniã ista exterminant ab ea quæ est secundum naturã consistentia. tertio Techni, sed debent moderate gaudere & lætari, quia animus gaudẽs

floridā ætatē facit, spiritus uero tristis exiccat ossa, pro-
uerbiorum decimoseptimo, ponant annulos in eorum di
gitis, et gēmas induantur uestibus scarlatinis, uel de seri
co intīcto in grana, et de reliquis talibus, et hæc sufficiāt
pro regimine. Accedendo ad medicinalia, sex sunt ha-
bendæ principales intentiones in cura istius febris, qua-
rum prima est lenitio. Secunda est digestio. Tertia eua-
cuatio. Quarta prouocatio. Quinta membrorum cōfor
tatio. Sexta accidentium correctio. Pro prima igitur
intentione fiant à principio clysteria lenitiua cū deco-
ctione maluarum et mercurialis, si fuerit phlegmatica,
aut melācholica. Si autē fuerit sanguinea, uel cholerica,
addantur folia matris uiolarū, et ponātur à principio
aliquales medicinæ in clysteribus quæ respiciāt humorē
melancholicum, sed in processu apparēte digestione pos
sunt apponi ita describēdo. Reci. foliorū maluarū &
mercurialis, et matris uiolarū, si fuerit ut dictū est, ana
M. i. folliculorum senæ, uel polipodij quercini, boni, non
corrosi. ʒ. i. uel ʒ. s. decoquantur in sufficienti quantita-
te aquæ, de qua recipiantur unc. xij. in qua dissoluatur
cassiæ fistulæ. unc. i. pulueris sacchari. un. s. olei cōis. ℥. iij.
salis. ʒ. ij. misce pro clysteri, quod fiat in die quietis, &
maxime per diem post paroxysmū, loquendo de isto cly
steri electiuo respiciente materiā phlegmaticā, uel me-
lancholicā, quia aliud clystere quodcunque lenitiuū pōt
in quocunque die quietis administrari, et per superius
leniatur stomachus & intestina, cū cassia, uel cum mā-
na secūdū modos sæpe suprascriptos. Circa digestionem
incipiēdū est à lenioribus aperitiuis, & subtiliatiuis, ut
in sanguinea uel cholerica. Recipe syrupi acetosi unc.

i. syrupi uiol. unc. s. aquarum buglossæ, & luporũ. ana. unc. i. s. misce in phlegmatica autem uel fecali, seu melã cholica. Rec. oxymellis simplicis unc. i. s. aquarũ buglossæ un. ij. fumiterræ unc. i. misce. Et in processu, maiore apparente digestione in materia utemur digestiuis incisiuis, & subtiliatiuis fortioribus, ut est syrupus de epithymo qui in digerendo etiam euacuat, cuius descriptionem ponit Mesue, & syrupus de pomis cõpositus, cuius duas ponit Mesue descriptiones unã in ca. de cura sodæ melancholicæ, aliam ponit in cap. de cura melancholicæ. Et istis potissimũ utemur stante melancholia phlegmatica, uel fecali: ut Recipe syrupi de pomis cõpositi unc. i. oxymellis simplicis unc. s. aquarum scolopẽdriæ, tamarisci, et fumiterræ ana, unc. i. misce, et loco syrupi suprascripti de pomis, posterius adhuc magis apparente digestione utemur syrupo de epithymo iuxta descrip. suprascrip. In quartana aũt sanguinea, uel chole. loco syrupi ĩmediate suprascripti utemur syrupo de bisantijs: ut Rec. syrup. de bisantijs. ℥. i. syrupi de fumoterræ ℥. s. aquarum endiuiæ, fumiterræ, et buglossæ ana un. i. misce. Circa euacuationem debemus primo incipere cum euacuantibus debilioribus, et tãdem transire ad fortiora. primi solutiui descriptio: Recip. folliculorum senæ, polipodij quercini electi ana. unc. i. passul. parum infundantur in aqua lactis caprini, uel uaccini, uel in defectu illorum, in aqua fumiterræ, et buglos. ana quantũ sufficit, deinde fiat fortis expressio, cui addatur pulpæ cassiæ, & diacatholiconis ana. unc. s. fiat potio, & experta est à domino Mesue. In processu possumus uti fortiori solutiuo. ut Recip. diacatholiconis unc. s. diapheni-

pheniconis. ʒ.i.confectionis hamech. ʒ:ij.s.dissoluantur cum aqua lactis caprini, uel uaccini, uel cum decoctione cõi, cui in fine decoctionis parum addatur folliculorum senæ, & fiet potio, addando syrup.de pomis simplicis unc.i.uel loco confectionis hamech, possumus ponere tantundem de electuario diasenæ, cuius descriptionem ponit Nicol.in suo antidotario. Et si in forma pilulari uellemus, uti utamur pilulis indis, uel pilulis de fumoterræ, uel de lapide lazuli, dosis est.℈.ij.uel. 4.reformando. 5.uel 7.cum modico syrupi uiol. Item: Rec. syrupi rosati un.i.s.aquarum buglossæ unc.ij.lupulorũ un.i.misce, pro die sequenti. Vel fiat sic: Recipe diabuglossati, & diaboraginati ana unc.i.s. sacchari uiol. ʒ.i.misce pro die sequenti, & recipiantur cum modico aquæ buglos. Et si ante cesserunt aliquæ euacuationes & timeremus de debilitate & relaxatione membrorũ possumus uti medicina infra:ut Reci.mirobolanorum indorum. ʒ.iij.mirobolanorum chebulorum, si peccauerit phlegma, uel citoniorum, si peccet cholera. ʒ.ij.contundantur & infundantur in aqua lactis caprini, uel uaccini, uel in aqua buglossæ, & lupulorum ana.quantum sufficit, addendo parum passularum enucleatarũ, & post horas decem & octo fiat leuis expressio, cui addatur diacatholiconis unc.s.rheubarbari electi subtiliter.puluerizati.℈.ij.confectionis hamech, uel diapheni. ʒ.ij.& fiat potio, sumendo in die sequenti mixturam suprascriptá. De euacuatione autem fienda per phlebotomiam dicitur, quod si hæc febris sit facta per adustionem sanguinis, & uideamus urinam rubeam & grossam, debet fieri phlebotomia ex basilica dextri, uel sini-

ſtri lateris, dextri ſi apparuerit ſanguinē eē ſuperabundantē ratione hepatis, ex ſiniſtra ſi apparuerit dominium ſanguinis ratione ſplenis, et cum hoc appareat dolor, aut tumor circa regionem ſplenis, & aliqui doctores laudāt hāc phlebotomiā debere fieri in oppilatione ſplenis, quia facta maiori agitatione in humoribus, facilius educitur humor melancholicus, quod tamen non fit à magiſtro Cæſare. Si autē fiat ex ſaluatella dextræ uel ſiniſtræ, erit etiam conueniens. Circa prouocationē dicitur quod pōt fieri uel prouocādo uomitum, uel ſudorē, uel urinā. Si intēdimus prouocare uomitum à principio utimur uomitu leui. ut Rec. oxymellis ſimplicis, unc. i. s. aquæ tepidæ un. viij : aut. x. miſce. In proceſſu utimur uomitiuo fortiori, ut deſcriptū eſt ſupra, ut Recipe aquæ decoctionis raphani unc. vi. oxymellis ſimplicis. unc. i. miſce, et tepidum exhibeatur. Si fortius Reci: ſeminis raph. ʒ. i. cōteratur et decoquatur in ſufficiēti quātitate aquæ hordei, et in potu exhibeātur. unc. viii. uomitus cōpetit in omni tēpore feb. quar. ſed in principio paroxyſmi, aut parū diſtāter ab eo multū cōmēdatur, quia aut eradicat, aut alleuiat. Et ſi uolumus uomitiuū, aut ſolutiuum ſorte, melius eſt ut exhibeatur per diē poſt paroxyſ. In die paroxy. nō ſolū lenitiuū leue poteſt exhiberi, ſed ſolutiuū leue in eadē die per ſex horas ante aduētū paroxyſmi pōt exhiberi, et maxi. in decli. uniuerſali, quia multū alleuiat, fiat ergo ſic: Rec. foll. ſenæ ſubtiliſſime pulueriʒatorū. ℈. ij. exhibeatur cū ℥. iij. uel 4. aquæ lactis, aut brodij alicuius carnis laudabilis de ſupraſc. Prouocatio aūt urinæ fiat à princ. cū leuior. ut cū digeſtiuis leuib. ſupraſcript. quæ ſunt ēt urinæ pro

uoca

uocatiua & in processu digesta magis materia, fiat cũ digestiuis fortioribus, de quibus ẽt dictũ est: Sudoris pro uocatio maxime cõuenit in declinatione multũ subtilia ta et paucificata materia exhibẽdo ℥.iij. uini albi clari, subtilis, odoriferi, sed nõ multũ potẽtis, mixtũ aquæ saccharatæ tepidæ ℥.6. misce, et totũ ante paroxysmũ exhibeatur, et infirmus bene cooperiatur pãnis, quia sudor facilius prouocabitur, uel exhibeatur theriacæ antiquæ et bonæ. ʒ.i. dissoluẽdo ipsã cũ modico uini albi et subtilis mirabiliter prouocat sud. et materiã subtiliat, ita quod per 3. dies aut 4. quartana desinit, sed per eã nõ faciamus quẽadmodũ empirici, qui ĩ quocũq; tẽpore quartanæ exhibẽt theria. aut diariõ pipereõ uel diasulphur, et cõponũt quartanã cũ quartana, resoluẽdo quod subtile est cũ remanẽtia grossi, et inflãmãdo corpus, ita ut deueniãt ad hecticã. Pro cõfortatione mẽbrorũ, quia istæ humor lædit sua natura oĩa mẽbra principalia, debemus attẽdere ad cõfortationẽ cordis hepatis; et cerebri, exhibẽdo unũ morsellũ seu ʒ.ij. diamusci dulcis, uel elect. de gẽmis, uel elect. Conciliatoris, simul cũ eo exhibẽdo ℥.i. sacc. diabuglossati, et post bibat parũ aquæ buglossæ. Elect. ẽt regũ, cuius descriptionẽ ponit ẽt Mesue mirabiliter ualet in hoc casu. Pro pauperibus fiat mixtura ex diaborag. diabug. sacc. uiol. & ros. ponẽdo de saccharo ros. minus. Et si timemus nimis calefacere, fiat cõfectio. refracta, ut. Rec. specierũ diamusci dulcis, specierũ elect. de gẽmis ana ʒ.i.s. specierũ diarhodõ abbatis. ʒ.i. misce, et cũ sacch. quãtũ sufficit, fiat cõfectio in morsellis ʒ.ij. Et quia multũ in hac febre leditur splẽ, ita ut fiat in eo notabilis et tumor, uel durities, primo à lenioribus

2a.
Tẽp' idoneũ.
Vinũ diur.cũ
theriaca.
Docum.
Mẽbror. corroborã.

ribus ĩchoãdo, faciemus istud medicamẽ. Rec. olei de cap paribus ab subtiliãdũ ℥.i. olei amydalarũ dulciũ ℥.s. aceti fortis parũ v.g. ʒ.i. misce, et simul bene cõquassentur et ex eis calidis inũgatur regio splenis, faciẽdo fortẽ fricationẽ, ut uirtus medicaminis facilius penetret, quæ durities si cũ isto medicamine nõ remoueretur, applicetur sibi empl. de meliloto, cuius descriptionẽ ponit Mes. quia in isto casu est singularissimũ, ut Rec. empl. de meliloto quãtũ sufficit, extẽdatur super petia lini, amplectãte totã regionẽ splenis, et calidũ superponatur, et cũ exiccatũ fuerit remouetur. Circa correctionẽ accidẽtiũ dicitur quod principale accidẽs magis lædens in tẽpore paroxysmi est fortissimus rigor, ideo fiat inunctio ad spinãdor si cũ oleo de ruta, decocto cũ dupla quãtitate uini maluatici ad cõsumptionẽ uini. Et si fortius. Rec. olei rutacei unc. 4. piperis et pirethri cõfractorum ana ʒ.i. euphorbij ʒ.s. decoquãtur cum unc. x. uini maluatici usque ad cõsumptionẽ uini, & ex eo calido apud ignẽ fiat inunctio in spina dorsi ante principium paroxysmi, & amplexare mulierẽ iuuenẽ cõfert, quia est medicina tẽperata, caueat tamen se à coitu, licet humor melancholicus exiccet libidinẽ, quia faciliter uẽtosatur, iuxta sententiã Arist. quarto problematum, propter quod melancholici sunt maxime uenerei, non quia sint multum fortes in coeundo, sed quia multum &c. Et uomitus factus in principio paroxismi multum alleniat rigorẽ, uel prohibet, cuius causa est fortis caliditas, quæ imprimitur in mẽbris propter fortẽ agitationẽ. De quartana continua cura non scribetur, quia est raro eueniens.

FINIS.

INDEX BREVIS TOTIVS OPERIS STVDIOSIS MEDICINAE NON INVTILIS,

nam nihil omissum quod potuimus diiudicare ad morbos ægritudinesq; curandas necessarium, inuenies enim in hoc indice omnes omnium morborum curationes.

De febre

Elephantia

Paralysis

GETILGT

FINIS.

Arnald^us de villa noua lib. de regim^e san. cap. 7. / 1591. 10. jan. Clemony.
Quantitas mediocris potus, quam homo debet recipere in mensa ad siti sedandam et ad cibi permiscendum est 4. lib^{ra} minutarum sicuti quidam sapiens testatur et experientia docet. Et hoc plus aut minus erit postmodum prout cibi aut qui est natura sua cal. & siccus, vel febris, aut aliquid tale patitur.
Sed regula [illegible] dictum quod tenet in corporibus temperatis vel temperamento [illegible]
[illegible] san. ad Regem Aragonum cap. 9. ait.
tempore 40ma vel simili in quo cibi [illegible] conceduntur. utile est interdum [illegible] cicerum aut pisorum [illegible] aqua illa, quam sapienter considerarunt [illegible] Pisa et cicera in aqua dulci remolliantur per noctem [illegible] eadem postmodum die sequenti bulliantur duobus aut tribus feruoribus levis, & tunc sic ipsorum in eadem infusione relictis & colatis, [illegible] par vini albi, & [illegible] puluis spi. nardi, croci & sales, [illegible] facto: & lento igne bullitione [illegible] in [illegible]; tale namque brodium aperit et mundificat venas mesenterii. & hepatis, ac vias urinarum & renes et ideo [illegible] a calculo, & arenulis. Et ideo [illegible] in hoc fallat [illegible] legumina in [illegible] infundantur [illegible] iterum in alia aqua dul. & [illegible] decoquantur. nam sic tota [illegible] in [illegible] deperditur.

& cap. 14. ait de ouis q a Medio Autumni ad medium veris
sufficit vitellum assumere tm, reliquo vo tempore cali [illegible] oua vel tota
[illegible] tm sorbere. —— cap. 15. Pisces salubriores [illegible] q in
aq. [illegible] [illegible] fortius & [illegible] degetur [illegible]. & q squamosi, ac
[illegible] carne habent candidam et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. & friabiles. & [illegible]
q in vino magis q in oleo cocti sint. & cutis eorum [illegible] [illegible]
ac saliti & duri. & ipsorum axungia. q vero per biduum vel [illegible] saliti fuerint
& pinguiores, sapidius & salubrius hi comedentur.
Cap. [illegible] 7. reg. san. ait q senes, pueri, et conualescentes, ac debiles
ter et quater in die comedere debent, & volunt. Senex q [illegible] lucerna
extinctioni parata, [illegible] [illegible] a copia cibi suffocatur, [illegible] a paucitate [illegible]
[illegible] [illegible] intelligere. —— Cap. [illegible]. Melius est vinum oligophorum sine aq.
[illegible] vinum generosum cum aqua mistum & [illegible] q oligophorum [illegible]
[illegible] [illegible] sub dio noctu relictum corrumpitur. illud vero qd generosum
[illegible] cum aqua mistum e no corrumpitur q ideo sanius sit hoc q illud
Cap. [illegible]. Ait idem q triplex e potus, sm potandi ro, Permistiuus, siti
sedans, & chyli dilatiuus. Et q sitis sedatiuus debet assumi in fine [illegible]
[illegible]. (dic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q [illegible] [illegible] [illegible].) & vo e [illegible] ~~sitis [illegible]~~
~~[illegible] [illegible]~~ & venabile no sit unico tempore famem & sitim [illegible]
[illegible] famem [illegible] sit appetitus [illegible] & sicci, sitis vo frig. & humidi, [illegible]
si cum cibis [illegible] in [illegible], & [illegible] [illegible] famem extinguit, id [illegible] e
in fine mensae, vel post medium [illegible]. tunc n. [illegible] cum [illegible]. a cibis calidis
& siccis & cibis [illegible] fuerit, tunc [illegible] ergo sitis [illegible] [illegible] sit tunc e bibe
Cum vo [illegible] cibum cal. & siccum comedit, & e [illegible]. sicci & cal. ac [illegible]
[illegible] [illegible] e bibere [illegible] tunc potum cum cibo [illegible] [illegible] & [illegible]
inter fercula e potandum. Complem [illegible] [illegible] digestio in [illegible] [illegible] et chylus
ad hepar deferatur. & [illegible] abluatur & ad nouum cibum [illegible]. q [illegible] tunc
[illegible] [illegible] [illegible] bibere [illegible] [illegible] [illegible] parum qd [illegible] [illegible] vinum, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ait. q ad hoc opt. e vinum [illegible]
[illegible], & buglossatum. [illegible] [illegible] cap. [illegible] ad id apt. est, [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] debilitas [illegible] complexio malitia hereditaria fuit. —— [illegible] q [illegible]
an cibum [illegible] [illegible] inducat, digestionis [illegible],
[illegible], & hepar roborando, ac [illegible] impinguando, ac [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] post cibum [illegible] [illegible]. —— & [illegible] [illegible] in medio [illegible]
digestionis assumatur [illegible] [illegible] [illegible] aloe bene [illegible] [illegible] mastiche
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Regimen [illegible]. Tertio ē meta Medicinæ certa dicta.
Quā si nō curas, fatue regis & male curas.

Tabula Libelli Blasii Astarii.

De Cura Febrium.

Tabu. Cæsaris Landulphi.

De Curis Febrium.

Arnal. de villa no. cap. de potu [illegible]
de [illegible] ad Regē Aragonum
Potionē quā Nectar appellat
ita ordinat
℞ cinamo. el. ℥ j.
zing. albissi. ʒ 5.
ros. rub.
garyophyllorū } an ʒ ij.
sandali rub.
pilorū spi. nardi ʒ 1.
mel & fiat pul. & in lib. 30.
vi. opt. addito mellis q. s.
si. qui suff. p. pulvere [illegible] inconfectis, & ad plur sufficiat mellis
[illegible] communi, aut [illegible] libra media dissolui cum modico
vini cū [illegible] plus durat.

Ex Gal. lib. 3 Prog. ad Fe. [illegible] cap. 8.

Labut plerisq. in morbis sitæ
Medici dū id qdē, qd redundat
euacuat, ne aūt illi simile aliud
gignatur nō phibet, Atq ideo meū
decretū, ut vniuersa vitiosa ro ad
duo inclinaret [illegible] deo
colligat. perfectū .s. illud. quod
dū euacuare conuenit, verū, qd adhuc
ne qd simile in posterū gignat
phibere, Aliud dcam ē, q. & id
vicibus roe cōstr. pot dū dicit, q
ea de cā decreuit dicta vicibus rerū
instituere. — adde tū, & ta q
q. id fieri pot medici illud summope
gignēs cōfortat, atq. eius cōplex
mala alterādo q in cā illius ge-
nerationes ee solet. Nota q. hoc
p me additū q mēb. cōfortari dbeat
1589. 19. [illegible]. Iamijs dū studeri
illud idē adinueni obseruatū a Ma-
nardo lib. 17 suar. epistaꝝ medicinaliū
epsta p.a vbi vbiq. curat ab interprie
generat ab eis pituita, Ex quat
vero eudē ait si nr alia noua loco
euatæ succedat & gignatur, quod
fiet si pter opt. vi. voꝝ instituta
v. hiculum ipse corroboret. &
ē in meo Manardo fol. 659. infra
lineā 10. & 20. vid. & Gal. lib. de [illegible]
[illegible] cap. 7.

Questo libro mi ha costo £ 1 : 4

quibus etiam Aetius &
Paulus et

Ung. capsicatum cu deco. rad. lilij et mellis par. coctu, cutis clarificat & rugas planat — Itt spuma mellis & spu. albug. ovi cu vino albo mista qn suff. vessi facie abluendo, q sit sedo in nocte. & mane cu aq. hordei facie lavando q sit cu lacte amygd. albificata. — aqua ros. &c q̄plexio ad facie omo vitabis qa canitiē inducunt. — lixiviu coleū canitiē q̄servat. rad. cocti cōfortativi opt. e sal tartari dissolutu in vino (al.) lixiviu factu cu cinere sidū caulium, deco. chamaemilla, fol myrti, & rosmarini. cui addi si vis vl opt. qd et foliculoru seng. & stecados, hec n. humid. subcutanea, abstergit, & canitie retardat. — quibus in juventute accidit egritudo: firmo. vase & test. ebullitis status sui, ac ab illis cuaserint diuti vivunt. ut ait. et Astrologus qdd in multis dissentit a Medico, sermo tu eius no e vilipendendus. — Summa aut bo. regiminis e ab. stinentia, inde e q morbi ex repletiōe vel bius sut & sibi habitu[illegible]. Nec q bñ vivit eget vomitu, vel solutiōe ventris, neq stati q ali ter alterāe e ad remediu recurrendu, sed tunc tm cu morb' nas vires incipit. — Itt facit vinu flo. rosma. sic ut in lib. iij. vi. dialder ponat ℥ iij. cu mes facit. ex infusio sit p triduu p[illegible] coletur & filtra. — ita fit vi. boraginatum. — vi. crocatu fit croci in parvo sericeo infuden in vi. teter. op' fuerit ut bo. [illegible]
Ponum Ambre — ℞ lada. ʒ i. s. styra. ʒ ij. Ben al. & rub. an ʒ. i. myrist. fol. myrti, garyophyll. an ʒ. i. s. sād. ʒ. ij. capso. ʒ iij. lig. alo. calami aroma. valeria. an ʒ. i. musci ambre an ℈ i. cōfice cu su. mellisse, buglosse & aq. ros.
Vi. artificiatu cōf. ba. adv. dolentes & plorantes, letitia inducit
℞ rad. buglo. mundat. lib. i. ros. rub. flo. vio. borag. & buglo. an lib. ß. ben al. & rub. an ʒ. i. q̄teret & in sacculo ponat. deinde sacculo inclines per [illegible] vini boni al. novi, & [illegible] & incisi [illegible] ipsius cu dictis speciebus bulliat, & alia [illegible]

...larificatum fuerit assiduus. — Sermo de ei et pon ait
...o. & pura ac visiosa generant sang. sed sunt pseruativi vite. 19
...ingeniatio pparatur rei cibalis et assaporam...
...Na delectatio invenit, qr mass regulatur illi...
...et consideratione discreta & de excellentioribus adminiculis
... dictus. & non comparatur huic simile in arte regend. sani
tate aut infirmitate corriged. Cib. n. ex q parte cu electo
accipit' a nobis confortat ipsa. — Sermo sup conseruat pro
itineratibus estate, & est acris putrefacti costat ex ovis ... aceto
calido, vino granator., aq. ros. & modico vini cu ...ad
sufficientia induratur, ita q in frusta in ... ponat', & utat
... se, vel in aq. ... simplici, vel ... — Suffumigium ... ad
aeris rectificat., & ... abre ... lig. alo. ... musu ...
caphor. gr. 16. — ... dissoluit', da addi sup. aloes ...
musch. ... caphor. ... adue e suppone, et ...
... ac manibus ... sup lapide ...
Vinu non debet reponi & conseruari in vasis eneis, sic
... vel plumbeis, qs. n. multa sulphuris, q vo plumbea multu
impuritatis ... vini continet, ... cerusa et, ...
... quis Arnal. hoc non dicat ...
— De carnibus laudat ipsis Arnal. cu qs ad neruos, ...
vel carnes ... med. ... —
Cib. ... subtile ... aquosa ... generat, & senium pperat.
Pauci tar assumendo ... malicia sua vixit, & virtus alterata
& fortificata p victoria bone conversionis de malicia benigna ...
& de bono in optimu ...
Nam ... cu ... illa q ...
adolescentes & diutius vixit, & saniori ... vita, nata ... simplicioribus
& paucis rebus vivunt. Ho ... gulosi vivit ...
... illud in eo. ...
... ars ...